

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Det här är en digital kopia av en bok som har bevarats i generationer på bibliotekens hyllor innan Google omsorgsfullt skannade in den. Det är en del av ett projekt för att göra all världens böcker möjliga att upptäcka på nätet.

Den har överlevt så länge att upphovsrätten har utgått och boken har blivit allmän egendom. En bok i allmän egendom är en bok som aldrig har varit belagd med upphovsrätt eller vars skyddstid har löpt ut. Huruvida en bok har blivit allmän egendom eller inte varierar från land till land. Sådana böcker är portar till det förflutna och representerar ett överflöd av historia, kultur och kunskap som många gånger är svårt att upptäcka.

Markeringar, noteringar och andra marginalanteckningar i den ursprungliga boken finns med i filen. Det är en påminnelse om bokens långa färd från förlaget till ett bibliotek och slutligen till dig.

Riktlinjer för användning

Google är stolt över att digitalisera böcker som har blivit allmän egendom i samarbete med bibliotek och göra dem tillgängliga för alla. Dessa böcker tillhör mänskligheten, och vi förvaltar bara kulturarvet. Men det här arbetet kostar mycket pengar, så för att vi ska kunna fortsätta att tillhandahålla denna resurs, har vi vidtagit åtgärder för att förhindra kommersiella företags missbruk. Vi har bland annat infört tekniska inskränkningar för automatiserade frågor.

Vi ber dig även att:

- Endast använda filerna utan ekonomisk vinning i åtanke
Vi har tagit fram Google boksökning för att det ska användas av enskilda personer, och vi vill att du använder dessa filer för enskilt, ideellt bruk.
- Avstå från automatiska frågor
Skicka inte automatiska frågor av något slag till Googles system. Om du forskar i maskinöversättning, textigenkänning eller andra områden där det är intressant att få tillgång till stora mängder text, ta då kontakt med oss. Vi ser gärna att material som är allmän egendom används för dessa syften och kan kanske hjälpa till om du har ytterligare behov.
- Bibehålla upphovsmärket
Googles "vattenstämpel" som finns i varje fil är nödvändig för att informera allmänheten om det här projektet och att hjälpa dem att hitta ytterligare material på Google boksökning. Ta inte bort den.
- Håll dig på rätt sida om lagen
Oavsett vad du gör ska du komma ihåg att du bär ansvaret för att se till att det du gör är lagligt. Förutsätt inte att en bok har blivit allmän egendom i andra länder bara för att vi tror att den har blivit det för läsare i USA. Huruvida en bok skyddas av upphovsrätt skiljer sig åt från land till land, och vi kan inte ge dig några råd om det är tillåtet att använda en viss bok på ett särskilt sätt. Förutsätt inte att en bok går att använda på vilket sätt som helst var som helst i världen bara för att den dyker upp i Google boksökning. Skadeståndet för upphovsrättsbrott kan vara mycket högt.

Om Google boksökning

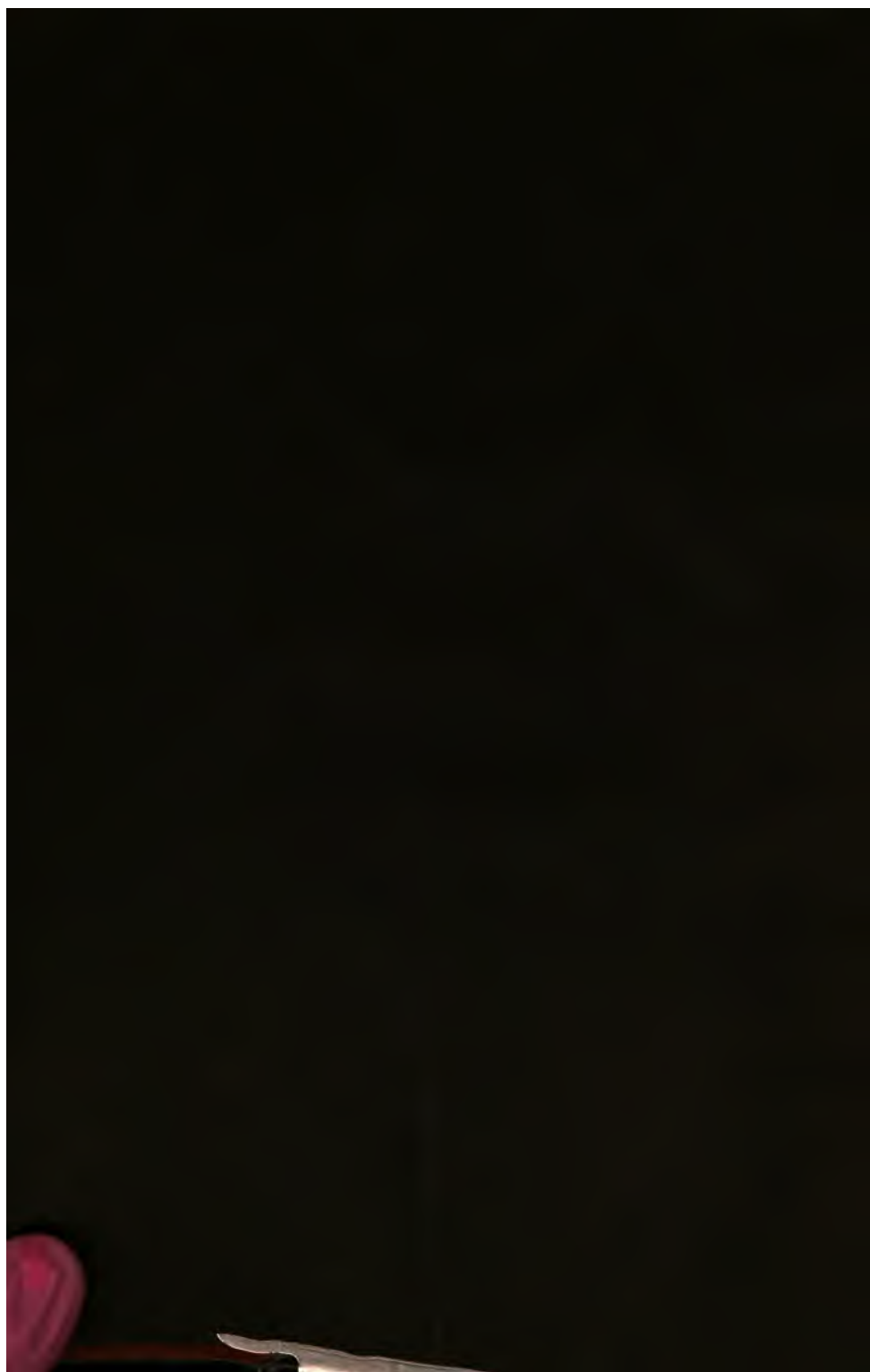
Googles mål är att ordna världens information och göra den användbar och tillgänglig överallt. Google boksökning hjälper läsare att upptäcka världens böcker och författare och förläggare att nå nya målgrupper. Du kan söka igenom all text i den här boken på webben på följande länk <http://books.google.com/>

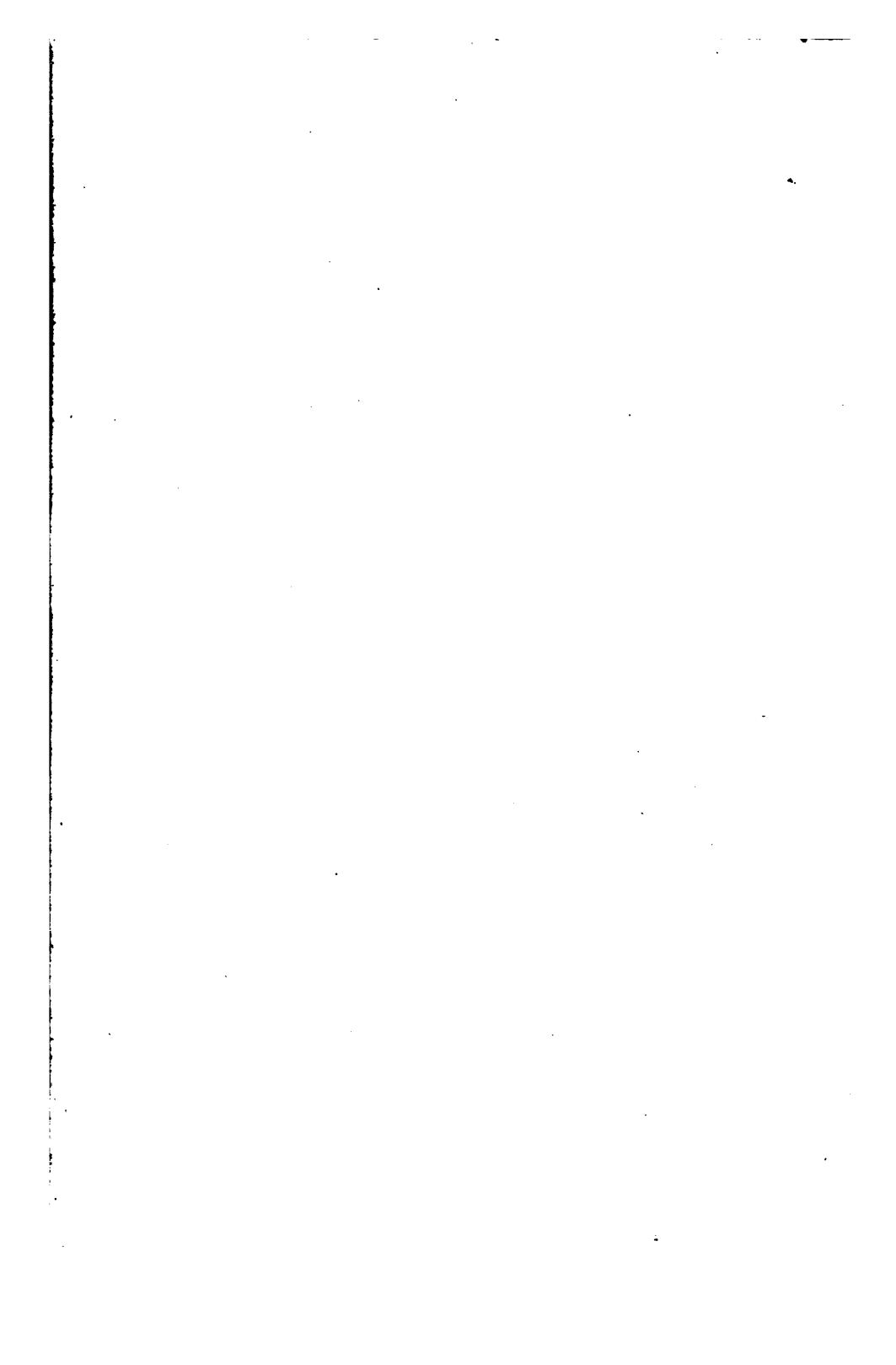
SA908.41.3

HARVARD COLLEGE LIBRARY
SOUTH AMERICAN COLLECTION

THE GIFT OF ARCHIBALD CARY COOLIDGE, '87
AND CLARENCE LEONARD HAY, '08
IN REMEMBRANCE OF THE PAN-AMERICAN SCIENTIFIC CONGRESS
SANTIAGO DE CHILE DECEMBER MDCCCXVIII

Reise til Sydamerika.

Reise
til
S y d a m e r i c a,

nedstreven

af

P. Pontoppidan,
som Præst paa Fregatten „Bellona.“

Kjøbenhavn.

Hos Universitetsboghandler **C. A. Reigel.**

Trykt i Bianco Lunos Bogtrykkeri.

1841.

SA 908.41.3

1910

Harvard College Library

Gift of

Archibald Cary Coolidge

and

Clarence Leonard May

Mar. 22, 1912

0 1 1 1 1 0 0 0 0

1912

1912

Høivelbaarne og Hviædle

Hr. Kammerherre, Commandeur og Divisionschef

Christian Dals,

Commandeur af Dannebrogen og Dannebrogsmænd,

med

Hsiagtelse og Kjerlighed

tilegnet.

CONFIDENTIAL

CONFIDENTIAL

F o r o r d.

Det jeg herved offentliggjør et Arbeide, som er Frugten af en vidtomfattende Reise til en fremmed Verdensdeel, har jeg kun at gjentage min Erindring om de Forhold, under hvilke det er blevet til, for herved at sætte Læserne paa det Standpunkt, hvorfra Skriftet rettelig og retfærdig maa bedømmes. Vistnok har jeg ikke berørt alle Sider af det fremmede Liv og sikkert vil mangen Opfattelse af de behandlede Livsforhold finde mindre Gjenglang hos Mange; men ikke Alt tiltaler og tiltrækker Alle lige stærkt; de Enkeltos Livsanskuelser ere saa forskellige: heller ikke i dette Arbeide har jeg ventet at sympathisere med Alle.

Men under Erkjendelsen af de Mangler, som maatte findes ved dette Skrift, er jeg mig en Respekt for Sandhed og Retfærdighed i Opfattelse og Bedømmelse be-

vidst, som befrier mig fra den Frygt, at lade Læserne løbe med Liimstangen, og giver mig Haab om, selv at vederfares den samme Ret.

Med Hensyn til de Læsere, som maatte savne Leilighed til, paa anden Maade at skaffe sig omstændeligere Oplysninger om Missionen, har jeg troet at give Skriftet forøget Interesse, ved i et Anhang at levere et Ufrids af Hensigten med Fregattens Sendelse og af dens Virksomhed; og da de væsentligste Punkter af dette Ufsnit støtte sig paa officielle Actstykker, til hvilke jeg har været tilstaaet Afgang, tør jeg ogsaa i denne Henseende troe mig fri for at lede vild.

Kjøbenhavn i October 1841.

D. Pontoppidan.

Indhold.

	Pag.
Udreisen til Madera	1.
Madera.....	13.
Sejlsen til Brasilien.....	21.
Besøget i Bahia.....	27.
Første Besøg i Rio Janeiro	49.
Platastoden	72.
Rejsen omkring Cap Horn til Vestfiden.....	111.
Epile	117.
Besøget i Peru.....	151.
Tilbagereisen til Rio Janeiro	177.
Andet Besøg i Rio Janeiro	181.
Hjemreisen.....	194.
Anhang: om Diemedet for Fregatten Bellonas Genbælse samt om dens Virksomhed	201.

Udreisen til Madeira.

Lørdagen den 27de August 1840 lettede Fregatten *Bellona* sit Anker paa Kjøbenhavns Rhed for at besøge Øst- og Vest-Siden af Sydamerica. Det var for den uvante Sømand en svimlende Tanke, at henved 300 Mennesker skulde føres paa nogle skrøbelige Planter saa vidt over de dybe Bunde; det var for det lille Fædrelands hjemvante Søn en underlig Følelse, at skulle byde Slægt og Venner et saa langt Farvel: med sikker Fortrosthed gav jeg mig dog Skæbnens Herre i Bold; saa staaer man fast paa den svimlende Høide og stuer rolig paa det, som tykkes os underligt. Med disse halv dunkle og uklare Følelser befandt jeg mig i det svømmende Huus; trindt omgivet af Krigere og Krigens Tegn førtes jeg med som Den, der skulde forkynde Fredens Evangelium; ved Siden af Officerers vaabensmykkede Kamre stod Bøgernes Bog paa en Hylde i min lille Klostercelle. Foruden Skibets Personale fulgte et lille Selskab de bortdragende Venner til Helsingør; her nødte Modvind os endnu engang at kaste Ankeret i den fædrene Grund, og først næste Morgen hode *Bellona* og det gamle Kronborg hinanden den sidste Afstedsbilsen i deres krigerste Tungemaal. Siffer, stolt og modig gik *Bellona* ud af Sundet; det var, som om disse Bunde vare den for snevre og som længtes den efter en Tumleplads, hvor den kunde vinde en større Verdens Beskuelse og øve sine Kræfter i det store Verdenshavs følgende Bevægelser. Ved Kullen mistede vi det sidste hjemlige Pant,

den glæve Løbs, som havde ført os vel udrustede til Hjemmets Port; jeg tænkte paa Faderen, der slipper Sønnen og sender ham paa sin egen Haand ud i Livets Skole, og i Bellonas Navn tilvinkedes Løbsen et sønligt takkende Farvel.

Nu vendte Die og Tanke sig fremad og ud i det Fremmede. Hen paa Formiddagen meldtes, at et russisk Linieskib var i Sigte forud; snart fik jeg det i Rikertien og saae de frigerste Brødre nærme sig hinanden. Bellona var mindst og maatte først tage Hatten af; vi salutede Viceadmiralen med 9 dundrende Skud og fik Svar paa Tiltale: det var et stort Syn, da vi under Røg og Damp passerede hinanden og gensidig nede hoflig i Kattegattets Bover. Mod Aften fik vi Die paa Skagens Fyr, og næste Dag gik hen med Krydsen i Kattegat og Skagerak, medens jeg havde Helligdags-Arbejde.

Og Helligdagen kom, den første Søndag, paa hvilken jeg skulde tale til min lille Hjord. I Magsveir kjender man ombord i et Driløbskib let Hviledagen fra Ugens øvrige Dage. Saa snart Skibet er reengjort tidlig om Morgenens, saae alle Mand Ordre til at klæde sig om og derefter at fremstille sig til Mønstring; Underofficererne inspicere da deres respective Mandskab og anmeldte enhver Mand, som ikke maatte være i Orden. Efter Mønstringen stier gjerne paa Dækket en General-Præsentation af hele Folket for Chefen, der ved denne Leilighed af Officererne lader sig foredrage de Forseelser, som de enkelte kunne have gjort sig skyldige i. Naar der saaledes var draget Omsorg for Reenlighed og Orden, sammenkaldte vor lille Skibsflokk Menigheden til Andagt midt paa Skibet; det stete ved en tre Gange gentagen Rimen. Et Bord med et langt nedhængende grønt Tæppe blev opstillet foran den agterste Mast og var paa eengang Præstens Alter og Prædikestol; paa den ene Side af dette sadde Skibets Officerer paa to Rader Stole, paa den anden og ligesom stod Mandstabet opstillet. Den

almindelige Indlednings-Psalme, Dagens Collect og en Høimesse-Psalme gik forud for Præbiken; efter denne blev sunget en Slutnings-Psalme, saavidt muligt afpasset efter Dagens Emne, hvorefter Chøfen udbragte et „Gud bevare Kongen“, som blev gentaget med sagte Stemmer af hele Menigheden. Maaskee vil man kalde denne Cultus tarvelig og simpel, og det er sandt; men det er ikke mindre Sandhed, at der under denne hellige Genfaldighed af kirkelige Former kan herske en Andagt og en Aandens Oplivelse for alle dem, der ere aandelig tilstede, renere og fuldere end i det rigeste Tempel, som er bygget af Menneſtehænder; under en høiere og herligere Hvalving var jeg ikke for samlet til Andagt, og stærkere og fuldere Toner end dem, der lode igjennem vor Helligdom, hørte jeg ikke: det var mig, som fornam jeg tydeligere Herrens Nærhed, og som tilbiffede han os sit Velbehag i Bindenes Eufon. Mandstabet sang i Almindelighed Psalmerne reent og godt, og et Chør af indøvede Drengene sang mig et Amen, som beffjæmmede mange Degnes. Saaledes helligholdt var det ogsaa en Lov iblandt os, at Søndagen skulde være en Hviledag; om Eftermiddagen saae man da Mandstabet i en livlig, munter og utvungen Stemning at synge, spille og danse paa Dættet som til et Høstgilde; og navnlig blev denne første Helligdag begunstiget af en fredelig smilende Himmel og et roligt Hav.

Da jeg Mandag Morgen lidt efter Solens Drgang kom op i den qvægende Luft, laae vi saa godt som stille, men Nat-ten havde ført os et yndigt Stue nær; omtrent en Mil mod Nord knejsede Norges stolte Klippeland, og med en vis Beemod betragtede jeg dette og tænkte paa det gamle Broderſkab. Det var i Nærheden af Arendal, vi krydsede lige ud for en By ved Navn Tromsø; man seer af Byen selv kun enkelte Huse, som dykke frem af Klippeløfterne, men Byens Kirke ligger heel synlig, høit og høit ſtuen- de ud over Havet, som vilde den christne

dette og lyse Fjeb over de mange Offere, som Kysten kræver. Aftenen var stille som Dagen, og vi betragtede et Fyr, som lygte paa den nordste Kyst, mere som et underholdende Fyrværkeri end som en Trøst i Nøden. Saa hjert det havde været mig en Dag igjennem at betragte denne fremmede Natur i No og Mag, saa gjerne vilde jeg nu lidt videre, og det var slet ikke saa grumme behageligt, endnu en Dag at drive om i Stagerat for Blåstille. Den eneste Gjenstand, som foruden Himmel og Hav kom indensfor vor Synskreds, var et stort engelsk eller fransk Dampskib, som til vor hemmelige Uergrelse hjørte sin raske Gang hen over den rolige Glade. Om Aftenen vare imidlertid Propheterne enige om, at Natten nok vilde bringe Forandring, og det var ikke falske Propheter, som spaaede denne Gang; thi næste Morgen befandt vi os i en lystig Kamp med Nordsoen; Vinden var stærk men gunstig, og jeg prøvede første Gang, hvad det er at seile; hurtigere var jeg hidtil ikke ført igjennem Lufsten, vi løb tolv Mile i Bagten eller tre Mile i Timen, men Vandene sybede ogsaa omkring Bellona, som vare de i Rog. Der blev allerede taget det Rabysbeskif, at vi næste Aften skulde have England i Sigte, men Morgenens var ikke Aftenen lig; om Natten gik Vinden til Hvile, og de næste Dage maatte vi fire og hale for et Aprilsveir, der er ligesaa ubehageligt som lunefulde Herrer: vi vare nede og saae paa nogle Banter under den hollandske Kyst, men for ikke at komme disse for nær, løb snart et: Klar-til-at-vende; vi fik en halv Storm, i hvilken jeg første Gang var Vidne til at ligge Haveri, idet en Stang paa den forreste Mast knækkede. Først den 5te og 6te September gik vi mere rolig vor Kuurs og nærmede os Kanalens snevre Indløb. Bort Flag vaiede efter Løds, men det varede længe, inden vi fik fat paa nogen af disse tjenstvillige Aander. Endelig fik en Fisser, der i sin Dødsbaad laae og prøvede Lykken paa en Banke, Die paa os, og

vi forekom ham en god Fangst; han lod sin Fisserbaad blive i Andres Hænder, medens han selv tog sig paa at føre os 8 Mile ind i Kanalen. Heminod Middag laae vi imellem de store Naborigers Rridtvægge, midt i det store Færgeløb mellem Calais og Dover. Et Blik paa Verdenshistorien bragte mig til alvorlige Tanker, da jeg blev mig mit Standpunkt bevidst. Calais skimtede jeg kun svagt og tabte den snart af Sie, uden at den var „indgravet i mit Hjerte“; Dover derimod passerede vi saa nær, at jeg var istand til at danne mig et Billede af den. Dover er en gammel mørk By, omtrent saa stor som Helsingøer. Den ligger i en Dal, paa tre Sider omgiven af høie Bakker. Til Høire af Byen, men høit over denne, ligger et gammelt Kronborg, som kaldes „Dover castle“; man heiser sit Flag for det men løser ikke sine Kanoner. Det hele Skue med sit mørke og gamle Anstrøg var smukt, og om Aftenen tog Byen sig ikke mindre herlig ud, oplyst af skinnende Gaslamper, der tæt ved hinanden stode i den aabne Gade, hvis Huse vende Façaden ud til Strandbredden. Ganske kort fra denne Dplysning skinnede begge Syd Forelands Fyr — herlige Vidnesbyrd om menneskelig Kunst; jeg kan tænke mig, hvor inderlig den ængstede Sømand, der i Nattens mørke, forvildende Storme faaer Sie paa disse hjerlige Blus, maa takke og prise det Land, som i egen Tryghed ikke glemmer Havets Børn i deres Nød. Og det er ikke alene ved Dover, at England saaledes tænder disse velgørende Lys, men paa Landets hele Kyst skal det ene Taarn tale til det andet; i Kanalen er man i det Mindste næppe nogen Nat Fyr af Sigte, og det saa kostbart opførte Fyr, at man med Beundring maa betragte Taarne som Dungeness og Eddystone, af hvilke det sidste reiser sig i det fraadende Hav som en himmelpegende Arm. Ved Dagen frembyder den østlige Deel af den engelske Kyst ved Kanalen en fortløbende Række af underholdende Landpartier; skulde jeg betegne

den almindelige Character af disse, da forekom det mig at være Moens og Stevns Klint, der gaae igen i alle de fremspringende Pynter af Landet, som blive synbare for de Seilende. De yndige Skovpartier, de fornrige Marker, de smilende Landsbyer og Kirker — Alt saae mig saa hjemligt og indbydende ud, at min danske Mo lys levende tryllebedes frem for mit Blik. Hvad der derimod atter bragte mig ud af Illusionen, vare de idelige Batterier, som i Krigens Tid bleve opførte mod de Franste, var den levende Brimmel af Skibe, Lodskuttere og Fiskere, som sværmede under Kysten og gjorde ogsaa Havet underholdende for den Tilskuer, der første Gang kommer fra Nordsoen ind i Kanalen. Men efterhaanden bliver denne for bred, til at man saaledes kan amuser sig med Kysten; længere ude er Kanalen et Hav, hvor Seilere fra alle Kanter mødes og kappes med hverandre. Paa den ene Side er det interessant at see den Spænding, til hvilken den honette Ambition kan bringe et Skib, hvorledes et Par Seilere stive og haardnaffede kunne trodse og chikanere hinanden; men paa den anden Side er Kanalen ogsaa bekjendt for at være en Skueplads for sørgelige Scener af denne Art og bedrøvelige Frugter af faad Forvovenhed og Mangel paa Arvaagenhed. Jeg havde hørt Meget fortælle om denne Kappelyst, og var selv oftere Vidne til Dyster og Væddeløb, men jeg havde haabet at undgaae hvad der mødte os selv Natten imellem den 8de og 9de September. For en frist Kuling gik Fregatten sin stille, natlige Gang, og Alle, som ikke havde Tjeneste, laae i den bedste Søvn, da vi en Time efter Midnat vækkes ved Alarmen og Maneuvre med Skibet. Jeg laae hvad man kalder styrbords og vaagnede ved stærkt Straben paa samme Yderside af Skibet. Jollen blev heiset ned forbi mit lille Ko-Nse, og jeg hørte Officererne løbe i Messen. Jeg maatte ogsaa op. Paa Dækket fortælltes os da den anede Ulykke. Den vagthavende Officer

havde skintet en mindre Seiler forud, men bedraget af Markel
 havde han antaget den i længere Afstand end den virkelig var
 og floet paa at den kjendte Historien om Spurven, der kom i
 Tranebands. Men den Fremmede maa enten slet ikke have
 seet os, eller i al Fald vurderet sin Stilling slet; thi pludselig
 laae den saaledes for vort fremadstormende Bryst, at den ikke
 var istand til at undgaae den befrygtede Skjæbne: Diebliffet
 kom, og Luggeren knustes under os. Strigende Stemmer stode
 henad Siden af Skibet og forsvandt agter for os. Fluk bras-
 sedes Da! — eller lagdes Skibet stille for Vinden — en Pan-
 terne blev tændt under Sprydet, og en Officeer med otte
 Mand sendtes ud for at søge de Ulykkelige. En halv Fjerding-
 vei fra Fregatten stødte vore Udsendte sammen med et Fartoi
 fra et Koffariskib, der havde hørt de Nødlidendes Raab og
 allerede optaget to Mand, som dreve paa et Stykke Brag;
 paa en Mast fandt vore Folk to andre drivende, og da disse
 erklærede, at den øvrige Besætning var sunket og borte, vendte
 Jollen tilbage og bragte os de fire Mand i en ynkelig For-
 samling. Efterat vi havde recreeret dem med Føde og Klæder,
 beredte de paa deres Lungemaal, at de vare franske Skibs-
 folk, som kom fra England med en Ladning Kul. De havde
 været otte Menneſter ombord, af disse knustes een Mand ved
 Sammenstødet, Kaptainens Fader og en Matros sov og gif-
 tause i de kolde Bølger; en tolvaaars Skibsbreng var en kort
 Tid holdt oppe af Skibets Fører, men denne maatte tilfiodt
 slippe ham, for at holde sig selv ved Live; Kaptainen og tre
 Matroser vare de Udvalgte, som frelstes fra Døden. Disse
 levede ombord hos os et Par Dage og vare Gjenstand for en
 levende Deeltagelse. Forsynebe med gode Klæder og Penge i
 Kommen bleve de besørgebe ombord i en engelsk Lodsfutter,
 som for en moderat Betaling bragte dem til Havre; og glade
 over at være befriede fra disse synlige Mindelser om foregaa-

ende Nats Uheld, styrede vi selv i god Behold ud i det store Atlanterhav.

Jeg havde ofte hørt tale om det Dyrer, som herskede her, og det var mig paafaldende de første Dage at see Oceanet saa stille og roligt, som var det stivnet under en speilklar Jisflade. Men hvad der alligevel i dette Blikstille minder om, at her er vide og dybe Bunde, er den hule Dyrning, som vugger de største Skibe fra Side til Side. Denne Situation er den ubehageligste jeg kjender i rum Sø og kan være saare farlig. Skibet er i denne Tilstand et magtesløst Brag uden Støtte af Seil og Vind, og under en evig Knagen og Bragen i alle Skibets Sammenføjninger kastes og rulles det som en Bold for den skjulte Bevægelse. Da derfor Vinden kom tilbage og støttede saa meget ved Bellona, at Glasene kunde staae faste paa Messens Bord, besluttede vi at fejre denne gjenvundne Ro ved en Soiree, til hvilken Chefen for første Gang skulde inviteres. Man venter og modtager Chefen ombord i en Orlogsmand, som var det Kongen der kom. Hele Dagen er Messesforstander, Hoomester og Oppassere i travl Activitet med at pudse og polere og gjøre Anstalter for at indrette Alt saa smagfuldt og komfortabelt som det er muligt. Det hele Officeerpersonale er samlet til Modtagelsen i stive Uniformer; Messen glimrer af Lamper og Lys, og det store Familiebord er udstyret med Alt hvad Stirredsen formaaer. Efterhaanden løstes Tungebaandene mere og mere, og da Punschebollen havde afløst Themastinen, kom der ogsaa Geist over Selskabet; Enhver sang med sit Næb, og en Rundsang, som i Hu og Hast var forfattet af to Medlemmer, der havde deelt det vidtløftige Arbejde imellem sig, krydrede Glæden. Klokken 10 skulde alle Lys i Messen slukkes; til den Tid maatte altsaa Selskabet bryde op, og de lystige Pasagerer samlede den sædvanlige Sladdertime i et Tobaks Consilium paa Dækket.

Næste Dag holdt vi vor Andagt i et mindre behageligt Betr paa Batteriet eller andet Dæk. Denne Kryben-~~i~~ Skjul var et sandt Forvarsel paa, at Freden var borte. Eftermiddagen var fuldfuld, om Natten skyllede Regnen ned under en stigende Kuling, og næste Morgen viste mig Oceanet i dets frygtelige Bildhed. Som Ulven, der fra at lure paa sit Bytte er faret glubende op, stode nu de omtalte rolige Blande som Huse for mig. Det ene Seil toges ind efter det andet; tilsidst tumledes Bellona af et Par smaa Klude. Af Frygt for den biscaiffte Bugt, for hvis fraadende Svælg vi laae, og som havde slugt saa mange levende Sjele, toge vi Kursen mod N. V. og hæmpede i denne Retning et Par Dage og Nætter. Saalænge en saadan Dyst staaer paa, har man det som usøvant Mand ikke godt; man kan hverken gaae eller staae, og Stolen vælter naar man vil sidde. Reduceret til en fuldkommen Passivitet, maa man søge sin Opreisning i en rolig Betragtning af Elementets Oprør, i en stille Beundring af Naturens og Kunstens Kræfter. Hidtil havde jeg ikke saa fuld Opfordring til at beundre, hvad begge Parter formaaede, som den 14de, 15de og 16de September. Men man bliver ogsaa træt af at beundre, og glæder sig, naar den Anledning dertil, som en Storm giver, hører op. Skibet trængte til at faae flere Brøst lægte; de Mange, som i større eller mindre Grad vare qvælede, trængte til roligere Pleie, og der var en almindelig Vængsel efter tørre Gangflæder og en tør Røie. Glæden var derfor almindelig, da den strenge Herre, efterat have huseret i tre Dage til Ende, igjen tog et mildere Ansigt paa. Vi havde desuden den særdeles Grund til at fornøie os herover, da den 18de var vor Konges Fødselsdag. Det laae i Chefens Plan at celebrere denne Fest saa kongeligt som muligt; en 27 Skuds Salut skulde have hilst Dagen, og jeg var anmodet om at være beredt paa at holde en Tale, afpasset efter Dagens Betydning. Men Mennesket

spaaer og Gud raader. Himlen blev ikke ret venlig, Luften var taaget og graa, og Havet for oprørt til rolig Gudsstjeneste: vi indskrænkede os derfor til selskabelige Glæder. Til Middag beærede Chefen Messen med sin Nærværelse og udbragte efter vor Lykønskingsfang en levende Skaal for vor Konge. Om Aftenen spiste vi Studenterhavre i Kabytten den høie, og paa Atlanterhavet lød atter et tredobbelt Hurra for vor Drot. Imidlertid vare vi passerede „Kap Finisterre“ og komne ned under Portugal med gode Auspicier. Men Vinden blæser hvorhen den vil. Paa eengang maatte vi atter til at bide fra os og slaas med Treforten; nok et Døgn gif hen under hiin uhyggelige, støiende, knagende, susende og pibende Uro, og først Mandag Morgen den 21de saa jeg Sydens Sol varm og stjon over den klare Horizont og fornåm de mildere Luftninger, som rast førte os mod vort nærmeste Maal, Madeiras Klipper og Druer. Saaledes begunstige af Vind og Veir indbød Chefen alle Messens Medlemmer og et Par af de første Underofficerer til det opfatte Festmaalid i Anledning af Kongens Geburtsdag; det var saa rigt udstyret med Goder af alle Naturriger, at man snarere skulde drømt sig midt i Egyptens Kjødgryder og Hollands Kjøkkenhaver end vidt fra Land, indesluttet af et Skibs tørre Planter. Men den bedste Blomst var dog den Stemning, som besjelede de Forsamlede; jeg erindrer mig den som et frit og værdigt Udtryk af den sande og ægte Selskabs Aand; og jeg sølte, hvorledes man ombord i et Orlogsskib just har Velighed til at fornemme, hvor godt det er, at Brødre boe eendragtig tilsammen. For at Alle kunde fornemme Glæden, fik Mandskabet om Aftenen Lov til at holde sig lystigt med de allerede lystige Officerer, og et Kostumebal blev arrangeret omkring Spillet. Et Par Hornblæsere og en Tambour kunde Skibet ex officio præstere; en Violin og en Fløite bragtes tilveie ved Diletantere, og saa gif det med Dands og mimiske

Forestillinger. Vi have paa Søen mange Anledninger til at misunde Brødrene hjemme de Goder og Bequemmeligheder, de have fremfor os, men med en Åften som denne kunne vi drille dem til Jalousie. Jeg vil bede dem — om de kunne — at forestille sig et oplyst Skib, der gaaer sin friske Gang igjennem Bølgerne, det stummende oplyste Hav med et uendeligt Farvespil, de bugnende Seil og den jublende Mængde — Alt beffinnet af Blinkfyrr og lysende Raketter; mod dette natlige Skuespil har intet Land et lignende at stille. Alle vare berusede af Glæde, og Kongen havde næppe hjemme gladere Underfaatter paa den 18de September end Fregatten Bellonas Besætning, der pløiede Bølgen blaa.

Men paa et Skib er der kun en smal Grændse imellem Glæden og Sorgen — en Breddemur imellem Livet og Døden. Næste Morgen gjordes et brat og pludseligt Brud paa vor hidtil uforstyrrede Kreds; en Mand, som i Magsveir arbejdede udenbords, faldt ved Uforsigtighed i Havet. Som livløs drev han med opstrakte Arme hen ad Skibets Side; forgjæves sønkedes Redningsmaskinen, forgjæves sendtes en Baad ud for at søge den Ulykkelige; han maa forunderlig hurtigt have tabt sin Samling; thi der var iffe Spor af ham at høre eller see. Det er mærkeligt at være Vidne til en saadan Katastrophe ombord i et Skib; thi den er saa kort, at den næsten er umærkelig. Saa hurtig som Bølgen sluger sit Bytte er Tabet ude af Tante, og et Menneskes Død erindres iffe saalænge som et Brud paa en Aa. Dette tilfyneladende Letfind finder sin Forklaring deri, at det Hele ifkun er et flygtigt Moment, der der baade i Tid og Rum faaes forbi; naar Redningsmaskinen igjen er heist, tænker man alene paa at faae Fart paa Skibet igjen; med dette ere Døfterne rettede mod det fjerne Maal. Bølgen er en bevægelig Gravhøi; den kjendes iffe mere — det var et Nu, som sporløst tog den Vortgangne med sig. Og

hvad der end mere bidrog til at glemme det Fortidgangne, var den Omstændighed, at der næste Morgen varssøedes Land isigte. Dette var i Forveien allerede bebudet. Uden Kjenndskab til den Fuldkommenhed, hvormed Nutidens dannede Søfarende kunne bestemme deres Plads paa det veiløse Ocean, der hersken har Mærker eller Milepæle, forundrede det mig om Morgenens tidlig at høre det apodictiske Udsagn, at vi kl. 8 stode 10 Mile fra Porto Santo, og at den derfor snart maatte komme frem; den kom, og vort Spryd flævnede imod Den som paa en Prif; og stort andet end en Prif er Porto Santo jo ikke i Sammenhold med Atlanterocæanets Overflade. Omtrent 5—8 Mile Nord for Madeira ligger den høitragende og smukt; den er en Ovadrat Mil stor og har henimod 2000 Menneſter, af hvilke den største Deel boer i Byen af samme Navn. Byen ligger ved en Bugt paa Østfiden af Den, omgjerdet af spidstaftede Klipper, som nøgne rage op over den. Vi passerede Byen paa omtrent en Mils Distance, saae tydelig Husene ligge adspredte paa Sletten og op ad Bjergstrætningerne; midt i Byen smilede en lille Kirke i Aftenbelysningen. Paa Strandbredden var forsamlet en Flok Menneſter, der saae ud som en Myretue; om de arbejdede eller droges til Havet af det store Skib, der var temmelig nærgaaende, ſkal jeg ikke kunne ſige. Tegn paa Gisteri var der ikke at ſpore; thi forunderlig nok kunde vi ikke opdage en Baad i den hele Bugt eller paa Kysten. Viinhaveerne saae vi derimod, og formodentlig kræve diſſe det meste Arbejde, da Madeira efter Sigende ſaaer megen Tilførsel af Viin og Druer fra denne Nabos. Om Aftenen laae vi for Stille udenfor Den, ſaa jeg ſik rigelig Tid til at mætte mig med Synet af de nøgne Klipper, der dannede en ſkærende Contrast til Danmarks lave og ſkovfransede Have, i hvis Skjød jeg gif ned at drømme mig tilbage. Men vaagnet paany fandt jeg mig ſelv i mit Træhuus og Bellona avanceret til Madei-

raas østlige Side. Omtrent fire Mile fra denne Pynt ligger Funchal, paa hvis Rhed vi skulde ankre; men det var fire drøie Mile. Paa tredie Dag maatte vi for Blifstille ligge og see paa Den som paa det forjættede Land, paa de rige Wiinhaver som paa en forbuden Frugt; ja vor magtesløse Situation mellem Madeira og nogle øde Klipper, der med Kette bære Navn af „Deserterne“, fik en Aftenskund et saa farligt Anstrøg, at vi satte Mandskabet i alle vore Joller, for at roe Fregatten bort fra de skarpe Skær. Først den 26de September fik vi Ankeret i Bund under denne venlige Dase i den store Havørk. Fra Søen havde jeg orienteret mig paa den østlige og sydlige Side af Den, og med et foreløbigt Billede af den smilende og tillokkende Natur længtes jeg efter nærmere Beskjendtskab.

• Madeira.

At lande ved Funchal er ikke nogen let Sag. Byen er anlagt ved Bredden af Atlanterhavet, hvis hele Vandmasse fra Sydpolen uhindret vælter sig mod Den og foraarstager en Brænding, der gjør det umuligt for en Bro at staae sig. Følgen heraf er, at Fartøier fra Skibene paa Rheden ikke kunne lægge lige ind til Byens Strand, men maae holde sig paa Aarerne udenfor Brændingen. Her afhentes man af smaa Færgefartøier fra Land, og indstibet i disse føres man ved forenet Hjælp af et Par Portugiseres rappe Aarer og Brændingen ind over denne; to opklæbte Reisesvende passe da Snit-
tet, springe til og hale det lette Vindeværts Fartøi paa Land. Den første Entree i Byen tager strax Illusionen bort og siger den Rejsende, at Funchal bedst er tjent med at betragtes en distance. Den er en uhyggelig, malproper By med portugis-
siste Huse og Mennesker; Husene ere i Almindelighed i høi

Grad forfaldne og ligne indvendig mørke, smudsige Huler, i hvilke det fæde Familieliv føres for aabne Dørre. Med Funchal er man saaledes snart færdig; man længes efter at gjøre sig bekendt med den yndige Klippes selv. Af Udseende lignede jeg uvilkaarlig Madeira med en udbændt Bullan; lange Fjeldrygge strække sig som stivnede Lavastrømme fra Landets Midte og Hødepunct ned mod Havet. I Dalene mellem disse skarpe og ofte nøgne Klipper seer man Bünhaver og Huse, som tage sig fortryllende ud. Som Klippe er Madeira naturligvis blotet for en yppig Vegetation. Jordarten er deels Granit, deels løsere metalagtige Jordstoffer, og visse Partier i Bjergene ere især i høi Grad jernholdige. Men ikke desto mindre er Madeira et Eden og alle Frugters Hjem; Bananas, Græskar, Meloner, Æbler, Baldnødder o. m. fl. findes i Overflodighed, men Vinen er dog Dens ypperste og skønneste Prydelse. Ranken vorer ikke her som hos op opad en Muur, men skulde jeg ligne de store og frie Bünhaver med nogen Drift hos os, da maatte det være med et Humleanlæg, hvor Toppene føres henad Sparrer, der forbinde de opadstaaende Stager. Druerne hænge da ned som fra et fladt flettet Tag, under hvilket man efter Omstændighederne kan gaae eller krybe og sanke Glasserne. Denne Rigdom paa Frugter og Bün træffer naturligvis kun den cultiverede Deel af Den, nemlig den østlige og sydlige Side; Nord- og Vest-Siden saae jeg ikke, de laae som fremmede og ukjendte Lande hinsides Bjergene. Men for dog ikke at blive staaende ved et Beskendskab til Funchal og dens nærmeste Omgivelser, foretog jeg mig i Forening med ni Rejsesæller en Tour op i Bjergene til et Punkt, som benævnes „Korallerne,“ uden at man for Resten maa vente at finde Koraller der. Befordringen paa Madeira skeer ikke i bekvemme og magelige Bogne; jeg saae ikke en Bogn paa Den. Landets Bestaafenhed kræver, at baade Herrer og Damer dannes for Nytieriet. Vi

leiede os saaledes ni smaa, bjergvante Heste og fik oven i Kjøbet ni Førere med os. Reieren lader nemlig aldrig Hesten alene i Fremmedes Hænder, men medskaffer en Voks, hvis Forretning er at holde Hesten i Halsen og med en Knippel at drive den frem i et flyvende Gallop. I dette Optog satte vor Cavalcade af fra Funchal om Morgenens tidlig, og det originale og til Beundring ubholdende Infanteri skaffede os ikke liden Moro. Den første Deel af Veien var ikke saa besværlig eller steil; den slynge sig mellem Klipper og Bünhaver, mange Gange saaledes overskygget af disse, at man kun behøvede at udstrække sin Haand for at tage den tilbage fuld af Rantens Betsignelse. Ved et Bünhuus gjorde vi nogle Diebliffe Holdt i disse qvægende Stygger, for at styrke de mødige Førere og Dyr, og begave os derefter paa det egentlige Bjergtogt. Efterhaanden blev Veien saa smid, saa steil og snever mellem Afgrund og Klippewæg, at det mange Gange gios i mig, naar jeg betænkte denne Knibe. Men det er jo kun ad den snevre Bei man kommer til Livet, og visstelig savnede det ikke heller sin Løn at ride Veien til Korallerne. Jo høiere vi stige op, desto større Herredomme vandt Viet over de henvende Grupperinger af Bjergrygge og Dale, som nu laae for vore Fødder; fra det lave Standpunct paa Bellonas Dæ var det det svage, bestedne Blis, som med Beundring saae op til den stolte Majestæt; nu havde vi hævet os til den Oploftelse, i hvilken Sindet stuer klart og frit og fornemmer Harmonien mellem sig selv og Verden udenfor sig. Et standsende Straal af alle Førerne forkyndte paa eengang, at vi vare ved vort Maal. Paa en lille Plaine holdt vi vor Flok omtrent 6000 Fod over Havets Overflade. Til Høire for denne Plads laae de saakaldte Koraller, en Strands af taffede Bjergheider omkring en sand Paradis Dal. Noget Indefuldere og mere fredelig Indbydende end denne Dal har jeg endnu ikke seet, og det var umuligt at

imodstaae de Lillokæller, med hvulke et lille Kapel og et smilende Nabohuus vinkede os ned i dens Skjød. Jeg glemmer aldrig denne Vandring ad naturlige og banede Stier, paa hvilken jeg ligesom hvilede i Naturens Favn og var tabt i Beundring. De mangfoldige Klippe-Nuanceringer, den frodige Vegetation, Rildesvæld og Righed paa Frugter — Alt forenede sig til et levende Sprog fra Naturens stumme Bog. Midt i al denne Herlighed laae det lille Kapel og det nærliggende Frugthuus; men Beboerne af dette vare visseelig baade døde og fløve for den. Ved vor Ankomst til Husets Dør blev det os formeent at komme videre; lidt stye og bange traf Fruentimmerne sig tilbage og holdt et vaagent Øie med os. Men. — banker, saa skal der luffes op for Eder. Efterhaanden som vi underholdt os med dem gjennem Bindue og Dør, bleve Damerne mere tillidsfulde, og vi fik Lov til at gaae ind og beseer Leiligheden, i hvilken Uorden og Ureenlighed herskede overalt. I et indre Gemak traf vi paa en mættet Præst; der sad med en Deel Terner omkring et Kaffebord. Som det lod, levede han her som en intim Huusven og saa saa lad og fløv ud, som kom han aldrig videre end de saa Fjed fra Ternernes Hytte til Kapellet ved Siden af. Efterat vi vare tracterede med Druer og Frugter, fulgte Præsten os med synlig Velbehag til Dørs; glad saa han de unge Junkere gaae bort uden at have røvet Noget af hans kælne Hjord. Hvor gjerne havde jeg ikke jaget denne dovne Præst med hele hans Consilium ud af Paradisets Have og henviist ham til at pløie og grave i sit Ansigts Svøb; men jeg kan tænke mig, at der endnu ere gamle Privilegier og Indkomster, som forstrække disse Menneſter med det Nødvendige til at føre dette aandsfortærende, frugtesløse Liv.

I det Sted maatte vi selv til at tænke paa en Retraite til vore Førelere og Heste. Paa denne fik vi at fornemme, at vi ikke vare fødte i Bjergene eller vant til at beregne Distans-

cerne eller Forskjellen imellem det glatte og magelige „Neb“ og det trange, besværlige „Op.“ Der gaves forskjellige og deriblandt betænkelige Scener af Udmattelse. Selv kom jeg mødig til Bedeplassen og sendte herfra mit Farvel ned til den lille idylliske Verden, der som afluttet for sig selv og adskilt fra den store og vide Verden, nød sin stille og uforstyrrede Fred. Min Hest i Bold fulgte jeg de allerede gallopperende Ryttere; Dyret bar mig med en paafaldende Sikkerhed over Stof og Steen, og med et rigt Udbytte af skønne og oplivende Minder kom vi tilbage til Funchal.

Foruden Korallerne veed jeg intet andet almindeligt Indlingsstykke, som besøges af Fremmede, end en privat Mand „Caravalhos Have,“ hvor man foruden smukke og smagfulde Haveanlæg seer en Deel eiendommelige Snurrepiberier. Men man behøver ikke at indskrænke sig til disse Anviisninger; overalt er Nydelse og Underhold for Die og Sands.

Dens Religion er den catholske; men det er aabenbart, at Catholicismen paa Madeira ikke er mere end et Rygte fra Rom, et væsenløst Echo fra Peterskirkeens Haller. Catholicismen maa være let at kjende; man maa ikke alene kunne finde den i Kirker og Klostre, men den maa staae streven paa Guse, Gadehjørner og Mennesker; man maa kunne see den afspeilet i det hele Liv; ellers er det ikke et catholsk Land jeg besøger. Men dette er ikke Tilfældet i Funchal. Kirken viser sig ikke i den Helgenglands, ved hvilken den skulde holde Mængden fangen under Auctoritetens Fane; Klostervæsenet, som vel overalt ikke mere svarer til Begrebet, er heller ikke paa Madeira mere end et Gjenstrik af det gamle Cellerliv. Det er derfor naturligt, at Folket seer hen til Kirken uden Veneration for dens løsende og bindende Magt, og at Folkelivet er blottet for alle catholske Enemærker. De Kirker, jeg besøgte i Funchal, vare unægtelig rigt nok udstyrede med Sølv og Guld, med

Armstager og Altertavler; men der maa Olie i Lampen, for at den kan brænde, og Kirkens Betjente og Tjenere maae behandle de hellige Ting med Frefrygt, dersom de ville vække denne Følelse hos Andre. Men toertimod stete det mig hver Gang jeg betraadte de hellige Steder, at en Mængde ligegyldige, pengebegjærlige Besøfvere med Graadighed saldt over mig og toge mig i Beslag; med Raahed nævnte og behandlede de de helligste Navne og Gjenstande, for ret at udframme Alt for mig: det var mig længe klart, at den Pistrin, som ventedes ved Skilsmisfen, var den eneste Tanke hos dem. Munkeløstere findes der ikke paa Madeira; derimod var der to for Nonner i og udenom Hovedstaden. Det største og navnkundigste af disse er Nostra Senhora da Gloria; det ligger vidunderlig smukt høit over Byen, men staaer nu for største Delen forladt og tomt, medens det andet inde i Funchal har revet Søgningen til sig. Dette sidste besøges nemlig af alle Reisende, som her finde en Boutik af Fjederblomster og en Samling af Eypiger i Stedet for tydste, knælende Jomfruer med Bønnebøger, Rosenkrands og bestræftigede med velgjørende Arbejder. Sandheden kræver jo rigtig nok, at jeg trækker et dobbelt, tykt Jerngitter mellem de unge Kavalerer og Nonnerne; men Gyselspillet træder dog tydelig nok frem, og det Eneste, jeg maa lade dem, er den fine og yndefulde Kunst, at binde Blomster og Krands af Fjeder, hvilket de forstaae til Fuldkommenhed. — Om Underviisningsvæsenet fik jeg ikke Tid eller Leilighed til at erfare noget Nærmere; det blev mig sagt i en Sum, at de offentlige og private Skoler, som fandtes, istun vare Navneværbi, og at den store Deel af Almuen opvokrede for Lud og koldt Vand. Hvor de aandelige Interesser saaledes ere stillede i Stygge, er det intet Under, at Følselivet maa tage sig bebrøveligt ud. Jeg har intetsteds seet psaltede Børn vrinkle paa Gader og Stræder som her, og det staaer ligesom præget paa dem, at de opvokre i Armod og

Banfundighed under Forældrenes fuldkomne Sorgløshed for deres tilkommende Skæbne. Jeg erindrer mig med Gru den Mæsse af orteeløse Tryglere, som pine og plage de Fremmede, saa snart man sætter Foden i Land; med et Physiognomie, som forraader den fuldkomne aandelige Tomhed og al Mangel paa Livs Gjærning eller Formaal, ligge store Hobe af sløve og sovende Liggere henstrakte ved Stranden, paa Fiske og Frugt-torve; og ifkun Udsigten til at kunne bette en Skerv eller for-tjene den paa en let Maade synes at kunne bringe Liv i disse Lediggængere. Ved at være Bidne til en saadan aandelig og legemlig Nød og Elendighed blandt Folkemassen lærer man at paastionne Verdien af et ordentligt Fattigvæsen, som veed at stille Klinten fra Hyeden og at henvise de Uvillige til lovligt Arbejde; paa Madeira kender man ingen Institutioner, som sigte til at vække Kræfterne, ingen Tvangsanstalter og ingen offentlig Forsorgelse: der er fri Brug af Tid og Kræfter, men „de have Friheden til Dødsfalds Skjul.“

Over dette portugisiske Blod hersker en Gouverneur*) med sine civile og militaire Embedsmænd. Men som det nu visseelig for den dygtigste Øvrighed maa være en vanskelig Op-gave, at holde borgerlig Orden og Sikkerhed vedlige under disse Forhold, saa bliver dette end vanskeligere ja umuligere, hvor den administrative Myndighed er i Hænderne paa en Mand af samme moraliske Kraftløshed som Folket, og hvis Særkende er Træghed og Langsomhed i Forretningernes Gang. De Militaire i Funchal spille en tragi-comisk Rolle: de ere ikke mange i Antal, og efter Udseendet at dømme ere de fattige Leiesvende paa en tarvelig Sold. Jeg kunde ikke passere Bagten ved Gouverneurens Bolig, uden at smile over et militair-uniformeret

*) Som bekendt er Madeira den største af de portugisiske Canarier og besyres af en portugisisk Gouverneur.

Personale, der svarede fuldkommen til Dyrehave-Mandens Beskrivelse af Frederiksteens Fæstning; lasede i Klædebragt, med Støvle paa den ene Fod og Toffel paa den anden stode de med rustede Geværer med og uden Bajonetter.

Men midt i denne kummerlige Ensemble af Landets Indfødte kan man ikke overse de europæiske Huse og Familier, der i en behagelig Modsætning til Hine føre et fint Gentlemens Liv. I en Folkemasse, hvis Character er sløv Aandsløshed og Uvirksohmhed, er det ikke svært at faae Kræfterne i Beslag og at drage sin Fordeel af dem; naar Mennesket ikke har Begreb om Frihed og Selvstændighed, maa det blive Slave. Og saa paa Madeira er det saaledes engelske og andre Nationers Kjøbmænd, der sugte Honningen af den rige Blomst og ere de velhavende Herrer over Wiingaarden, medens Landets Born maae nøies med at være Arbeidere i den. Hos disse Wiingaardsmænd nyde de Rejsende og Besøgende et galant og behageligt Gjæstefvenskab; baade i Funchal selv og i Særdeleshed paa deres Villæer oppe paa Bjergene have de Leilighed til at skabe Nydelse og Fryd for de Rejsende. For at opnaae dette, behøve de i Grunden ikke mere end deres smagfulde Boliger og det himmelske Klima. Dette sidste er saa stjønt og velgjørende, at det ikke med Urette er Gjenstand for Pietet og tillægges en underfuld Kraft. Syge og Svage søge til Madeira som til den sidste Tilflugt; de leve her efter Sygdommens og Constitutionens Natur høiere eller lavere paa Den i de forssjellig tempererede Luftstrøg. Selv har jeg prøvet, hvad det er at nyde Luftmingerne paa Madeiras Høider; det er et Aandebdrag saa frit og let, som droges det fra det Uendelige. Hvor let og snart svandt ikke ogsaa de 6 Dage, jeg levede paa Madeira, og hvor svært er det mig ikke at glemme de loffende Under, med hvilke denne naturinteressante Ø saa rigelig er ud-

styret. Dette venlige Billede skal sikkert ikke udslættes, hvorvidt jeg end skal slaffe om; men oplæres og fornyes skal det, hver Gang den lyse Drue opliver og forynger mit Sind.

Rejsen til Brasilien.

Alt vel ombord forlode vi den 2den October Madeiras aabne og uafstire Rhed og gik Syd efter til Brasilien, med Bestemmelse at anløbe Bahia og Rio Janeiro som de vigtigste Havne i Riget. Vælgigheden var gunstig, og den tropiske Himmel mere og mere Gjenstand for vor Lovtale. Vi have hos os ikke nogen tydelig Forestilling om en klar gennemsigtig ætherisk Luft i dette Drøds tropiske Betydning; den faaer man først under Bendekredsen, naar man her har seet Solen klar sænke sig i Havet og dens Gjenstien male den vestlige Horizont med et Farvespil af uudsigelig Fiinhed, i hvilket den azurblaa Grund er det characteristiske Mærke. Allerede to Dage efter vor Afgang fra Madeira sit vi de sydlige canariske Der at see under en saadan Himmel. Det var interessant paa sin nøgne Bei over den store Havflade at møde disse høitragende Klippeser, der paa eengang som mægtige Piller omfransede os. „Palma“ passerede vi ganske nær; baade dennes og de øvrige Ders naturlige Bestaafenhed var for mit Die ganske den samme, som Madeiras og Porto Santos. Bedrog Diet ikke, da er Palma baade høiere og stovrigere end nogen af disse og stod ikke tilbage i Cultur for nogen af dem. „Santa Cruz“ paa Øst siden præsenterede sig i Afstand smagfuldere og anseeligere bygget end Funchal, og de nærmeste Omgivelser i Ølandet viste os i Rifferten store Plantager og banebe Djergrøier. Stjødtt i en Afstand af ti til tolv Mile fra „Teneriffa“ saae jeg dog „Pico“ mærkelig hæve sig over Hav og Skyer; Den selv laae

indhyllet i disse; men saa høit over dem, at man næppe faldt paa at søge efter Land og Jord i disse Regioner, naar ikke det mørke Punkt havde paastrængt sig Diet, stød den sorte Epids som hvillende paa Skyerne, tolv til tretten tusinde Fod over Havfladen. Det er en mærkelig og paaafaldende Steilhed, med hvillken denne Klippe rager i Veitret: „Pico“ reiser sig paa Tenerif som et Strasburger-Münster. „Gomera“ er mindre anseelig end nogen af de fornævnte; det Samme er Tilfældet med „Ferro“, men man kan ikke høre dette sidste Navn, uden at tænke paa den Rolle, Den har spillet og tildeels endnu spiller i geographisk Henseende: dette isolerede og i sig selv ubetydelige Punkt har som en meget betydende mathematisk Storhed domineret hele Jordens Kreds. Behøvet var Ferro, men nogen By var ikke at see paa Nord- eller Østtiden; det var lutter smaa, hvide Huse, man saae adspredte ligge imellem Fjeldene. Saa underholdende denne Passage kunde være, saalænge den vedblev at være en Passage, saa trættende blev dog tilsidst Synet af denne stereotyppe Eensformighed, da vi for Stille maatte drive omkring Derne. Uden Sorg saae jeg derfor det sidste Glimt af dem, og med Glæde fornåm jeg, at den paaafaldte Østpassat den 7de October tog os i sin milde Favn en Snees Mile Syd for Ferro. Det er en stor Fornøjelse at seile i en Passat; stadig og rolig blæser Vinden den samme; der tænkes ikke paa at forandre Seil eller Cuurs, man slaaer sig paa en Maade til Ro, og Skibet gaaer i Passaten sin egen Gang, saa at man vel, som Finnerne siges at gjøre, kunde sætte en Hund tilrørs. Men saa meget bedre Velighed er der ogsaa i denne Tryghed til at øve Skibet som Driløbsstib betragtet. Mandstabet exercerer, fægter, hugger og øver allehaande equilibristiske Øvelser, som mange Gange ere Adspredelse og Underhold for Tilskuerne. Men nu og da bliver Øvelsen almindelig, og Ingen faaer Lov til at være Tilskuer, naar

der blæses og trommes til „Kart Skib“, som det hedder; det vil sige: at Skib og Mandskab i Et og Alt gøres Kært til Bataille. Uden engang at gie et „Vibens Huus“, som kan forestille den fjendtlige Styrke, leger dog Drlogsmanden i saadanne Tilfælde Krig, og denne Krig faaer saa megen Alvor, som det er muligt at giue den, naar Vederparten er reen Fiction. Krudtkammeret aabnes, og der langes til Kanonerne, som ere i en stadig Bevægelse; Officerer og Mandskab ligesaa Chefen til den mindste Flagmand ere paa deres respektive Poster; Præsten har ikke Lov til at blive i sit Kufas men maa tilligemed Skibets Læger indfinde sig i Lazarettet, for at trøste og vederqvæge de Syge og Dvæstede, som forestilles at lide under Chirurgens Kniv. Imidlertid er Lazarettet i saadant Tilfælde Officerernes gode Mæsse, hvor vi under den hele Affaire kunne have det meget godt og mere os, hver Gang en Mand bliver heiset ned igjennem Eugen paa Krankestolen. Bataillen varer gjerne en god Time; denne er tilstrækkelig til at laaer Fjenden paa Flugt og vinde Laurbær og Bytte.

I Lobet af otte Dage havde vi under den vedholdende Nordostvind seilet henimod 300 Mile; man lærer af Passaten, hvad den stadige Flid kan udrette. Den 11te om Aftenen stode vi efter Bestikket ifkun 15 Mile fra de „capoverdiste“ eller „det grønne Forbjergs“ Der og styrede derfra en forandret vestlig Cuurs, for ikke at collidere med dem om Natten. Dette forarsagede, at vi passerede denne Gruppe i saa lang Afstand, at jeg kun kan sige, at jeg har seet Toppen af een af de vestlige Der, formodentlig St. Antonio. Passaten var os endnu tro nogle Dage og førte os paa omtrent 11° N. B.; her overlod den os til det Stille og de afvejlende Vinde, som herse og spille omkring Linien. Mennesket bliver let forvænt af det Gode og knurrer ligesaa let, saasnart Lykken ikke smiler: det faldt haardt paa eengang ingen Begne at komme og at skjæle

fig frem ved Ny og Næ. Man kalder dette krittiske Gjennemgangspunkt med det ironiske Navn: „Lommermands Pasfaten“, fordi de Søfarende maae nytte de ustadige Bygger for at slippe frem; de lade da staae til og give vel ikke sjelden Lommermanden Noget at bestille, naar Dysten er overstaaet. I Længden bliver denne eensformige Sneglegang trættende; man har intet Andet at underholde sig med, end at see paa de lystige Delphiner, Haier, Springere, Flyvesiff og Søvaler, som more sig med at sværme omkring Skibet og at følge med i Rholvandet og efter Agterspeilet. Der blev sat mange Snører for Fistene og spildt mange Skud Krudt paa Søvalerne; men, saavidt jeg veed, var det hele Udbytte en Flyvesiff, som en Aftenstund forvilde sig ind af en Kanonport og faldt i Roien hos en Matros, og en eneste Søvale, som det lykkedes en Mand at vinge. Hvad der under denne Standsning end mere forhøiede den ubehagelige Situation, var Linien's brændende og trykkende Hede. Saalænge Luften var i Bevægelse og stadig strømme over og igjennem Skibet, fandt jeg ikke Varmen besværlig, skøndt paa et for mig ualmindeligt Hødepunkt; den var let, og man aandede frit i den; men naar Luften stagnerer, er det baade i det Frie og end mere nede i Skibet for en Nordboer en trykkende og tung Tilværelse at leve under Linien. Man tænke sig Atmosfæren i den dybest behøiede Deel af Skibet, hvor over 50 Mennesker hænge i et saa godt som tilfuldt Rum paa en Tid, da Luften i det Frie er 22° ved Nattetid. Naar der ikke ved Kuldsfeil — som de kaldes — bragtes frisk og kjølende Luft ned, var det næsten ikke muligt at vegetere eller sove her; jeg hørte ofte Mandstabet ved Aften tide grue for Nedgangen til Roien og trække Tiden ud paa Dækket, indtil Vinene kunde overvinde Alt og luffe sig selv i den tunge Atmosfære.

Jøvrigt passerede i denne Dvergangsperiode ikke noget

Mærkeligere end et Skildpade-Gilde i Messen og en Aftenunderholdning hos Chefen. Messen havde paa Madeira for halvanden spansk Daler kjøbt en Skildpade med den Bestemmelse, at den skulde offres paa den Dag, vi passerede Linien. I et sangvinst Haab og i en barnlig Vængsel efter denne Væstebidsten lavedes imidlertid Punschen saa tidlig, at Dyret maatte lade sit Liv paa 4° N. B. Chefen, som var vor Gæst, indbød ved denne Leilighed samtlige Messens Medlemmer til næste Aften. Man havde længere i Forveien hørt en Fugl synge om, at denne Invitte vilde komme, og det var aftalt, at Enhver, som var istand dertil, skulde give Gæsteroller til Bedste. Chefen indrømmede sin forreste Kåhyt til disse Optrin, og der var en Ræsenover og et Garderobe-Udstyr blandt alle Dilettanterne. Selv aldeles udygtig til alle Præstationer af denne Art havde jeg kun i Gensomhed at overhøre de Studerende og at glæde mig til Aftenen, der skulde afføre alle de Scener, som for luffede Dørre vare præparerede rundt om i Lufaserne. Det var comist nok at træde ind i Kåhytten og see den forvandlet til et lille Theater og at finde fremtryllede Damer i yderste Elegance sidde paa Tilskuer-Stolene; Frøkenerne S. og K. erindrer jeg som de skønneste Perler, til hvis Gunst der var en stormende Beilen, og paa hvem alle Forgunnetter og Rifferter hvilede. Man saae Scener af Holberg og Bessel udførte til almindelig Opbyggelse; Gud veed, om Fader Holberg havde drømt om, at hans storpralende Jacob skulde komme paa Brædderne saa langt fra den Kreds, for hvilken den nærmest var frevet. Et Declamations-Nummer af Schillers Johanna d'Arc gik istaa paa et Hødepunkt af Pathos; en Guitar-Sanger smeltede paa Italiensk, og fire høist smagfuldt paaflædte og grupperede Tyrolere jodlede, indtil Dvinterne sprang; Recitativet sluttede denne alsidige Nydelse. Om et Bord, vel besat med Confecturer, havde derefter Theater-Skritikken sit

frie Løb i et Par Timers Tid, og den fortsattes til efter Midnat i Tobaksconfeilet paa Dækket, hvor vi kjolede af i Regn og Blæst. Saaledes morer man sig og faaer man Tiden til at gaae i Søen; Nøden bringer Menneftets skabende og productive Aands Kræfter i Bevægelse, og Indbildningskraften levedegjøres ved Opholdet i den frie Natur.

Den 25de October var os en Befrielses- og Forløsnings-Dag; paa denne solte vi paa 3° N. B. de første Pust af Sydøst-Passaten, der endelig skulde føre os over Linien og ned til vort nærmeste Maal. Den 28de October passerede vi Equator under klart Skib. Det er en Gæst, at gaae over Jordens Bælte; for Sømanden er det dertil en Uressag; han nævner Antallet af de Gange, han har passeret Linien, som Trophæer fra hans modige Bane. Og er der overhovedet nogen Grændse i Rummet, som maa bringe Menneftet til alvorlig Eftertanke, da maa det være den, som tydeligt og klarest betegner Endeligheden for os. Vi hode Farvel til Nordstjernen og hilste den fremmede Halvfugle med et sunkende Bøger, der paa samme Tid gjemte vor Higen og Rængsel efter den nye Verden og vort Haab om, igjen lyffelig at vende tilbage til den gamle. Ved Maanedens Udgang stode vi omtrent 100 Mile fra Bahia, og der var en heftig Attraa efter at komme til Land. Naar man en Maanedes Tid har levet adskilt fra alt Levende som en lille Verden for sig selv, saa blive Forraadskamrene let tomme; man har ikke Mere at tale om, ingen fremmede Gjenstande at behandle.

Tanken var ikke vendt fra vor Substjeneste d. 1ste November, førend vi efter Columbus's Exempel begyndte at speide efter Tegn, som behubede den nye Verdens Nærhed; d. 3die om Aftenen raabtes „Land“ fra forreste Mers, og næste Morgen laae Americas Ryst solklar udstrakt for os. Den var at see til som en lav Klint, Oplandet skovrigt, og hist og her laae

en lille lav Fisserby mellem Palmerne. Paa een gang stode vi for Indseilingen til Bahia. Omkring en høi og yndig bevoret Pynt, paa hvilken staaer et Fyrtaarn og et Kastel, førtes vi ind i den smilende „Allehelgenes Bugt,“ paa høis høire Side Bahia strækker sig langs hen med Havet og opad det straae Hoiland. Det var ved Solens Nedgang vi for en frisk Brise fore forbi Landsteder og Haver og kastede omtrent Kl. 6 vort Anker orlogsmæssig langt ude paa Rheden.

Besøget i Bahia.

Første Gang jeg satte min Fod paa Americas Grund, vandrede jeg om i Bahia under eenfomme Betragtninger. Byen, der tæller over 200,000 Mennesker, er i almindelig Tale brugt deelt i to Dele, Understaden, eller den Deel, som ligger ved Stranden, og Overstaden, som er bygget oven over Straaningen. Den er opført i spanskt-portugisisk Bygningsform med meget lidt staaende Tæge, med høie paa Varme beregnede Stolværk og store, brede Opstuds-Vinduer. Understaden seer ud som et gammelt forladt Qvarteer, er smudsig, enten slet ikke eller halsbrættende brolagt. Den tjener derfor heller ikke de galante Familier til Bopæl; kun den fattigere og lavere Deel af Indvaanerne ere her stadig tilhuse, medens Kjøbmændene og Tolbvæsenet for Handelsens og Skibsfartens Skyld vel have Contoirer og Paghuse her nede, men boe og bygge med Familie enten i Overstaden eller i et lantligt beliggende Oberqvarteer af denne, som kaldes Victoria. Overstaden er anseelig og af en vid Udstrækning, har lange, ret smukke Gader med gode, vel vedligeholdte Bygninger; kun den sydlige Deel af Byen fremviser sørgelige Spor af Brand og Udelæggelse fra de ofte gjentagne Revolutioner. Gjennem dette mishandlede Parti føres

man ud til det yndige „Victoria," der er at betragte som en Samling af Villaer midt i en frodig og blomstrende Have.

Det første Phænomen, som i Bahia falder i Dinene og tilbringer sig en besynderlig Opmærksomhed, er den sorte Befolkning, som opfylder Gader og Stræder. Man troer at befinde sig iblandt de lyse Americanere og seer sig ligesom forsat til de sorte Africaneres Land; det koster Tid, inden man ret vil troe, at den sorte Mæsse ikke er Landets Indfødte men hidbragte Kystnegere i de usynlige Blankes Tjeneste. Det var bogstavelig en Karitet at faae Nie paa en Blank i Bahia. Medens de sorte Slaver tusindvis vrimlede paa Fiske og Frugt Torve som Sælgere, ved Stranden, i Baade og paa Magaziner som Sjouere; medens de som trællende Dyr under en eiendommelig ynfelig Opsang saa godt som nøgne slæbte Barer og Bærestole op og ned ad Gaderne, var det kun igjennem Boutikdørrene eller Bærestolenes Gardiner man skimtede det hvide Menneske. Da jeg yttrede min Forundring over dette Særsyn, fik jeg den Forklaring, at Forholdet imellem Negere og Blanke i Bahia, var som 5 til 1, og at de Hvide sjelden eller aldrig satte deres Fod paa Steenbroen, men flyttede sig enten til Hest eller baarne i de saakaldte „Kaderas" (Bærestole). Denne Magelighed er betegnende for de Indfødte, der helst unblade at røre sig til nogen Gjerning. Familielivet føres ligesom udenfor Verden i en eensom, uforstyrret, nydende Tilstand, i hvilken det overlades Tjenerflabet at sørge for alle Huset's Nødvendigheder. En Huusmoder kendes ikke i Bahia; „Signoras" Bestilling er den passive Rolle, at lade sig opvarte og fetere. Besøger man en Familie, da vil man finde Konen i Huset pudset og stram opstillet i Sophaen eller i en Kænestol med Hænderne i Skjødets, og det er, som om alt Arrangement laae udenfor hendes Virkefæds, og som var hun alene til for at figurere paa en aandløs Maade. Thi sjelden er det Dannelses og Sands for mere

spirituelle Ting, der afdrage fra den huuslige Syssels; det er Blodet og en mangelfuld Opdragelse, som forarsage, at Qvindelkønnet i Brasilien ikke bliver mere end smægtende Duffer. Det er en almindelig Sætning, at Dre for Musit er medfødt for Alle, og det er sandt, at næsten ethvert Huus har sit Instrument; men efter den almindelige Dom stortebe det ogsaa her paa en fuldstændig Udvikling af Talentet, og man horte iffun høist middelmaadige Præstationer i Sang og Spil. Jeg bivaaned et offentligt Bal i Bahia, hvortil Fregattens Officerer bleve indbudne af Brasilianerne, og jeg havde her Leilighed til at see alle Kjon og Aldre mellem hverandre. Unægtelig var Livet og Bevægeligheden paa Herrernes Side; Matronerne sadde stive og smægtende med den gjærlige Biste og toge mod Kuur med et naadigt, fyrsteligt Væsen. At skelne de yngre Koner fra de ugifte Damer, var en vanskelig Sag. Fruerne begynde i Brasilien med det 14de Aar og ere saaledes langt forud for vore Damer; man begriber altsaa, at Ungdommen er puur i Ordets egentligste Betydning. Dands og Musit bære Udtryk af den Aand, jeg har omtalt; langsomt og paa GammelKone-Vis beovæge de Dandsende sig i de idelige Contradandse, og der blev en Stønnen og Bisten, naar vore Officerer engang imellem sit Damerne op i en hofstens Bals.

Hvad man imidlertid maa indrømme det selskabelige Personale, er en vis Gratie og Fjindhed i Klædedragt og ydre Væsen; var dette besjelet og beaandet af en livlig, dannet Tale og Mimik, maatte det visseelig blive ligesaa tiltækkende, som det nu er tomt og intetfigende i mine Dine. Saa meget større Adspærelse og Underhold tilbøde de europæiske Huse i Bahia. Vi foresandt et ikke ubetydeligt Antal af tydske og engelske Familier, som ret egentlig kappedes om at vise Fregatten Opmærksomhed, og hvis Godhed og Forekommenhed vi Alle bleve Meget skyldige. Paa en Afstand som denne gjaldt hverken

Nordsoen eller end mindre Elben som Skillevægge, men med Broderskabets og Landsmandskabets fuldeste Følelser førte vi et Samliv, som hørte vi virkelig hinanden til. Vort Ophold var en Kæde af Dineer, Soireer og Baller; paa Dmgang gik det fra den ene Familie til den anden, saavidt Tiden vilde tillade det at række, og Ingen vilde staae tilbage i Dpoffreller, for at have Velighed til at yde sin Skjerv paa Gjaestevenskabets Alter. Og det var intetsteds Entens tarvelige Skjerv, men tværtimod var det glædeligt at see, hvorledes en god Genius havde fulgt disse unge Handelsmænd, der ved Dpoffrelse af Fædrenelandets Goder søgte Lykken i det Fremmede. Hidt i den brasilianske Sløvhed førte disse velhavende Familier et virksomt og nobelt Liv, i hvilket man fandt de nordiske Elementer bevarede og kun skjonne og smagfulde Sider af Sydhøernes Form optagne; hvor naturligt derfor, at vi i disse Kredse sølte os saa hjemlig og vel, og at vi ved Afsteden sølte os knyttede til dem ved Venstabs og Erkjendtligheds Baand.

For efter bedste Velighed at lægge sin Erkjendtlighed for Dagen arangerede vor Chef en brilliant Frokost ombord i Belona og indbød dertil Brasilianerne og Europæerne imellem hverandre; vor lille Fregat laae der som en fredelig mæglende Apostel, der efter Evne retfærdiggjorde det prisende Udsagn om vort Ophold i Bahia, at dette havde sammenknyttet Baand, der hidtil aldrig ret vilde groe sammen. Bore velbemandede Fartøier vare tidlig paa Formiddagen i Activitet for at bringe brasilianske, tydske og engelske Herrer og Damer ombord. Da Selskabet var samlet, blev Skibet besøgt og beundret fra Overst til Nederst; derefter begav man sig til Chefens Røhytter, hvor et koldt Kjøkken smagte Gjaesterne fortrinlig, og danske Spletøier især vare Gjenstand for Damernes Eloger. Muntre og forfriskede forlagde vi Skuepladsen til Dæktet, hvor der omkring Spillet dandsedes efter et fuldt brasiliansk Musikcorps,

som den stationerende Korvet havde overladt os. Til Slutning gav vort Mandskab Forestillinger i Fægning med Sabel og Gevær, og under denne Act knalbede Champagnen under aaben Himmel, og Skaaler verledes for Brasiliens Keiser og Danmarks Konge. Den hele Fest, der varede omtrent til Kl. 4, læstes to Dage efter med glimrende Farver og mange Lovtaler over den danske Elfsværdighed bestreuet i Bahia Journal.

Foruden de europæiske Familier, med hvilke vi kom i Forbindelse, levede et stort Antal baade i Bahia selv og i dennes Provinds. I Byen ere saa godt som alle Haandværksmænd og Kunst- Arbejdere fra den gamle Verden; det Samme er Tilfældet med en stor Deel af de mindre Handlende, ligesom næsten udelukkende alle Kunstprodukter og Fabrikata, som opfyldte Boutikkerne, ere fra europæiske Manufacturer og Fabrikker. Kunsttiden er endnu slet ikke vaakt hos de Indfødte; de finde det bekvemmere at sende Bud, for at kjøbe fremmede Hænders Arbejde. Man havde derfor ondt ved at finde det mindste originale og indenlandskt Pant paa, at man havde været i Bahia, og jeg veed bogstavelig intet andet Vidnesbyrd om industrielle Kræfter her end en egen Art Leertoi, især i Form af Glasfer og Gursgeletter. Desto rigere er Naturen og dens Gaver. Paa mine Excursioner omkring Byen kom jeg aldrig udenfor en rig og frugtbar Vegetation; foruden Mængden af de almindelige syds-americaanske Frugter gjorde jeg Bekjendtskab med Kofus, Brødsfrugt og Kaffe træet. Intetsteds har jeg seet en frodigere Blomstren af mindre Busarter og Planter end omkring Bahia, og hverken før eller siden hørte jeg Naturen muntre end her: i Særdeleshed ved Aftentide var der en Surren af Insekter og Dvidren af Fugle, som maatte falde den Fremmede underlig i Øret. Af Fuglene spejdede mit Øie især efter de smaa Kolibrier, hvis fine Legemer og Farvespil ere lige vidunderlige. Glycerende i Luften ere de imidlertid saa hurtige i Bevægelse og

dertil saa smaa, at man ikke er istand til at nyde Skønheden; de maae sees fangne eller døde, og da er det umuligt andet, end at man maa falde i Forundring over Fjindheden af de enkelte Lemmer og de glimrende Farver. Jeg saa en betydelig Samling hos en preussisk Naturalist og vilde næppe troe mine Dine og Mandens Udsagn, da han viste mig en Rebe med Hg, der i Størrelse var at ligne med et stort Fingerbøl med et Par gode Knappenaalskloveber i.

Men vigtigere end alle andre Naturproducter ere Kaffe, Sukker og Tobak, ikke alene for Bahia Provinds men for hele Brasilien. Ude i Landet ere meget betydelige Plantager, især for Kaffe og Sukker, og Udsørfelsen af disse Producter er overordentlig stor. Tobakken havde et Hovedquartier i og omkring en By ved Navn „Caruera“, som laae 15 Mile fra Bahia ved en lille Flod, som falder ud i Allehelgenes Bugt. Vor Interesse ledes til denne By først ved at høre, at det Tobaks- og Cigar-Forraad, hvormed vi forsyne os i Bahia, kom fra denne By; dernæst ogsaa ved at see et Dampskib to Gange om Ugen gjøre sin regelmæssige Tour fra Bahia op ad Floden til Caruera, og endelig derved, at to unge Landsmænd som Ræger opholdt sig i denne sidste. En Aftenstund overraskede den ene Collega os paa Fregatten og fik med næste Dampskib Selskab med sig hjem af en Deel Officerer. Disse kom tilbage fulde af Henrykkelse over den yndige Seilads op ad Floden og med den glædelige Forvisning, at de nylig ankomne Practici i Caruera havde fundet Udsigter til en god og indbringende Eksistens.

Det er en vanskelig Sag at finde Rebe i de borgerlige og sociale Forhold, saaledes som de gestaltte sig i Bahia, og at skabe sig et Begreb om Forholdet imellem denne Provinds og det constitutionelle Keiserdømme, af hvilket det er en Provinds. Men selv om man paa Grund af det historiske Mørke og For-

holdenes Mangel paa Eenhed og Consistens maa opgive at blive enig med sig selv eller at hvile i denne eller denne bestemte Anskuelse, saa seer man dog snart de store Mangler og faaer let Diet op for den totale Indolens, som er udbredt over Folkelivet. Vi have omtalt den heterogene Blanding af Befolkningen i Bahia, og man maa undres over, at en saa uorganisk Mæsse kan hænge sammen, at den kan drives og holdes i Aande; men jeg kan da ogsaa troe, at Frygten altid lever for, at den skal gaae i Stumper og Stykker. Vil man i Bahia spørge sig selv, hvem der er at betragte som Landets rette Indvaanere, da har man ondt at svare derpaa. Er det Brasilianere, Europæere af alle Nationer eller Negere, som for tjene Navn af den sande Befolkning? Hver af disse Afdelinger har Afkomst til dette Navn. Brasilianerne føre de Indføddes Baaben i Skjold; men hvor saa, hvor svage og kraftesløse, hvor afhængige af de andre Klasser ere de ikke? Det er ikke Mere end Navnet, som giver dem Fortrin. De udgjøre Embedsmændene og de Militaire; som Handlende spille de en underordnet Rolle, og i den industrielle Verden ere de værdiløse Nuller. Som Mænd i Landets Tjeneste fortære de store Summer; men man behøver ikke længe at leve i Bahia, for at høre og see den auctoritetsløse Dyrighed og Magt, som findes her. I Bahia er ingen offentlig Mening, som udtaler sig og virker ind paa Auctoriteterne; her er ingen moralsk Styrke, som opretholder Ret og Retfærdighed; men meget mere vilde jeg sige, at der slet ingen Dyrighed findes, eller at man i bedste Fald kun kan sætte den i Bevægelse ved det røde Guld. Man betragtede det i Bahia for en Absurditet, at gjøre en slet og ret Anmeldelse for Politiet om en begaaet Forbrydelse eller Misgjerning; selv om man var istand til at lede Undersøgelsen paa de sikkreste Spor, rørte Dyrigheden sig ikke. En tydsk Kjøbmand, hos hvem der for et Aars Tid siden var steet Indbrud, for-

talte mig, at han først ved at love en Sum for Uleiligheden var istand til at erholde Politiets Assistance, uagtet han underrettede dette om, at Tyvene vare grebne paa frist Gjerning og i øverste Stofvært holdtes indespærrede af Vægtene, som Kjøbmanden paa sin egen Regning underholdt i den ellers tomme Contoir og Vaskhuus-Bygning. Bedre er det heller ikke bevendt med det Militaire i Byen; ja det gik endog saavidt med det om Natten omvandrende militaire Politi, at man ligesom frygtede dette som de farligste Spidsbube for eenlig vandrende Personer. Jeg glemmer ikke saa let det Dieblif, da en Mand i Byen aabnede mig Vinene og betog mig den Tillid, med hvilken jeg de foregaaende Aftener havde seet hen til disse Vægtene som til Hjælpere og Trøstere i paakommende Tilfælde; for Eftertiden betragtede jeg dem med en underlig Afsty.

Europæerne i Bahia udgjøre den egentlige Kjerne af Befolkningen og kunne som saadanne fortjene den første Plads; de ere unægtelig et Lys, som skinner i Mørket. De repræsenterer, som ovenfor bemærket, de materielle Interesser, Handels- og Haandværksstanden; og i et Land, hvor det reent aandelige Liv endnu ikke er større end i Brasilien, hvor Nationens Moralitet ikke engang er hævet til et legalt Standpunkt, der bliver det altid en Fortjeneste at vise an paa de verdslige Veie og at lære de Indfødte at nytte og bruge de Goder og Fordele, som Naturen og Forholdene skænke. Og i alle Retninger lader dette sig sige om Europæerne i Sydamerika overhovedet; have Enkelte af de Indfødte ogsaa begyndt selv som Plantage- eller Bjerghværks-Eiere at tage Fordeelen fra første Haand, saa er det dog Europæerne, som have aabnet Kilderne, og til hvis Fordeel ogsaa endnu de fleste rinde.

Regrene endelig have det Fortrin, at være de fleste — ja at udgjøre en forbausende Pluralitet; af hvert Hundrede

Tusinde er der 80,000 Slaver i Landet: de danne saaledes fra en anden Side aabenbart den materielle Styrke.

Sammenholde vi nu disse forskjellige Factorer af Bahias Befolkning, da faae vi en underlig ueensartet Sum, eller rettere sagt, disse Størrelser lade sig visseelig aldrig ret addere. Auctoriteterne ere flappede i den Grad, at Ondskaben ikke ændser dem, og de Retssafne ikke kunne have Tillid til dem; de ere kraftesløse Skygger, der svæve hen over Folket og i al Fald kun som Spøgelse lyse og holde de stridende Elementer i Gjæringen. Europæerne føle sig derfor i en spændt og høist precair Stilling, uden Garantier for Liv og Gods, udsatte for de Optrin, som Erfaringen har lært dem at befrygte. Og med en stille Skræk see begge Parter hen til det mørke Uveir, til den sorte, bølgende Masse, som engang sat i Bevægelse og styret af snebige Hoveder vil true med at hevne sig blodig for al den Uretfærdighed, som er øvet og endnu øves imod den. Regrene i Brasilien og navnlig i Bahia ere et Beviis paa Regjeringens Kraftløshed, efter hvilket vi ikke have videre Vidnesbyrd behov. Efter Statens Grundlov er det en Bestemmelse, at ingen Sorte maae indføres mere i Brasilien, men at det paa Grund af den allerede erhvervede Eiendoms-Ret maa være tilladt at behandle de Slaver, som maatte være i Landet, som saadanne. Men i den Grad illuberes hidtil dags dette Lovbud, at de Sortes Antal Aar for Aar stiger til en frygteligere Masse, og at Handelen med disse ulykkelige Skabninger slet ikke betragtes med Udsæelse, men at det her meget mere gaaer efter Apostelens Ord, at der sættes en Værdi i Skandfælden. Uagtet ovennævnte Lovbud og Vriggheden som dets Haandhævere, uagtet en brasiliansk Krigsflåde stationerer paa Bahias Rhed, løbe dog Slaveflodene lige ind og kaste Anker i Bugten. Lige til Skibsbroen gaae de vel for Skams Skyld ikke; men der ligger en lille Ø lige over for Byen, og her lodse de den syn-

dige Labning uden Hindring, her er det store Marked med de foragtede Medskabninger. Blandede mellem allerede tilvante og acclimatiserede Brødre bringes de Nyankomne til den anden Side af Bugten og vænnes lige saa snart til at tage Naget op og følge Forgængerne efter. Under mit Ophold i Bahia saae jeg flere af disse Skumlere ligge i Havnen; Enhver kjender dem langtfra, men der krummes dog ikke et Haar paa deres Hoved. Ingen Handelsartikel er fordeeltigere i Brasilien end Slaver; den gaaer af som varmt Brød, og man forstaaer at gjøre sig den indbringende. En Skibsladning er derfor et Stridens Væb, som er udstykt i et Nu, og man staaer sig godt ved at betale fra 4 til 700 Rbd. dansk for et saadant ulykkelig Strog. Det er ikke alene Kjøbmænd, som have Brug for og tilhandle sig et Forraad af Slaver, men af alle Familier og i alle Huse betragtes de som nødvendige; ogsaa Europæerne handle — som de maaskee med nogen Ret sige — af Nødvendighed med Slaver. Der er i Landet ingen Tjenesteyende at faae uden af de Sorte; enhver Mand, som fæster Bo i Landet, maa derfor efter de nærværende Forhold kjøbe sig Slaver og Slavinder, ligesom han anstaffer sig Stole, Borde og Muulæsler, og de udgjøre da en Deel af hans personlige Eiendom. Saalænge Negrene ikke ere givne fri og kunne paatage sig frivillig Tjeneste, maa man see paa dette Stue-spil med et forsonligt Blik; Fortrydelsen maa saalænge træffe Regjeringen og ikke den Enkelte. Men naar Brugen af denne kuede Menneſſerace udarter til en Handel og Fevevei, til en Speculation for træge, hjerteløse Medmennesker, da maa vel Retfærdighedsfølelsen oprøres. Hvor forargeligt er det ikke at høre, at mange Familiefædre i Bahia have deres Subſiſtens derved, at de tilhandle sig et vist Antal af Sorte for at aagre med dem som med et timeligt Pund. Enten leies nu disse ud til Kjøbmænd og private Familier for en bestemt Daglon eller

maanedlig Betaling, og Herren trækker paa denne Maade i No og Mag sine solide Renter af den Kapital, som stifter i Negrene. Eller Nageren drives saaledes, at Herren, for end mere at anspore Slaven, stifter ham ud i Byen paa egen Haand men med Forpligtelse, om Aftenen at bringe en vis Sum tilbage med sig; kan Slaven tjene Mere end det fastsatte, da tilhører det ham selv, hvis ikke, bliver han i Gjæld til Herren til næste Dag — en Gjæld, der mange Gange bliver afgjort med Lampen, dersom der skulde hvile en uheldig Skjæbne over den Sorte. Meningen med denne sidste Methode er imidlertid, at der bliver givet den arme Slave en Udsigt til at kunne for tjene saa Meget, og efterhaanden samle en saadan Sum, at han kan købe sig fri af Herren. Men ikke at tale om det Usandsynlige i, at Slaven skulde kunne samle en saa stor Sum, som den kloge og graadige Herre veed at fastsætte, saa er det i Brasilien en tvetydig og tvivlsom Fordeel for Slaverne, at faae Friheden paa denne Maade. Det er nemlig en afgjort Sag, at en løsløst Slave ikke kan leve; han kunde være farlig for de andre paa mange Maader, og man veed at stille Sel skabet ved saadanne farlige Exempler ved særegne, hemmelige Midler. Det er imidlertid ikke alene i Byerne, at man sætter saa stor Priis paa de Sorte og har Trang til dem; paa Landet behøver man ligesaa fuldt Arbeidere til de vidtløftige Plantager, og det er den samme Race, som ogsaa her maa gjøre Arbeidet, medens Eieren tager Lønnen derfor. Det blev mig sagt, at de større Plantageiere holdt et Antal af 4 til 500 Slaver, som maae trække for Jøden og de tarvelige Klæder, som bruges i disse Lande. Det forstaaer sig, at Spørgs maalet om Negrenes Behandling i Almindelighed maa besvares meget forskjellig. I de dannede Familier, der føle det som en haard Nødvendighed, at maatte tusse med Medmennesker som med Umaalende, behandles Slaverne med Godmødighed og uden al

Foragt; jeg saae saaledes mange Sorte, hvis hele Bæsen og Ydre har en fuldkommen Tilfredshed med deres Skjæbne tilstue. Anderledes maa Dommen blive, naar man seer hen til Ager-
skarlenes Haandtering, naar disse som Hyrekudste og Vognmænd i den foragteligste Betydning holde en Stald fuld af Sorte, for ved disse at kunne føre et uvirksomt og luxuriøst Levnet. Jeg veed ikke, i hvis Sted jeg helst vilde være, dersom jeg her skulde vælge at være Herre eller Slave!

Det hele Sydamerika er catholisk, altsaa Brasilien ogsaa. I Bahia behøver man ikke længe at være uvis om Landets Religion, den træder saa aabenlyst frem som Catholicisme, at man kan tage og soe paa den med alle Sandserne. Som Eædet for Brasiliens Erkebiskop er det jo ogsaa i sin Orden, at Kirken intetsteds i Riget fremtræder i en Nimbus, som i Bahia. Det var mig ved Ankomsten paa Rheden et forbausende Syn, at see den Mængde af Templer og Kirker, som mangetaarneede ragede frem over Husene; jeg veed ikke at bestemme dette Antal, men det er saa stort, at jeg hverken ved egen Tællen eller ved Forespørgsel kunde faae den fulde Sum at vide. Og det mangler blandt disse Kirker langt fra paa smukke, ærverdige og rigt udstyrede Guds Huse; tværtimod faldt de mig ogsaa fra denne Side i Øinene. Til det store Tal af Kirker svarer et tidobbelt af Geistlige og Munk. Det var ikke alene ved de Messer, jeg besøgte, at jeg saae Messer stolene fuldt besatte af disse latinske Kirketjenere, som enten for sig selv eller paa Helligdagene for propfulde Kirker sang i Munden paa hverandre, men Præsterne og Munkene vrinklede paa Gaderne. Helgenbyrkelsen fuldbyrdes i Bahia med uhyre Opoffrelser og Betøstninger af Lys, Blus og Raketter. Det var ikke nødvendigt at gaae til Aftenmesse, for at nyde disse Skuespil; fra Fregatten gave de os mange Aftenunderholdninger, og det var visnok en Gvinds at betragte dem alene fra

dette Synspunkt og i Distance. Men — lad saa være, at man maa beklage de mange Tusinder af Maastr, som saaledes ryge i Beiret ved Dag og ved Nat, at man fristes til at kalde den hele Glorie en Leg med Helligdommen og Høitiden, saavel som med de timelige Goder; lad saa være, at et evangelist-protestantist Die ikke kan følge for sig selv eller Andre, hvor let hele det melanistiske Bæsen i den kirkelige Boien-Knæ, Slaaens Kors og Tællen-Rosentrands gennemskues; Kirken gjør dog i alt dette istun sin Pligt, og der er jo paa den anden Side heller ingen anden Bei, paa hvilken den kan faae sit store Forraad forbrugt og overleve sig selv. Den Livstomhed, som er Frugten af alle disse Bestræbelser, den Overmættelse, som Cereemonierne føre med sig, er allerede tydelig nok følt af Folket selv; Folkelivet, jeg ovenfor har skildret som blottet for al religiøs og moralist Grundvold, er den sørgelige Frugt i Virkeligheden. Bistnok er Folket i Bahia mere end paa andre Steder slittigt til at knæle, strifte, bede paa Kirkegulvet og kysse de Helliges Billeder; men det er dog isærfaldende, hvorledes der under al denne udvortes Activitet lever en Følelse af det Heles Bæsenløshed. Flere Gange kom jeg ind i en Kirke, hvor det for Bænte blottede Gulv var besat af Fruentimmer, der ligesom i en Pugeskole læste over paa Bønnerne; men under alt dette var der Gjenstande, som tiltrak sig de Bedendes Opmærksomhed, og med uforandret Stemme henvendtes da Talen midt under Bønnen til en lyttende Naboverste, som nikkede og bad uden Standsning fort. Paa en Vandring i et af de ydre Qvarterer af Staden kom jeg til et stort under en ydre Kirkehvælving opstillet Billede af Moder Maria med Barnet. Flere Syge sadde allerede ved Foden heraf, og i nogen Tid havde jeg seet en ung, vanfør Pige krybe hen til Korset og kysse Haand og Fod. Jeg var kommen først og var taus og alvorlig Tilskuer af denne sidste Act; men saasnart Pigen var færdig med sin sal-

velsesfulde Krysen og Korfen, vendte hun sig og fik Die paa mig, der stod som en pietetsfuld Jagttager, og brød ud i en slogrende Latter over os begge To — saa løs hænger Andagten udenpaa de Bedende i Bahia!

Deraf forklarer sig ogsaa den Egegyldighed og Ringagt, hvormed Geistligheden beegnes, saasnart den viser sig udenfor Kirken. De samme Mænd, som under deres Functioner i denne have været betragtede med Veneration og ere tillagte en høiere Myndighed, gjælde paa Gaderne for usle Personer, der omtales og behandles som saadanne; de samme Mænd, hvem Striftemaalet har indviet i Rennefets helligste Anliggender, værdises ikke et Blik i det borgerlige Liv. Uagtet disse Guds Mænd heller aldrig udenfor Kirken vise sig uden i Ordensdragt, saa kender Folket dog det verdslige Sind, som er skjult under Rappen og veed, at de daglige Huse ikke ere Dydens Boliger.

Naturligviis er Regelen heller ikke her uden Undtagelse; der gives sifferlig ogsaa i Bahia fremragende Personligheder blandt Geistligheden, og af disse nævntes allevegne Erkebiskoppen Romualdus som en ualmindelig dannet og nidkjer Mand. Det er hjemme en Kotume, at Præsten hilser paa sin Biskop, naar han kommer til hans Residents, og her laae jeg jo til Anders under Romualdus's Dioces. Foruden den almindelige Interesse, engang at have gjort Besjendtskab med en saa høj Prælat, havde jeg en Bevæggrund til at besøge dette Overhoved deri, at Erkebiskoppen havde modtaget et Diplom hjemme fra som Medlem af det oldnordiske Videnskabers Selskab. Paa en Begjering om, at maatte forundes en Audients, modtog jeg samme Dag et Svar i følgende Ord: „Domino Dionysio Pontoppidan, Antistiti Navali Danico, salutem dicit Romualdus Archiepiscopus! Qvacunqve hora in proxima feria secunda (die lunæ) Te libenter excipiam.” — Om Morgenens Kl. 10 paa den bestemte Dag lod jeg mig — naturligviis plenibus

pontificalibus — bære i en Kåbera til den gamle, graae, erkebiskoppelige Bolig, der ved sit hele Ydre anmeldte sin særegne Bestemmelse. I den store Forhal traf jeg paa et Par aldrende Portnere, som med lange, tilvante Skridt gik frem og tilbage paa det kvadrede Steengulv. Den ene af dem hød mig strax at gaae op ad den brede Trappe og førte mig til et stort Forgemat paa første Sal, hvor en smuk og venlig geistlig Mand tog imod mig. Ved hans Side gjennekvandrede jeg et Par store, smagfuldt decorerede Gemakker til en endnu større Sal, hvor han bad mig tage Plads paa en Stol, som var stillet lige over for den erkebiskoppelige. Da jeg i nogle Minutters Eensomhed havde havt Veilighed til at kaste et flygtigt Blik over Gjenstandene omkring mig, kom en rask gammel Mand frem af en Sideør og udstrakte sin velsignende Haand. Vi satte os vis á vis og talende et Par Timer om mangehaande Gjenstande. Det tilstillede Diplom fra oldnordiske Selskab bragte os paa Tale om Nordens Historie i Almindelighed og Nordmannerens tidlige Ankomst til Sydamerica, en Mening, han kjendte, men endnu ikke ansaae for mere end en Hypothese. Da jeg søgte Oplysninger hos ham om en Ruin af en gammel By, som efter hjemsendte Character-Træk, og navnlig en Række af Runestrift, synes at maatte hidrøre fra skandinaviske Ophavsmænd, forklarede han mig, at denne Ruin laae paa Grændsen af Provindserne Bahia og Minas Geraes, at de hidtil indhente Oplysninger og Undersøgelser vare uden Sikkerhed og Tilforlidelighed, men at Videnskaberens Selskab i Rio Janeiro af særegen Interesse for denne Ruin netop i de samme Maaneder havde sendt en ung Kanonicus derhen, for at arbejde paa at bringe Lys i Sagen. Fra Ruinen vilde han vende tilbage over Bahia ved Juletid; Erkebiskoppen lovede da selv at staae sig alle Oplysninger og adresserede mig til Biskoppen i Rio, hvor jeg vilde kunne faae de fuldstændige Rapporter ved vor Tilbagekomst

fra Bestiden af America. Om Christendommens Indførelse i Brasilien ved portugisiske Missionairer talede han med Begeistring. Om Skolevæsenet i Riget gav han mig de Oplysninger, som senere ville følge. Vi førtes derefter ind paa et mere theologisk og videnskabeligt Gebeet og debatterede Differentepunkterne imellem de catholske og lutherske Dogmer, og Erkebiskoppen yttrede sig med en saa elstværdig Liberalitet, at jeg slet ikke følte nogen Different. Efterat han endelig havde anmodet mig om, at talle Oldnordisk-Selskab for bevist Være og bede det være forvisset om hans Bestræbelser for at fremme dets Diemed efter bedste Evne, bad han mig nytte sit Navn for at see Kirker, Kloster og Skoler saa omhyggelig, som jeg ønskede, og navnlig anbefalede han mig at see Fransiscanernes Kloster som det største og seerværdigste. Jeg takkede Erkebiskoppen for de Taler, han havde offret paa vor Samtale, og efter gjensidige Afledbønner reiste vi os for at stilles ad. Han rakte mig sin Haand, men jeg vovede ikke at modtage den Haand paa Vennesits, som ellers bliver kysset af hans egne Præster ved Modtagelse og Afled, og til at kysse var jeg ikke fremt. Han fulgte mig til den yderste Dør og anbetroede mig iglen til den unge Geistlige, som satte mig i min ventende Kadera.

Fransiscanernes Kloster laae just paa Veien fra Bispeboligen, og jeg besluttede strax at tage det i Dieln og sølte, hvor godt det er at have Bispen til Morbroder. Med en Hilfen fra „Hans Excellens og Eminens“ fandt jeg ikke alene en forekommende Modtagelse af Klosterets Forstander, men en heel Række af unge Geistlige og kronragebe Munke fulgte med synlig Fornøielse den protestantiske Præst omkring. Den store Klostergaard med sine høie hvælvede Buegange bar allerede synlige Spor af streng Orden og Reenlighed, og anderledes var det heller ikke i det Indre af den store Quadrant af Byg-

ninger. Clerikernes Væsfal og Bedestue var indrettet som et Auditorium med Bænke rundt om ved Væggene, og midt paa Gulvet stod den store, runde Bedestol, paa hvilken forskellige Samlinger af Bønner og Messer i stor Folio laae opslaaede med Choraler ved Siden. Fra Bedesalen førte en Dør til Klosterkirkes Orgel, hvor en af de Unge blev sat til at spille; det løb ikke godt, men talede i strigende og slagende Toner, som characteristisk udtrykte det kvalte, forfuede Sind, der glemte sig under den graae Kappe. Kirken selv var i Forhold til sin Størrelse den rigeste, jeg har seet; de større og mindre Altare veiede Tønder af Guld og Sølv. Simplere var det affondrede Sacristi, der blev opluffet som det Allerhelligste selv. I øverste Etage var Klosterets Bibliothek opstillet saa smagfuldt og ordentligt, at det var en Fornøielse, at træde ind i dette Statskammer for gamle Rigdomme. Den ældste Kirkes patristiske Skrifter fandtes i en saa complet Fuldstændighed, at jeg ikke kunde nævne noget mig bekjendt Skrift fra denne Periode, uden at den jo fandtes. Om Middelalderens Litteratur kan jeg kun sige, at jeg ikke søgte forgæves efter enkelte Hovedværker. Derimod vare, med Undtagelse af Reisebeskrivelser og nogle historiske Grene af Videnskab, de øvrige Litteraturens Gebeter stedmoderlig behandlede. Bibliothekaren beklagede især den historiske Mangel, og navnlig yttrede han en levende Længsel efter rigere Stof til den nyere Histories Behandling. Denne elskværdige unge Mand tilsaalede mig paa en besynderlig Maade

- baade ved sit aandrige, mørke men dog kjerlighedsfulde Ydre og ved den usynlige Magt, med hvilken alle hans Jeonaldrende vare knyttede til ham. Jeg glemmer i det Hele aldrig den Venlighed, med hvilken disse Klosterbrødre indløbe mig i deres Kloster, ei heller det sidste Haandtryk, jeg ved Afskeden i Klostergaarden fik af hver især. Med en vis Medynk saae jeg de tunge Porte blive aabnede for mig og luffede for disse unge

Stede, og jeg er overbevist om, at disse med mig selv have prøvet mig lykkelig, fordi jeg ikke var afskåret fra Verden men havde Frihed til at see Guddommens Herlighed og Styrelse i et andet Lys, end som den skinner indenfor de snevre og mørke Klostermure.

Foruden dette Kloster have flere Ordener deres Apostler i Bahia, og navnlig spille Benedictinerne en vigtig Rolle. Naar Spørgsmaalet er om, hvorfra Kirken faaer det store Fond, som er nødvendig til dens glimrende, luxuriøse Liv, da maa man ikke alene tage den stipulerede Guld, som hvert Kirkens Barn maa erlægge, ind under Beregningen, men fornemmelig see hen til den rige Aare, som flyder igjennem Tiggermunkenes Punge. Dag ud og Dag ind seer man disse sanctionerede Tiggere og Chordrenge at gaae omkring med et helligt Ansigt og en klingende Beutel; i Husene og paa Gaderne antaste de Folk med et eller andet Feldtraab, der som oftest bestaaer i den Helgens Navn, for hvis Gunst de gjøre disse mange modige, opoffrende Tjeb. Men fra disse vandrende Apostler, hvis hele Livs Dannelse er opgjort med den Uleilighed, de have med at lade sig kronrage, og hvis Gjerning er hine vellønnede Vandringer, maa vel afstilles den hele Klasse af yngre Klosterbrødre, som beredes til Kirkens administrative Tjeneste, og om hvis Dannelse jeg senere vil komme til at tale. Paa Bedesøstre har Bahia heller ingen Mangel; de ere vel ikke saa mange som tidligere, og flere Nonnekloster staae saa godt som forladte; men i Oberkanten af St. Antonio-Dvarteer virker dog endnu et fuldt Antal af Blomsterpiger. Jeg besøgte dette Kloster paa Industriens Begne og forefandt ogsaa her den strengere Disciplin og klostermæssige Holdning. En stiv, ordknapp Forstanderske var den Eneste, som gjennem Gitteret parlementerede med os og paa en flad Haandspade indklasserede sine Penge og rakke

os de tilhandlede Blomster. Den nysgjerrige Gruppe stod i Baggrunden og vovede næppe at tale dette stumme Sprog.

Efter Rigets Grundlov hersker i Brasilien fri Religionsøvelse, og jeg fandt i Bahia et ikke ubetydeligt Antal af Protestanter. De fleste og meest Betydende blandt disse ere Engländerne, som alt længe have haft deres egen Præst og dannet en episkopal Menighed. Paa den engelske Regjerings Befordring er kjøbt og opført en stor rummelig Bolig for Præsten, i hvilken tillige det Kapel er indrettet, som tjener Menigheden til Forsamlingssted. Præsten angav sin Menighed til omtrent 200 Medlemmer, og ligesom han i sit Forhold til disse følte sig lykkelig og vel, saaledes nød deres Forening fra den catholske Kirkes Side en uforstyrret Ro til at udvikle sig. Derimod fortalte han mig, at da han for nogle Aar siden paa Familiernes Anmodning havde aabnet en privat Skole for Ungdommen og deri optaget Børn ogsaa af brasilianske Huse, som henvendte sig til ham, var han for denne Sags Skyld kommet i Conflict med Erkebiskoppen. Møtlig har denne frygtet, at hans Proselytmageri for Skolen ogsaa skulde gaae over til at blive for Kirken; men uanseet al anden Bevæggrund, forekom det mig med Hensyn til Sagen selv at være en retfærdig Paamindeelse fra Erkebiskoppens Side, at Præsten ganske havde forsumt at gjøre Anmeldelse om denne Skoleplan og at indhente Tilladelse til sammes Realisation, og heller ikke kan man mis kjende den Tør, som sætter sig imod, at en fremmed, tolereret Religionslærer udstrækker sin Virksomhed ogsaa til Landets Troesbædere; lad nu dette ogsaa ske paa nok saa umiddelbar en Maade og et religiøst Diemed være nok saa utilsigtet. Ligesom denne Conflict saaledes ikke kan tjene til Forkleinselse af den catholske Kirkebestyrelses liberale og velvillige Blif paa den fremmede Religions Øvelse, saaledes udjævnedes det Hele ogsaa paa den værdigste Maade og uden al senere Rivning imellem Parterne.

De Tydske i Bahia ere endnu ikke komne saavidt, at de kunne høre Guds Ord i deres Modersmaal. Grunden hertil ligger ikke i Mangel paa Følelse for Sagen, men i Mangel paa Resourcer og Understøttelse af en Statskasse. Den største Deel af de Tydske hører nemlig til den simple, arbejdende Klasse og har ikke noget Offer at gjøre i det Store; de maae derfor nøies med at laane Huus hos de Episcopale og at tye til den engelske Præst i Anledning af Copulationer, Barnebaab og Jordspaaftastelse. Imidlertid fatter man let det Tomme og Støvende for Trolovede og Forældre af den mindre bannede Klasse, naar de saa godt som i Blinde, ved en blot ydre mekanisk Act forbindes til Egtesfolk, eller som døve Tilskuere maae see deres Børn christnede, uden at kunne følge og deeltage i Betsignelsen. Af denne Følelse fremgik sifferlig den Anmodning, jeg i Bahia fik om at døbe 4 Børn af denne simplere Klasse; og da jeg spurgte Forældrene til de to Børn, som vare i fjerde Aar, om Grunden til den lange Opsættelse af Daaben, svarede de mig, at de havde krympet sig saalænge derved, fordi de ikke forstode det engelske Sprog; det var aabenbart, at Hensyn til Confessionen var dem af underordnet Betydning. Jeg forlod den Forsamling, i hvilken jeg havde fuldbyrdet den firdobbelte Daabsact, med Ønsket om, at de snart maatte see en mere blivende Glesesørger i deres Midte, og jeg gjorde dette Ønske lige meget med Hensyn til de Aldres christelige Opbyggelse og Ungdommens fremtidige Underviisning og Dannelse.

Med Kirken hænger Skolen paa det Næreste sammen; men det ligger i Catholicismens Bæsen, at Skolen ifkun sjelden trives paa dens Enemærker. Mine Forventninger til den nye Verden vare derfor i denne Henseende høist moderate og bleve ikke saa let undertrufne; og navnlig i Brasilien staaer virkelig Underviisningsvæsenet paa bedre Fodder og nyder en større offentlig Deeltagelse, end jeg havde tænkt mig; skøndt hermed

i Grunden ikke er sagt stort. Universiteter i dette Ords egentlige Betydning findes ikke i Keiserdømmet; derimod er der Academier i Pernambuco, Bahia, Rio og St. Paulo, paa hvilke de forskjellige Videnskaber eller Faculteter ere fordeelte. Saaledes har Theologien og Medicinen deres Hoiskoler i Bahia. De unge Theologer, eller — for ikke at overføre en her fremmed, europæisk Universitets Terminologie — de unge Clerici modtage Underviisning i de 5 Hoveddiscipliner: Skriftfortolkning, Dogmatik, Moral, Kirkehistorie og Kirkeret; og efterat have gennemgaaet bestemte Kursus paa dette lavere Standpunct, faaer Dannelsen en større Udvidelse, idet der aabnes de Geistlige Afgang til videnskabelige Lycæer, der baade give en grundigere academisk Underviisning og ere Kampplads for videnskabelige Debatter. Jeg maa indskrænke mig til det retfærdiggjørende „relata refero“ og vil ikke paatage mig at afgjøre, hvorvidt Geistlighedens almindelige Dannelse svarer til de Forventninger, som denne Skildring berettiger til at have. Om det medicinske Studium kan jeg ikke give anden Oplysning, end at ogsaa dette Facultet har sine Lycæer, og at fremmede Læger, som ønske at ned sætte sig i Riget, først maae underkaste sig en Prøve for det forsamlede Facultet, og at det ikke er Nogen tilladt at praktisere, førend han har godtgjort sin Læge-Capacitet og sit Kjendskab til Landets Sprog.

I de saakaldte lærde Skoler, af hvilke der gives flere i Bahia, dyrkes efter Opgivende, af de døde Sprog Latin og Græsk, af de levende Fransk, Engelsk og Portugisisk; desuden Historie og Geographie, Arithmetik og Geometrie; men med Undtagelse af de levende Sprog skal det være saare slet beventt med de øvrige Fag. Iøvrigt ere disse Skoler tilgængelige baade for Landets Indfødte og de Fremmedes Børn.

Almuefolevæsenet understøttes ligeledes af det Offentlige, og Erkebiskoppen fortalte, at ligesom Christendommen var udbredt

over hans hele Provinds og havde sine Kapeller og Bedehuse overalt i Landet, saaledes var det ogsaa overalt i Riget sørget for Ungdommens Underviisning. Regeringen yder omtrent 300 Rbd. dansk til enhver Skoleholder eller Skoleholderse, der af Biskoppen faaer Tilladelse til at aabne en Skole, som en Handelsmand aabner en Boutik. Men tvungen Skolegang kjender man ikke; det er en frivillig Sag, at lade sine Børn gaae i Skole, og som en Følge heraf opvoxer en stor Deel af Ungdommen i Vansundighed og Mørke. Hvilken Garantie der kræves af Skolernes Forstandere, skal jeg ikke kunne sige med Bestemthed; men det var i al Fald billigt, at Vedkommende maatte gennemgaae en eller anden Sjersild, inden Tilladelsen til at holde Skole erholdtes. En Formiddag kom jeg forbi en Pigesko, som var i fuld Gang, og jeg fik Lyft til at tage den i Diefsyn. Forstandersken, der stod som en Professor paa et Katheder, gav velvillig sin Tilladelse. Det morede mig, som nogle Dage før min Afreise fra Hjemmet havde afslagt Prøve i den indbyrdes Underviisnings-Methode, i Bahia at finde denne brugelig i en simplere Form. Lærerinden styrede Codillen med sin Pibe; hver Skole havde sine Bihjælpere blandt de Ældre og Bedre; de Mindste sadde og ridse med deres Pinde i Sandborde. Med Forundring saae jeg Børnenes Skrivebøger; ingen Skole-ungdom i Danmark kunde maale sig med disse Smaapiger, af hvilke ingen var over 12 Aar. Det blev mig senere forklaret, at det var en almindelig Orm, selv hos Brasilianerne, af de laveste Classer, at Ungdommen skulde kunne skrive smukt; men den meste Flid anvendes ogsaa herpaa, medens religiøs Underviisning, Orthographie eller almindelig Begrebs-Udvikling ligger udenfor alle Skolers Bestræbelser. Endelig vil jeg kun bemærke, at Underviisningen i disse Skoler tager sin Begyndelse i en meget tidlig Alder, men hører ogsaa igjen tidlig op; Pigerne forlade Skolen i det 11te eller 12te Aar, for i det 13de eller 14de

at indtræde i den hellige Ægteskab, og det er sjældent, at Drengene holde længere ud.

En offentlig Institution i Bahia, som jeg endnu vil nævne, er Waisenhuset. Dets velgjørende og vidt udstrakte Birkfømhed blev omtalt med almindelig Lov og Pries. Desværre var min Tid ikke tilstrækkelig; jeg maatte lade mig nøie med at see det Ibre af denne nylig opførte, smagfulde Bygning og høre Andres Beretning om den Hensigtsmæssighed, hvormed det Indre skal være indrettet. Ligesaadant fik jeg Leilighed til at besee Fængslerne uden med et flygtigt Die. Dog var herved mindre tabt; thi disse vare langt fra at ligne det Billede, jeg bar hos mig af de nordamericanse. Lærtimod vare de i første Barndom, aabne og usikre, med Fanger og Forbrydere af alle Arter mellem hverandre, uden al moralsk og forbedrende Tædents.

Gjerne havde jeg seet dybere i Forholdene og gjort et større Bekjendtskab med Enkelthederne; men Afstedstimen slog, og jeg maatte følge. Den sidste Dag nyttede jeg til at ride en smuk og interessant Tour rundt om Byen, for at samle et Totalbillede saadant fuldstændigt som muligt. Med dette i Hoved og paa Papiir maatte jeg være færdig til Afgang. Den 17de November tog Spillet atter vort Anker af den trygge Bund, og det under saadanne gunstige Omstændigheder, at vi inden Aften havde tabt ikke alene Bahia men ogsaa Americas Fastland af Sigte.

Første Besøg i Rio Janeiro.

Vor Reise fra Bahia til Brasiliens Hovedstad var ikke mere end en Drøm. Denne Distance af omtrent 200 Mile løb Fregatten i 4 Dage; allerede Natten til den 21de fik vi Kap Frios Blinkfyrt sigte, 16 à 20 Mile Østen for Ind-

sejlingen til Rio. Som det gjerne sker under Vand, kaldt Binden af henimod Morgen; men ligesaa sikkert regner man paa, at Søbrisen skal indfinde sig op af Dagen, og den bebrog heller ikke os. Man kjendte snart i Rifferten „Ludvig den 16des Næse“ og „Suffertoppen,“ to Klippeformationer, der gjælde de Søfarende for de tydeligste Mærker paa Indsejlingen til Rios Bugt. Saa stille og langsomt vi endog nærmede os disse Gjenstande, gik det dog altid hurtigt nok; thi saa vidunderlig skjøn er Indsejlingen til Rio, at jeg maa give Rygtet Ret, naar det hæver dette Punkt til Skyerne. Fastlandet, under hvilket vi seilede flere Mile, er imod Havet yndig stovbegroede Bjerg; under disse strækker sig en Række af eviggrønne Der, som med Pynterne af det faste Land gjøre dette Skue saa mangfoldigt og tiltrækkende, at man aldrig kan blive mæt af at betragte det. Paa eengang aabner sig det snevre Indløb til den egentlige Rio-Bugt; saa skjult er denne Abning, at man ikke af sig selv kunde ane den store Bugt, hvortil den fører ind; Paaefagen er næppe mere end en Fjerdingvei mellem en til Venstre høit fremragende, spids Granitklippe, „Suffertoppen“ kaldet, og en længere Bjergryg til Høire, under hvilken det yderste Fort, „Santa Cruz,“ stikker med sine hvide Mure. Naar man slipper indenfor denne himmelhvelvede Port, opluffes ligesom en ny Verden for den Reisende — men en Verden, hvor han strax er vis paa at have fundet Paradiset. Dybt og stedsf videre strækker Bugten sig tilbage under den rundtomløbende Bjergfrands; til begge Sider affætter den en Mængde større og mindre Fjorde og Bugter; ligesom Indløbet tilbage i Bugten ligge blomstrende Der spredte i det rolige og stille Vand, og i denne rene Bellyst strækker „Rio Janeiro“ sig langs den venstre Side af Bugten.

Men den egentlige Stad ligger ikke som noget isoleret bebygget Afsnit; hvad der forholder det Hele, er Synet af Huse

og Bygninger, der ligesom i en sammenhængende Ring løbe rundt om Vandet. Ved første Blikkast skælnes man næppe Der fra Fastland, heller ikke Staden selv fra de mange andre bebyggede Partier; især danner Kunst og Natur saa samdrægtig en Enhed, at man ikke troer at see mere end een Stad, der omfavner den hele Bugt. Først naar man kommer længere ind i denne og finder en blivende Ankerplads midt imellem begge Sider, hvorfra man kan orientere sig, opløse de enkelte Partier sig for Betsueren. Rio selv kendes da som den tætbyggede Stad med sine mange Kirkeetaarne. Som en enkelt Rad Huse strækker „Botafoga“ sig langs med Stranden ud imod Sankttoppen. Paa dette Strog springer en høj, tætbygget Halv frem, hvis Kirke, helliget „Maria da Gloria,“ har givet baade Den og den lille underliggende Bugt Navn; og virkelig er denne Halv saa skøn, at den ikke blot fortjener denne Værdighed, men staaer i min Erindring antegnet som det skønneste Punkt ved Havnen. Lige over for Rio ligger „Praya-grande“ som en lille By for sig selv; den driver vel en selvstændig Handel, men er dog mere at betragte som en Samling af private Boliger og Villae for brasilianske Familier, ligesom ogsaa en stor Deel af den arbejdende Klasse navnlig Baads-Eiere have Bolig her. Det Samme er Tilfældet med den bageste Deel af Havnen og de smilende Der, som ligge i denne; man kan roe fra Morgen til Aften mellem denne mangfoldige Skønhed og aldrig blive enig med sig selv om, hvor man skal finde og vælge sit Paulun.

Ligesom Rio fra Havnen præsenterer sig ganske storartet, saaledes føler man ogsaa let, at man i den befinder sig i en Hoved- og kejserlig Residensstad. Det er ikke lave, smudsige, portugisiske Huse, man seer her, men meget mere er Byen regelmæssig bygget og saa reenlig og vel vedligeholdt som en europæisk Stad. Det Eneste, som støder, naar Kjøbenhavn

navnlig er i friskt Minde, ere de smalle og noget mørke Gader; med Undtagelse af en eneste med Stranden parallel løbende Hovedgade ere de øvrige for snevre i Forhold til Hushenes Høide; men det er rimeligt, at de med Forsæt ere byggede saaledes, for at ikke den brændende Sol skal gjøre Gangen i Gaderne alt for ubehagelig eller genere og skade flere Huusbeboere end nødvendig. Boutikkerne ere ikke Provindsial-Kramboder, men ganske i stor Stil, og de maale sig i Elegants og Størrelse med dem, vi ere vant til at see hos os. I detmindste er dette Tilfældet med de to største og meest besøgte Hovedgader, „Rua do Duvidor og „Durives;“ disse fremstille ikke blot en Mængde af kostbare og fine Klædnings- og Luxus-Artikler, men modtage fra de end rigere udstyrede Guldarbejderes Lader en Glans, som lader „Østergade“ træde i Skyggen. Brasilianerne ere meget forfængelige og lide af en udvortes Jærligheds og Glimmersyge, som overgaaer den, der hersker i Norden. Paa denne almindelige Svaghed bygge Kjøbmænd og Modehandlerne trygt; de vide, at ingen Herre eller Dame lader sig see paa Gaden uden i den stiveste Helligdags-Puds, og uden Fare kunne de forskrive complete Garderobes fra Paris og London. Alt, hvad man i Rio seer af Fabricata, er nemlig europæisk; færdigsyede Klæder og Støtøi ere hidbragte Artikler, og man gaaer omkring i Rio, uden at see noget Tegn paa, at man befinder sig i en ny og fremmed Verdensdeel; saa fuldstændig har man forstaaet at forplante den gamle. Selv Guldarbejdet er, forunderlig nok, for en meget stor Deel fransk, slet og falsk Arbejde; det er en daarlig Speculation at købe hos Rios saakaldte Guldsmedde. Hvad der forarbejdes i Landet selv er paa Grund af den uhyre Arbejdsløn langt kostbarere end hjemme, naar man vil have reent Guld og godt Arbejde. De Handlende staae sig derfor ved, at lade hidbringe mindre paalidelige Guldsmykker og at udføre det gebigne Metal

til den gamle Verden for en solid og magelig vunden Pris. Den eneste originale Boutik, jeg saa i Rio, var en fransk Modebarnes Blomsterfabrik. Man kan ikke passere gennem „Rua do Duvidor,“ uden at den falder i Dinene. Ogsaa for mig var denne Speilboutik, i hvilken friske Blomster-Bouquetter og Guirlander af Fugleffer slynge sig i rig Mangfoldighed, et Skylla og Charybdis, og jeg syntes fra dette Elysium at høre den loffende Sirenesang. Jeg traadte over Dørtærskelen og maatte give efter for den uendelige Svada, hvormed Madame Finot vidste at levendegjøre Farvespillet og det Smagfulde ved disse Arbejder, at beskrive det Kostbare og Meisommelige ved at samle og sammensætte de enkelte Brykffedre af Kolibrierne. Nu — det er sandt, noget smukkere Arbejde og en smagfuldere Pynt end denne veed jeg ikke at have seet, og det er vel lønnende, at pirre og gotte danske Beninder ved Synet af disse Mariteter, om man end ikke kan overkomme de kostbare Paradisfugle eller kongelige Kolibrismykker.

I Rio er det ikke som i Bahia, at Brasilianerne og Portugiserne gemme sig i Husene eller skjule sig bag Kaderaens Gardiner. Her har Livet en mere offentlig og aaben Charakter. Lad være, at Europæerne forekaste de Indfødte i Rio en stor Portion af den samme Sløvheds Aand, som er almindelig under disse Himmelegue; lad være, at Fruentimmerne ogsaa i Hovedstaden føre et tomt og uvirksomt Liv, og at Mændene savne Interesse for Menneskelivets høiere og skønnere Sider; det er dog en almindelig Dom om de Indfødte og Portugiserne i Rio, at den største Deel besidder en saa stor Portion af Speculations Aand i de forskjellige merkantilske Brancher, at Europæerne maa vige dem Pladsen i denne Henseende. Medens Selvstændigheden hos os først kommer langsomt efter en lang Række af dannende Aar, vide Brasilianerne her kun Livet af, hvad det er at gaa i Ledebaand. Tidlig færdig med

Stolen og alt Formynderskab, er det ikke sjældent, at det unge Menneske paa 15—16—17 Aar af Faderen sættes i en selvstændig Stilling, og lige saa sjælden mislykkes den Unges Bestræbelser for at pudsere sig. Af det følgende Liv i Byen seer man det snart, at der virkelig er Stud og Drift i Rios Befolkning. Det er ikke alene Keiserens Ophold og Regjeringens Sæde, som skaber Liv i Byen, men Folkemængden viser tydelig, at den er vaagen og besjelet af en Virksomheds Aand. Bisælig flourerer ogsaa Slavehandelen i Rio, og Antallet af de Sorte er omtrent en femte Deel af Befolkningen; men Slaverne spille dog kun en underordnet Rolle her og falde ikke i Vinene, naar man kommer fra Bahia. De Indfødtte og Europæerne agere og tumle sig i og om Byen som i en europæisk Hovedstad. En Mængde af Kabrioletter med forspændte Heste eller Muler krydse hverandre fra Morgen til Aften; Omnibusser fra Stadens Pladser til dens Yderkanter og Forstæder staae aldrig stille; Ridehesten eller Mulen giver her fremfor hos os en almindelig Yndlings-Motion, og i Byens Central- og Hovedgader ere Forretningsmændene i en stadig Bevægelse og Confus, lig den, vi kjende fra Vimmelflødet, Kjøbmager- og Østergade i Kjøbenhavn.

Drivvesjederen i al denne Færdsel i Rio er Handelen. Denne er den vigtigste og Alt opslugende Interesse, og som Handelsstad betragtet er Rio en stor Matador. Strax ved Indsejlingen og Ankomsten i Havnen forbausedes jeg over en Skov af Skibsmaster, som jeg ikke før havde seet Mage til, og som blev lignet med Skibselet ved Hamburg; det frydede mig iblandt Skibe fra alle Verdens Kanter at see Dannebrogge vaie paa et forholdsmæssigt stort Antal; senere erfarede jeg, at ikke mindre end 26 danske Koffardiskibe laae samtidig med Bellona i Rios Havn. De Hovedproducter, som beskæftige denne Masse af Lastdragere, er Kaffe og Sukker, i Særdeleshed den første.

Efter Afgiften i Udførselstold udstibes aarlig fra Rio Kaffe til et Beløb af 20 Millioner Rdd., og Suffer af omtrent den halve Værdi. Beløbet af Guld og Edelfstene, som udføres fra Rio til den gamle Verden, er meget stort. De fleste af Brasiliens Provindser ere rige paa Guld og Sølv, især Provindsen Minas, hvorfra ogsaa Diamanterne og de øvrige ædle Stene i stor Mængde bringes for Dagens Lys. De fleste Bjerghværfte ere endnu i Hænderne paa engelske Actieselskaber, og der blev til- lagt disse den Roes, at de med Samvittighedsfuldhed angave deres Udbytte og svarede Regjeringen den stipulere Afgift for Udførselen. Men ogsaa Brasilianerne have mange Garn ude efter det røde Guld og de glimrende Stene, men om disse Entreprenører hed det, at deres Udbytte for den allerstørste Deel smugledes ud, og det saa godt, at det var umuligt at kontrollere det sande og fulde Beløb af Metaller og Edelfstene. Affættningen af Træsorter er her ikke af nogen Betydning; for dette Product har Brasilien sin Handelsplads i Pernambuco; Tobakken drives heller ikke saa syblik, derimod have flere Provindser begyndt at lægge Bind paa Theplanten, som især i „Para“ skal trives fortrinlig godt. Man har forskrevet og hidbragt Chinesere til dens Pleie og Fjrfremmelse, men endnu er Productionen ikke større, end at Sydbrazilianerne kunne forbruge Udbyttet, og heller ikke have Chineserne lært længe nok fra sig endnu. De Prøver, der fra Rio ere sendte til Hamburg, ere komne tilbage med den Erklæring, at en forbedret Drift sikkerlig vil føre til et godt og frugtbringende Resultat. I det Hele have Brasilianerne faaet Vinene op for de syblikke Provindsers ypperlige Jordbund for ostindiske Krypderis og Speceriværfte. Provindsen Para er navnlig den udvalgte, hvor foruden Theen baade Sago- Rellise og Kaneeltræet spaaer en trivelig Fremgang. En Art Vanille, som vorer vild paa flere Bjerge i Brasilien men hidtil ikke har villet gaar i Handelen, er ligeledes draget

ind under Culturens Haand. Kolonister og Udvandrede fra det nordlige Europa have lært Brasiliens Indvaanere, at Sædearter og Grønsager af de forskjelligste Arter kunne trives ogsaa her, naar de kun blive fremelskede. Flere større Strætninger i Landet ere af Regjeringen indrømmede tydske Udvandrede, og paa disses Districter findes de frodigste Kornagre og Grønhaver; endogsaa Rugen dyrkes med Held af den tydske Kolonie „Novo Friburgo“ (Neue Freyburg), som ligger tre Dages Reise N. V. for Rio og tæller mellem 80 og 90 Familier, der have ei roligt og sorgfrit Udlomme deels som Agerdyrkere deels som Haandværkere. Ja Brasilien er sifferlig et af de meest velgennede Lande over Jordens Kreds: et Klima, hvori Alle nyde Sundhed, en Jordbund, som bærer Alt frem i de hundrede Fold — sandelig det kan ikke undre mig, at Mange drage ud til dette lykkelige Land. Ogsaa Regjeringen opfordrer og indbyder ved sin generøse Modtagelse og Behandling. Medens ethvert Skib, som ligger i Rios Havn, daglig maa betale omtrent 10 Rdb. for den blotte Forlov, at ligge paa Vandet, og først efterat have ligget i 50 Dage bliver fri for denne ublue Byrde, er et Skib med Kolonister og med beviislig Hensigt at overføre disse lovformelig fritaget fra denne Beskættelse. Enhver Anmodning til Regjeringen om at faae Jord og Grund i Riget møder den velvilligste Føielighed. Den giver Tilstaaelse til selv at opsoge og udvælge et udyrket Terrain, lader dette opmaale og tilskøbe enkelt Mand eller et sluttet Selskab og giver Eiendomsret og fri Raadighed over dette Areal paa det ene Billaar, at det inden visse Aars Forløb virkelig skal være taget under Opdyrkning og Cultur.

Kunster og Videnskaber staae intetsteds høit i Sydamerika; ogsaa i Rio ere Videnskabsmændene faa og Kunstnerne i dette Ords høiere Betydning ingen. Jeg har allerede omtalt, at Riget har 4 Academier, hvor de forskjellige Videnskaber dyrkes.

Rigesom i Bahia findes i Rio et theologisk og medicinsk Facultet. (Jurisprudentsen pleies derimod i St. Paulo og Pernambuco eller rettere Olinda, en særskilt Afdeling af sidstnævnte By, hvorefter Akademiet benævnes, medens Pernambuco er den ved Havet beliggende Handelsstad). Ulemper af denne Adspaltelse af Videnskabernes forskellige Grene er følt og erkjendt. I længere Tid har derfor været Tale om, at faae et fuldstændigt Universitet oprettet i Rio og at inddrage et eller to af Akademierne. Planen for Udførelsen af dette gavnlige Værk har længe beskæftiget Ministeren og Overbestyrelsen af Undervisningsvæsenet, og det hed, at Sagen var bragt saa godt som til endelig Afgjørelse i Ministeriet, og at den eneste Klippe, som efter Andragende fra de nuværende Academi-Stæder hindrede eller standsede dens Iværksættelse, var Frygten for, at det kostbare og for saa mange Studerende fjerne Ophold i Hovedstaden skulde gjøre de Studerende mødlose eller endog afskræffe et føleligt Antal. Ministeriet har derfor udstædt Opfordringer til Akademierne udenfor Rio, at disse vilde søge at komme til Rundskab om det temporære Antal af Studerende i de forskellige Videnskabsfag, at der fra denne Angivelse kunde gøres en omendog saa usikker Slutning. Forholdene i Landet nøde vistnok Auctoriteterne til at fare lempelig frem; thi paa Læger har f. Ex. Brasilien en saa stor Mangel, at mange og store Strækninger i de indre Provindser ganske ere uden Læger, og Antallet af denne Stand taaler saaledes ingen Formindskelse. Imidlertid forstaaer det sig af sig selv, at Forældre og Forsørgere gjøre Ansøgning mod Forskyttelse af Høiskolen for Pungens Skyld, og at der altid vil blive en Standsning, hvorlænge end Sagen udsættes; men paa den anden Side er det sandsynligt, at denne Trækken paa Skuldrene ogsaa kun vil være forbigaaende, samt at Rio, som Opholdssted for de fleste dannede og fornemme Familier, vil give Forstærkning til de Faculteter, som

hidtil ere fremmede her, og som ved Oprettelsen af et Universitet maatte lide Formindstelse af Frequentis fra de gamle Riber. I ethvert Tilfælde er Fordelen af et samlet Videnskabernes Sæde for disse selv en saa stor og væsentlig Binding, at Ministeriet ikke skulde betænke sig saalænge paa Planen, men selv med Opoffrelse lægge Haand paa Værket og aabne Hørefalene; det skulde da vel ogsaa i dette Stykke vise sig, at Indvendingerne ikke vare saa alvorlig meente.

Rio Janeiro har flere temmelig betydelige Bibliotheker; men disse ere sikkert meget eensidige. Det betydeligste i det nedlagte St. Carmo Kloster besøgte jeg oftere, ikke for at læse Bogtitler eller granske efter Visdommen, men fordi Overbibliothekaren, Don Januario, en meget anseet Canonicus og Taler i Byen, er Medlem af det oldnordiske Selskab i Kjøbenhavn og var den Mand, som modtog de Forsendelser, der vare mig betroede til „Universitetet“ i Rio, og gav mig Budstaber tilbage igjen til Selskabet fra „Instituto Historico e Geographico do Brasil,” af hvilket han er Medlem og fungerer som Secretair. Dette Selskab er det eneste med reent videnskabeligt Driemod, jeg hørte omtale i Brasilien. Det er oprettet den 24de Octbr. 1838 under Protection af S. R. M. Don Pedro 2do. Fra dette Selskab, hvis Tendents, saaledes som antydet, er historisk-geographisk, var det, at den omtalte Canonicus var udsendt til den saakaldte „forladte Ruin.“ Hvad Don Januario endnu vidste om denne Mands Birtfomhed, var saare lidet; de Rapporter, som vare komne til Selskabet, handlede næsten udelukkende om de utrolige Besværligheder, den Udsendte havde udstaaet blot for at bane sig Vej til Ruinerne, der laae i et næsten uigjennemtrængeligt Bildnis af Bjerge, Skove og Flober. Og foruden den Modstand, Reisen og Naturen frembode, havde han ogsaa betegnet Opholdet i Eggen omkring Ruinerne som høist farligt, da baade toilesløse Menneffer og vilde Dyr udsatte

ham for Farer. Den historiske Forening er efter denne Meddelelse indgaaet til Regjeringen med Begjering om, at erholde Understøttelse og militair Bedækning til en ny og fortsat Undersøgelse, og Selskabet har faaet Løfte om et vist Antal Soldater og andre Resourcer for den nye Mission. Det flygtige Beskendskab, jeg gjorde med Carmo Bibliotheket selv, tydede paa et stort Forraad af den gamle Kirkes Fædre og en betydelig Samling af historiske Værter, henhørende til Brasiliens, Portugals og Spaniens Historie. Jeg forespurgte mig, om der blandt denne Overflod ikke var noget Skrift, som oplyste Problemet om den anticolumbianiske Periode ogsaa med Hensyn til Sydamerika, men Bibliothekaren forstod næppe dette Spørgsmaal og vidste end mindre at oplyse mig videre om dette Punkt. Selv om Bibliothekerne virkelig gemme vigtige Data til denne Opgaves Løsning, tvivler jeg paa, at Kendskabet til Landets Litteratur i dens hele Udstrækning er saa stort eller Videnskabsbens Dyrkere saa grundige og ivrige Forskere, at disse paa det nærværende Standpunkt bringe Hemmelighederne til det Aabnbare.

Al forberedende Anstalter til Academierne findes i Rio to saakaldte Collegier; Collegio „de St. Jose“ og „Pedro 2do,“ lærde offentlige Instituter, som i Formen ligne vort Sorø Academie eller de tydske Gymnasier. Efter Statutterne for Collegio Pedro 2do har en Rector Overbestyrelsen og Ansvaret for Alt, henhørende til Institutets indre og ydre Lære; hans høire Haand er en Vice-Rector, hvem den hele Detail er anbetroet, og som refererer for Rector saavel Skolens ordentlige Gang, som alle de Forseelser, hvis Afstraffelse maatte trænge til Rectors Sanction. Baade Rector og Vice-Rector have Forpligtelse til at undervise i Institutet, den Første dog kun i Tilfælde af, at en eller anden Professor har Forsald, medens den Sidste, foruden sine faste Læsetimer, tillige har det Hverv, at foreslaae Stiftelsens Bibliothek. I lige Værdighed med Vice-Rector

staaer Kapellanen, som efter foregaaende Consultation med Bistoppen foreslaaes af Rector. Foruden Opsynet med alle vasa og ornamenta sacra forestaaer han paa bestemte Dage Messen og giver daglig Underviisning i Religionen. For nederste Klasse bestaaer denne i Foredrag og Udvikling af det gamle og nye Testaments hellige Historie, i de to følgende Classer gives en Udvikling af Catechismus, i de tre høiere udvikles Christendommens Dogmer, og i de to øverste Afdelinger holdes religions-philosophiske Conferenser og Disputationer mellem Kapellanen og Alumnerne. „Professorerne“ ere de egentlige Lærere ved Collegiet, og til dem slutte sig de saakaldte „Substituter,“ der fungere i Professorernes Forsald og have Expectance paa at succedere disse. Alumnerne, inddeelte i Classer paa 30 à 35, ere udenfor Læsetiden under Opsigt af „Inspecteurer.“ Hver Klasse har sin egen Bolig og Inspecteur, og denne har at referere sine Klager for Vice-Rector og at besørge Straffene erequerede. Det er en Bestemmelse, at Antallet af Inspecteurer altid skal overstige Klasse-Antallet, at man ingen Tid skal udsættes for, at lade Alumnerne uden Opsigt. Efter Schemaet ere Læregjensstandene ved Collegio Pedro 2do følgende: a. National-Grammatik, b. Latin, c. Græsk, d. Fransk, e. Engelsk, f. Geographie, g. Historie, h. Rethorik og Poesie, i. Philosophie, k. Arithmetik, l. Geometrie og Algebra, m. Trigonometrie, n. Mechanik, o. Astronomie, p. Naturhistorie, q. Chemie og Physik, r. Dands og Musik. Man vil her finde et complet Schema, og efter den hele Form at domme skulde man troe, at denne Anstalt fuldkommen kunde maale sig med et tydsk Gymnasium. Men disse fremmede Former og det store Anlæg svarer slet ikke til det almindelige videnskabelige Standpunkt i Brasilien. Det er en Umulighed for disse Collegier at skaffe Lærere med fornøden Grundighed og Dygtighed; der findes intet Fond af Kundskaber i den videnskabelige Cyclus,

som er istand til at præstere, hvad ovennævnte Plan berettiger til at vente. Under Betvisere, der selv ikke kjende Veien og end mindre ere istand til at lede Andre til en selvstændig, fortsat Vandring paa den aandelige Bane, gennemløber Ungdommen de mange Classer, lærer Navnene paa og Betegnelsen af en Mængde Gjenstande, der ligge langt over deres Faaetevne og derfor aldrig komme til Begreb hos den. Det er comist at høre, at Drengene paa 11, 12 Aar beskæftige sig med Platos og Aristoteles's Philosophemer, naar man veed, hvor stor Uvidenheden er i Historien, og hvor lidt Begreberne i Almindelighed blive vakte og uddannede. Det var derfor ganske betegnende, naar Eleverne talede om at „lære“ Philosophie, som Barnet om at lære sin A. B. C. En tybst Professor, som er ansat ved det omtalte Collegium, tilstod mig ogsaa ganske oprigtig, at, med Undtagelse af Sprogene og lidt Mathematisk, var alt det Øvrige et fuldstændigt Charletans. Bæsen: ved at sammenholde det Udbytte, som Alumnerne bragte med sig fra Institutterne, med disses lovende Indretning maatte man uvilkaarlig tænke paa Horats's Ord om Bjerget, som kom i Barns-nød og fødte — en Muus.

Med Almuehølevæsenet forholder det sig over hele Riget paa den Maade, jeg har antydnet angaaende Bahia Provinds. Min Mistanke til Stolebestyrerne og Bestyrerinderne, som indsætte sig selv uden nogen foregaaende Garantie fra Vedkommendes Side, fik jeg i Rio fra flere Kanter bekræftet. Thi virkelig er det saaledes, at Enhver, som melder sig for Bistoppen, uden Videre faaer Tilladelse til at aabne en Skole, ja at det selv bliver betragtet som en fortjenstfuld Sag. Nu er vistnok 300 Kbd., som det Offentlige aarlig yder til disse Stole-mestere, ikke Meget, men naar mislykkede Subjecter kunne gribe denne Udvei som en sidste Tilflugt, da bliver Summen dog altid stor nok, og med denne offentlige Forsikkring kan en snild

Brasilianer og Brasilianerinde let forene andre private Indtægter for Skolen. Ikke at tale om, at Friheden til at lade Børnene gaae i Skole eller ikke maa bevirke megen Banfærdighed blandt den opvoksende Slægt, saa er den Omstændighed dog endnu værre, at der ikke drages Omhu for at sikkre de Billige og Lærelsestne en bedre Skolegang end den, under hvilken Børnene ikke blot i intellectuel Henseende spille Liden og Kræfterne, men tillige stærkt udsættes for moralsk Fordærvelse. Thi naar man veed, at Lærerne ere forulykkede Mennesker og uden al Ansvarlighed, saa lader sig Lidet haabe og Alt befrygte.

Om Musæet i Rio taler man paa samme Maade, som om Karathen i en lille Kjøbstad — der er kun eet. I dette ene Locale er Kabinet for Dyr, Fugle, Insecter, Olsager, Mineralier — kort for Alt, hvad der i Almindelighed har videnskabelig og kunstnerisk Interesse. Efter mit Skøn var det Hele en Ubetydelighed. Selv fra de Naturriger, hvor det synes rimeligt, at Brasilien let kunde have udsøgte Samlinger, forekom det mig, at Musæet var stedmoderlig behandlet. Der var mange Fugle og Insecter, men ikke at tale om, at Behandlingen af disse forekom mig at være slet, var Samlingen saare indskrænket og strakte sig ikke ud over Landets egne Dyr. Det Samme er Tilfældet med Mineralierne, og jeg gik bort fra Rios Musæum skuffet og undertruffet i mine Forventninger.

Berømte hørte jeg derimod Hospitalerne i Byen. Den største Stiftelse var „Miserecordia“, der ikke alene er et Hospital for Syge, men ogsaa en Anstalt for Alfsindige. I Forbindelse med Miserecordia staaer ogsaa et saakaldet Pittedørns Hospital, hvis Virksomhed dog ikke blot svarer til dette Navn, men som tillige er en almindelig Fødsels-Stiftelse for Trængende og Meie-Anstalt for tidlig forladte og nødlidende Børn.

Kirken fremtræder i Rio med mindre synlig Pomp end i Bahia. Denne sidste Stad har fra hine gamle Dage, da den

var Brasiliens Hovedstad, et større Forraad af Kirker; og da den endnu har bevaret sig som Erkebiskoppens Sæde, viser den sig ogsaa fra et mere glimrende Synspunkt. I Rio hersker en Verdens og en Hovedstads Aand, som driver Naturen over Dyrktelsen. Rio savner ikke store og smukke Kirker, men Kirken gjør her ikke saa Meget for at vise sig. Den tæller de samme Munkteordener som Bahia, men de hellige Brødre trives ikke saa godt og komme ikke saa godt frem i den fornemme Lust. Man seer derfor langt mindre til Kirken i Rio end i Bahia. Det forstaaer sig, at kirkelige Høitider og Helgendyrkelsen ikke blive forsømte, men de fremtræde ikke i den Krasshed som i Bahia. Meget mere var jeg Vidne til mange mere spøgefulde og barnagtige Dptrin end religiøse Ceremonier, saa ganske var Characteren borte. Naar en Helgen har sin Dag eller Uge, som bærer Navn efter ham og er ham indviet, er det den mindste Part af Glimmeren, der udgaar fra Kirken. Derimod opoffre Private Meget paa at fetere de Hellige. Det er nemlig en ganske almindelig Skik, at alle de, som i Rio bære Navn med eller efter Helgene, høitideligholde denne Helgens Dag eller Uge med Frihed for Børn og Slaver navnlig om Aftenen. Og ikke blot give de hele Huset Frihed, men de forsyne alle dertil Henhørende med Fyrværkeri, som enten fra Huset eller paa Gaden have sit frie Spil. Da nu saa godt som alle Brasilianere og Portugisere bære Helgen-Navne, og navnlig en stor Mængde ere opkaldte efter de ypperste Helgene som St. Antonio, St. Juan o. fl., saa begriber man, at der i Rio maa være en forfærdelig Knalden og Illumination, naar alle Antonier f. Ex. sætte Lænere og Børn i Activitet for at gjøre lyst. Man gaaer paa en saadan Aften med Angstselighed paa Gaderne, og end nødigere passerede jeg disse tilfæst. Uden at ane det, knalder en Raket løs imellem Benene paa mig selv eller Hesten; og der skal Vane til at finde sig i disse Dptrin

med Contenance. Underligt nok, at disse Optøier ikke affled-
komme Ulykker, og at denne Legen med Id og den larmende
Stoi og Raaben af Pøbel og Dreng, hver Gang en Ralet
gaaer godt i Betret, ikke finder Indsigelse fra det Offentliges
Side. I Karnevalet, naar man veed, hvad man har at vente,
maa man lade Kirken sin Skit, men til ingen Tid at vide sig
sikker paa Gader og Stræder for disse farlige Knapmagerstreger,
forekom mig lidt for meget indrømmet.

Rio er i geistlig Henseende inddeelt i 5 Districter. For-
uden Biskoppen med sin egen Kirke og Kapellan har Byen 5
saakaldte Kapellaner, der svare til vore Sognepræster og ere
fast ansatte ved bestemte Kirker og for bestemte Districter. Men
det geistlige Personale er laggt fra indskrænket til disse 6, lige-
som Kirkerne's Antal er meget større. Mængden af Canonici
i Byen finder Virksomhed og Levebrød som „Inblyngsprædi-
kanter.“ Der eksisterer nemlig mange saakaldte Broderskaber,
større og mindre sluttede Kredse, der have knyttet sig til og
faaet Brugen af de mindre Kirker og Kapeller, som ikke
ere Sognekirker. Disse Broderskaber vælge sig da een eller
flere Prædikanter efter egen Smag, og som hans Tilhørere
forsamle de sig i deres egen Kirke. Overbibliothekaren Don
Januario er saaledes Inblyngspræst for Carmo-Broderne. Der
er imidlertid Intet i Veien for, at disse Prædikantere ogsaa kunne
følge Indbydelsen fra andre Kirker, hvor man ønsker at høre
dem, og Carmo-Broderne's Præst skal være yndet ogsaa uden-
for sin Kreds i en ualmindelig Grad og navnlig ofte holde
Prædikter i Slotskirken for de Keiserlige. Saadanne Indby-
delsler kunne være smigrende og behagelige nok for Prædikanten;
men om der af denne gjængse Methode flyder nogen sand Bin-
ding for Kirke og Sædelighed, kan jeg ikke vide; den forekommer
mig at maatte slappe den fuldere Virksomhed og fløve de an-
satte Geistliges Interesse for den dem anviste Virkefreds, naar

disse ikke kunne gøre Regning paa nogen bestemt og afsluttet Menighed. Det er en Løsning af Sognebaandet i den videste Betydning, idet naturligvis Indlingsprædikanterne ogsaa vælges ved Daabs-Acter og Ligbegjængelser; men det er ogsaa en Nedbrydelse af alle de fastere Forhold og Begrændsninger, som den synlige Kirke aldrig kan undvære.

Brasilien er liberal og tolerant i høieste Grad. Ikke blot i sociale Forhold befinde Fremmede sig saa vel i Brasiliens Hovedstad, at de nødig forlade den, naar de først have faaet fast Fod her; men ligesom Regjering og Folk komme de Fremmede med aaben Velvillie imøde, og Brasilianerne see paa Europæernes blomstrende Opkomst uden Misundelse, saaledes er dette Folk ogsaa i kirkelig Henseende liberal og tolerant i sin Opførsel. Det er ikke blot Constitutionen, som i Nøgtaaver indbrømmer fri Religions-Øvelse, men ogsaa i Livet dyrker Protestanten sin Gud uden mindste Hindring. Jeg havde flere Gange Leilighed til at bemærke denne Ansættelse hos simple Folk; naar de hørte, at de havde med en protestantisk Geistlig at gøre, erklærede de med en Art af høimodig Betonning og Væsen, at jo Enhver maatte have sin Tro og kunde være lige godt Menneffe: det er en national Uressag at behandle Protestanterne paa Gentlemans Vis. Denne er Protestanternes almindelige Dom, og en engelsk og tydsk Kirke i Rio nyde en Religions-Øvelse saa fri, som var det i Fædrelandet. Den tydske Kirke i Rio er mærkelig som den første og hidtil eneste lutherske Kirke i Sydamerika. En kort Antydning af, hvorledes denne Menighed er opstaaet og har faaet sin Gudsstjeneste, vil jeg give ved at citere et Forord til en Prædiken, som er besørget i Trykken af „Die Vorsteher der deutsch-evangelischen Gemeinde zu Rio Janeiro“, fordi dette lille Actstykke tillige kan tjene til Vidnesbyrd om den kirkelige Frihed, hvori vore Troes-Brødre føle sig tilfredse i det Fremmede: „Die große

Anzahl evangelischer Glaubensgenossen, die besonders mit den fremden Truppen nach Brasilien gekommen waren, machte schon seit längerer Zeit die Einrichtung eines evangelischen Gottesdienstes wünschenswerth, und es war dabei auch keine Schwierigkeit von Seiten der hiesigen Behörde zu fürchten, seit dem die Constitution allen Bekenntnissen freie Religionsübung gestattete. Deshalb traten am Ende des Jahres 1826 mehrere Deutsche und Franzosen zusammen, um Beiträge zu sammeln, und als diese nicht ausreichend befunden wurden, weil die größere Zahl der Einwanderer arm war, wandte man sich um Beisteuern nach Deutschland. Es wurde zu diesem Zwecke eine allgemeine Kirchencollecte in den preussischen Staaten bewilligt, zu deren bedeutendem Ertrage S. Maj. der König für die ersten sechs Jahre noch einen beträchtlichen Zuschuß verhiess, und ausserdem gingen auch von andern Seiten Gaben ein. Mittlerweile war aber das Jahr 1831 herangefommen, welches mit seinen Unruhen den weiteren Fortgang hemmte. Erst mit dem Beginne des Jahres 1833 wurde die Sache wieder aufgenommen, und zwar beschloß man, da die Verbindung mit den französischen Evangelischen neue Verzögerungen zu verursachen drohte, vorläufig bloß eine deutsche Gemeinde zu stiften. Eine erwünschte Gelegenheit bot sich dar, als zu Anfange des Jahres 1836 ein Mitglied der Vorsteherschaft nach Europa ging; man gab ihm Vollmacht einen Prediger zu wählen, der auch noch im Laufe desselben Jahres die Reise antrat. Nach seiner Ankunft hielt uns die Wahl eines passenden Hauses noch einige Monate auf, da außer der Weilläufigkeit der Stadt noch manche andere Punkte dabei zu berücksichtigen waren. Und so ist es denn nach zehnjährigen Bemühungen — am 25ten Juni 1827 wurde die erste Gemeinde-Versammlung gehalten — gelungen, in der Hauptstadt Brasiliens einen deutsch-evangelischen Gottesdienst zu beginnen.“ — Den tydske Kirke i Rio kommer

ogsaa de Danske tilgode, og disse betragte sig lige saa fuldt hørende til den. Ikke alene de i Rio bosatte Landsmænd nyttede den tydske Menigheds Præst som Sjelesørger og for at faae ministerielle Handlinger fuldbyrde, men ogsaa de mange Søfarende kunne i denne Havn finde Opbyggelse i et Sprog, som dog er kjendt og forstaaet saa godt som af Alle.

Et Breviis paa den offentlige Bevillie mod Protestanterne er ogsaa den keiserlige Gave af en rummelig og yndigt beliggende Plads til en protestantisk Kirkegaard. Englænderne omgav strax denne med en høid, skinnende Muur, reiste under store Beføstninger et Kapel, ved hvis Side er et smukt udstyret Bærelse for Præsten, og de have ved fortsatte Forskønnelser beredet europæiske Brødres Been et misundelsesværdigt Hvilested. Men saa smukt og fredeligt de Afdøde hvile her, saa kostbart er det at faae en Plads; Englænderne, som nu engang have paataget sig de store Beføstninger og bestandig holde Alt vedlige og underholde en Graver, have stipuleret en Afgift, hvis Beløb jeg ikke erindrer, men som efter vore Forhold er høi og følelig. Jeg havde en sørgelig Anledning til at besee denne Plæt, da min Tjeneste blev begjeret fra et dansk Skib, for at forde et ungt Menneſte, som pludselig døde ombord. En Herere Forretniſg gav mit Raad mig, de Gange jeg fik Leilighed til at prædike paa Bellona for de Landsmænd, som enten opholde sig i Rio Janeiro eller temporairt laae i Havnen paa deres Skibe. Almindelighviis bleve de bosiddende Landsmænd indbudne til vor Gudstjeneste, saa ofte vi holdt denne ved Land, og et Flag, som blev heist under „Gaffelen“, naar der kimeedes første Gang, var Signal for alle Danske paa Koffardestibene. Billig blev Indbydelsen og Binfet fulgt; og navnlig fik jeg i Rio, hvor forholdsvis de fleste Landsmænd boe, og hvor et ualmindeligt Antal af danske Skibe var forsamlet, Leilighed til at tale Guds Ord for en stor Menighed paa Bellonas Dæk. Og det var

viæfelig ifte et Bedrag, naar jeg fra min egen Følelse fluttede mig til en almindelig Høitid og Dpføftelfe; indfluttede af de fremmede Bredder, følte vi os dog hjemme i den broderlige Areds, i hvilken Lovfangene løde og Guds Ord forkyndtes i det modrene Sprog. — Ogsaa udenfor Hovedftaden i det Indre af Brasilien forkyndes Guds Ord frit og uhindret af proteftantifte Lærere. De Colonier af tydfte Udvandrede, fom have beredet fig et nyt Hjem inde i Landet, fjerne heller ifte et Sted, hvor de kunne famles til religiøs Opbyggelfe eller en Tolf for Guds Ord; men de have ført en Præft med fig og have deres Huuscapel i hans Bolig. Forbudet mod Kloftergang eller iøinefalvende Tempelbygninger er ifte eget for Brasilien; faavidt mig bekjendt er denne Lov ogsaa almindelig i alle europæifte Lande, der have een Statsreligion, ved Siden af hvilken alle andre Troesbefjendere i Stilhed maae dyrfe deres Gud. Jeg hørte i Brasilien ifkun een kirkefig Kamp fra den beftaaende Kirkes Side imod hemmelige Profelytmagere og Secterere; men fely i denne Oppofition gif den catholifte Geiftlighed ifte frem med flørre Reaction, end enhver frifindet proteftantift Stat vilde have gjort. Nordamericanerne ere bekjendte nol for deres prifelige Iver for Chriftendommens Udbredelfe; men Iveren leder faa let forvidt. Miffionærerne fandt fig faaledes for nogle Aar tilbage ifte nøiede med at virke til Dplysning i uchriftnebe Lande, navnlig paa Sydhavs-Verne, men de tænkte ogsaa paa at faae Nios Indvaanere fra den catholifte Tro. Hemmelig fremftode flere Methodifter og holdt Forfamlinger, der havde flørt Tillob af Brazilianerne. Som det var at vente, lagde Kirken fig herimellem; der udkom forffjellige Pjecer mod den fremmede Secterer, og denne undlob ifte at fvare paa den Bitterhed, hvormed de catholifte Geiftlige havde taget fat paa ham. Ved diife Skjænd-Skrifter blev det ogsaa; Methodiffen forftat fig i det Mørte, hvorfra han var kommet, og senere

har ingen Forstyrrelser været følte. Det er fleet, at nordamericaanske Udsendte eller Udvandrede have holdt Forelæsninger og Bibellæsning i Rio; men disse Foredrag have da altid været offentlig annoncerede, og Indbydelses til at bivaane dem udstædte til protestantiske Familier i Byen.

Rio er Regjeringens og Keiserens Sæde. Blandt de anseelige, offentlige Bygninger lægger man af sig selv Mærke til Senats-Bygningen, som ligger isoleret paa en stor Plads, medens de Deputeredes Kammer gjemmer sig bag det kejserlige Slot. De Deputerede i Brasilien vælges af Provindserne selv og komme aarlig sammen i Rio for at fortære store Diæter; om deres Virksomhed tales uden al Respekt. Ogsaa Senatorerne ere forsaavidt Provindsernes Valg, som hver Provinds indstiller til Keiseren Tre, af hvilke han skal vælge den Ene. Senatorerne noies ikke med Diæter men betragtes fuldkommen som Stats-Embedsmænd, nyde et vist aarligt Gehalt og gaae af med Pension fra deres Bærdighed. Forholdet imellem de Deputeredes Kammer og Senatet er i det Hele ganske det samme, som mellem Kammeret og Ministeriet i Frankrig.

Den nuværende Keiser Don Pedro 2do har et Slot paa det store Torv ved Skibbroen, men lever med sine to Søstre Sommer og Vinter paa Landslottet „St. Christoph“, som ligger en lille Kjøretour udenfor Rio. Keiseren er ung og svag til en Kronens Byrde; ved at see ham kom jeg uwillkaarlig til at tænke paa Carl den 2den, saa svækket og kraftløs saae han ud. Han styrker imidlertid sin Hælbred ved at færdes meget i det Frie; han sees ofte tilvogns, tilhest og tilfods, og sjøndt altid i en krum Stilling, faldende sammen i Siden, med et guult og fedt Ansigt, havde han dog et ganske fornøiet Udseende, naar han saaledes var i Bevægelse, medens jeg hørte ham beskrive som den ynkeligste Figur, der maatte anstrenge sig for at holde sig opreist paa en Stol, saasnart han i kejserlig Bærdighed stulde

modtage Hyldest og Rurr. Hans Ungdom holder Dommen over hans Personlighed tilbage. Han er Brasiliens Keiser, og Brasilianerne fejre ham ved alle Følegheder paa en kejserlig Maade. Det traf sig, at Bellona d. 2den December, som er Keiserens Fødselstag, laae i Rios Havn, og vi havde ved denne Festsituet Føleghed til at see en brasiliansk Følebegeistring. Det første, jeg bemærkede ved denne, var, at den ikke var momentar eller pludselig frembrydende. Længe i Forveien taltes om denne Dag og dens Høid for Byen; lange og store Tænderdelfer bleve gjort for at vente Dagens Anbrud. Kostbare og maffommelig opførte Ereporte vare byggede i Hovedgaderne; d. 2den December indviedes ved en Analden fra Fæstninger og Skibe, som antydede noget Overordentligt; ogsaa fremmede Krigsskibe behængte sig fra Overst til Nederst med alle Verdens brogede Flag og gave kongelig Salut. De Gader, gennem hvilke Keiseren holdt sit Indtog fra St. Christoph til Palaiet i Byen, vare smykkede paa en elendommelig Maade. Fra alle Huse hængte lange, flagrende Silke- og Damastes Tæpper ned fra Balconerne; paa disse stode Mennesker i Tusindsviis med blomsterfyldte Kurve. Keiserens forgyldte Bogn med kostbart Slaveratbeklædte Heste maatte kjøre langsomt frem igennem den myldrende og jublende Masse; fra Balconerne styrede langs ad Gaden en Blomsterregn ned paa Bognen og omkring den. Prindsessernes Bogne fulgte Keiserens, og over dem saldt Efterfletten af Folkets Jubel og Blomsterkurvene. En lang Suite kjørte smykket bag efter over de blomsterstroede Gader. Paa Hjørnerne var ofte en eller anden comiff Effectscene præpareret. Saaledes stod jeg just lige for Omdreiningen til Hovedgaden, som fører til Palaiet. Paa et Loft uden Formuur til Gaden vare opstillede paa et høiere Trin 4 magnifict udklædte, svævende Engle med Blomsterkurve, og bag disse var placeret et stort Musikkorps af blæsende Instrumenter. Noget mere Pus-

ferligt end disse Engle og deres ætheriske Bevægelser har jeg ikke seet; men desværre troer jeg, at Keiseren slet ikke observerede denne himmelske Scene. Efter Messen i Slotskirken gav Keiseren stor og almindelig Kuur; ifølge Landets Skik staaer han, saalænge Kuren varer, under sin Throne og lader Mængden passere sig forbi og kortelig præsentere. Naar Præsentationen af hver Enkelt i Rækken er foregaaet, bevæger denne sig baglæns bort fra Thronen til den Dør, som fører ud af Salen, og først udenfor Audients-Gemakket vover man at see sig for. Efter denne chinesiske Audients trak Keiseren sig tilbage i Rio indtil Aften, da Byen ret egentlig straaede. Det var ikke enkelte Gader og Huse, man saa illuminerede, men offentlige og private Huse kappedes om at være de smukkeste og smagfuldest oplyste. Repertoirene viste sig om Aftenen i deres fulde Glorie, og det maa jeg bekjende, at vi hos os ikke forstaae at fremvise noget Egnende; disse brede, høie, tæte og pragtfuldt oplyste Portaler lignede virkelig Entreer til Phantasieens Trylleflotte. Tætte hølgede Folkemassen sig igjennem Gaderne; Keiseren, som i aaben Bogn med sine Søstre tog alle disse Optrin i Diesyn, var fulgt af en Brimmel, et Viva og en Støien, der overgik hvad jeg kjendte herhjemme, naar Kongen kjører fra eller til Comedien paa sin Fødselsdag. Denne Ferieren og Feteren indskrænker sig i Rio heller ikke til een Dag og Aften, men tre hellige Dage til Ende gjentages denne Oplysning, og Keiseren gjør sin Runde i Gaderne alle tre Aftener. Man seer saaledes, at Brasilianerne forstaae at gjøre Stads af deres Fyrste, men ærlig talt hidrøre, efter min Opfattelse, disse Bevægelser fra en gammel Vane, og ere ligesaa barnlige som alle andre Uttringer af Folkelivet. Den klare Bevidsthed om Forholdet mellem Regent og Folk er langt fra at styre noget offentligt Foretagende; det er en Vans Magt, som driver de alvorlige og spøgefulde Optrin, og man føler snart, at man i Rio er

iblandt et Folk, som endnu i politisk Henseende er i sin Barndom. Man glæder sig til Keiserens Geburtsdag ligesom Skolebørn, der faae Frihed paa denne Dag og vide, at der bliver mange Toier at see paa.

Rios Omegn var saa vidunderlig smuk og tilløkkende, at man ved at betragte alle de omkringliggende Indigheder føler sig som Buridans Æsel, der sulten og udhungret bøde midt imellem to Knipper Hø, fordi det ikke vidste, til hvilken Side det skulde vende sig, men sølte sig dragen lige stærkt til begge. Jeg kom paa det første Besøg ikke langt uden for Rios By; men andre Grunde hertil forenede sig med hin Ligevægt i Sindet. I December Maaned er den varmeste Aarstid under den sydlige Tropicus begyndt, og Heden og Solens Brand var virkelig utaalelig iland. Stod dertil det Haab i Baggrunden, at jeg i den saakaldte Vintertid, der forresten er den grønne og skønneste i Rio, med Guds Hjælp vilde komme tilbage til Rio, saa bliver det mig ikke saa uforklarligt, at jeg dvælede ved Byen selv og glemte noget Nytt til Retouren.

Udtæret af Barmen hørte jeg derfor med Glæde Spillet gaae rundt, for at tage vort Anker af Bunden, flortende Dagen efterat vi lode det falde i den hede indelukkede Bugt. Med Besvær krybsede vi os ud af det snevre Indløb, men modtoges udenfor af den forfriskende Soluft fra den Kant, vi ønskede den.

Platafloben.

Det var en smuk Torsdag Eftermiddag, den 5te December, vi byttede den hede Rio-Bugt med Atlanterhavets friske Kjøling — en qvægende og velgjørende Overgang baade for Lunger og Skib. Den Gunst, vi fra Linien havde nydt med

Hensyn til Vind og Veir, forløb os ifte; Seilabfen fra Rio til Platafloden gik saa heldig og hurtig, at vi næppe fik Tid nok til at recolligere det, som var oplevet i Brasiliens Hovedstad, førend vi laae for Indseilingen til den store Platastrøm. Fredag Middag den 11te fik vi tydelig Vand isigte, og hen paa Eftermiddagen havde vi ifte mere det mørkladne, bundløse Dyb under Skjolen, men vi seilede paa 7 Favne Vand ind af Flodmundingen, om man kan benævne den saaledes fra „Cap Maria“ og „Maldonado,“ hvor Abningen er omtrent tredive Mile vid. En stor Fregat, som kommer fra den frie Tumleplads, hvor den ifte kjender til smaalige Hensyn men ved Dag og Nat sorgløs gaaer sin dybe og høie Vane, føler sig underlig beklemmt ved at komme ind i saadanne snevre Girkler; den er her ifte hjemme og frygter for at yttre sig frit. Bellona resignerede derfor ogsaa og gik ved Aftentide til Anfers under en lille D ved Navn „Flores“ midt i Floden, efterat den ved en af sine Kanoner havde mindet Inspecteuren ved Fyrtaarnet paa Den om at tænde Lys for sig. Ogsaa vi Andre følte det Ubehagelige i at være berøvede det Frie. Den qualme Luft sattes stødeviis i Bevægelse af en hed, næsten brændende Luftstrømning fra Vand, der medførte tykke Sværme af smaa Insecter; haade for disse og for de hebe Strømninger luffede man uvilkaarlig Munden og aabnede den først igjen, naar kolde og stærke Vindstød ligesaa pludselig afløste de varme. Under en tyk, mørk, lynende Himmel laae vi her og ventede Dagens Frembrud, løb næste Morgen tidlig de sidste Mile ind til Montevideo og ankrede udenfor en Samling af franske Orlogsmænd, som prangebe paa Rheden.

„Montevideo“ har sit Navn af „montem video“ — „jeg seer Bjerget.“ Den ligger paa den nordlige Side af Platafloden paa et fuldkomment Stetteland; den eneste Høide i en vid Omkreds er den høie Bakke, ved hvis Fod Byen er opført,

og som man har eleveret til et mons. Montevideo er som By betragtet temmelig ubetydelig; den bestaaer af lutter smaa og lave, eenetage Huse, byggede paa Spanst med flade Tage. Ifkun Kathedraalen er i større Stil og imponerer allerede fra Soen ved sine høie, røde Mure og sine tre Taarne. Naar man kommer den nærmere, viser den sig imidlertid fattig og pjalet af Udseende; Taarnene see ud som nedfaldne, Tagene ere mos- og græssegroede, kort: man er i Uvisshed om, hvorvidt man har en Ruin eller en brugbar Kirke for sig; og dog er Kathedraalen ny, men Arbeidet afbrudt paa Halvveien, og dette Stykkeværk giver Anledning til denne Forverling. Jeg overraskedes derfor, ved at træde ind i Helligdommen selv, af en Form og et Udstyr saa smagfuldt, at ingen af de Kirker, jeg hidtil havde seet i den nye Verden, overtraf det Indre af denne. Det var mig efter første Indtryk, som om jeg stod i Roeskilde Domkirke. Majestætist strakte Skibet sig op mod Høialteret, støttet paa magtige Piller; og mellem disse stode sex mindre Altene paa begge Sider. Jeg fandt ifte her den vante catholiske Glimmer og overdrevne Masse af Helgenudstyr; derfor tiltaltes jeg dobbelt af den simplere Værdighed. Foruden Kathedraalen spørger man forgjæves efter Seeværdigheder i Montevideo; den har ingen at fremvise, og efter en god Vandring omkring i de ubetydelige Gader har man nok af disse. Interessantere end den egentlige By med sine 20 til 30,000 for største Delen spanske Indbyggere er en ny Stad, som er i Færd med at reise sig udenfor selve Montevideo. En Colonie af flere tusinde, fransktalende Baskere have her sættet Bo og føre et virksomt og retskaffent Liv ved Siden af den spanske Uvirksomhed og Snubhed. Disse Udvandrede, som stadig have Tilvært hjemme fra, omtales med en udmærket Agtelse; stræbsomme og vindstibelige i en Grad, som her vækker Opfigt, løve de paa deres eiendommelige Viis og skaffe sig en Indtægtskilde ved at

give nationale Forestillinger i bastiske Dands og equestre Kunst, der efter Sigende skulle have stor tiltrækkende Magt for Spanierne og de Indfødte. Endnu føre disse Bastere istun et fornægtende Liv, fordi de for en stor Deel ere baade brødløse og huusvilde; men jeg var Vidne til den Iver, hvormed de paa et temmelig vidtloftigt Areal med eet Sind og forenede Hænder stræbte at opføre deres nye Stad.

Min Hu stod til at see mig lidt om paa det store Flobleie. I Selskab med 4 Officerer og en dansk Koffardicaptain gik jeg til en Bognmand for at komme tilhest, et Befordringsvæsen, som omkring Platafloden meer end noget andet Sted i Verden er det almindelige. Vi satte af fra Montevideo uden noget bestemt Maal; kun for Hungers og Tørsts Skyld havde vi ladet os sige, at der paa den Wei, som vi vare slagne ind paa, fandtes ikke mindre end to „Hoteller,“ et engelsk og et fransk. Over Stof og Steen gik det i flyvende Gallop; Hestene kjendte ikke noget andet Ridt. Saalangt Diet kunde række, var det hele Land et fladt græsgrøet Terrain, paa hvilket enkelte Huse og Hytter laae adspredte og Kreaturerne græssede. Til Enkeltmands Eiendomsret var slet intet Spor udenfor Byens nærmeste Territorium; ingen Grøfter eller Gjerder, ingen Agerdyrkning eller Cultur, ingen begrændset Wei eller Sti — det affvedne Græs laae som et forslidt Klædebon over den udstrakte nøgne Mark. Man trængte virkelig til et Kompass, for at finde sig tilrette i denne vilde Eensformighed; ligesom Havet var den hele Udstrækning en alfar Wei, hvor man savnede alle Mærker og sikke Ledetraade. Men det var morsomt nok at tumle sig paa denne skrankeløse Friheds Mark; hvor Diet saae en Gjenstand, sporedes Hesten hen; i alle Retninger krydsede vi om paa denne store Ridebane, og det opgik klart for mig, hvilke uhyre Strækninger af god og jevn Jordbund her ligge udnyttede og unyttede. Kreaturerne kom dybt fra det Indre af

Landet i store Hjorder; de finde bedre Græsgange i de bjerg-
rige og skyggesfulde Egne; istun Hytternes lille Rigdom græs-
sebe omkring de usle Boliger, opkastede af Jord og Græstørv,
og istun Rigmands Marketo eller Gjed stod i Løier paa de
udsøgte Pletter i Nærheden af Byen.

Efterat vi saaledes havde støvet om paa disse Marker, søgte
vi tilbage og stræbte at finde det franske Hotel, hvor vi i Tillid
til fransk Levemaade kort og godt paa Udvæien havde bestilt en
Diner, naar vi kom tilbage. Det lykkedes os at finde dette
tarvelige Huus igen, men hvor ubehagelig bleve vi ikke over-
raskede ved at see og føle, hvor stammelig denne falske Titel af
„Hotel“ havde bedraget os. Der er ikke en Stillingstro eller
et „Vi-vidt“ i Danmark saa usfelt. Gjennem en Art af Kram-
bod, hvor Berten havde Udsalg af Viin, Olie, Gryn, Flesk,
Galanteri-Varer og Alt, hvad der nævnes kan, mellem hinan-
den, førtes vi over en Hønsesgaard ind i et Bærelse, som af
særdeles Dymærksomhed blev indrømmet de fremmede Herrer.
Men jeg glemmer aldrig denne Dymærksomhed. Jeg saae strax,
at det var Husets eneste private Bærelse, at det var et Factotum
for Beboerne. I den ene Krog af Stuen laae en stor Dynge
Mais paa omtrent en Snees Tønder og gav Bærelset Udseende
af et Magazin; ovenpaa og ved Siden af Maisen laae to Høns
og rugede paa Æg; i to Hjørner stode to Senge, som gave
Anelse om menneskelig Bopæl. Midt paa Gulvet stod et Bord
dækket for os, men — horrible dictu — dækket med Lagenerne
af den ene Seng og omgivet af to smudsige Træbænke. Da
vi ikke desmindre toge tillæse og satte os med god Appetit midt
i denne Alsidighed, maatte jeg give Diogenes Ret, at Menne-
sket dog kan være fornøiet med Lidet. Dineen aabnedes med
en Suppe, men den trængte til Forklaring; den bestod af kogt
Band og Olie med Brød i; efter den første Steefuld var jeg
enig med mig selv om, at jeg ikke vilde have bevaret den anden.

Derpaa fulgte to Høns, slet kogte men dog Høns, og dem spiste vi og pillede Benene. En Eggeløse og nogle indolieede Kartofler og Grønsager vare uspiselige; og af den sure Viin og supertynde Kaffe kunde jeg Intet svælge, uden vel sødet af en Sukkerstaal, der myldrede af Myrer. Dette er et fransk Hotel paa Landet i Sydamerika, og saaledes er det franske Kjøkken her. Mit velmeente Raad til gode Venner er, at de i det Hele ikke uden hoieste Nød spise og drikke paa Landet i Sydamerika; thi de offentlige Steder ere i Almindelighed smudsige og slette i en utrolig Grad, og det eneste Hotelagtige, man efter min Erfaring vil finde i disse Rippes, er en høj og dyr Priis for den slette Behandling.

Det navnkundige Bjerg udenfor Montevideo maatte jeg besøge baade for dets egen Skyld og for at see det store Slagteri, som drives ved Strandbredden under Bjerget. Selvanden foretog jeg mig derfor en Dag et eventyrligt Togt med den store Barkasse, som skulde ind og kjøbe Stude paa bemeldte Sted. Efterat have taget de store indhegnede Gaarde, Slagteranstalterne, Salteriet o. s. v. i Diesyn — om hvilke Gjenstande jeg længere hen vil faae Leilighed til at tale — besteg vi i No og Mag Bjerget til dets Top. Her laae en gammel spansk Fæstning, halvt i Ruiner, og uden videre Betænkning gik vi løs paa Indgangen gennem de tykke Ringmure, da pludselig et Antal store Hunde sprang op paa disse og som et levende Skyts holdt os i behørig Afstand. En rød Spanier lod sig see inde i Hulen paa Hundenes Allarm, men han skulde sig ligesaa snart og lod os gaae vor Vej, uden at vi fik det Indre af Fæstningen at see. Som Botanikere gik vi Bjerget rundt og nøde herfra en fuldstændig Udsigt over Montevideo og Omegn, en Nydelse, som ikke kan have fra noget andet Punkt. Naar jeg ovenfor kaldte dette Togt eventyrligt, da var det, fordi Retouren gjorde det dertil. Efterat vi i 5 Timer

havde kæmpet for at krydse fra Bjerget til Fregatten, som laae omtrent en Mil ude i Floden, kom vi saa nær, at de fra Skibet saakke et mindre Fartoi i Trosser agter ud, for at komme os tilhjælp; men vi løb tværs over Jagertrossen foran det frelsende Fartoi, kom derved ud i en stærkere og stærkere Søgang, dreve mere og mere af, og maatte opgive oftere at naae til Fartoiet. Af Frygt for Mørket opgave vi at komme til Fregatten for den Gang og stræbte at naae ind i Havnen, hvor en dansk Captain gav os og vore Folk velvillig Behandling til næste Morgen. Saa voldsom er Strømmen i Plataflodens Munding.

Vor Chef indlebede i nogle Dage sine Forhandlinger med Regjeringen over Provindsen Uruguay, besluttede derefter at løbe op til Buenos Ayres, for der at afgjøre det Nødvendige med den argentinske Republik, og da paa Retouren igjen at anløbe Montevideo, for at modtage Regjeringens Svar. Tidlig om Morgen den 18de December hørte jeg vor lille Piber opmuntre Fossene i Spillet, og snart fornem jeg den friske Besværgelse i Skibet. Buenos Ayres ligger omtrent 30 Mile borte inde i Floden paa den sydlige Bredder; Vind og Strøm vare os gunstige, og vi haabede inden Aften ikke at være langt fra vort Maal. Men hvor stygt og ubehageligt er det ikke for Die og Følelse, at bytte den friske, grønne Sø med dette gule, lave og mudrede Flodvand, at høre den eensformige Opsang af de Loddende, der paa begge Sider af Skibet fra Morgen til Aften holde Loddet gaaende, for at prøve Dybden; det surrede om Aftenen for mine Øren: „5 Favne og en halv“, som gjerne var det staaende Omqvæd af de Loddendes Mund. Platafloden er dertil saa bred, at man under denne hele Passage slet ikke seer Roget til Bredderne eller kan underholde sig med disse. Efter Solens Nedgang beredte vi os til Reie i Floden; at seile om Natten vovede Løbsen ikke, og under en tiltagende Kuling gif vi derfor Kl. 8 til No. Næste Morgen med Solen

lettebe vi igjen; under en forsigtig Følen-for-sig med Røddet krøbe vi længere og længere ind mod Byen, som nu var bleven synlig, indtil Rødsen henpaa Formiddagen erklærede, at Fregatten nu ikke kunde gaar længere. Havde det været os en Ubehagelighed, at ligge 1 Mil ude i Floden ved Montevideo, saa var det endnu halvtredie Gang ubehageligere at ankre 2½ Mile fra Buenos Ayres. Selv for Koffardimanden, der naturligtvis i Regelen kan gaar meget længere ind, er det en Byrde, at maatte holde sig i en lang Distance. Paa den indre Rhed kunne kun smaa eller halvt lastede Skibe ligge sikkert; de større og fuldt lastede maae holde sig paa den saakaldte Yderrhed, omtrent en Mil fra Landingsstedet.

Fra en saa yderlig Ankerplads var det nødvendigt at gaar i Land med Bestemmelse, at blive der nogle Dage, saafremt man vilde nyde Godt af Opholdet: thi deels var Veien lang, deels var Passagen frem og tilbage saa betænelig over Brændinger og saa langsom paa Grund af Vind og Strøm, at vore Fartøier flere Gange brugte 6—8 Timer for at komme frem eller tilbage. Da jeg imidlertid i nogle Døgn paa Belona havde nydt den gode Luft, som har givet Buenos Ayres Navn, kunde jeg ikke andet end længes efter at trodse baade disse og større Vanskeligheder, for at besøge denne navnkundige Stad. Lykkelig kom jeg ind til Byens Strand, men det var ikke saa let at komme paa det Tørre. Ved Buenos Ayres er ikke Tale om nogen Bro; man seiler saa langt ind til man paa eengang befinder sig mellem Stene, og Fartøiet staaer fast mellem disse. Her maa man da ligge i den haarde Vælte, indtil en af Karrekubstene, som til dette Diemed holde paa Strandbredden, forbarmer sig og afhenter de Kommende. Ridende paa en af sine smaa Heste eller Muler kommer han ansættende med sin høihulede Karre og rider saa langt ud, at Dyrene ikke sjelden maa svømme i Bendingen. Med en egen

Behændighed veed han at dreie Agterdelen af dette originale Kjøretøi til Vaaden, saa at man med Lethed kan trawle op, og her staaer man da opreist paa Vognbunden og holder sig med Anstrengelse fast, medens Spanieren pibster de i Vandet afende Dyr til Strandbredden.

Det første Indtryk, jeg fik af Buenos Ayres, var ingenlunde fordeelagtigt; den nederste Deel af Byen ved Stranden er beboet af den fattige Deel af Indvaanerne, og vi kjende den spanske Ureenhed i disse Klasser. Huse og Gader bære dette Præg i fuldeste Maal tilfue. Men naar man kommer op i Midten af Byen, faaer man strax et andet Begreb. Jeg studsede over den Længde, Gaderne i Buenos Ayres have; Hovedgaderne løbe tværs igjennem Byen, parallelle med og lodrette paa hverandre. Byen er saaledes en Samling af *Quadrater*, og har herefter sin borgerlige Inddeling i „*Quadrers*“. Det forstaaes let, at denne Bygningsform frembringer en trættende Eensformighed, og at den Fremmede vanskelig finder sig tilrette paa egen Haand. Den ene Gade er ligesaa lang, ligesaa bred som den anden; Hjørnerne ere alle rette Vinkler, som ikke give noget *Diemærke*; Husene ere alle i samme spanske Stil, med gitterede Vinduer til Gaden, Boliger til Gaarden og flade Tage; man maa tælle sig frem i Buenos Ayres, indtil man bliver bevandret. Den spanske Bygningsform tager sig imidlertid anderledes fordeelagtig ud her end i det lille Montevideo. Som Byen i det Hele er anlagt og bygget efter en stor Maalestok og har en vid og stor Udstrækning, ere ogsaa Husene høiere og mere herstabelige. Gjennem de aabne Porte seer man ind i jærnlige, med Fliser brolagte Gaarde, der tjene, de galantere Familier som Udfillingsplads for deres Blomsterbrist i Urtepotter. Egentlige Haver seer man ikke i Brasilien, end mindre ved Platafloden, og i det Hele har man i Sydamerika ingen Sands for Havevæsenet, men indskrænker sig til

en Udsfylling af smukke blomstrende Potteplanter. Fra de aabne Bærelser, som vende til Gaarden, nyde Huusbeboerne Naturen saa frodig, som den kan være paa et Steengulv. De flade Tage ere baade til Lyst og Nytte. Om Eftermiddagen, naar Solen ikke brænder saa stærkt, nyde Husets Folk gjerne et Dolce far niente ovenpaa Tagene: det er curiosst nok, at stige op paa disse Leergulv og see Familiegrupperne sidde eller spadserere ovenpaa deres respective Boliger. I Almindelighed ere de forskjellige Dvadrer af samme Hoide, og Husene oventil ifftun adskilte ved en lav opstaaende Muur; man har saaledes fra sit eget Tag en fri Udsigt og et ubindret Samqvem med Nabo-familierne. Til Nytte for Beboerne tjene disse flade Tage til at fange Regnvand. Egnen omkring Buenos Ayres er blottet for Rilder og Brønde; de Fattige have ingen anden Tilflugt end Floden. Men da Flovandet næsten altid er lun-
kent og leret, er det baade ubehageligt og usundt, saalænge det ikke har gienngaaet en eller anden Proces. Indbyggerne i Byen foretrakke derfor at drkke det Regnvand, som kan opfan-
ges af de flade Tage. Ved en ubetydelig Straaning føres Regnvandet til afledende Rønder, gennem hvilke det løber til de i Gaarden opstillede Cisterner, og i disse bevare Indbyggerne deres Forraad mellem hvert Regnstyl. Saa nødig Indvaanerne i Buenos Ayres tye til Floden for at stille Tørsten, hørte jeg dog paa den anden Side Koffardestibene enige om, at de aldrig fik bedre Vand i Sydamerica end af Platafloden, naar dette blot fik Tid til at bundfalde.

I Gaderne i Buenos Ayres seer man saa eller ingen Boutikker med Undtagelse af Haandværtskandens aabne Boder og mindre Udsalg af Urtefram. Alle kostbare Kramvarer sælges i to lange Rækker af Boder under de to Sider af Vægningen omkring den store „Seirsplads.“ Boutikkiden er fast og bestemt og giver derved Anledning til, at alle unge Mennesker

af begge Køn i disse bestemte Timer mødes under Buegangene og i Boutifflerne. Naar Dagen er forbi, og Lysene tændte paa Gaden og hos de Sælgende, begynder den store Promenade. Saa nødig især Damerne begive sig paa Gaderne om Dagen, saa haardt er det, ikke at kunne spadserere om Aftenen og navnlig passere Buegangene. Det er paafaldende at see de myldrende Gader efter Solens Nedgang; jeg antager det for en Sjældenhed og en Undtagelse, naar et sundt Menneske i Buenos Ayres ikke hver Aften imellem 7 og 10 har gjort en Spadseretour op og ned ad Gaderne og gennem Buegangene. Ved Solens Nedgang kan man møde den store Verden paa Strandveien, som løber mellem Byen og den Græsplaine, som danner Flodbredden. Denne Bei er som en Circus for ridende Herrer og Damer, der støve frem og tilbage; paa det Grønne sees Klynger af Staaende og Gaaende, Siddende og Liggende. Det spanske Bæsen veed ikke, hvad det er at lade sig genere. Det er ikke ualmindeligt at see en Familie paa udbredte Tæpper strække sig i det Grønne, for der at berebe sig en ganske egen Nydelse. Man drifter nemlig Mælk. Hver Morgen og Aften inddrive privilegerede Mælkehandlere Rætter af Mælkeseer til denne grønne Plads, og Familierne lade sig servere den friske, stummende Mælk, der i samme Dieblit malkes i selve Glasfæt og drifles varm. Naturligviis lod ogsaa jeg mig denne længe savnede, gode, danske Drik smage, medens jeg fra en Bænk under et gammelt Træ morede mig over dette aparte Liv og over de mange ugenerede Grupper, der laae omkring i Græsset som i Naturstand. Naar jeg havde nydt min Mælk, gik jeg om i Buegangene, hvor jeg som paa et Marked maatte trænge mig frem mellem de pynkede Kavelerer og Damer. Anderledes var det heller ikke i Gaderne der omkring. Indbyggerne have nemlig den Skik, aldrig at gaae ud af Fortouget; om de presse og støde hinanden nok saa meget, er det dem umuligt at tage

den brede, mellemliggende Gade tilhjælp; iffun den laveste Høbel benytter dette vide Spillerum, og jeg blev taget i Armen af dem, som fulgte med mig, hver Gang jeg af en naturlig Drift skiede ud af den tætte Masse, for at gaae i Fred og Mag.

Den samme Eigefremhed og Frihed, hvormed Beskændtere søge og finde, hilse og tale med hverandre paa disse Aftenvandringer, udstrækker sig ogsaa til huusligt Samkvem mellem Familier og Personer. Man lever for aabne Dørre, og det koster ifte meget at skaffe sig Entree. Om Aftenen efter den almindelige Promenade ere Familierne beredte paa at see Besøg af Fremmede indtil Midnat. At faae Afgang til en Familie er ingenlunde vanskeligt; man behøver ingen Invitation, ja trænger næppe til at introduceres af nogen Anden. Kender den Enkelte en Familie, saa tager han uden Videre sine gode Venner med derhen, om de have Lyst; og i samme Dieblis, som en Fremmed er foresillet Huset's Personale, er han en complet Huusven, der atter har Lov til at introducere alle Lysthavende. Der er noget naivt i dette Folks hele Maade at være paa. Man kan ifte nægte Familierne Smag og Taft for det Udvortes; de klæde og gebærde sig saa utvunget, at man maa finde Behag deri, saalænge man ifte træder i nærmere Forhold til Spanierne i Buenos Ayres. Hvad der mangler de bedre Cirkler er Dannelse; Kundskaber vide de ifte af, deres religiøse og moralske Grundvold er heel udbrændt; deres Tale og Virken savner derfor ogsaa al aandelig Character, og man maa være Kavaler i dette Ords sære Betydning, for at finde og vinde Behag i de almindelige selskabelige Cirkler. Denne aabne Gæstfrihed kan være god og behagelig nok for reisende og flygtige Gæster, men ingen Europæer af gebignere Dannelse kan finde Smag i denne lette Føde i Længden. Ogsaa er det en ganske naiv og let Maade at see Fremmede paa, naar man hverken byder Gæsterne Vaadt eller Tødt; en Band-Karaffe er den eneste

legemlige Bedrøvelser, der falder af ved disse hyppige Besøg; er Familien en Aften noget splendid, saa bæres en Kop Thee omkring. Man bliver altsaa ogsaa legemlig narret, indtil man lærer at tage sine Resourcer. De Europæere, som jeg traf og gjorde Bekjendtskab med i Buenos Ayres, levede derfor ogsaa næsten alle uden intime Forbindelser med Spanierne. De havde ladet sig bringe i Berøring med dem, men sølte sig trætte og fæde af Samlivet og havde efterhaanden trukket sig tilbage; denne Dom fældede ikke Enkeltmand, men navnlig alle de Tydste i Buenos Ayres vare enige med mig, og det samme Udsagn hørte jeg ogsaa af unge Mennesker, som efterhaanden havde faaet Modbydelighed for den aandløse spanske Underholdning.

De Fornøielser og Udspredelser, som den gode Verden i Buenos Ayres sætter Pris paa, ere Musik, Dands og Ride; hvad den første angaaer, bliver det ogsaa her meest ved det medfødt Dre for Tonerne, medens baade Herrer og Damer vise sig med Fordeel paa et Dandseskulv og en Ridehest. Dandsen er jo rigtignok den evige Contrabands, der ikke finder Smag for hamburgske Balsere; men Spanierinden i Buenos Ayres veed at give den mere Liv og Indre end den søvnige Portugiserinde i Brasilien. Rytteriet drives ved Platafloden til en saadan Fuldkommenhed, at jeg godt kan forstaae Indianernes gamle Tro, at Spanieren og Hesten vare eet Legeme og eet Kjob; de synes virkelig som sammenvorede og levede ind i hinandens Bevægelser, saa let, saa smidigt og sikkert veed Spanieren at tumle Hesten paa alle Slags Veie og Maader. Der er i det Hele megen Humor i denne Befolkning, meget Stof til en livlig Fremgang i Livets forskjellige Reminger; men desværre ere Landets ubyrtedes Forhold ødelæggende og nedkuenende for alle gode Kræfter, standsende og hemmende for al borgerlig Fremblomstren.

Naar man kjender noget til Forholdene i Landet, kan det ikke undre, at Alt, henhørende til Videnskab og Kunst, staaer i

en sørgelig Skygge. Anden kræver No og Bistand af den udvortes Verden for at virke, og den maa gaae tilgrunde eller lammes, naar den modarbeides og hindres af alle ydre Forhold. Underviisningen i Landets høiere Dannelses-Anstalter mangler for Diebliffet ikke saa meget Understøttelse af Penge som indre Drivekraft; til Almuefolevarfsenet ydes i den sidste Tid ogsaa Understøttelse af Regjeringen; men hvad denne saaledes giver med den ene Haand tager den igjen med den anden, og alle Frugter gaae tabte ved den Uro og Fredløshed, som hersker i Landet. Jeg besøgte et Museum, som næppe forjente dette Navn; det lignede i mine Dine mere en curios Polyhistor's Pulverkammer end en offentlig, velordnet Stiftelse. Et offentligt Bibliothek ved Siden af var ikke stort, men saae ud til at holdes i bedre Stand. Buenos Ayres havde saaledes fra denne Side Intet at underholde med, og fra alle Kanter beklagede Forældre og navnlig Europæerne den totale Mangel paa Opdragelses-Anstalter og den haarde Nødvendighed, at maatte stifte deres Børn til Europa for at lære Noget.

Men dette lave aandelige Standpunkt forklarer sig let, naar man gjør sig bekendt med Landets indvortes Tilstand. I en Række af Aar har Buenos Ayres været Stueplads for de meest oprørende Tildragelser. Siden den i 1816 erklærede sig uafhængig af de spanske Udsugere, har Republikken kæmpet for at skabe sig en Form, ved hvilken den kunde føle sig nogenlunde tilfreds; men blandt de sydamericanske Stater er den hidindtil det sørgeligste og haandgribeligste Bevis paa, hvor illusorisk og fordærvelig den constitutionelle Regjeringsform er i disse Lande, som uden al grundigere intellectuel Dannelse og i høi Grad blottede for moralsk Frihed og Styrke ligesom i Lusten have grebet denne frie og velklingende Form. Afværrende Gouverneurer have staaet i Spidsen for Ministeriet, og blandt disse folkevalgte Mænd sætter Diet sig i Betyndelighed paa de to

Personligheder, som for Diebliffet spille saa blodige og mærkelige Roller i denne Deel af Verden. Disse Mænd ere Rosas og Lavalle. Rosas blev ved Pavalles Afrædelse i Aaret 1830 første Gang valgt til Gouverneur paa eet Aar; efter dette Forløb nedlagde han Værdigheden og gik som General i Kamp mod Argentinernes sydlige Naboer. I denne Stilling udmærkede han sig i den Grad ved personligt Mod og Anfører-Duelighed, at han i 1831 paany valgtes til Gouverneur, og denne Gang holdt han bedre fast paa Magten og Myndigheden; saa kostbar vidste han at gjøre sig, at han fik et stedsevarende Gouvernement. Lavalle, en Mand af svagere Parti og, som der siges, ogsaa af langt ringere personlige Egenstaber, havde forlængst maattet opgive Haabet om at komme til Roret igjen og trukket sig til Republikken Uruguay, hvor han i Montevideo skal have ført et umærkeligt og usælt Liv. Rosas gjorde imidlertid bedre Affairer i Buenos Ayres; hans Machinationer i det skjulte og Aabenbare hævede ham til en ubetragelig Afgud i det Parties Vine, der ved Penge og Embeder var hævet ved ham og blev holdt oppe ved hans Haand. Hans Herskelykke vorede med Partiet; Alle, som vare ham imod, maatte enten skifte Troesbættelse eller forlade Buenos Ayres. Mod-partiets aabenbare eller mistænkte Benner og Tilhængere forfulgtes blodig, og de affyeligste Midler bleve anvendte, for at renske Folkemængden, forsøge Partiet og binde dette fastere og fastere til Rosas's Person. Medens Rosas saaledes stræbte at gribe videre og videre om sig, reiste sig paa eengang et Uveir, som truede med at knække ham, men som dog synes snarere at blive til hans Forherligelse, nu da Uveiret for største Delen er drevet over. Haandhævelsen af betydelige franske Fordringer paa Handelsbuse i Buenos Ayres, forarsagede, at en fransk Flaade i Aaret 1839 søgte ned til Platafloden, for at ydmyge den Hovmodige. Lavalle, som syntes at have glemt sin soundne

Høihed, hævdede Hovedet paany; understøttet af de Franske samlede Modpartiet og Rosas Uvenner sig under hans Faner, og i Spidsen for et stort Parti, der fandt Tilhold og Styrke i Republikken Uruguay, stillede Lavalle sig i Marfen mod Buenos Ayres og dens mægtige Beherster. Samtidig hermed gif den franske Flaade til Buenos Ayres og blokerede den i halvtredie Aar. Saaledes ompændt fra Land og Vand opirredes Rosas, men tabte ikke Modet. Om Blodaden bekymrede han sig slet ikke. Skjøndt Indbyggerne naturligviis lede frygtelig under den lange Standsning af Handelen, under Mangel paa Tilførsel, under en ængstelig Frygt for Rosas's inquisitoriske Dyrighed, lod han dog de Franske ligge for Byen, uden at inblade sig med dem. Rosas stræbte kun paa alle Maader at forskaffe sig Penge og at forøge den militaire Styrke mod Lavalle, som stod truende i de indre Provindser; og virkelig lyffedes det ham at stille Armeer paa Venene, stærke nok til at gjøre Modparten større og større Afbræk. De mange Fangne af Lavalles Hær slæbtes til Hovedstaden og undergif den frygteligste Skjæbne; overalt paa Landet krævede man af Indbyggerne, at de skulde sværge til Rosas's Fane eller lide Døden og Fængsel. I Buenos Ayres gif det ikke mildere og bedre til. Alle Spaniere og Indfødte, som vilde beholde Livet inden Stadens Geheet, maatte offentlig bekiende den rosaiske Tro. Rosas begjærede et synligt Tegn, hvorpaa han kunde kjende Sine, og den blodrode Farve blev det characteristiske Kjendemærke paa en Rosauer. Og ikke nok, at enhver Indfødt, som ikke bar det røde Vaand i sit Knaphul, havde sit Liv forbrudt som en Fjende af Regjeringen; men ogsaa Husene inqvireredes med Vold og Magt, at man kunde finde de skjulte Tilhængere af modsatte Anskuelser end dem, Rosas saa tydelig lagde for Dagen. Paa den blotte Mistanke slæbtes Offere til Slagterbænken om Natten; Ingen var inden sine laasede Dørre sikker paa, at han næste Morgen mere var

til. fandt man en Stue betrukket med Grønt eller Blaat, var heri tilstrækkeligt Beviis mod Beboerne; Fæde og Huusgeraad med disse Farver sloges itu som Rosen og Varsel for Eiermændene: Alle skulde kende Rosas Navn og Farve. Disse rædsomme natlige Optrin, i hvilke saa mange Hoveder i al Stilhed sprang for Dren, herskede under den sidste Deel af Blokaden; det var i denne Tid det almindelige Morgen-Spørgsmaal fra de ængstede Hjerter: „Hvormange Hoveder var der i Morges paa Stagerne?“ Som affrættende Exempler lod nemlig Rosas enkelte Hoveder sætte paa høie Pæle midt paa Seirsplassen; stille sættes de op om Natten, og sete af Folk toges de igjen ned i Stilhed hen paa Formiddagen. Saaledes var Tilstanden i Buenos Ayres nogle Maaneder førend vi kom dertil. I Rio modtog vi netop Efterretningen om Ophævelsen af Blokaden, der ingen Følger drog efter sig, i det Mindste ikke de tilsigtede. Byen var derfor igjen begyndt at aande frit, Handel og Tilførsel aabnet. Men endnu laae Hærene i Marken; Rygtet udbredte altid Budskaber om Seir paa Rosas's Side, og virkeligvar han den Stærkere, og hans Generaler skiftede det ene Sæt Fangne efter det andet til Buenos Ayres. Siden de Franskes Vortgang var Rosas's Mod naturligtviis steget til det Dobbelte; den første Deel af Flaaden var gaaet hjem, Resten laae ved Montevideo; og triumpherende og jublende, under Illumination og Fakkeltog bragte Folket i Buenos Ayres under vort Ophold et stormende Viva omkring Rosas's Gaard i Anledning af Budskabet om en ny og vigtig Seir. Rosas lod offentlig bekendtgjøre et Te deum, som festlig skulde synges i Kathedralen i samme Anledning, men denne Høitid fandt senere end vort Ophold der. Derimod stete det under dette, at 200 fiendtlige Officerer, og deriblandt mange Stands-Personer fra Buenos Ayres selv, en Nat førtes som Fanger og i den usleste Tilstand ind i den samme By, hvor Koner og Børn levede i den elæn-

digste Armød og udbplyndrede Tilstand. Paa Sætrespladsen saae mine Mine med Gru de røde Blodpæle, som for saa kort siden daglig smyktes med uskyldige Menneskers Hoveder. Mine Øren hørte nok om al den Jamren og ængstelige Klagen, som sties af de mange Familier, der under disse Optrin fra Belstand vare styrte i ynkkelig Armød, fra en lykkelig Familietreds var forvandlet til en sørgende Klynge, der havde mistet sin Forsørger og ikke vidste, hvilken Stjæbne der havde truffet ham eller ventede paa ham.

Unægtelig har Rosas et stort Parti; han vilde ellers ikke være istand til at gjøre hvad han gjør. Ministre, Embedsmænd og Militaire ere alle hans velønnede Kreaturer, og de gjøre Deres til at forherlige hans Navn. Almuen er kjøbt ved det blanke Sølv til at raabe Viva for deres skjulte Belgjører og beundrede Herfter. Men gaaer man udenfor disse Classer og spørger Gemytterne om en Dom, da skjules vel denne for Verden, men Stemningen rober sig for utvetydig. Stort er det Herredømme, som Rosas øver ogsaa over dem, der i Hjerterne ikke tilhøre ham; Frygtens Aand hviler for Diebliftet over Buenos Ayres og dens hele District, og Ingen vover at lade det komme for Dagen, som bevæger sig i Konfamrene. Det røde Vaand maa enhver Indfødt og Spanier bære, og dog er deres Tal stort, som foragte den rosafæste Færd. Alle Fremmede sige med eet Hjerter, at Rosas er en Tyran, og dog iagttage de den største Forsigtighed, trykkes af den samme Frygtens og Banghedens Aand. Da jeg paa Gaderne glemt, hvor jeg var og nævnte Rosas's Navn, blev der hysset til mig, og jeg blev anmodet om at tale i den ubestemte tredje Person med det blotte „Han“. Man veed, at Spionernes Tal er Regio, at de i alle Stikfæser ere formummede tilstede, paa Gader, offentlige Steder og paa Spadseregange, og man vogter paa sin Tunge, der her lettere og uskyldigere end noget andet Sted

kunne blive en fortærende Id for den Talende selv. Folkelivet viste sig derfor som i høj Grad forstuet; alle fristende Ytringer af det vare standse; man frygtede under det Nærværende og nærmede et skjælvende Haab med Hensyn til det Tilkommande.

Rosas's private Liv og Virken er hemmelighedsfuld, hans Raad og Beie urandsagelige, ligesom hans Livs Historie og Omvælinger ere mærkværdige. Han har aldrig nydt nogen anden Opdragelse, end den et bevæget Verdens Liv kan give; han er uden Kundskaber, og det er ikke langt fra at kunne siges om ham, hvad Carl den Store sagde om sig selv, at hans Haand er for vant til Sværdet, til at han skulde kunne føre Pennen. Fra Begyndelsen af var Rosas nemlig en slet og ret Slagter i dette Ords borgerlige Betydning, en Gaucher eller Bonde, som eiede og pleiede meget Fæ. Ved samlet Velstand erhvervede han sig et Navn; Klogskab og determineret Vandel hævdede ham til de Værdigheds Trin, som han senere successiv besteg. Og nu sidder han som en stedsevarende Dictator ved Roret; hans Virksomhed og Maalet for denne er et Mystorium; mysteries og hemmelighedsfuld er hans Maade at leve og være paa. I Ord og Gjerning er Alt Staten vedkommande nedlagt i hans Hænder, og med dette Depositum begraver han sig i sine indre Gemasser og viser sig aldrig offentlig. Ikkun enkelte Udvalgte have Adgang til ham, for at han kan høre hvad han vil høre, befale hvad han vil der skal ske. Thi til en saadan Høide har hans usurperede Enevælde udviflet sig, at Ministeriet i en af de sidste Sessioner formelig har suspenderet sig selv og nihileret al sin egen Virksomhed ved en trykt Erklæring: „Alt Alt, hvad Rosas maatte bestemme og forordne, var Landets absolute og utvivlsomme Vel og skulde gjælde som bindende Lov uden videre Spørgsmaal.“ Paven i Rom er ikke mere ufeilbar; og Keiseren i Petersborg er ikke mere ubetinget Selvhersker over alle Russer, end Rosas er det over Argentineerne i Buenos Ayres.

Men jeg kan ikke tale om Rosas, uden ved Siden af ham at nævne hans i Syden vidt berømte og almindelig beundrede Datter Manuelitta. Det er ikke som den skønne Fyrstedatter hun er navnkundig, skøndt hun vel ogsaa har fundet sin hemmelige Paris; det er ikke som den fromme Prindsesse hun beundres, thi skøndt et Barn af den hellige, apostoliske Kirke, er hun ingen Ursula, der gjør Pilgrimsfarter. Manuelitta er sin Faders høire Haand, hans ivrigste Beundrer, hans hemmelige og eneste Raad. Det vilde være lidet sagt om Manuelitta, at hun i Faderens Enkestand er hans Huushovmesterinde; i Virkeligheden er hun hans Geheime-Rabinet og Ministerium, det agerende Led imellem den usynlige Fader og Folket, en vigtig Personlighed, værd at kaldes historisk mærkværdig; thi Manges Skæbner ligge i hendes Haand, mange indgribende Kendsgjerninger ere Frugten af Manuelittas Willie. Og alt dette er ikke Formodning og Føllemening; det er aabenlys Færd. Hver Formiddag giver Manuelitta Audients for Folk i Almindelighed i to dertil bestemte Timer; hun modtager alle Ansøgninger, taler med Solicitanterne og refererer for sin Fader; Alt gaaer saaledes igjennem Manuelitta, og hendes Rabinet er i Buenos Ayres formelig sanctioneret som den rette, offentlige Wei for alle dem, som søge Raades eller Günstbeviisninger af Gouverneuren. Om Aftenen staaer Rosas's eller Manuelittas Huus aabent paa spansk Wiis for Alle og Enhver, som har Lyst at besøge hende. Dands og Musik, Sang og Conversation udgjøre Amusancen og Beværtningen. I Almindelighed ere disse Soireer talrig besøgte; Manuelitta har mange Venner og Veninder. Selv er hun i den fagreste Ungdom, omtrent 20 Aar, livlig og oprømt, spiller og dandser baade med Lyst og Gratie og er den belevende Sjæl ved disse Aftensunderholdninger. Manuelitta har uden at være regelmæssig smukt et interessant Udviortes. Mandrighebd og Sjelfuldhed speiler

sig i hele hendes Hdre, men hendes Bæsen er dog eralteret, hendes Nie vildt flammende; Dwindeligheden er veget fra hende, og man kan læse hendes mærkværdige Stilling i Livet i alle hendes Træt og Bevægelser. Den almindelige Dom om hende er heel forskjellig. Naar man veed, at de mange og runde Summer, som Rosas uddeler til de Fattige og Søgende, gaae igjennem Manuelittas Hænder, kan det ikke undre, at Mange forgude hende; hun er behagelig og underholdende mod Alle og stæber sig ikke let Hjender ved sin Opsørjel mod eller Behandling af Følk; men dog er det en ikke ringe Deel af Indbyggerne i Buenos Ayres, der, med Ret eller Uret, betragter hende som den, der støber mange af de gloende Pile, som Faderen lader udflyde. At hun virkelig er Faderens virksomme Medhjælp, beskender hun selv aabenbart. Naar Selskaberne høves Kl. 11 à 12 om Aftenen, saa gaaer hun til Faderen og arbejder Natten igjennem hos ham. Rosas gaaer nemlig aldrig tilfængs førend Kl. 4 om Morgen; han kan ikke sove og holder ikke af Ensomhed og Mørke. Datteren opoffer sin egen Sovn, for at være hos Faderen Natten igjennem; saaledes sidde de alene og i Virksomhed den ene Nat efter den anden; at de virkelig ere i Activitet og ikke sove over Arbeidet, derom vidner den almindelig beundrede Hurtighed og Færdighed, hvormed Rosas selv afgjør og fattet Bestemmelser i alle Ting, og det paa en Tid, da Forretningerne sifferlig maae være mange og vigtige.

I det Hele er Manuelitta udenfor sin Faders Selskab saa aaben og offentlig i sin Talen, Gjøren og Læden, at man forundres over Contrasten. Hun rider gjerne og sees hyppig i Gaderne eller paa Veien til sin Villa. Manuelitta eier nemlig udenfor Byen et lille Huus og en dertil hørende Græsgang; det er hendes Fornøielse at holde dette Lyststed i en net og proper Stand, at underholde en tydst gammel Kone som In-

spectrice og Meierste paa Stedet, og da med gode Venner ride ud og drikke Mælk af sine Køer. Stundom kan hun ogsaa gribe sig mere an og give større Tractement; navnlig var dette Tilfældet en Dag, da hun havde indbudet Bellonas Chef til en Ridetour ud til sit Lyststed. Som i det Hele Fregattens Personale var jevnlig og velkommen i de daglige Soireer, saa stod vor Chef i en besynderlig Gunst hos Manuelitta; og det var ved hendes specielle Indflydelse, at han nød den ikke almindelige Lykke at faae Rosas i Tale en Aftenstund.

Ingen er ivrigere i at udbrede Rosas's Lov og Agtelse for hans Navn end Manuelitta; hun beskænder sig selv som hans ivrigste Tilhænger og Beundrer. Den røde Sløife, som er Damerens Mærke, unblader hun ikke at bære i sit Haar, og efter hende seer man, som sagt, alle Damerne i Buenos Ayres med det røde Baand i Haaret, stundom tillige med et Livbaand af denne Farve. Følgen af dette Exempel ovenfra har været, at virkelig alle Familier i Byen beslutte sig paa at flye den grønne og blaae Farve og anvende den røde paa alle mulige Maader; jeg besøgte under mit Ophold en rig tydsk Familie, som havde alle Husets Bærelser betrukne med røde Tapeter og Stole med rødt Dvortræk. Spanierne nøiedes ikke engang med det omtalte røde Baand i Kjolen eller om Hatten; men over deres Dørre, paa Skildtler — fort alle vegne, hvor det er muligt, stifter Farven igjennem, ledsaget af en eller anden Tilskrift, der i Almindelighed er et „viva la Foederation“, ja selv Hunde og Katte seer man i Buenos Ayres med røde Baand i Ørerne for at vise, at de høre til Rosas's Parti.

De røde Silkebaand, som Mandfolkene bære i Knaphullet og om Hatten, ere en almindelig Vare i enhver Boutik og have en bestemt Størrelse og Form. Det er værd engang nærmere at betragte disse Baand, fordi de ikke alene ere rosarøde og have et paatrykt Portrait af Rosas og

hans afbøde Hustrue, men under denne Gruppering til-
lige den almindelige Besværgelses og Forbandelses Formel imod
det forhadte og foragtelige Modparti. Denne Formel lyder
som følger: „Vivan los Foederales; Mueran los Salvages
Asquerosos inmundos Unitarios“ — og betyder paa Dansk:
„Leve de Føderale; døe de vilde, elke, urene Unitarier.“ —
„Føderale“ og „Unitarier“ — disse ere de staaende Betegnelser for
Partierne. Ved Platafloden inddeles Folk efter denne Classifica-
tion; der er kun Spørgsmaal om at være „Føderal“ eller
„Unitarier“; forresten kan et Menneske være hvad han vil;
som Formelen antyder, er det et kraft og ubevægeligt Fjendskab,
som ikke vil vide af nogen Forsoning. Rosas kalder sig Hovedet
for de „Føderale“, fordi, som de sige, han og hans Parti vil,
at Provindserne skulle udgjøre et afsluttet Hele, men hver en-
kelt have sin egen Communalforfatning og Bestyrelse; Lavalle
derimod anfører „Unitarierne“ eller dem, som ønske at unere
eller gjøre til Eet alle de argentinske Provindser N., B. og S.
for Platafloden. At Partihovederne virkelig ere sig noget fast
Diemed eller en sikker ledende Plan bevidst, er mere end den al-
mindelige Formodning; Lavalle kjæmper som en Styggefyrrste i
Blinde; Rosas veed sikkert bedre hvad han vil; men Næven
har to Udgange paa sin Hule, og medens han strider under et
skjønftlingende „Viva la Foederation,“ er det ikke urimeligt, at
den kloge Mand har et andet Balgsprog som ledende Stjerne
i Baggrunden. Men vist og utvivlsomt er det, at Føderale
og Unitarier leve som dødelige Fjender paa hver sin Side af
Platafloden, at de med de meest ophidsede Lidenstabsers Ild
hudslette hinanden i Ord og Gjerning. Det er en Lykke, at
der er tredivo Mile fra Buenos Ayres til Montevideo,
Unitariernes Hovedsæde, det maatte ellers hver Dag komme til
Rivning ogsaa i Gjerningen, saa vist som det skeer i Munden;
thi Forbandelsens og Besværgelsens Gift udspyes fra Morgen

til Aften over Floden; Hædets og Avinds Land regjerer i den Grad det Offentlige og de Private, at den Høieste anraabes om Bistand og Hjælp for Partiet selv og om Undergang for det usle uværdige Modparti. Partiet har udviklet sig til et Høidepunkt, paa hvilket det seer sig selv som den ene retmæssige Billie, og Alt, hvad som ikke bøier sig under denne, er Forsbandelsen og Fordømmelsen underlagt. Partiaanden var ængstelig og frygtelig paa begge Sider, men fremtraadte dog fræsest og bitterst i Buenos Ayres, hvor Rosas usynlig spandt sine hemmelige Traade.

Denne var Aanden, som svævede over Plataflodens gule Bande, da vi besøgte den i Overgangen fra 1840 til 41. Den Spændning, som let føltes ogsaa af den Fremmede og Reisende, gjorde forventningsfuld efter at høre Tingenes videre Gang, lod frygte alle Oprindelse af Partisyge og Oprørsaaend. Det undrede mig derfor heller ikke, ved min Tilbagekomst fra Vestkysten af America i Juni Maaned 1841, at høre om et Attentat fra Unitariernes Side paa Rosas's Liv. En Helvedsmaskine under et falskt Minervaslor skulde gjøre det af med ham, og som et Beviis paa, hvor høit det danske Navn efter den almindelige Dom staaer hos Rosas, havde Unitarierne valgt os til Convelut for deres Mordredskab og haabet ved dette Navn at berede Maskinen Bei og skaffe den Opmærksomhed. Sammenhængen er denne. I Montevideo besøgte Unitariernes Parti en Helvedsmaskine istand med en Mængde opadstaaende Bøsseløb; den blev placeret i en Kasse med en saadan Mechanik, at Maskinen ved Kassens Aabning skulde gaae af. Fir og færdig fik Unitarierne den ikke mindre fire Idee, at stifte Kassen directe til Rosas med en Udskrift, at Kassen indeholdt „Sager fra det oldnordiske Selskab i Kjøbenhavn“, af hvilket de vidste, at Rosas var Medlem. Kassen affendtes og snidst anbefalet til en Rosas's Opmærksomhed kom den i bedste Behold til

Gouverneuren. Da den Mand, til hvem den var anbetroet, om Aftenen i Manuelittas Sotree spurgte, om Kasen fra „Videnkabernes Selskab i Kjøbenhavn“ rigtig var kommet til hendes Fader, og om han havde aabnet den, svarede Manuelitta benægtende paa det sidste Spørgsmaal og svarede til, at Rosas hidtil ikke havde haft Tid til at eftersee den. Imidlertid gav denne Mindelse Anledning til, at Manuelitta spurgte sin Fader, om han ikke vilde see, hvad den ankomne Kasse indeholdt. Han bad hende aabne den og see den igennem. Da Manuelitta i et Sideværelse lader Kasen aabne, gaaer eet Løb af, inden hun er færdig med Afsløringen, dog uden at tilføie hende nogen Skade. Rosas, som kommer til, vil fuldende Arbejdet, og under dette gaae atter forskjellige Rør af, men uden at træffe Nogen. Slaaede og trufne maae imidlertid baade Fader og Datter være blevne ved det blotte Syn af disse uvante og fremmede Vaaben under Minervas Fane. Rosas blev forbittret. Overbringeren stræbte at retfærdiggjøre sig som uindviet i denne morderiske Plan, reiste til Montevideo og erhvervede sig Beviser for fuldkommen Uvidenhed og Skyldfrihed. Imidlertid har Rosas ad ministeriel Vej af Regjeringen over Uruguay krævet Sagen paa det Strengeste undersøgt.

Virkelig troer jeg, at Rygtet ikke har pralet, naar det har sat det danske Navn høit og tillagt det en anbefalende Kraft hos Rosas. I det Mindste havde Fregatten Bellona en høj Stjerne hos Faderen og Datteren. Jeg har allerede omtalt flere smaa Træk af denne Gunst, men maa endnu nævne som en ganske besynderlig Tillid og Blevægenhed, at Rosas tillod Manuelitta at modtage en Indbydelse af vor Chef til den danske Fregat. Han havde neppe givet denne kostbare Perle i nogen Andens Bødd og Magt end Bellonas Chef. Manuelitta yttrede sig selv vantro, og Faderen erklærede senere, at han bagefter ikke alene ikke kunde forstaae, at han havde indrømmet

det, men at han endog derved havde brudt et Løfte, som var givet hans salig Kone, at Manuelitta aldrig skulde komme tilføes. Men nok, at Manuelitta med Faderens Consents modtog Indbydelsen til den bestemte Dag. Det blev hende tillige overdraget at indbyde de Damer i Byen, som vare af hendes Betskjendtskab og kunde have Lyst til at see et dansk Krigsskib. Hendes gode Taft glemte ikke ved Siden af de spanske Beninder ogsaa at sende Indbydelse til de danske og flere tydske Familier i Buenes Ayres. Som allerede omtalt laae Bellona saa langt ude i Floden, at der ikke var at tænke paa en Transport af saa zart Natur i Baade. Chefen anmodebe Captainen paa et stationeret fransk Dampskib om den Godhed, at maatte profitere af dette Skib for at bringe Gæsterne frem og tilbage. Det blev velvillig tilstaaet. Henpaa Formiddagen faae vi fra Fregatten, hvor der naturligviis i flere Dgae havde været en Udseien og Oppudsen, som var stor, at Dampskibet begyndte at ryge paa Røden og snart derpaa at bevæge sig ud imod os. Paa et Besselskubs Afstand kastede det Anker. Alle vore Fartøier med pyntede Fæst kom i Bevægelse for at hente de Fremmede over. Paa en Stol, foederal overtrukket med røde, danske Flag, heisedes Damerne i Gier og Tailler fra Fartøierne op paa Reppen og snart vrimlede Bellonas flurede Dæk af røde Baand og Sløiser paa de foederale Herrer og Damer. Paa Skandsen serveredes strax efter Ankomsten med Kaffe og Chokolade. Et Musikcorps paa 20 Instrumenter, som fulgte med Dampskibet, var imidlertid kommet ombord og satte Ungdommens Been i Bevægelse omkring Spillet, og blandt de dansende Damer udmærkede Manuelitta sig ved Liv og taktfulde Bevægelser. Efter Dansen og en Promenade gennem Skibet placeredes det store Selskab i Chefens to Kabinetter og paa Batteriet. Rjofkenseddelen og Wiinlisten har jeg glemt, og denne Forglemmelse maa være til begges Andefaling; kun saa meget erindrer jeg

grant, at Champagnen knaltede lystelig mellem de stumme Kanoner, og at der var en Stenning over Alle saa foederal, fortrolig og løvsud, som Nogen kunde ønske den. Man havde ikke reist sig fra Bordene, førend Therpsichore paany vinkede til Dands. Ungdom og Fyrighed var nu ikke mere nogen Enkeltis Eiendom, den var som udgydt over den hele Forsamling, og selv vor Chef svingede Manuelitta engang omkring Spillet under stormende „Viva, Viva“ af de foederale Spanier, som med synlig Velbehag betragtede denne Distinction for Rosas Datter. Desværre afbrødes Lyshigheden for hurtig i Forhold til den megen Dpoffrelse og Uledighed, dette Besøg havde kostet. Den franske Kaptain erklærede pludselig, at han ikke turde udsætte sig for at seile ind i Mørket, og at Dieblisset var der, da Selfabet maatte bryde op eller blive til næste Dag ombord i Bellona. Dette Sidste var ikke let practicabelt; man debarcerede derfor hurtig Selfabet ombord i den rygende Fransmand. Imidlertid var det alt blevet saa mørkt, og Søen havde reist sig saa stærkt, at da Dampskibet kom til Leie paa Rheden, vare alle Damer halvdøde af Søsyege, og en stor Deel havde ikke Mod til at roe iland i Mørket. Skibet maatte altsaa finde sig i, at see sig forvandlet til et uhyggeligt Lazaret Natten over. Men Manuelitta maatte og stude iland. Hun og nogle saa Modige gik under vor Chefs eget Leide til Byen, og Datteren blev hen paa Aftenen i god Behold givet Faderen tilbage.

Spanierne ere langsomme til deres Arbeide, og i Forretninger gaae de en dræbende Sneglegang. Under det politiske og borgerlige Røre, som endnu ved vor Adkomst til Buenos Ayres herskede her, var det derfor ikke at undres over, at vor Chef havde ondt ved at trygle Ministeriet til at tage fat paa og bringe de consulære og mercantilske Underhandlinger til endelig Afgjørelse. Efter mange gjentagne Løfter og Forjættelser om „Morgen, morgen — nur nicht heute“, nødtes de endelig til

den sandere Erklæring, at de i det gamle Aar ikke turde love at tage vore Sager frem, men at disse skulde faae en første Plads i det nye. Denne Efterretning bestemte Chefen til at beordre Fregatten paa en lille Excursion til den anden Side af Floden, og Motiverne hertil vare fornemmelig, at skaffe Mandstabet Leilighed til at kunne komme lidt iland, og at hugge Brænde paa nogle ubeboede Øer ved den modsatte Flodbred, paa Hornos Øerne nemlig, som ligge i Nærheden af en lille By, der har bevaret Navnet „Colonia“ i Provindsen Uruguay. Efterat vi paa vor gamle Station havde holdt vor Andagt paa Aarets første Dag, gik vi under Løbsens Styrelse den 2den Januar under Seil. Noie at angive Distancen veed jeg ikke, men samme Dags Eftermiddag Kl. 2 havde vi Colonia tydelig isigt, passerede denne og flere smaa Holme samt en større Ø, „St. Gabriel“, for en rolig Brise, og havde Hornos Øerne grønne og smilende ret forud. Under den stadige Lodning havde vi nærmet os dem paa nogle Bøsseskud; Seilene vare paa et enkelt nær givne op, Ankeret firet paa Kranen, da paa eengang en huul, underskibs Drønen lod sig høre, og Styrmanden raabte: Fregatten staaer. En skraa, eenlig Klippe laae her ukendt af Løbsen; paa den løb Fregatten sagte og rolig og stod der som op ad en Straaplan. Løbsen blev confus, og Alle saae paa hinanden med stum Ængstelse. Der svævede vel ikke nogen synlig Fare over os, da Skibet rolig laae og vuggede Agterstavnen, som var flot; men Faren kunde let være at befrygte, især paa Platafloden, hvor de saakaldte „Pampas“, pludselige og heftige Orkanstød fra de sydlige Pampas Gletter, mange Gange komme uden Varfel og anrette stor Ødelæggelse, naar man ikke ligger for gode Ankre. Ialskab var Situationen i højeste Grad uhyggelig selv for den, der ikke bedre forstod sig paa at bedømme den end jeg. Troer man sig ogsaa selv in salvo, ynker man dog uvilkaarlig det arme

Strog, der berøbet sit Element ligger ligesom i Krampetræninger; det var mig som et Menneske uden Arme og Been, en Fugl uden Vinger, da jeg dog saae min Hære, troe Belona med sit høie, blottede, lobberskinnende Dyrst gispe efter Vandet. Da de første Dieblitte vare forbi, kom der Bevægelse i Veiren. Barpantere bleve debarkerede agterud, Trodsere bleve fastgjorte i Spillene; alle de forreste Kanoner med stor Besvær hjorte tilbage paa Skandsen og Batteriet, en stor Deel af vor Vandbeholdning kastet overbord — Alt for at lette Skibet fortil. Men Allemand i Spillene kunde ikke rokke det. Vandet i Floden saldt mere og mere, og Banskellighederne forøgedes kun derved. Man resignerede og besluttede at oppebie den stigende Flod hen paa Natten, om den vilde yde Hjælp. Dette Haab stufedes heller ikke; om Aftenen Kl. 10 gled Fregatten næsten umærkelig af Grunden alene ved Flodens Hjælp og laae i samme Dieblit slot paa 7 Favne Vand; ved Forremersseil blev den derpaa henbragt paa den bestemte Ankerplads.

Godt fortsiede her vendte vi Betragtningen bort fra Fregatten til de nærliggende Hornos Der, der saae ud som venlige Kunde og ret indbøde til at vandre i de qvægende Skygger. Det var morsomt nok at gaae iland paa disse eenfomme Steder, hvor ingen Eiendomsret gjaldt, og hvor man derfor uden at spørge sig for kunde gjøre og lade, hvad man vilde. Vi benyttede os da ogsaa af Forholdene. Vore Fjolt gik daglig ind paa Derne og fældebe de bedste og brugbareste Træer; Officererne og de værdigste Jægere blandt Mandskabet vandrede med Bøsser paa Natten og skjøde efter Sværme af Duer, hvis Måge jeg ikke før har seet. Den nærmeste D var som et eneste stort Dueslag. Da Jægerne den første Eftermiddag havde løstnet Geværerne og opjaget de fredeligvante Duer af deres trygge Skul, sværmede disse som en surrende Bisfol over Krattet paa Den; med en vis Beemod gik jeg imidlertid

omkring under de naturlig dannede Lovsøle, hvor Næderne hang tæt ved Siden af hinanden i Kuppelen med Æg og Unger.

Jeg maatte ogsaa see Colonia, hvor meget der end blev rhyket Næse af dens Ringhed. Vor Barlaste gjorde en Dag en Proviant's Tour derind, og denne Leilighed benyttede jeg i Forening med 4 Officerer. Biskop maatte vi indrømme, at Colonia kun lidt svarede til sit Navn; der er ingen Nyheds Spor, men mange, som tyde paa Ælde, og den er i Virkeligheden mere end en Ruin. Husene ere alle faldefærdige; Indbyggerne, hvis Antal jeg anslog til nogle Hundreder, vare næsten uden Undtagelse smudsige, fattige og simple Mennesker, største Delen Spaniere og en Deel Frantskmænd. Udenom Byen ere tydelige Spor af gamle Fæstningsværter, som see ud til i sin Tid at være opførte med svær Befæstning og Anstrengelse. Voldene ere tildeels naturlige; men hist og her staaer endnu den underste Deel af det svære Muurværk. Gravene, der vel ogsaa ere at ansee for naturlige Moser og Dale, vare saa godt som udtørrede; en Fjende kunde i det Mindste vade over uden Hindring. Sic transit gloria mundi, fra Begyndelsen af har maaskee Colonia været et fast Hovedpunkt for de erobrende Spaniere, og nu er den en Ruin, hvor Armødens Boliger staae forladte af al Dannelse. Vi opholdt os derfor kun saa Dieblitte i selve Colonia; et Hotel var her ikke at finde, og vi foretrak at blive i det Grønne udenfor Byen. Her frøb Een omkring paa alle Fire i den sumpige Fæstningsgrav for at fange Frøer og Landsnegle; en Anden løb paa den flette Mark efter Sommerfugle og Insecter; et tredje Parti laae ved Strandbredden og samlede Conkiller. Da vi igjen samledes, var der en almindelig Klage over Hunger, og virkelig lyffedes det os at finde en Art af Conditor, der til vor Tilfredshed stillede Hungeren, inden vi begave os paa en lang og trættende Retour til Fregatten.

Me langt fra den nærmeste Strand ved Hornos Verne ligger oppe paa den store Fastlands Slette en saakaldet Estantia, en Betegnelse, der svarer til en Bondegård hos os, kun at det hele Væsen er et ganske andet. Saa meget det morede mig nu og da at gaae ind paa Fastlandet og spadsere i et lille Krat ved Stranden eller paa de vide Strækninger af græs- begroet Land, saa stor Interesse havde jeg ogsaa af at faae Leilighed til at besøge en Estantia. Jeg tog mig for en Morgenstund at gaae den velvillige Eier, der havde tilladt Fregattens Personale at jage overalt paa sit Territorium, og havde lovet at forsyne Stibet med gode Kreaturer, inden det gik bort. Manden var en Spanier, der havde eiet denne Estantia i en Række af Aar. Naar man hører, at en saadan „Gaucher“ har Ret og Raadighed over en Strækning Land, der hos os kunde afgive flere Grevskaber, saa studser man over en Bolig, der ikke er større end et stort Huus paa Landet i Sjælland eller Fyen; foruden den lille Bygning, der afgiver Familien et Par høie, luftige Værelser, udgjør et Sidehuus, i Almindelighed brugt til Tjenestetjende og Smaakreaturer, det hele Herresæde, som mange Gange commanderer milevidt til alle Sider. Denne Bolig ligger nogen paa den flade Mark. Plantager om Husene kjender man ikke; Marken begynder hvor Bygningen slipper. Paa den nærmeste Deel af Marken ved Bygningen har Gaucheren sine Lader i en egen Form, afpasset efter hans Rigdom og Landets eiendommelige Drift. Disse Lader ere ikke mere end et Pindværks Statit omkring forskellige større og mindre Quadrater af Ageren; inden disse Statitter bevarer Gaucheren sin hele Eiendom, forsaavidt han ellers betymer sig om den; og denne Eiendom er Kreaturer, i Almindelighed Dvæg, Heste og Faar. I den hele flade Egn omkring Platastoben — og end mindre dybere inde i de højrige Partier af Landet — dyrkes Jorden saa godt som slet ikke; Mais er den alminde-

lige Føde og af denne produceres til Forbrug; der blev mig sagt, at Hveden ogsaa dyrkedes paa flere Steder, men jeg saa intet Spor til Agerdyrkning noget Sted, heller ikke til Hvedeavl. Gaucheren har sine store Hjorde af Dvæg, Heste og Faar, og enten gaar disse omkring paa hans store District og flytte sig selv, eller han driver dem om Aftenen ind i de Følde, som ere indrettede udenfor Gaarden. Dvæget kommer sjelden til Gaarden, Hestene og Faargene jages derimod regelmæssig hjem. Man vurderede, paa Grund af denne uindskrænkede Fædrift, slet ikke Landeindommene efter Hartkorn, men rigtigere efter Antallet af Kreaturer. Der blev mig sagt, at der i de argentinske Stater vare Estancier med 80,000 Kreaturer; maafee er dette Tal en Overdrivelse, men det ved jeg, at den Mand, jeg her nærmest taler om, hørte til de smaa og ubetydelige Estancia-Giere; og dog anslog han sit Forraad til 8000 Kreaturer. Da jeg spurgte, hvor dette store Antal var at see, svarede han herpaa, at Kreaturerne dreve om langvejs fra hans Bolig, og at han kun saa de forskellige Hjorder af Drer, saa ofte han vilde udtage blandt dem til Salg eller Slagtning. Hestene gik derimod altid i de nærmeste Environs; foruden de store Hjorde af Dvæg, som dreve ved Beien, der førte fra Stranden til Gauchers Bolig, frydede jeg mig især over en Flok af omtrent 100 fritgaaende Heste, som græssede for sig selv. Saa eensidig en Landbodrift dette Færvæsen er, saa indskrænket er ogsaa den Brug, Spanieren ved at gjøre af disse uhyre Græsgange og Hjorder; han slagter og sælger Kreaturet som det gaar og staaer, og det er ham kun om at gjøre, at forsøge sit Antal. Det kan maafee være, at man hos mangan Gaucher hverken kan faa Ost eller Smør; han vil ikke have al den Uleilighed, som dermed er forbunden; i al Fald er det vist, at Smørret fra Landet selv er baade dyrt og slet i For-

hold til hvad man seer hos Bonden hjemme hos os, for ikke at tale om Herregaardenes forædlede Producter.

Paa mine forskjellige Besøg paa denne Gauchers Markte fik jeg ogsaa seet Spanieren bruge de Redskaber, med hvilke han fanger og udtager de enkelte Kreaturer paa Markten. Spanieren er paa saadan Fangst altid tilhæst med sin „Lasfo“ eller „Bolas“. En Lasfo er et fem til sex Favne langt Loug af flettede Huderemme, med en Løkke paa den ene Ende. Naar Gaucheren har udseet sit Dyr og ordnet sin Lasfo til Rast, sætter han i flyvende Gallop ind paa Dyret, forfølger det bagfra og fra Siden saalænge, indtil han seer, at Lasfoen kan række det; da kastes den om Dyrets Hals. Det er en vidunderlig Færdighed, hvormed en Spanier kan opride et Kreatur og kaste sin Lasfo. Bolas er et kortere Loug med en stor Kugle paa den ene Ende, og som til den anden løber ud i to Lampe, paa hvis Ender ligeledes ere fastgjorte Rugler. Gaucherens Rast med Bolas gaaer nu ud paa at slynge de to Lampe saaledes, at de snøe sig om Dyrets For- eller Bagben og faae dette til at styrte, og ved Styrningen bibringe sig selv et eller andet Bræk, der gjør det umuligt for det at løbe igjen, om det ogsaa skulde vikle sig ud af Bolas. Og hvortledes transporterer nu Gaucheren de saaledes fangne og lemlæstede Dyr til Bestemmelsesstedet? Det gyser i mig ved at kalde denne Befordringsmaade tilbage i Tanken! Han sammenbinder alle 4 Been under Bugen, gjør Skagler fast i denne Surring og i en Sele paa Hesten, og nu gaaer det, som om han hørte en Kane; det ulystelige Dyr bliver saaledes slæbt paa den ene Side over Mark og Grøft, og det ikke i en rolig Fodgang, men i det vante Gallop; det er ikke at undres over, at disse Kreaturer komme til Maalet med blodige Sider og brudte Lemmer. I det Hele kan man virkelig ikke uden en stille For- tørelse betragte den hele Færd af Landmændene i disse Lande;

faa stor er deres Labhed og Vigegyldighed for at forskjønne eller forædle. Paa den groveste og mindst byrdesude Maade lægge de Kreaturer til, lade disse gaae paa Ageren, som føder uden at blive ploiet, indtil de endelig maae have den Uleilighed at slynge Kosse eller Bolas for at føre de letkjøbte Offerdyr til et pijnlijk Endeligt.

Mine gjentagne Besøg paa Fastlandet gav mig rig Leilighed til at gjøre Bekendtskab med den graae, americanste Struds. Stolt og majestætisk i sin Gang saae jeg den gaae kneisende i store Flokke, og ludende med Hoved og Hals som en Pæl at bevæge sig hen over Marken. Der gives omkring Platafloden en uhyre Mængde Strudser; uden at have været paa Markerne og selv seet Flokke som dem, vi saae paa Gaucherens Mark, faaer man allerede i Buenos Ayres grundet Formodning derom, ved at see den Mængde af Støvskofte og Solstjerne af Strudsfjeder, som salbydes her. Gaucheren fanger Strudsen paa samme Maade som de større firbenede Dyr, nemlig med sin Kasse; men det koster ham større Besvær, at opride den eller slynge den. Andre Baaben end de ovennævnte bruges meget sjelden i disse Egne til Jagt; derfor stod ogsaa Strudsen ligesom gabende af Forundring, hver Gang vore Jægere paa Marken løsnebe et Skud, og først efterat have betænkt sig lidt, gav den sig til at løbe. Forresten er, som bekendt, den americanste Struds langt mindre end den africanste; denne Forskiel har jeg itun havt Leilighed til at observere ved at sammenholde Eggene af de forskjellige Arter, men den er tydelig nok ved denne Sammenligning; thi jeg feiler næppe, naar jeg anslaaer Egget af den africanste Struds til at være dobbelt saa stort som af den americanste.

For iffe at tale om andet Udbytte, vendte vi den 7de Januar tilbage med en Snees Fyne Brænde; efter en halv Dags Seilads laae vi paa den gamle Plads ved Buenos

Ayres. Jeg for min Deel havde kun havt Grund til at glæde mig over denne lille Udsigt. Med de diplomatiske Forhandlinger havde det endnu lange Udsigter; og vi fik Tid nok til at gjentage Besøgene i Buenos Ayres og foretage Besjendstabet til de pirrende Forhold der.

Endnu har jeg ikke omtalt Kirkens Stilling i dette oprørte Land. Den catholske Kirke lider sjelden nogen positiv Krænkelse eller Forkleinselse i de Lande, hvor den er Statsreligion; snarere tjener den Regjeringen til et Bolværk og holdes derfor oppe. I Buenos Ayres vare Gemytterne vistnok saa adspredte, at de nu og da kunde glemme den ydre Deeltagelse i Kirkens Anliggender, men dog stode prægtige Templer ogsaa her; ved festlige Keiligheder blusede den religiøse Iver op, og Folket strømmede til Kirkerne. Foruden nogle almindelige Dagmæsser hivaanede jeg en festlig Andagt Julenat Kl. 12. „Andagt“ er maaskee ikke det rette Ord, i det Mindste var det usandt, hvis jeg sagde, at jeg selv var bleven sat i en andægtig Stemning. En stor og herlig Kirke var unægtelig saa rigt og smagsfuldt oplyst, at jeg, hvis den havde været tom, og jeg i Stilhed maatte have siddet under disse prægtige Hvælvinger, sikkert vilde have følt en glad Oploftelse over dette Skue. Men nu var den forstyrret. En altid helgende og frydsende Trængsel ind og ud overtydede kun alt for meget om, at det var den oplyste Kirke, der nogle Dieblifte bestjeftigede Mængden. Da jeg havde mærket Tilstanden, noiedes jeg med at betragte Livet omkring mig; thi der var ingen No til at samle sine Tanker, og da Hede og Trængsel efterhaanden tryktede mere og mere, forlod jeg Forsamlingen utilfredsstillet. Paa Gaderne var en Larmen og Støien, som var forfærdelig; men denne Spektakkel var hjemlet af Kirken og Regjeringen og derfor desto mere ubunden og tøilesløs. Fra Solens Nedgang gaae Borne og Børn omkring og banke paa alle Døre; det hedder sig, at man ikke maa

jøve Julenat, men bør gaae i Messe eller vaage og bede i Hjemmet. Men man begriber, hvorledes denne Omforg for Sjelenes Læve kommer til at tage sig ud, naar Alt, hvad der findes af Pøbel og Gadedrenge i Byen, have Frihed til at hamre paa Folks Dørre og juble over den almindelige Lummel, som deraf opstaaer fra den ene Ende af Byen til den anden. Under en saadan Trommen paa Porte og Strigen gaaer man til Messe og fra Messe Julenat; unægtelig en andægtig Vandring, hvor Tanterne ret kunne samle sig og den vundne Opbyggelse bevares. Blandt alle dannebe Fjoll var en stærk Modbydelighed for denne laade Løiselsløshed, og sandelig en mere raa og vild Juleglæde kan jeg ikke tænke mig. Saa priser jeg at see Børnene danske om Juletræet og glæde sig over de straalende Lys og de venlige Gaver, som smile til dem.

Ifølge Constitutionen er der fri Religionsøvelse i Buenos Ayres. Der findes saaledes ikke blot en engelsk, men ogsaa en skotsk-presbyteriansk Kirke, som begge have nye og smukke Bedehuse i Byen. Men der hersker et skarpt og strengt Tilsyn med Protestanterne og navnlig med de Geistliges Functioner. Blandede Ægteskaber høre mere til Dagens Orden; men ingen protestantisk Præst tør foretage nogen Copulation uden foregaaende Andragende for Ministeriet og uden dets Sanction. For ikke mange Aar siden blev baade Præst og Brudgom sat fast, fordi de havde ladet Vielsen foregaae i Smug. Under vort Ophold i Buenos Ayres blev jeg af en dansk Koffardicapitain anmodet om, at ville vie ham til en Pige fra Altona, som opholdt sig hos en tydsk Familie i Buenos Ayres. Da jeg i nogle Dage havde overveiet Sagen og var bleven enig med mig selv om, at jeg efter de præsterede kristelige Vidnesbyrd og befalede Forlovere ikke burde gjøre mig flere Strupler; blev Brylluppet bestemt; men saa gjerne jeg havde ønsket at vie Parret i Brudens Familiehus, saa raadede vor Consul, som

var en af Forloverne, af alle Kræfter fra, at det skete i Byen; det kunde nemt spørges og gaae mig som den engelske Præst. Da jeg nu saare nødig vilde gjøre Bekjendtskab med et rosaft Fængsel, maatte jeg finde mig i, med Forloverne at roe ud paa Brudgommens Skib og knytte Baandet i den lille pyntede Kabyt; saa ængstelig var man for at røre sig uden for den daglige Orden. To trolovebe Hjerter, som nogle Dage derpaa drog sammen til Europa, vovede ikke at slutte Pagten i Rosas's By, men maatte søge et Fristed paa eget Territorium. Rigtig nok ansaae jeg denne Forsigtighed for overskødig, da Bestemmelsen om Anmeldelse og foregaaende Samtykke ikke angaaer andre Ægtefælder end blandede og protestantiske Ægtefolk, som agte at forblive i Landet.

Handelen paa Platastrømmen er levende og betydelig; baade i Montevideos Havn og paa Buenos Ayres's Rhed seer man et meget stort Antal af Fragtskibe. Er Spørgsmaalet om Gjensstanden for Handelen paa disse Stæder, da bestaaer den saa godt som udelukkende i saltet og tørret Drekjød og saltede og tørrede Drekjuder. Hvad der ellers udføres fra Platafloden er saare ubetydeligt og for Intet at regne i Sammenligning med de Summer, som Slagteriet giver af sig. Jeg besøgte en Dag i Buenos Ayres et af de betydeligste Dplagssteder for disse gjængse Artikler, et Slagteri, som tilhørte en tydsk Mand og laae en halv Mills Vej udenfor Byen. Det var let at kjende, at vi besøgte en Slagter; Manden selv bar det tydelig nok tilskue, Studene brølede os det imøde, og de store Dplag af Huder kundgjorde det for en tredie Sands. Udenfor Slagternes Bolig seer man paa den aabne Mark flere indhegnede Stalde eller Følde, i hvilke Dyrerne ere fordeelte; disse Følde tjene til, successivt at udhungre de opkjøbte Kreaturer, og de søges derfor fra den ene Føld til den anden, indtil de falde for Kniven. For at faae et Begreb om, i hvilken Mængde der slagtes Dyr i

Buenos Ayres og Montevideo, vil jeg kun anføre, at et eneste Slakteri daglig aflivede indtil 100 Drer. Den Maade, paa hvilken Spanierne ved en simpel Metast og med grumme liden Kraftanstrengelse faaer Livet af et saadant Antal Drer paa omtrent 2 Timer, er ganske eiendommelig. Den sidste Fald, hvor de Døden nærmest indvie de Hoveder staae paa en total Udhungring, ender ligesom i en Tragt, saa stor, at en enkelt Dre kan drives derind. Bunden af denne Tragt er en fast Jordbund, en udenfra indstøbt Kulleovgn, paa hvilken Kreaturet uafværende kommer til at staae; dertil er Tragten saa dyb, at Dren, ved at gaae derind, støder med Panden paa en tyk Planke, og førend den selv veed det, staaer surret til Planken. I samme Nu stiftes Kniven i Dyrets Nakke, saa det falder om paa Kulleovggen; det løses, rulles ud og overgives til de egentlige Slagtere. Med samme Hurtighed, som Kulleovggen gaaer frem og tilbage med de ihjelskudne Dyr, forstaae disse Slagtere at staae Huden af og skære det bedste Kød fra Ribbenene, der kastes tilside og ikke ændses. Jeg beundrede denne Methode, men hørte som en Mangel ved den Slage over, at Blodet ved denne Stikning blev i Kjødet og gjorde dette mindre behageligt og godt. Fortjener det ikke Gort Navn af Englands Slakterhob, saa er Verdens Slakterhob ved Buenos Ayres og Montevideo; thi saa meget Blod flyder om Platastaden, og saa mange Liv udslukkes her, at det ikke skulde have undret mig, at see Floken farvet af Blod. Uhyre ere de Hjørder af Kreaturer, som fra det Indre af Landet drives til de store Markedspladser, hvor al Interessé ligeledes opgaaer i Drer. Alle Magaziner ere fulde af saltede eller tørrede Huder eller nedlagt Drefjød. Gaderne vrimle af Drer, ser til otte Stykker for en Karre, belæstet med Huder; Alt, hvad hos os gøres af Hamp og kaldes Lougværk eller Reb, er her snoet af Huderemne; man spiser hver Dag Drefjødssuppe, Drefjød og Drefsteg med større

eller mindre Variationer. Naturligvis er det en Følge af en Haandtering, der slagter iffe for Kjødet, men for Hudens Skyld, at Kjødet er at faae for Spotpris. En Koffardikaptein fortalte mig, at han i Forening med en anden Kaptain havde kjøbt en Dre paa 500 Pd. med Hud og Haar for 3 Piaſtre, eller henimod 6 Rbd. danſt. Fregatten betalte for ſit Forbrug 6 à 7 Piaſtre for lignende Kreaturer, men Orlogsmanden maa nu een gang betale for ſin Rang, og kan være glad ved at ſlippe med en ſaa honet Behandling. Opholdet paa Matafloben ſtod derfor ogſaa i oekonomiſt Hensende i en ſkærende Modſætning til alle andre Stationer i Sydamerika, og medens vi f. Ex. i Bahia ſpiſte en Potte Grød, ſom koſtede os over 20 Rbd. danſt, vil man let kunne beregne, for hvilken ubetydelig Pris Meſſen daglig kunde ſætte ovennævnte Platareitter paa ſit Bord. Men ondt gjorde det mig paa den anden Side ofte, at ſee ſaa Meget gaae tilſpilde ved Slagterierne, hvor de bogſtavelig iffe ændſede andet Kød end det, ſom ved det ene rundløbende Snit fulgte med Kniven og ſtiltes fra Benene.

Den 25de Januar kom det endelig til Afgjørelſen af de miniſterielle Forhandlinger med Regjeringen. Hen paa Eftermiddagen løb Ordren til at lette. Der toges Afſked med Buenos Ayres og det foederale Liv; for Mange var det en tung Afſked, medens Andre med Fornøiſſe ſaae Byen ſvinde. Træng og langſom var vor Paſſage ned ad Floden; to Aftener maatte vi ankre op for Stille og Modvind, og først tredie Morgen ſik vi Montovideo med ſit Bjerg ifigte. Jeg for min Part havde helſt ſmuglet mig reent forbi den og gaaet lige løs paa Cap Horns Touren, ſaa liden Interesſe havde jeg for Montovideo ſelv. Jeg glædede mig derfor over, at Chefen hurtigt modtog et tilfredsſtillende Svar fra Regjeringen over Uruguay, og at han om ſaa Dage vilde være færdig til at lette.

Saaledes ſtode det ogſaa; den ſidſte Januar bøde vi Farvel

til de fjerste Bænde; for en stille Brise gik vi ud og ankrede ved Floresøen. Tidlig om Morgenens toge vi vort Anker igjen og begyndte saaledes med den nye Maaned vort meget omtalte Togt omkring det crittiske Vendepunkt Cap Horn.

Reisen omkring Cap Horn til Vestfiden.

Det var mig som gik denne Reise til en anden Verden, og jeg bød den gamle et fornyet Levvel; virkelig skulde jeg jo ogsaa lægge den halve Verden mellem mig og alt det, som var mig dyrebart paa Jorden. Men Lykken smilede til os, saa man kunde ikke være andet befyndt end at være tilfreds. Som Fortunas Udkaarne havde vi ikke faaet Forstavnen udenfor Platafoden og Flores-Øen, førend Æolus tog Bellona i Favn, ret som en Elsker gjenfinder sin Elskede, der for en Stund er smuttet ham af Hænder. Rigtignok var hans Favntag saa heftigt og eftertryffeligt, at vi mod Aftenstund maatte gaae for torebede Mærseil, men det fortrød os slet ikke, da vi med elleve Miles Fart i Bagten gik vor Kuurs. I tre Dage var Halvveien fra Platafoden til Cap Horn lagt tilbage; brat og pludselig var derfor ogsaa Overgangen i et raat og taaget Klima, som modtog os paa denne Brede; det var som Nordssøen i silbig Efteraars Tid. Men snart klarede den snøfeligste Nordenvind igjen Himmels Blaa, og frist gik vi vor Vej Syd efter. Afvejlende Taage med Stille og god Vind hersefede saaledes langs ned med Patagoniens Fastland. Kulden steg med hver Dag, og ottende Dagen efter den meest smeltende Hebe ved Montevideo holdt jeg Prædiken paa Batteriet for Tilhørere i Skind og Kalmuf. Henimod Aften den 8de Februar fik vi Falklands Øerne isigte, en Gruppe af to store og en Deel mindre Øer paa omtrent 52° S. Br., N. D. for

Indløbet til Magelhans Strædet. Den følgende Dag gik vi med en stormende Fart ned igennem det brede Sund mellem Maluinerne — som Falklands Øerne nok saa almindelig kaldes tilføes — og Patagoniens Fastland. Det vilde have været en ikke ubetydelig Besparelse af Bei, dersom vi kunde have smuttet gennem Magelhans Strædet og ladet Ildlandet ligge til Venstre, men dertil er Strædet for snevert, bugtet og ubefaret; selv mindre Koffardskibe gaar den længere Omvei. Foruden Kulden fik vi snart flere Tegn paa det vilde Sydhav. Første Gang saae jeg Hvalerne styde deres lange Rygge i Vandflorpen og kaste sprublende Fontainer i Veiret; Stormfugle, eiendommelige for dette Hav, viste sig i større og større Mængde; spættede Maager og den store Albatros svævede omkring Fregatten og over dens Rjølband. Staatenland passerede vi den 11te Februar med den ønskeligste Velighed; hidtil havde vi intet mærket til de vestlige Storme, som ere almindelig herskende under Cap Horn. Men vi skulde ikke slippe for Dyssen. Omtrent til Forbjergets Længde og en Grad sydligere end Den „Hermitte“, hvorpaa det ligger, havde Medbør ført os; men her mødte os en ganske alvorlig Stopper. Barometret sank til et ængsteligt Standpunkt, og den vestlige Storm udeblev heller ikke længe. Der rebedes, men det forslog ikke; det ene Seil toges ind efter det andet, og tilsidst lagde Fregatten bi for tre lave saataldte Stormseil. Uden at kunne gjøre den svære Strøm og So Modstand, laae Bellona der som et Brag i Sydhavets Graad. De nøgne Mastes stode som afflædte Træer ved Vintertide; huult susede Vinden gennem det strammede Taffel og Loug; det arme Skrog væltedes og tumledes til alle Sider. Det er en stolt Seir, Kunsten hjembærer fra en saadan overflaaet Dybt; thi naar jeg stak Hovedet paa Dækket og betænkte vor isolerede Stilling i en lille Træbygning midt i dette vrede og oprørte Ocean, saa maatte jeg mange Gange spørge mig selv, om dette

dog ikke var at friste Gud. Kulden trykkede imidlertid saa meget, at jeg den 14de og 15de Februar meest holdt mig skjult i Bellonas Bug. Og dog veed Gud, at her ikke var hyggeligt eller godt at være. Vandet strømmede ind af alle Røget og Porte og stilledes over Batteriet. Ved den uafbrudte Arbeiden af Skibet aabnede dette sig i sine Sammensætninger, og Vandet trængte ind i Messer og Rulser. Naar man ikke længere kan begaae sig foroven, og Batteriet bliver alt for uhyggeligt, saa tæper man til sin Røse, som til den sidste Tilflugt. Men naar man nu heller ikke kan holde Vandet borte fra denne, naar man kold, fugtig og alde tilpas maa krybe i en vaad Røse, og med alle Sandserne fornemme den drillende Dryppen, saa er det en temmelig alvordig Poenitentse. Og hvoreledes forslaaer man de lange Dage og Nætter? De Timer, som ellers ere bestemte til Arbeide, Spadseren eller Conversation, blive lange, mædige Timer. Om Natten kan man lige saa lidt sove som tage sig noget for om Dagen. Bore Maaltider vare i høieste Grad tragi-comiske Optrin. Kunde en Tilskuer udenfor det Hele ret betragte Selskabet, der med Møle er blevet placeret ved Messens Bord og ængstelig sidder og balancerer med Tallerken i den ene Haand og Stæe i den anden — han maatte smile hjertelig af denne Scene. Kunde en europæisk Huismoder see videre, hvoreledes endelig den ene eller anden Side af Bordet ved en Overhaling eller Krængning af Skibet taber Ligevægten og fra væltende og glidende Stole ruller om paa Gulvet eller ned mod Sideræggene med Suppetallerkenen i sin Arm og faaer Fæde og Glas bag efter, da vilde hun ynte den Mængde af Porcellain og Glas, som i et Par stormfulde Dage sonderflaaes ombord i et Skib. Men ligesaa ubehagelig man føler sig, saalænge denne Taalmodigheds Prøve staaer paa, saa hurtigt er igjen Alt glemt. Man har ikke begyndt at stikke ud paa Seilene, at gjøre Fart med Skibet, at faae Røgerne og det

Jndre ublufket, førend man fornemmer fig let og fri fom Fuglen. Efter tre Dages Forløb, i hvilke vi dreves ned paa 60 ° S. B., begyndte Binden igjen at foie fig; vi gif for en fiv Ruling atter vor Kuurs Veft og Nord efter; indpaffet i udbne Frakker og med laadden Hue gif jeg fom sædvanlig min Tour paa det flingrende Dæk for at faae Varme i Blodet. Og virkelig havde vi iffe Grund til andet, end at prife os lyffelige over at være fluppet faa godt omkring det crittifte Punkt. Mange Gange ere de veflige Storme faa udholdende, at Maaneder medgaae for at overvinde, hvad vi i tre Dage lagde tilbage. Jeg talede med en Kjøbmand paa Veftkysten, fom paa en af fine Toure om Cap Horn havde ligget 104 Dage nede under Forbjerget og i denne Tid tre Gange været nødsaget tit at gaae tilbage til Maluinerne for at proviantere og reparere. Selv da, naar den veflige Vind iffe er flærkere, end at et Skib under andre Forhold flet iffe vilde ændfe den, gaaer Strømmen faa voldsomt, at den løber med en uberegnelig Kraft imod Vft. Jeg hørte faurrige Fortællinger om Koffardimænd, der endnu ofte gaae ud paa Dybet uden Chronometre og alffaa iffe kunne beftemme deres „Længde“ ved Observation, hvorledes de under Cap Horn vare blevne bedragne, ved at troe fig langt nok veflig efter Gidningen. De ere da gaaede Nord efter, indtil det er gaaet op for dem ved at faae Land uventet ifigte, at de endnu befandt fig paa den øftlige Side af America. Det maa give et langt Anfigt at faae Die paa Kysten af „La Plata“, naar man formoder fig under Chile.

Nolig og jevnt gled Bellona nu hen over det „ftille Havs“ Bænde; blidere og blidere Luftninger fyldte Seil og Skib og jøge den raae, fugtige Atmosfære paa Døren. Hvor glædeligt igjen at have fundet Ro og Leilighed til at tage fig noget for. Den almindelige Vindftilhelighed og Industrie i Skibet gif igjen fin Gang fom i den fredelige Paffat, hvor man glemmer al Fare. Her

feer man igjen et Par Mand at sidde ved Ræsten og agere Stomagere, hist en lille Flok Stræddere; her hamter Smeden eller Korporalen, som han kaldes, ved sin Esse, hist passer Bødseren sin Londe og Tap; her slaar Tømmerrmanden med Høvl og Dre, hist sidde Seilmageren og hans Hjælpere og stikke med de lange Naale. I Lazarettet forslaae de Hjertesfriste og Reconvalescenterne Tiden med Straaffetning eller andre lette Kunsthæder; fort — en Drillogsfregat viser sig i saadant Magsveir som en complet lille Stat, der ikke blot har alle sine militaire og civile Embedsmænd, men hvor tillige alle Industriens Grene pleies og drives.

Fastelavns Mandag den 22de Februar laae vi saa godt som stille paa 46° S. Br. Der vankede ingen Fastelavns Døller, og først om Aftenen ved Solens Nedgang fik vi nogle Boier. Fire Albatrosser dalede ned og lagde sig paa Vandet tæt ved Fregatten. Hidtil havde vi forgjæves lagt an paa at fange disse Fugle med Krog, og der blev givet Tilladelse til at lægge en Straafæt — en lille Sæt med omtrent 20 mindre Kugler i — for en Kanon og prøve dette sværere Styks. Og virkelig traf Kuglerne midt i Flokken og fælede to, som under Fryderaab bleve hentede af fire Mand i et Fartoi. Ellers er, som sagt, den almindelige Maade, paa hvilken de Søfarende fange disse Fugle, denne, at der agter for Skibet slæber en Krog med Loffemad paa; naar Albatrossen snapper den skjulte Fjende, som bæres oppe i Vandstørpen, er dens Næb saa besynderlig krunt, at den ikke kan blive Krogen qvit igjen, og let kan hales tilborde. Den ene af dem, vi fangede, blev udstoppet til Fuglesamlingen i Kjøbenhavn, men gik siden i Forraadnelse og maatte kastes overbord; den anden var saa beskaadiget, at den blev udstykket til dem, som først raabte paa Bryst, Binger, Næb og Fodder. Det delicat dunede Skind blev præpareret til en Damepelerine og Fødderne til en Tobakspung.

Den første af de Albatrosser, vi stode, var i Bingesfang 9½ Fod og veiede mellem 15 og 16 Pd. Kroppen og Halsen vare forholdsmaassig korte og tykke, begge Dele meget svært dunede. Hovedet var stort og ubmærkede sig ved det krumme Papagøie Næb. Bingerne vare paasalbende lange og smalle; de bestode af tre Led, hvoraf en god Huusmoder kunde faae tre prægtige Fjedervinger. „Kan den ikke spises“ spørges der strax ombord, naar man uventet faaer fat paa noget Ferskt. Men Appetitten forgik os, da vi saae Trannen flyde af det krumme Næb. Foruden disse Fugle, der saa trolig fulgte os til henimod 40° Brede, var baade Sydhavet og det stille Ocean herneede meget dødt og blottet for Spor af Fugle eller Fiske.

Vor Seilads vebblev i det Hele at være favoriseret. Vi stode ud til omtrent 90° vestlig Længde fra Greenwich og styrede saa ind efter Republikken Chile og navnlig efter Valparaiso; med Patagonierne havde vi desværre ikke noget at gøre. Den eneste Gene, som mødte os paa Strøget under og over 40° S. B., var de stærke Regnstyl, som her ere almindelige. Men vi udstode dem godt, da det bar med og det saa raskt, at vi den 27de om Middagen efter Observationerne kun stode 42 Mile fra Valparaiso; og da Fregatten vebblev at løbe 10, 11 Mile i Bagten, havde vi ikke engang Plads nok til at seile Ratten igjennem. Men paa Aftenen mindste vi Seil og lagde bl ud paa Ratten. Efter nogle Timers Morgenseilads for østlig Kuurs kom Chiles Bjerge frem med deres Toppe; for frist Kuling styrede vi ind i den Bugt, ved hvilken Valparaiso ligger; efterhaanden kom Fyrtaarnet og flere levende Mærker tilsyne i Rikterten, og Kl. 2 Eftermiddag faldt vort Anker paa Rheden mellem en stor Deel engelske, franske og amerikanske Orlogsskibe. I 28 Dage havde vi saaledes endt det meest befrygtede Affnit af vor Reise, og virkelig vakte denne hurtige Seilads en saa stor Forundring, at Bellona kunde have frygtet

for at være bleven anseet for en Pralhans, hvis den ikke paa saa mange Maader havde documenteret sit Udsagn.

Chile

er, som bekendt, et langt, smalt og høitliggende Bjergland mellem Patagonien, de argentinske Stater, og Republikken „Bolivia“. Naar man kommer fra „La Plata“ og lander ved „Valparaiso“, er Forandringen i fysisk Henseende strax paafaldende. De mægtige Andes Bjerge, som paa den østlige Side af Chile ligge evig sneebedækkede, kaste ligesom lavere og lavere Bølger ud til Kysten af Vandet.

Under disse ligger „Valparaiso“ eller „Paradiis-Dalen“, et Navn, som lover Meget, men som ikke retfærdiggjøres, i al Fald kun ved et yndigt og behageligt Klima. Valparaiso er bygget paa tre mod Havet affaldende Høider; under disse og parallel med Havet løber den eneste Hovedgade i Byen; fra denne gaar de bebyggede Partier op mellem Bjergkløsterne, men disse Partier vilde jeg hellere kalde Gyder end Gader. Husene ere smaa og uanseelige; men Hovedgaden er for største Delen reenlig, godt brolagt og vel vedligeholdt. Indbyggernes Antal er omtrent 30,000, af hvilke den fattige og største Deel boer i Gyderne, medens Kjøbmændene og de betydeligere Haandværkere have deres Contoirer og Boutikker i den lange Strandgade. De eneste Bygninger i Valparaiso, som vække Opmærksomhed, ere Toldhuset og den saakaldte Børs. Det første er opført sidste Aar og staaer med et kneisende Taarn lige for Skibsbroen; Børsen har en isinesaldende Kuppel ud til Søen, er ligeledes for nylig indrettet og udvidet paa en saare smagfuld Maade. Den er ikke blot Samlingssted for Kjøbmændene, men tillige et Athenæum for dem; der er ikke Tale om Vareoplag eller

Auctioner som hos os, alt dette er henlagt til Lødbuset lige overfor, men Børsen bestaaer af to jirtlig meublerede Værelser, hvor de fleste americanste og europæiske Blade findes sorterede paa de forskjellige Borde. Paa Grund af denne Bestemmelse, at være Læseforening tillige, viser Børsen alle Reisende den Forekommenhed, at disse paa en simpel Anmeldelse eller Introduction faae fri Adgang til Localet, saalænge de opholde sig i Byen. Det er derfor en Følge af Børsens Velggenhed lige over Skibsbroen og med Udsigt over den hele Skibsrhed, at Officerer fra Orlogsskibene og Kaptainer fra Koffardisfarerne efter endte Forretninger i Land søge op paa Børsen, hvor de have Lecture og let og beqvemt kunne holde Die med alle Faktier, som komme fra Skibene til Land.

Balparaisos Omgivelse tager sig fra Rheden smukt og majestætisk ud; ogsaa ved nærmere Besigtigelse beholder den altid noget Imponerende for en Mand fra Danmarks Sletter; men Paradiset finder man ligesaa lidt udenom Byen som i den. Haver skender man paa Vestfiden heller ikke noget til; af Naturen er den hele Omegn skaldet og bar; det er som om al Vegetation var uddød omkring Balparaiso; blottede for Træer, sa selv for alle mindre Buskarter, staae de nøgne og haarde Bjerge som en Ring over den lavtliggende By. Jeg foretog mig næsten daglig Vandringer paa Bjergryggene, som strækte sig ned mod Havet, og sølte mig henrevet af mange Udsigter og Grupperinger af Klipper og Kløfter; men til Vegetation faae jeg intet, saa langt mit Die kunde række; de noisomme Uesler og Gheeder gik og søgte Livets Ophold af de halvvisne Tisser og Græs. Det er derfor ikke usandsynligt, at Balparaiso ved en Forverling eller ved en særegen Gunst af Skæbnen har faaet dette yndige Navn. Der blev mig fremsat en almindelig antaget Hypothese, at de første Nybyggere i Landet skulde være komne til og have nedsat sig i en Dase ved Navn Chill

otta, som ligger en Dags Reise N. V. for Valparaíso. Chiliotta er den Dag i Dag saa yndig en By, at den nævnes som et Paradiis, hvor Indbyggerne i Valparaíso søge hen, for at tilbringe deres Ferier i Naturens Indigheder og Rigdom. Da nu Havet og Forbindelsen med dette traf Indbyggerne til Iherkanten af Landet, toge de Navnet med, og efterhaanden som det nye Valparaíso fordunklede det gamle, tog og beholdt det ogsaa Navnet for sig alene.

For Kunst og Videnskab eksisterer i Valparaíso aldeles ingen offentlige Institutioner; og da Byen i det Hele ikke tilbød nogen aandelig Nydelse, maatte man tænke paa at skabe sig Underhold og Adspredelse. Strandkanten, ved hvilken der findes en stor Mængde Conkiller, blev Gjenstand for en almindelig Passion. Saa godt som daglig traf et lille Personale paa Excursion fra Bellona med Oppassere og Kurve, og det var sjelden, at de ikke kom tilbage med et godt Udbytte. Der dannede sig efterhaanden hos de Enkelte større og større Samlinger af forskjellig Værd, og jo længere vi laae ved Kysten, desto større blev Interessen. Man indskrænkede sig ikke til det, som egen Samlerflid gav af sig, men med Fornoielse gav man sin Skjerv, hvor man traf paa fremmede Conkille-Arter. Leilighed til at udvide Samlingerne ved Kjøb var paa Vestkysten gunstig. Som bekendt ere Sydhavs Øerne rige paa smukke og sjældne Conkiller, og Valparaíso er en almindelig Havn for Sydhavsfarerne, som anløbe denne for at proviantere, om ikke af andre Hensigter. Ogsaa traf vi sammen med en stor Deel Hvalfangere, især nordamericanse, som krydse paa det stille Hav; deres velende Conflux med Øerne og Fastlandet af America giver Anledning til, at de bestandig ere forsynede med mange Eiendommeligheder fra Øerne, fordi de vide, at Europæerne betale disse godt.

Denne Hvalfiske og Kastelot-Fangst er — fra en anden

Skibe betragtet — en rig Kilde til Belfstand for Entreprenuerne for disse Expeditioner. Som allerede nævnt er det især Nordamerikanerne, som ruste disse Skibe. De ere saa godt som alle forsynede med Indretninger til at kunne tage og berede Spermasjetten ombord; som en Folge heraf ligge Skibene flere Aar, inden de faae fuld Ladning, men denne skal da ogsaa være af en saa flækkelig Værdi, at den rigelig betaler de foreløbige Udgifter. Det er en Bilsfarelse, naar man troer, at disse Hvalfangere ligge dybt nede i Sydhavet for at søge deres Bytte; snarere komme de for Fangstens Skyld aldrig saa dybt, men opholde sig i det fredelige „stille Havs“ Bunde og faae vistnok aldrig udryddet den Mængde af Hvaler og Kastelotter, som sprudle og skyde Ryg lige op til Linien. Navnlig paa Valparaisos Brede er et godt og almindeligt Standquarteer. I Bugten ved Valparaiso sees disse Uhyrer ofte, og nu og da lykkes det at fange en enkelt ved Land. Det havde just været Tilfældet kort før vor Ankomst, og jeg besaae Skelettet af denne monstrose Slabning ved Strandbredden udenfor Byen.

Denne Røgenhed, som hersker i Valparaisos nærmeste Omegn, er dog langt fra at være almindelig over hele Republiken; tværtimod er vistnok Chile det Land paa Vestiden, som afgiver den største Production af Planteriget. Man behøver kun at foretage sig en Ridetour et Par Mile ind i Bjergene, for at træffe paa yndige og smukt bevorede Dale. De smilende Huse, som man da seer ligge adspredte paa Klippefjeldene, have i Almindelighed ryddet et lille Areal omkring Bygningen, og paa dette sees smaa, frodige Huusmandslobder i lange Strimler strække sig op ad Bjerget. I nogle Mile dybere inde ere Landets frugtbareste Partier saa skovbegroede og tæt bevorede, at Indbyggerne jævnlig afbrænde store Strækninger, for at kunne drage Jordbunden ind under en planmæssig Dykning og Drift. En Aftenstund var jeg fra Fregatten Vidne til et yndigt Skue-

spil, som netop hidsorte fra en stor og vidtloftig Skovbrand paa en Strækning mellem Valparaiso og Chilliotta. Da vi bleve opmærksomme paa Ilden høit oppe i Bjergene, vare vi uviste om, hvorfra den kunde hidsøre. Men jo stærkere den blev, desto mere bleve vi faste i den Formodning, at det var et vulkanisk Udbrud, som underholdt os. Virkelig strømmede Ildmassen for Diet ned fra to Bjergsøider i en saa tæt og rød Skiftelse, at Intet var naturligere at antage, end at man saae den brændende Lava at strømme fra sine Kratere og lægge sig i en mellemliggende Dal. I denne Formening beundrede vi den lysende Bue, der som en Ildguirlande hang mellem to Bjergtoppe over en Dal. Først Dagen efter fik jeg Oplysning om den rette Sammenhæng, og senere fortælles mig, at Ilden hidsorte fra en Skovbrand, der havde været i tre Dage og Nætter, og at denne Brand var anrettet deels for at gjøre Jorden ryddelig, deels for at udrydde og tilintetgjøre en overhaandtagende Mængde af vilde Dyr, som mere og mere havde forvoldet Omegnen Skade og Frygt og gjort Pasagen betænelig. Ved samme Leilighed kom jeg til at tale om de vulkaniske Udbrud paa Vestsiden af America, der dog vel ikke altid vare illusoriske Dienbedrag. Som bekendt er ingen Deel af Jorden antaget for mere vulkanisk i sin Grund end Vestsiden af Sydamerica. Imidlertid var det den almindelige Mening, at Vulcanerne for en meget stor Deel ere udbændte, og at vulkaniske Udbrud og Jordstjælv ere sjældnere. Nu og da bryde de vel løs, men Eruptionerne ere ikke voldsomme; i Valparaiso havde de havt et Jordstjælv nogle Uger før vor Ankomst, og i 50 Secunder havde en rystende Skraal svævet over Byen; men dermed var det forbi uden al Ødelæggelse, og man erindrede fra denne Egn ikke noget større eller ødelæggende Udbrud. Dette er dog ikke Tilfældet i den sydlige Deel af Niget. „Conception“ og dens Omgivelse har lidt og lider overordentlig

af dette rædsomme Naturoptrin; en stor Deel af Byen ligger i Ruin og er bange for at reise sig igjen formedelst de idelige Trubler. I Patagonien og paa Ildlandet har man meent, at naturlige Bauner lyfte Rysten rundt, og at Søfarende i disse Vulcaner havde stadige Fyr; men disse Phænomener ere ikke mere saa almindelige, som de gamle Historier og Skippers efterretninger fortælle.

Foruden de store Stove har Chile en rig Overflodighed af herlige Frugter; jeg har aldrig seet en saa stor Mængde af Æbler, Pærer, Druer, Ferskener, Meloner og Græskar som i Valparaíso. Paa de indre Bjergsletter og i Dalene veed man ikke at forbruge den Rigdom, disse Frugttræer give af sig. Hver Morgen kunde man see store Karavaner af bepakkede Muler komme fra Landet med friske Frugter. Chilenerne transportere disse i store Tver-Lædersække, som hænge over Mulerne. I disse Sække forstaae de med en forunderlig Behændighed og Færdighed at nedpakke eller reitere nedstuve Frugten, uden at den beskadiges eller trykkes itu. Selv Druerne lægges lagvis ovenpaa hverandre og stampes med Negerfødder ved de forskellige Afdelinger, som dannes af grønne Blade; men naar man ved Udbøsningen af Lædersækken seer Frugthandleren tage Glasferne op, saa forvises man om, at han ved at ryste disse gjør det umuligt at ane en saa compact Nedfyltning. Chilenerne nyde ikke alene Frugterne i Naturstand, men have ogsaa lært den Kunst at bevare dem og berebe sig Nydelse af dem. Ferskener og Apricofer tørre de paa en egen Raade og sammenrulle dem til „Stoffe“. Ogsaa Druerne tørres i Almindelighed eller nedlægges uden Suffer. Der berebes i Landet to Slags Viin, en rød, som ligner fransk Viin men ikke er behagelig i min Mund, og en hvid, som kommer Ceres nær og er mere vel-smagende. Der er vel ingen Tvivl om, at det fortrinlige Druerforraad, som Chile har, maatte kunne afgive lige saa god Viin,

som den europæiske, men Landets Indbyggere forstaae ikke Behandlingen. Indenlandst Viin drilles derfor kun paa Landet og af fattige Folk; i Selstaber kan den bydes som en Curiositet, men forstaaes ved Siden af den europæiske. En Følge af denne Mangfoldighed af Frugter er ogsaa, at den fattigere Deel af Folket lever næsten udelukkende af Frugt og hydt Brød. Gaderne ere fulde af Frugtboutikker og Telte, i hvilke Tilførselen forhandles, og overalt seer man fattige Folk og Børn sidde og gnave Frugt. Med Forundring saa jeg Drengene tage fat paa en Græsmelon, saa stor som deres eget halve Hoved, og i et Dieblit at fortære hver sin paa Stedet. Men trods denne overbryende Nydelse er det ikke muligt for Indvaanerne at forbruge det store Forraad, hvormed Naturen forstrækker; der bliver endda nok tilovers til Føde for de Umaalende, ikke at tale om de Dyrer af bedærvet Frugt, som daglig i Frugttiden kastes i Stranden.

Vigtigere end Frugt og Viinhøsten er Kornavlens i Chile. Jeg kom til Bessiden af America med den Formening, at Gjenboerne paa den anden Side af Landet vare forud i Kultur og Udvikling; men som jeg i mange andre Henseender fik Anledning til at berigtige denne Fordom, saaledes stod ogsaa Agerdyrningen i Chile paa et Punkt, som jeg tvivler om er naaet af noget andet Land i Sydamerica. Med Forundring saa og hørte jeg om den store Production af forskellige Kornarter, navnlig af Hvede og Byg, især af den første. Store Partier i det Indre af Landet blive nyttede som Agerland. De nyde vel ikke alle en europæisk Dyrkning og Drift, men mange europæiske Nigmænd og Handlende have seet deres Fordeel af at faae disse Districter under Hænder og at forbedre dem ved en omhyggeligere Pleie. I Chile hørte jeg saaledes tale om „Godser“, anlagte ganske efter europæisk Form, og mange af disse staae i en fuld europæisk Priis, et Phænomen, som er paa-

faldende i Sydamerika, hvor saa store Strætninger af Jord paa
 andre Steder tilstaaes gratis af Regjeringen. Jeg hørte tale
 om Godser i Chile, som ikke vare at faae for 100,000 Piaastre
 eller henimod 200,000 Rbd. dansk. En rig engelsk Kjøbmand
 i Valparaiso havde for en Deel Aar siden kjøbt et saadant Gods
 i Nærheden af Chilotta for en Bagatel; siden den Tid har han
 ladet det bestyre af en dansk Landmand, der har arbejdet det
 op til at være en reen Guldgrube for Eieren. Orden, Re-
 gelmæssighed og en omhyggelig Administration ere Dyder, som
 faldt Spanierne og de Indfødte saa svære; og ved at øve disse
 iblandt dem have Europæerne ogsaa i denne Henseende skaffet
 sig Overmagten. Den planmæssige Drift og reentlige Behand-
 ling af Kornet kjendte de Indfødte tidligere ikke noget til; end
 mindre havde de Begreb om Meieri og en frugtbringende og
 forædlet Brug af det prægtige Dvæg, hvoraf ogsaa Chile har
 Overflodighed; alt dette have nu Europæerne faaet i Gang og
 lært dem, og disses Godser ere blomstrende Exempler for dem,
 som ville tage efter. Som Beviis for den Fremgang, Ager-
 dyrningen har havt i Chile, vil jeg kun anføre det Factum, at
 Landet ikke alene producerer til sit eget rigelige Forbrug, men
 at Udsørfelen af Hvede er ganske betydelig. Chile forsyner hele
 Americas Vestkyst og de fleste Der i Sydhavet og det stille
 Ocean med Hvede, og skjøndt denne store Afætning har Landet
 dog ofte et Forraad, som det ikke veed at blive af med. Hvede
 udsøres baade som Korn og Meel; til Derne mest i malet
 Tilstand. Prisen paa begge Dele er aldrig over den, som
 gjælder i Danmark, men som oftest langt derunder. Jeg kunde
 under vort Ophold i Chile have kjøbt saa mange Tønder Hvede,
 jeg ønskede, til en Priis af 5 Rbd. dansk; Høsten havde været
 saa rig, at de Handlende ikke kunde affætte Kornet mere. Naar
 man er vant til at see Kornet blive behandlet med Omhu og
 Reentlighed, saa maatte det gjøre mig ondt at see Dyrger af

Hvede paa mange tusinde Lønder ligge oplastede paa aabne Pladser, udsatte for Støv og ilde Behandling af Kreaturer, som havde fri Afgang til at mætte sig af Dyrgerne. Da jeg kom til „Callao“, saae jeg saaledes mange hidbragte Ladninger af chilensk Hvede oplastede paa Skibsbroen, hvor Hvedekreaturer, Gøler og Heste formelig vadede i Belfignelsen.

Ogsaa af Kreaturer har Chile en saa stor Mængde, at den har tilovers for Andre. Til Øerne i Sydhavet udføres mange levende tamme Dyr, i Særdeleshed Heste og Muler. Dvæget slagtes her ligesom ved Platafloben, men langt fra i sin Mangfoldighed; dog ere saltede og tørrede Huder og Kjødvarer en vigtig Udførsels-Artikkel ogsaa for Chile.

Men over al anden Handels Interesse staar dog Udbyttet af Bjergværkerne i Republikken; og blandt Metallerne er Kobberets Ertsen atter den største Skat. Guldminerne tilhøre mere Peru. Sølv produceres derimod i temmelig stor Mængde ogsaa i Chile, og saavidt jeg hørte, vare de største og meest indbringende Sølvminer i Midten af Landet og i „St. Jago“ Omegn. Men det gaaer her, som overalt med de ædlere Metaller, at de deels blive i Landet og myntes eller forarbejdes af Guldsmeden, deels smugles ud af Bjergværkseierne, saa at det ikke er godt at bestemme den sande Værdi af Udbyttet. Dette lader sig derimod gøre med Productionen af Kobber, der har sine vigtigste og rigeste Miner i „Kopiapo“, „Huasco“ og „Moquimbo.“ Ethvert europæisk Skib, som kommer til Valparaiso, lader saa godt som ubeløst med Kobbererts, og ligesom Landets øvrige Produkter gaae til Øerne, bringes Huder og Kobberet til Europa. Dette Metal udføres meest som naturlig Erts i sin Blanding med Sten og Jordarter; sjældnere har Ertsen gennemgaaet en eller flere Smeltninger, for at stilles fra de groveste Steenpartikler, førend den lades i Støbet; og det hører til Undtagelserne, at Kobberet udføres fra Chile i rene Barrer. I alle

Tilfælde er en Kobberladning dyr og kostbar; Lastskibet før-
 nemmer allerede det Værdifulde og Gældene ved denne Last;
 thi det kan ikke bære Skroget fuldt af Ertsen uden at synke.
 Det er derfor almindeligt, at tage Huder ind i den øverste Deel
 af Skibet. Alle danske Skibe, vi stødte sammen med, og som
 havde været i Valparaiso, havde besøgt denne Plads for Kobber-
 ertsens Skyld, og næsten uden Undtagelse bragte de alle Lasten
 til Swansea i Wales, hvor man bedre forstaaer at luttre og rense
 den i Forening med Udbyttet af Landets egne Bjergværker.

Kobberminerne i Chile frembyde en saare stor og interes-
 sant Variation af Mineral-Compositioner og Crystalliseringer.
 Uden at være Mineralog frydede dog mit Die sig overordent-
 lig ved de beundringsværdig fine Formationer af Crystaller og
 de yndige Farver, Crystallerne antage. Jeg kom i Forhold
 til flere velvillige Mænd, som ved en længere Forbindelse med
 Bjergværksbestyrerne havde samlet udsøgte Exemplarer, og det
 var mig en stor Fornøjelse at komme i Besiddelse af en lille
 Samling fra de forskellige Bjergværker; jeg tænker, at denne i
 al sin Ringhed maa have Interesse hjemme, naar den kommer
 i en Mineralogs Værg.

Handelen paa Chile og navnlig med Landets to vigtigste
 Handelssteder, „Valparaiso“ og „Conception“, er for den største
 og vigtigste Deel passiv; den active Handel strækker sig ikke
 videre end til Kysthandel og Seilads paa Verne. Saa meget
 desto vigtigere er det Samkvem og den Conflux, som de frem-
 mede Skibe have med Landet. Aaret om er Valparaisos Havn
 fuld af Koffardskibe fra alle Verdenskanter, og der findes i
 denne By et Dplag af Varer af uberegnelig Værdi. Naar
 man nogle Gange har passeret igjennem det store Toldhuus
 med alle dets Udbygninger og ladet sig fortælle Indholdet og
 Værdien af de enkelte Partier, som her ere oplagte, saa studser
 man over de mange Millioner, som glemmes under disse Tage.

Og dog stod Handelen ikke paa noget gunstigt Punkt, da vi vare i Valparaíso. Handelen med China og Ostindien har de senere Aar været standset paa Grund af de politiske Gjæringer og senere krigeriske Optrin paa den anden Side af det stille Hav. Oplaget af de kostbare chinesiske og ostindiske Varer, som tidligere var stort i Valparaíso og gjorde det let for de Søfarende her at forsyne sig med disse Artiller, var under vort Ophold forbi; alle Silkevarer stode derfor i en fuld europæisk Pris, og kun Theen var at faae med nogen Fordeel. Ikke desto mindre er Valparaíso altid en Handelsstad af første Rang i Sydamerika; den dominerer Handelen paa hele Vestkysten og den østlige Side af det stille Hav's Archipelag. Valparaíso er ikke blot en Handelsstad for et vist Areal af Op-land, men hvad der giver den Betydning, er den store Transport-Handel, som gaaer over den; thi virkelig er den Oplagssted og Stapelstad for alle Stæder paa Vestkysten, og som bekendt er den Hovedstaden „St. Jago's" Havn, saa at al Tilførsel til „St. Jago" gaaer over Valparaíso.

Toldvæsenet og alle dertil høørende Anordninger og Indretninger ere paa en fortrinlig Fod. Jeg havde ofte Leilighed til at bemærke, at Told-Personalet var aarvaagent i en høj Grad, og at alle Skibe paa Rheden havde en dyb Respekt, jeg kunde næsten sige Frygt for disse Folk. Det var derfor ogsaa en antaget Mening, at Smugleriet var saa godt som umuligt i Valparaíso. Selv havde jeg engang Leilighed til at prøve det skarpe Væb af Toldcontrolleuren. Jeg skulde en Dag i Land for at købe et Varn, og havde min Oppasser med, som bar min Drnat i en rigtignok temmelig stor Bylt. Folk fra Krigsskibe have ellers eengang for alle fuld Tillid paa givet Kredsord og controllerses derfor ikke; men da jeg kom paa Broen den nævnte Dag, blev jeg anholdt med Oppasser og Lei, og uagtet jeg tydelig nok gav dem at forstaae, at jeg var Præsten

fra den danske Fregat, og at Paffen istun indeholdt min Embedsbragt, saa blev dog Oppasser og Paffe trukket ind i Toldboden for at undergaae en Visitation, medens jeg selv stod som en Synder udenfor. En eiendommelig Indretning — i det Mindste ukjendt af mig paa andre Steder — er det for omtalte Toldhuus og dets Bestemmelse. Det er en offentlig Bygning, men kan i Virkeligheden mere betragtes som private Mand's Eiendom. Til Toldhuset føres uden Undtagelse alle Varerne, som indføres i Byen, og det ikke alene for Controllens Skyld, men ogsaa fordi de Handlende ikke have noget andet Dplagssted. Kjøbmændene betroe saaledes Toldhuset deres Varer som et Depositum, og faae Garantie for dette i et Beviis. Saalænge Varerne henligge paa Toldhuset, betaler Kjøbmanden visse Procent i Leie eller Afgift for Pladsen, men det staaer til ham selv, om han vil fortolde eller ei; ligesom Kjøbmanden frit kan udføre dem igjen til en anden Havn, saasnart han har erlagt de stipulerede Procenter i Dplags-Afgift. Først naar Handels-husene sælge deres Varer i Byen eller føre dem ind i Landet, betale de Told foruden den tidligere Afgift; dog er herved at mærke, at de have fuld Frihed til at indføre og forhandle det halve Parti af et bestemt Dplag, eller i det Hele saa stort og lille et Parti, som de ønske og see deres Fordeel af at beholde, og kunne udføre Resten uden at fortolde Mere, end hvad det er blevet i Landet. Følgen af denne Indretning er en apartie Raade, hvorpaa Kjøbmændene en gros handle i Balparaiso. De see saa godt som aldrig Mere af deres Varer end Proverne; efter disse afgjøre de Alt baade med Toldhuset og Kjøberen. Ved ethvert Contoir har Kjøbmanden en Udstilling af alle de Prover, hvoraf han har Varer i Toldhuset. Disse Provestuer ere aabne og tilgængelige som en Boutik; Detailhandleren gaar her omkring og udsøger hvad han ønsker, og naar hans Valg er gjort,

faaer han ligeslem en Anviisning paa Tolldhuset som paa en Bank, h ver selv det store eller mindre Parti, han har købt, og giver Tolldhuset en D ttering for Modtagelsen; denne præsenteres da atter Grossererens, som derefter klarer sin Tolldafgift og opgør sit Mellemværende. Til at være Købmand i Balparaiso hører saaledes hverken Vaskuse eller Magaziner, men en stor Stue til Contoir og Prover er tilstrækkelig,

Det er ikke forunderligt, at Tolldv senet i disse Lande maa udvikle sig til en forholdsmaessig høi Grad af Fuldkommenhed; thi fra denne Røde har Regjeringen og det Offentlige den rigeste og, jeg kunde næsten sige, eneste Indt gststilbe. Afgifterne af Landgodserne og faste Eiendomme ere saa ubetydelige, at de ikke ere værd at tale om; med Bestemthed erindrer jeg ikke Skatteforholdet paa Landet og i Byerne, men det staaer klart for mig, at et af de største og bedste Godser i Landet ikke svarer mere i Afgift end en god Bondegård hjemme hos os. Medens man derfor taler med store Tal om Intraderne af Tollden, saa tages de hos os saakaldte Skatter slet ikke med under Beregningen i Chile, men betragtes som Regjeringens Knappenaalspenge.

Politik og V gterv senet i Chile havde ogsaa for mig noget Nyt og Interessant i sit System. I det Hele stod Politiet paa en ganske fortrinlig Fod og var almindelig anpr ist. Det gik med Politiet som med Tolldv senet, at Folk havde en høi Grad af Veneration for disse velbekendte Stokkem nd og H fistfolk. Både ved Dag og Nat sees det gående og ridende Politik i Gaderne og omkring Byen; altid bevæbnet er det ogsaa altid parat til at sl ae til. Man mærkede snart, at Politiet i Balparaiso var bekendt for at være ubest ffeligt, og at det ikke var lunkent i sin Tjeneste; man frygtede for at foretage sig Noget, som blot gav Mistanke om at fr nke den offentlige Sikkerhed; thi man var iutv rds s ker for det vel underrettede

Politi, og man vidste, at hvor det lagde sig imellem, der fæle det for ramme Alvor. Den samme Respect have ogsaa Bægterne om Aftenen; disses Tal er forholdsvis langt større end hos os og udrette sifferlig fuldt saa meget. Hvad der i Chile holder Politibetjente og Bægtere aarvaagne er en Ansvarlighed, som de paatage sig ved at træde i Politiets Tjeneste: de skulle indestaae for Rolighed og Sikkerhed i bestemte Kvarterer, og da staae Politiet til Ansvar for enhver Uorden. I den videre Følge heraf er Politiet de respective Huuseiere eller Beboere ansvarlige for ethvert Indbrud, og maa erstatte Folgerne af dette. For at have en saadan garanteret Sikkerhed, betaler enhver Huuseier eller Kjøbmand en bestemt Afgift til Politikassen, og denne Afgift er fastsat i Forhold til de Eiendelees Værdi, Familien har: det er saaledes en fuldkommen Assurance mod Tyve og Røvere. Men Folgen af denne Assurance er en vis Umyndigheds Tilstand, i hvilken Huuseierne komme, og en vis Afhængighed af Politiet, men dog en Umyndighed og Afhængighed, som enhver Familiefader og Huuseier med Glæde underkaster sig. Især fremtræder denne Umyndighed om Aftenen, naar Bægterens Herredomme begynder. Til en bestemt Tid maa enhver Port og Huusdør være lukket; Bægteren har ikke større District, end at han med Letthed kan have Nøje med alle Udgange fra Huse og Gaarde. Stær det, at Bægteren ved sine idelig gjentagne Visitationer Natten igennem finder en Port eller Dør uforsvarlig lukket eller endog slet ikke laaset, saa sender han gennem sine Colleger en Købe-Requisition til Politiet eller Bagten, og strax faaer han en Skildvagt tilsendt. Denne opstilles da ved den usikre Dør og maa holde Vagt der til næste Morgen; da bliver Huuseieren eller den Mand, hvem Forpligtelsen at holde Døren laaset paahviler, affordret en bestemt Betaling for den levende Vaas, og maa desuden erlægge en Rufft, som tilfalder Politikassen og bestemmes efter

Glendelenes Bærvi eller Assurance-Summens Beløb. Gaaer
 Huuseieren eller Boutifherren ud efter den anordnede Tid, som
 er Kl. 10, da maa han enten for Vægteren anmeldte dette,
 og give sin Nøgle til Vægteren, hos hvem han igjen afhenter
 den, eller ogsaa Herren luffes ud af Huusfolkene og ind af
 Vægteren, som altid forvarer en Nøgle til Huset. Det koster
 i begge Tilfælde Mulkt at gaae ud uden Vægterens Vidende,
 eller at liste sig hjem. Dette Sidste er ikke godt muligt, thi
 ingen Person kan standse ved en Dør, uden at Vægteren strax
 indfinder sig for at høre hans Grinde. Naar derimod Bært
 eller Eier mælde sig hos Vægteren hver Gang de gaae ud,
 da har denne et stærkt Tilsyn med det herreløse Huus, og
 for at dette ikke skal være ubevogtet, paahviler Bedkommende
 denne Meldning under Mulkt. For nu bedre at kunne con-
 trollere Folk efter Lukningstiden og følge de Enkelte med paa-
 passende Die, have Vægterne i Valparaiso et eget Pibe-Sprog,
 som betyder noget andet end hos os. Kommer jeg f. Ex. sildig
 om Aftenen ud paa Gaden og passerer den nærmeste Vægter,
 der strax har hørt mig i Rifferten, uden at mælde mig som
 hørende til hans Dvarteer og uden at begjære at blive luffet
 ind, saa støder han strax i Piben, saasnart jeg er passeret.
 Naar jeg kommer til den næste Vægter og er gaaet ham
 forbi, giver ogsaa han et Stød i Piben, der paa samme Tid er
 Svar til den første Vægter, at jeg er passeret, og Barsto til
 den følgende, at jeg er gaaet videre og kan ventes. Saale-
 des er min Person forud signaliseret, og jeg følges med en
 paafaldende Opmærksomhed Skridt for Skridt, fra Vægter til
 Vægter. Steer det nu, at en af de følgende Piber tier, saa
 opstaaer Mistanke hos den Vægter, paa hvis Territorium jeg
 er blevet borte, og strax undersøger han mine Veie; han inqv-
 rerer mig da enten ved min lovlige Dør, eller han tager mig
 ved Bingebenet, isald jeg intet har ved Døren at gjøre. Det

var mig, paa Grund af dette vaagne Dø, slet ikke paafaldende, at Tyverier og Indbrud vare sjældne i Balparaiso, og at Indbyggerne levede i en lykkelig Tryghed. Men beundre maa jeg den Fuldkommenhed, hvortil Politiet har udviklet sig i Chile, naar jeg erindrer mig Tilstanden i de Stæder, jeg kender paa Østiden, og sammenholder den med den offentlige Sikkerhed og Ro, som hersker i Peru. Som sagt er et Huus-Tyveri og et Indbrud saare sjældent; Tyvene have derimod en stor Færdighed i at snappe af Kommerne, og man maa være meget agtsom paa Gader, offentlige Stæder, sa endogsaa i Kirken; ellers ere Kommerne tomte af de siffige Hænder. Paa Grund af det altid agtsomme Gade-Politi, er det umuligt, at en Dør kan brydes op, eller at i det Hele en Uøbfommende kan slippe ind fra Gaden i noget fremmedt Huus. Tyvene, de saa, som udfætte sig for at være det, gaae derfor altid ovenfra Tagene, og bryde sig fra denne Kant Vej til de ulovlige Stæder. Jeg hørte tale om, at Mestertyve saaledes havde transporteret en Boutiks halve Beholdning gjennem Taget og ned af Bagmuren paa Huset; saa snildt veed Ondskaben at finde Vej og at undgaae det menneskelige, forstumpede Blik, og saa let glemmes det vaagende Dø, som ligesaa fuldt seer ned paa Tyven, der gaaer gjennem Taget.

Fængslerne og Sikkerheds-Anstalterne mod Forbrydere have i Chile ligeledes nogen Originalitet. Foruden de faste og strengere Fængsler for Statsfanger og grovere Misbødere holdes den største Deel af Forbryderne fast i bevægelige Karrer, en Art Fædebuur paa to Hjul og saa høit, at et Menneske kan staae opreist deri. Den første Grund til disse mobile Fængsler har været den Brug, som det Offentlige vilde gjøre af Fangerne. Især have Veiene i Republikken og Brolægningen i Stæderne gjort Slavernes Hænder nødvendige, og som oftest ere disse indviede til at slæbe eller knuse Steen til det forskjel-

lige Brug. Mange Gange falder derfor Slavernes Virksomhed i lang Afstand fra Byerne og de faste Sittelses-Anstalter, saa at det vilde være hensigtsløst og ofte umuligt, hver Dag at føre dem fra og til Arbejdspladsen. Naar nu Slaverne arbeide udenfor Byerne, transporteres det omtalte Slutteri med under militair Vedtæktning, og naturligvis er Buret saa beslaaet og laaset, at det kan antages at holde Fangerne fast. Over Aften, naar Arbejdstiden er forbi, lukkes de ind, og en Stille-vagt posteres udenfor; paa en Straamatte maae de hvile Natten over, og ere da ved Haanden om Morgenens til at tage fat paa Arbejdet igjen. Det forstaaer sig isørigt let, at saa hensigtsmæssig denne Indretning kan være med Hensyn til Arbejdet, saa usikker maa den blive som Forvarings-Anstalt. Opholdet i det Frie og Afstanden fra Byen frister saa naturlig til at forsøge Udbrud; Sammenstuvningen af 6 til 8 Fanger i den samme Karre giver Anledning og Leilighed til Conspiration og trolig Samvirkens for det fælleds Niemed. Det stete saaledes under vort Ophold i Valparaiso, at ikke mindre end 43 Fanger paa eengang brøde ud af saadanne Fædebuur og flygte efter en heldig Kamp med Vagten. Rigtignok blev den hele Skyld lagt paa dennes Uagtpaagivenhed og Mangel paa Vagtsaagenhed; men det blev mig sagt, at enkelte Karrer ogsaa nu og da mistede deres Besætning ved de Indesluttedes Fjiffighed alene. I flere Dage stete den strengeste Efterfogning; militaire Tropper sendtes til alle Sider for at passe paa ved alle bebyggede Steder i Omegnen, som de Undslupne nødvendig maatte søge til, for ikke at omkomme af Hunger i Bjergene. Rygtet gik, at Deserteurerne opholdt sig i Eggen omkring Chiliothas-Beien, og de Reisende bleve stræmmede fra at passere denne uden den høieste Nødvendighed og vel bevæbnede. Endelig lyfledes det Vagten i en lille By at støde sammen med Banden, men Slaverne overrumplede Vagten, og førend denne blev

samlet, satte de sig i Besiddelse af nogle Geværer og anden Armatur. Uden Videre nedstjød Bagten nogle og tyve af Slaverne; de Overblevne fortsatte en lille Træfning, og skjøndt de røvede Geværer heldigvis ikke vare ladte, anrettede de dog med Kolberne og Kniver en ikke uden Vdelæggelse og flygtede først, efterat have høvnet deres faldne Brødre saa godt de kunde. Efter dette Slag fortsattes naturligvis Forfølgelserne. Det hed nu, at Resten havde trukket sig ind i Klosterne i Nærheden af Valparaiso, og at morderiske Overfald vare øvede udenom Byen flere Aftener og Nætter efter hverandre. Indbyggerne i Valparaiso bleve advarede af det Offentlige, at de om Aftenen ikke maatte gaae ene udenfor Byen; ja selv de Indbyggere, som boede over Byen paa Bjergsraamningen, bleve altid efter disse Overfald ledsagede op til deres Huse af en Vægter, naar de ikke gik flere i Følge eller udtrykelig frabad sig Vædningen og erklærede sig selv stærke og bevæbnede nok.

Naar man i Chile spørger om, fra hvem og fra hvilken Tid disse forskellige, almindelig loypriste Statsindretninger hidrøre, da nævnes af alle "Portales's" Navn med en værdig og ærefrygtfuld Ihukommelse. Portales var Minister i Riget og var den alstyrende Mand, uden hvis Medvirkning Intet kunde fremmes, og ved hvis Kraft Chile hævede sig til den lykkelige Stat, den maa siges at være i Sammenligning med sine Naboer og Gjenboer; Portales skyldes den fortrinlige Organisation, som gaaer gennem Statslegemets forskellige Grene; hans Kraft og personlige Udholdenhed skyldes den Energi, hvormed de anpriste Institutioner endnu virke efter hans Exempel og i hans Land. Hyppig bereiste Portales Rigets forskellige Egne; han opholdt sig i lang Tid i Valparaiso og Concepcion og havde ikke Ro, førend hans Planer om Lovvæsenet og Politiet vare satte i Kraft. Under hans Døds hold var ingen Embedsmand sikker paa at blive besøgt og con-

troleret; fra Morgen til Aften gik han omkring og saae til. Men ligesom han ikke skaaede sig selv, var han ogsaa haard og streng imod Andre; de Forsømmelige maatte uden videre Lov og Dom taffe af; de Udygtige maatte vige for de Mænd, som han selv udsaae for at fremme sine Diemed. Chile undergik ved Portales en total indre Forandring; mange Former skabte han, og efterat de vare satte igang, ledede, styrede og oplyvede han dem ved sin ualmindelige personlige Udholdenhed og aandelige Styrke. Portales var den usynlige Drivesjeder i alle Retninger, og er det endnu ved den Aand, som ved ham er vaakt. Hans Personlighed var respecteret i en Grad, som man vel kunde kalde Frygt, men som efter Landets moraliske Standpunkt sifferlig ogsaa var den eneste Magt, ved hvilken Massinen kunde bringes til det, den er. Portales veiede vistnok ikke sine Midler saa nøie, og disse holdt vel ikke altid Stand for Moralens Domstol; men den historiske Retfærdighed kræver en staansom Dom i denne Henseende, naar Frugterne af denne Mands Liv aabenbart ere saa store og velsignede af Landets Børn. Thi foruden det uforgængelige Minde, som Portales har efterladt sig ved at skabe et kraftigt og velorganiseret Statslegeme, har han over hele Chile et Eftermæle, som berømmer hans Navn. Naturligvis blev han betragtet med andre Øine af et stort Parti; Mange af den gamle Suurdeig maatte falde, for at den nye kunde komme til at virke, og disse Mange kalde ham uretfærdig. Jeg hørte ogsaa enkelte Ytringer om grusom og tyrannisk Adfærd af Portales, og det er jo psykologisk rimeligt, at Portales ikke var Herre over sit Sind i alle Retninger og under alle Forhold, men at Iveren og den heftig vakte Activitets Aand har ledet ham til Handlinger, som ere usforvarlige. Dog hørte jeg aldrig noget bestemt Factum fremhævet; som en Dom, der har sin naturlige Grund i de store Omvæltninger, Portales forarsagede, stod hans Banrygte magtesløst ligeover for de

daadfulde, levende og haandgribelige Bidnesbyrd og den overveieende Lov og Pritt, som lever efter ham over hele Riget. Jeg fornam derfor ogsaa kun een Jølelse for denne Mands ynskelige Død; han blev i Aaret 1836 lumskelig stilt ved Livet paa et Val ved Gift — et Beviis paa, at Portales havde Fiender og Misundere — men ogsaa Stof til hans Forherligelse efter Døden; thi, som der blev mig sagt, at Indtrykket af dette Dubstak var nedslaaende for hele Nationen, saaledes betragtes endnu denne Gjerning med Afsty, som en utafnemmelig Udaad og Misgjerning.

Chile er siden 1819 en uafhængig Republik; Præsidenten og Rigets Ministerium residerer i „St. Jago“. Præsidenten vælges ved Stemmegivning paa 5 Aar; naar disse ere omme, kan han atter vælges paany, men efterat have beklædt Præsident-Værdigheden i 10 Aar, er han forpligtet til at deponere og kan ikke komme i Betragtning som Candidat igen, førend andre 5 Aar ere forløbne; skulde han ved Udløbet af dette Tidsrum endnu staae i Kredit, da kan han atter vælges og betragtes som en ny Candidat. Den nuværende Præsident, „Prieto“, hører til de Gjenvalgte; hans Tid er udløben i førstkommende Juli Maaned, og man er allerede spændt paa et nyt Valg. Prieto omtales som en svag, ganske godmodig Mand; han skal beklæde sin Post ved Indflydelse af Portales, som helst ønskede et Styggehovet, for at han selv desto bedre — ligesom forhen Cardinal Hildebrandt — kunde agere under et selvstændigt Overhoved. Ministeriet bestod af Mænd, der ligeledes tillagdes en god men svag Billie; det eneste Medlem, der ragede op over Collegerne, var en vis Tocurnal, der er Aspirant til Præsidentskabet i Juli. Han harmonerede ikke godt med Præsidenten og de øvrige Medlemmer af Ministeriet, var ofte i stærk Opposition til dem alle, og havde flere Gange begjæret sin Afsked paa Grund af denne Uovereensstemmelse. Dette Ønske er imidlertid aldrig

blevet ham tilføjet; thi dels erkendtes hans Capacitet og Overvægt i Ministeriet, dels var det almindelig antaget, at denne Tattenaf var en Ibmygghed og Bæstedenhed af samme Natur som Octavians; og ligesom han hidtil er vundet igjen ved et godt Ord, saaledes er man sikker paa, at hans Hensigt med denne Resignationen ingen anden har været, end at pirre og anspore sit Parties Gemytter til at samle Stemmer til Juli Maaned saa meget større Engsteligbed; maaskee kan dette Puds ikke være saa slet beregnet. Den Mand, som er hans Rival og har et stort Parti for sig til Præsidentvalget, er en vis General Bulnes, der vandt Slaget ved Huncay i Nordperu mod Santa Cruz, og omtaltes som en kraftig og alvorlig Charakter; om nogen Tredie, som kunde komme i Betragtning, var ingen Tale.

Kirkens Forhold til Regjeringen er i Chile for Diebliffet saare gunstigt, fra Geistlighedens Side betragtet; men efter den almindelig herskende Mening har Staten ingen Fordeel af den Indflydelse, som Geistligheden øver paa Ministeriet; med Rette bebrejdede man dette, at Præsident og Ministre gik i Geistlighedens Ledebaand, og at de ingen Beslutning af Betydning vovede at tage uden foregaaende Consultation med Geistligheden. Det er et af de Haab, man nærer i Anledning af Bulnes's mulige Valg til Præsident, at denne Mand vilde hæmme dette Uvæsen; medens der paa den anden Side var Frygt for, at Tocurnal skulde vedblive at være et afhængigt Redskab.

Geistlighedens Anseelse i Chile fik just under vort Ophold en forøiet Glorie derved, at Republikken fik sin egen Erkebiskop. Tidligere har den kun havt sin Biskop i St. Jago ligesom i andre Dele af Riget, en Omstændighed, der hidrørte fra Republikkens tidligere Afhængighed af det vicekongelige Sæde i Lima, hvor ogsaa den spanske Erkebiskop residerede. Uagtet Chile allerede i lang Tid har været uafhængig og i verdslig

Henseende været ligesaa complet organiseret som „Peru“, har dog Gæstligheden først i Aar faaet sig en Primas. Den nye Erkebiskop var tidligere Slet og ret Munk; formaaende Familieforhold hævede ham pludselig til Kirkens Overhoved, uden at man egentlig veed, hvad denne obscure Personlighed kan udrette i denne Bærdighed; Kirken kan i det Mindste ikke love sig noget af ham, med mindre det skulde ansees for en Fordeel, at Regeringen kan haabe at nytte Kirkens Overhoved efter sit Døst. Iøvrigt træder Kirken i Chile ganske bestemt frem; ja udenfor St. Jago mærker man saare lidet til den. Jeg levede i Balparaiso i tre Uger, uden at jeg saa det mindste Tegn paa Katholicisme, naar jeg undtager de nødtørstige Messer, som holdtes. I Hovedstaden er det jo noget anderledes, men efter Alt, hvad jeg hørte, saaldt Catholicismen heller ikke her i Vinene. Foruden de almindelige Munkeordener, som findes over hele det catholiske Sydamerika, traf jeg i Chile og senere i Peru en spansk Orden „Mercedarierne“, som jeg ikke før havde seet noget til, og som heller ikke findes paa Østiden. Mercedas-Ordenen har sin Oprindelse fra Maurernes Tid i Spanien, da et Antal af forfulgte Spaniere sluttede et Broderskab under et selvvalgt Overhoved og gave deres Orden Navn efter den „hellige Moders Naade“. Mercedarierne bære en smuk, hvid-gul, gennemsigtig Ordensdragt, udmærke sig ved Keen'ighed og Orden i deres ydre Liv, og nyde en for Munkes ganske usædvanlig Agtelse. Mig tiltalte de Individuer, jeg saa af denne Orden, paa en saare behagelig Maade ved deres Physiognomier og hele Maade at vise sig paa, og det var den eneste Orden, af hvilken jeg modtog et behageligt Indtryk, og om hvilken jeg hørte en almindelig rosende Dom. Foruden Mercedarierne stødte jeg ogsaa her paa Augustinerne i deres sorte Kutter. Med Undtagelse af Dragten havde disse bortgivet al geistlig Character. Jeg saa dem ikke med heldende Hoveder,

men altid som dierve Riddere tilhest. Augustinerne i Chile nævntes som de rigeste Proprietatrer og Huuseiere. De fleste Klosters for denne Orden have opløst sig, og disses gamle Eiendele ere gaaede over i de Enkeltes Hænder. Augustinerne aagre nu med dette timelige Pund paa en aldeles verdslig Maade og have Ord for at være fortrinlige Speculanter, der forstaae at udvide deres faste Eiendomme baade paa Landet og i Byerne. Denne Velstand skulde de heller ikke; jeg saae aldrig pragtigere Ryttere end disse Brødre, baade hvad deres egen Dragt og Hestens Beklædning angik; de rede altid sorte glindsende Heste, og virkelig toge de sig stolte og godt ud, naar de i deres sorte og nye Ordens-Dragt tumlede sig paa de smukke og rigt prydede Dyr.

Geistlighedens Venning i Chile har for nogle Aar siden undergaaet en Forandring, som visselig er gavnlig og god i sig selv, men ikke til Bedkommendes Fordeel. Alle Kirkenes Eiendomme ere ikke længere i Geistlighedens Hænder men indtagne under Fiscus. Enhver Geistlig, baade i Byerne og paa Landet, har sin bestemte Venning efter den Stilling og Rang, han indtager i Kirken. Biskopperne og de egentlige Canonici i de større Stæder ere rigelig aflagte, hvormod den store Mængde af Clerici omkring paa Landet have en tarvelig Sold.

Efter Republikkens Grundlov er ingen Religion tolereret uden den romersk-catholske. Det kaldes derfor en ganske særegen Begunstigelse, at Englænderne i Valparaiso have faaet Tilladelse til at opføre et Bedehuus og ansætte en Præst ved dette, og at det i Forbindelse hermed er indrømmet dem at have en Kirkegaard ved Siden af den catholske udenfor Byen. Jeg troer imidlertid, at den samme Begunstigelse let vilde blive tilskaaet enhver Nation, at fri Religionsøvelse i Virkeligheden er tilskaaet i Republikken, og at Principet er at betragte som dødt og magtesløst.

Under vort Ophold i Valparaíso fik jeg to Gange Anledning til at besøge den engelske Kirkegaard. En amerikansk Fregat, som fort i Forveien havde ligget paa Station ved Valparaíso og var gaaet paa et Krydstogt op ad Kysten, mistede sin Chef i Soen. Fregatten kom ind til Valparaíso for at begrave den Afdøde. Saa snart denne Efterretning hørtes omkring paa Rheden, samledes Flagene paa alle Krigsskibe og paa de amerikanske Coffardimant; „Flaget paa Halvt“ er nemlig det Tegn, med hvilket man tilføes bærer sin Sorg tilstue. Alle Krigsskibene bleve ved Circulaire indbudne til at ledsage den Afdøde til Jorden den 12te Marts. En Præst har sit Sted ved Graven som ved Buggen, og det blev bestemt, at jeg skulde følge med fem Officerer fra Bellona. Det er en Lov i Chile, at intet Pig om Dagen maa bringes til Kirkegaarden; dette maa skee om Natten, og Processionen kan da finde Sted til enhver Tid. Til det bestemte Klokkeslet sattes af fra alle Skibene, og Følget samledes paa Pladsen ovenfor Skibsbroen. Da jeg kom ind til Byen, undrebes jeg over det store Antal af militaire og civile Mænd, af Budne og Lindbudne, som her vare forsamlede. Efterhaanden ordnede Toget sig og sattes i Bevægelse ved et Musikcorps, som angav Marschen. I Spidsen af Toget gik jeg ved den engelske Præstes Side; og da jeg fra Høiden af det Bjerg, hvorpaa Kirkegaarden ligger, og op ad hvilket man maa stige ad en temmelig besværlig Snirkelvei, kunde overse den Række, som dannede dette Følge, var jeg overbevist om, at jeg aldrig før havde seet noget større eller mere høitideligt Følge. Menneſter af alle Nationer og Tungemaal, af alle Troesbekjendelser, af alle Stillinger og Billaar, vare her samlede paa den snevre Vej til Dødens Port; næppe vil jeg oftere i Livet faae et klarere Billede paa, at det fælleds Raal for alle Dødelige er den stille Grav, og at den bringer alle Forskjelligheder til at tie, nedbryder alle Stillevægge

og knytter moderlig dem sammen, som før vare saavidt adspredte. Følt fra den Afdødes Skib bare hans Kiste fra det lille Kapel, i hvilket den var bisat. Ved Graven fungerede den engelske Præst fra det stationerende Admiralskib. Den engelske Ritus ved ikke, hvad Vigtaler betyder; de have derimod et meget langt Ritual, som oplæses over Graven; det bestaaer meest af længere og kortere Citater, ordrette efter Testamentet og af forskellige Bønner, som slutte sig til disse Bibelssteder. Ritualet var efter mit Skøn i højeste Grad opbyggeligt og smukt, og det blev mig ved denne Heilighed en klarere Overbevisning, at vore tre kirkelige Sætninger, der savne al bibelsk Charakter og al Bøn, i højeste Grad ere mangelfulde og magre. Paa den anden Side taalte det engelske Ritual vel ikke ubetydeligt Afslag; det kan ikke med hurtig Stemme læses paa kortere Tid end et Kvarteer og udgjør over to Blade tæt Tryk i Ritualet; Bønnerne ere for mange og Citaterne for lange. Præsten kaster ikke Jord paa Kisten ifølge den episkopale Kirkes Skik; Graveren eller maafee en Anden under andre Forhold end dem, jeg her omtaler, staaer med Spaden i Haanden og kaster de tre Skuffer Jord, naar Præsten i Ritualet kommer til det tilsvarende Sted; med en langsommere Udtale og stærkere Betonning fremhæver blot Præsten disse Ord af Ritualet. Efter Jordbepaakastelsen blev over Graven affyret forskellige Salver, hvorefter Toget opløste sig og gik tilbage til Byen og Skibene.

Anden Gang kom jeg ex officio til at gjøre denne Vandring til Kirkegaarden, da jeg maatte ind for at jorde en Mand, som døde ombord i Bellona. For hans Skyld maatte vi opsætte vor Afreise fra Valparaiso een Dag, fordi det er en Bestemmelse i vore Krigsartikler, at Enhver, som døer ved Land og kan bringes i Jorden, ogsaa skal begraves. Den 31te Mars om Morgenens Kl. 4 satte vi af med Viget i

dybeste Mørke og Stillehed. Dag det Fartøi, som førte en Officer og mig, fulgte Skibets Varslaase, hvori Riget stod omgivet af brændende Lanterner, og i hvilken Underofficerer og Matroser fulgte deres Kammerat. Ved Strandbredden gik efter Aftale Graveren fra Kirkegaarden med en Lanterne og angav Landingsstedet for os. Det lille Følge var snart ordnet og fandt Veien ved Hjælp af vore 6 Lanterner. Paa Kirkegaarden ventede vi en halv Time paa Solens Opgang og indviiede derefter vor bortgangne Reisesfælle til den fremmede Jords Fred. Vore Føll fyldte Graven halvt med Jord og vendte derefter tilbage til den levende Færd paa Fregatten, som samme Dag gik under Seil.

Regjeringen i Chile understøtter en eneste Dannelses-Anstalt i „St. Jago“, men har endnu intet Stridt gjort til at fremme almindelig Oplysning i Riget. Det er overhovedet den store Feil og Mangel ved alle de sydamericanske Stater, at Interessen for offentlige Underviisnings- og Opdragelses-Anstalter er indskrænket til en enkelt i Ravn og Organisation meget lovende Skikkelse, medens den store Mængde af Børn, hvis Skæbne har nægtet dem at kunne have Forbindelse med denne Anstalt, nødes til at opvære i den krasseste Uvidenhed. „Institutio nationalis“ i St. Jago er saaledes Republikkens eneste Skole og Høiskole. Denne Anstalt er meget betydelig og tæller i Gjennemsnit henimod 600 Individer, som frekventere Underviisningen. Af dette Antal ere imellem 150 og 200 stadig betroede Institutet baade i og udenfor Skolen; de leve og opdrages af dette efter en Plan, der ligner den bestaaende ved Collegierne i Rio Janeiro. Underviisningen for Begyndere er især lingvistisk og mathematisk; Børn af engelske, franske og andre europæiske Familier kunne her dyrke Moderemaaliet ved Siden af Landets Sprog. For dem, som videre agte at hellige sig Videnskaben, ere tre høiere Faculteter, i hvilke de

med et frit Valg kunne træde over, et juridisk, medicinsk og mathematisk nemlig. Den theologiske eller geistlige Dannelse faaes i Klosterstoler og theologiske Lecaer, men det skal ikke være stort bevendt med denne Dplysning. De egentlige Canonici staae i et slet Renome fra Dplysningens Side, og Mængden af Clerici og Munke fradømte man aldeles al aandelig Udvikling. Almuens Opdragelse er over hele Riget overladt til sig selv, og selv de formuende Forældre udenfor St. Jago have ingen Velighed til at faae deres Børn opdragne, naart ikke en privat Mand høldigvis har oprettet et Institut paa egen Beføstning og Risiko. Men uden at tale om, hvor lidt der lader sig haabe af et privat Institut i disse Lande, hvor ingen Rivaliseren kan finde Sted, og hvor Forstanderen er en deus ex machina uden at give nogen Garantie for sin Dygtighed, saa betales Entreen til et saadant Institut efter syd-americansk Maalestok, det vil sige saa høit, at ifkun bemidlede Forældre kunne overkomme at spendere den paa Børnene. Tilmed er den simple Mand's aandelige og moralske Standpunkt i disse Lande saa lavt og indskrænket, at det aldrig falder Forældre ind at ansee Dannelse for en Fordeel eller at ville gjøre Opoffrelser for dens Skyld. Stolen maa aabnes og Staten indbyde til at besøge denne; saalænge dette ikke sker, lade Forældrene sikkert Børnene ligge i og udenfor Husene, for at bette en Skjerv af de Forbigaaende, og først Hungeren nøder efter Aars Forlob de Børne til at gjøre noget Nyttigt med Hænderne og driver dem til at gribe den første den bedste Udvei til en Eksistens i Livet. I Balparaiso, Landets næstvigtigste og største Stad, er f. Exempel aldeles ingen offentlige Stoler; der findes et privat Drengelinstitut og to private Stoler for Pigebørn. Drengelinstitutet besøgte jeg flere Gange og blev mere og mere overtydet om den Overfladiskhed, hvormed den hele Underviisning drevs. Forstanderen var en eventyrlig

Polak, der efter flere forgæves Forsøg paa at komme frem i Europa for en Deel Aar siden søgte sin Lykke i Nordamerica, hvor han var saa heldig at blive ansat som Rættelærer paa et americanst Krigsskib, der gik til Vestsiden af Sydamerica. Hans Forhold ombord var imidlertid saaledes, at man snart overtøvedes om, hvor uskiftet Manden var til at beskæde denne Post, og hvor lidet denne polske Flygtnings løse og ubundne Ideer passede i et Orlogsskib. Han tattede derfor af i Balparaiso og vandt ved store Ord de forlegne Forældres Tiltro: han oprettede en Skole, ved hvilken han ansatte „Profesorer“ og selv agerede som første Professor og Rector. Men de bedste blandt disse Medhjælpere ere ligesom Forstanderen forulykkede Eventyrere, to Franskmand, som ved et Skibbrud paa Kysten bleve reddede til Balparaiso og fik Ansættelse hos Polacken. For Diebliffet staaer Institutet sig godt og giver et rigeligt Overskud; men Dinene ere efterhaanden aabnede paa Fjell, og Polacken er mere og mere anseet for en miles gloriosus. Det blev derfor almindelig antaget, at denne Anstalt havde culmineret, og man forudsaae dens tilkommende Skjæbne grant, at naar det er lykkedes disse Skibbrudne at faae Hjelpe ved Hjælp af chilenske Dubloner, saa ville de seile deres egen Sø og lade Institutet skotte sig selv. — Nogle Klosterdamer i Balparaiso have i længere Tid havt et Asyl for Vigeboern, men Hovederne ere saaledes blevne forbreiede paa denne Ungdom, at Forældrene, navnlig de protestantiske, have Frygt for at betroe deres Børn til disse catholske Søstre og glæde sig over, at en engelst Dame sidste Aar har begyndt en Underviisning for den qvindelige Ungdom.

Det vilde være meget utafnemmeligt, om jeg hvælede ved Balparaiso uden at omtale „der deutsche Verein“ her. Ligesom de Tydske overalt mødte os med udmærket Venlighed og Forekommenhed, stykke Fregattens Officerer ogsaa den tydske

Forening i Balparaíso mange æble Glæder og Nydelsfer. Den Omstændighed, at de mange Tybste i Balparaíso, paa enkelte Undtagelser nær, ere unge, ugifte Mænd, engagerede af fremmede Handelshuse, har her meer end paa noget andet Sted fremkaldt Trangen til et fælleds Foreningspunkt, hvor det lille Fædreland kunde samle sig i det Fremmede. Denne Forening kom os strax imøde med en almindelig Indbyggelse til at benytte dens Locale og deeltage i dens daglige Sammenkomster om Aftenen. Ogsaa i Rio var en tybst Klub, som viste os den Dymærksomhed, at give os uhindret Afgang til sit Locale; men denne Klubs Natur var ganske forskjellig fra de Tybsters i Balparaíso; den lignede mere et offentligt Sted, hvor man kunde læse Aviser, spille Billard og Kaart, men hvor der ikke herskede den intime Forstaaelse og det aabne og frie Vennesind, som besjelede alle Medlemmerne af den tybst Forening i Balparaíso. Hver Aften fandt man her en Samling af unge, livfulde Mænd, som efter endt Dagværk søgte hverandre og mødtes med en Hengivenhed og Åferlighed til hverandre, som tilhørte de alle den samme Familie. Jeg har aldrig før truffet en Forening af unge Mennesker, besjelet af en renere og ædlere Samfunds Aand end denne Forenings Medlemmer. Ordet var frit og Discursen levende og almindelig; men Ingen vovede at misbruge Ordet eller krænte den gode Tone. Det faldt ikke nogen Enkelt ind at føre smudsige Gjenstande paa Bane; han vidste, hvorledes disse vilde blive optagne af Selfabet; og langt fra dem alle laae det at fremføre haarde Domme eller fornærmelige Udtryk den Ene mod den Anden. Jeg maatte mange Gange beundre den Tone, som styrede og regjerede dette Samfund. Naar man hender den skurrende Character, som et Selfab, der bestaaer af lutter unge Mennesker, saa let antager, naar man veed, hvor snart letfærdig Vittighed og Raadighed hos enkelte Medlemmer vinder et Herredømme over Conversation og Un-

derholdning, saa maa man undres over, hvor aldeles denne Zone er bleven holdt ude her. Foruden levende Discussion var Musikken et oplivende Element i Foreningen; hver Aften gave de musikalske Herrer Roget til Bedste paa Fortepiano, Violin eller Floite; og nu og da gaves større Aftenunderholdninger af Dilettanter, hvortil Selskabet pleiede at indbyde fremmede Damer og Herrer. Spil er ikke forbudt, men det er en stille Lov, at der ikke spilles anderledes end ganske lavt. Selskabets Bibliothek er endnu i sin Barndom, men det blev brugt og nyttet efter sin Hensigt, baade til Ublaaning og Læsning i Localet. Flere Aftener bivaanedes jeg med Fornoielse for luftet Dor sceniske Samlæsninger og andre Foredrag af Medlemmer, som i Forveien med Glid havde sat sig ind i Foredraget. Det er let at fatte, hvor stor Priis vi maatte sætte paa denne Forening i en Stad, som aldeles ingen Abspredelse tilbød. Der hengik heller ingen Aften, uden at jo en Deel af Fregattens Personale tilbragte den hos de tydske Gæsteverenner. Omgiivet af Mænd, som i længere eller kortere Tid havde opholdt sig paa Bessiden af Sydamerica og bereist denne, havde jeg rig Leilighed til at høre om Landet og dets Indreninger. Hver Aften jeg forlod Foreningen, gik jeg bedre underrettet bort; og som en rig Rilde til Fornoielse og Kundskab skal „der deutscher Verein“ i Valparaiso altid leve i min taknemmelige Erindring.

Efter de Tydskes Exempel havde ogsaa det unge England dannet sig en Klub; men denne var af en ganske anden Ledenis. Englænderne komme ikke sammen for at stille Mændens og Hjertets Trang alene; Pokalen maa staae fyldt paa det Vord, om hvilket de skulle føle sig tilfredse. Paa Grund af denne Uovereensstemmelse mellem den noisomme, aabne og hjertelige Character, som befieler de Tydske, og Englændernes stolte, frastødende og luxuriøse Væsen fandt heller ingen intim Forbindelse Sted mellem disse Foreninger. Dog havde man gjenfidi-

søgt at nærme sig hinanden, uden endnu at være kommet videre end til et aftalt Schakparti, som stiftetviis blev spillet i de forskellige Localer. Vel at forstaae, spillede den hele Klub mod Bederparten det samme Parti, der ofte varede gennem flere Aftener. Under denne venstabelige Kamp sidder hvert Parti i sit Bærelse med et Schakbrett, og et tredje Brett er posteret i den aabne Dør mellem Bærelserne; paa denne stumme, uwillige Mellemmand gjøres de uforanderlige Træk fra begge Sider til gjensidig Underretning, medens Partierne benytte de andre Brebter til de mange Prøver frem og tilbage, som Mængden af Raadgivere giver Anledning til. Jeg bivaandede et saadant Møde i tydske Klub. Englænderne kom fivte og ordnappe, toge strax Plads ved deres Schakbrett, hvor de lydløse sadde om Bordet, indtil den fastsatte Tid var omme; hvert Træk, som blev gjort paa det stumme Brett, førte de strax til Protocols, og mellem hvert Træk toge de en Slurk af de stærke Sager, som de Tydske havde sat for dem. Kampen kom den Aften ifte til Afgjorelse. Iøvrigt lover jeg mig af dette Spil ifte nogen god Frugt for Samlivet mellem Foreningerne; thi det var tydeligt at see og forstaae af de Tydskes Tale, at Spillet allerede var blevet en lidenskabelig Vreslag, og at navnlig Englænderne havde vundet en meget tvetydig Opførsel, naar de maatte gaae bort fra et tabt Parti som matte og overvundne.

Den tydske Forening lod det ifte blive ved den daglige Forekommenhed, som blev os vist i dens Locale, men den sendte os en Dag en Deputation ombord med Indbydelse til en Ride-tour ind i Bjergene, hvor de i en Dal, bekendt under Navnet "val de duc" udbade sig den Fornoielse at give en lille „Pistif“. Indbydelsen blev naturligtviis modtaget med en erkjendelig Glæde. Saamange af Officerpersonalet, som for Tjenesten kunde forlade Fregatten, stode ridefærdige paa Skibsbroen Kl. 9 den

bestemte Morgen; og fra de Tybsters Side mødte saa mange, som nogenlunde kunde rive sig løs fra Dagens Arbejde. Efterhaanden samlede sig en Cavallade af omtrent 30 Personer, som alle bære den nationale Ridebragt „Puncho“. Dette Klædningsstykke er en Art af Støvslappe, men som ikke er videre end et Stykke uldent eller linnebt Løi i Kvadrat med et aflangt Hul i Midten, hvorigjennem Hovedet stiftes, saa at Klædningsstykket hænger løst ned over Skuldre og Arme. Jeg vil her leilighedsviis bemærke, at denne Puncho er en saa almindelig brugt national Ridebragt, at hverken den rige og fornemme Kjøbstadsjunker eller Bonden fra Landet stiger tilhest uden Puncho. Og som i det Hele disse Landes Indvaanere sætte store Summer i deres Ridetoi, saa er deres Puncho mange Gange det kostbareste Klædningsstykke, de eie. Jeg hørte Tale om Punchoer til en Værdi af 4 à 5 Dubloner eller 120 à 140 Rbd. dansk; disse fine og kostbare ere vævede af Gjebehaar, ere bløde som Silke og have et Farvespil saa reent og levende, som jeg før aldrig har seet paa noget Løi. Foruden Punchoen er Sæddelen en dyr Artikel. Stigboilerne maae være af gebigent Sølvs, og ere efter Landets Skik i Regelen saa tykke og svære, at man som Fremmed kalder det naragtigt, at spendere Sølvet i saa overflødig Maade; thi det er langt fra, at Stigboilen er smagsfuld, eller at Gieren eftertragter det Smukke; det er en national Stolthed, at prange med de massiveste Stigboiler. Anderledes er det heller ikke med det sølvbeslagne Hovedtøi for Hesten. Sæddelen selv kan være ubetydelig, men dens Bedækning, der er en af Gjebehaar forarbejdet Samling af tynde Bær, er atter en kostbar Affaire. Med et saadant Udsyr viser den komplette Gaucher sig i Kjøbstaden. Men for at komme tilbage til vor Ridetour fra Valparaiso til val de duc, saa nøiedes vi Europæere med at sidde paa gode Heste uden Stabs; ifkun Punchoen maatte vi alle have over Skuldbrene. Førend Diet bliver

vant til dette brogede Stue, tyktes man sig klædt som en Hans Dvaft, men snart lærer man at paaffjønne det Hensigtsmæssige i ved denne Dragt mod Støv og Aftenluft. Veien til vort Maal gik bogstavelig i Begyndelsen opad de steile Hjeldrygge, hvor der hverken var Wei eller Sti; krybsende opad disse Straa-ninger naaede vi Høiden af den Bjergfrands, som omgiver Valparaiso; paa en dansk Hest havde vi aldrig naaet den, men vare paa mange Punkter rullede ned i Dalen. Paa Toppen samlede Selskabet og førtes til en Bjergvei, som var mere banet, men dog saa umagelig, at det kostede mig Anstrengelse, at følge med i det stadige Gallop op og ned ad disse knolde Stier. Man maa aldeles betroe sig til sin Hest og være ubekymret fra denne Side, og kan endda have nok med at holde sig samlet og bevare sig for Svindel ved Betragtningen af det Imponerende og Majestætiske i disse vilde Bjergmaesser og under den lynsnare Fart. Efter et Ridt af omtrent to Timer naaede vi vor Bestemmelse; den store Dal aabnede sig smilende for os, og omkring den hvide Dug, som laae udbredt paa det Grønne havde forudstillede Tjenere travlt med at gjøre Anretning. Efterat have rørt sig lidt i det Grønne, placerede Selskabet sig om det lave Bord; paa romersk Viis lænende os paa venstre Arm, den Ene i den Andens Skjodvinkel, holdt vi et styrkende Maaltid. Magister bibendi var en smuk, livfuld, dansk Mand, af alle de Lybste kaldet „Onkel“, den før omtalte Bestyrer af en Englænders Gods ved Chilibotta. Gjennem et yndigt, grønt, halvtudtørret Flobleie førtes vi henimod Aften tilbage til Valparaiso. Stemningen svarede ikke rigtig til det mange Gange farlige Ridt, som krævede Opmærksomhed; og det var et Guds Under, at 7 Ryttere, som med Heste og Mænd styrkede ned i en Bjergkløft, kom fra det uden nogen betydelig Skade. Efter et langsomt, men uforglemmelig smukt Ridt under de steile, bevorede Bække paa begge Sider af Flod-

leiet kom vi ud paa Veien mellem Balparaiso og St. Jago. Denne var bred nok til at entrere paa det gamle Gallop, og i dette gik Touren videre. Først ved et Binnhus, en lille halv Mill fra Byen, gjordes Holdt. Det lystige Selskab spiste her Druer i en forbausende Mængde og sit et Par unge Folk i Huset til at dandse en Salmaquerita for sig, en spanskt Nationaldands, der er søvrig og smægtende og ligner noget vor gamle Minuet; hvor den mister den træge Character, bliver den uansændig. — Det begyndte at hælde mod Aften, og i forskjellige Partier satte Cavalladen af fra Binnuset. Træt og modig, men med fiere og venlige Erindringer, kom jeg til Fregatten med Landgangsskiffene.

Alt, hvad vi kunde gjøre for at gjengælde de Lybstes Artighed, var at indbyde dem til Fregatten, for paa Søen at afbetale paa den Opmærksomhed, som var viist os iland. En Eftermiddag afhentede vore Fartøier Gæstevenerne paa Skibsbroen, og efter en Lykfeilads paa Fjorden lagde de til Fregatten. En Soiree, saa god som vi havde den, blev givet i Chefens Kabytter, og ved Vortgangen om Aftenen lyfte Bellona med Blinkfyrr fra Kærne.

To Dage efter vor Ankomst til Balparaiso reiste vor Chef og de Officerer, som udgjorde hans Følge, til „St. Jago“, for at underhandle med Regjeringen. Desværre laae St. Jago 36 danske Mile oppe i Landet. Der gik ingen Dilligencer eller Dagvoogne derop, men Reisen var extra og saa kostbar, at kun faa kunde tænke paa at besøge den. Efter Landets Skik leier man en Kabriolet for to Personer, som gaaer den hele Route igjennem. Kjørselen er for en Fremmed hålsbrækkende at see til; det gaaer i flyvende Gallop frem ad de krydsende Bjergrøve. To Heste ere spændte for Kabrioletten, men Ubleieren forudsætter eller medsender ofte 8 à 10 Heste, som stiftetviis spændes for. Det forstaaer sig saaledes, at den Omstændighed at høre

36 Mile, naar man dertil sætter 2 à 3 Mennesker og 12 Heste i Bevægelse, maa være en dyr Sag i Sydamerika. Paa Veien til St. Jago passerer to smaa Byer Casca blanca og Currecavi, og i den ene eller anden af disse overnattes gjerne af de Reisende. De Officerer, som vare saa lykkelige at have besøgt Hovedstaden, prisfe den yndige og originale Bjergvei og havde fundet et behageligt europæisk Liv i St. Jago. Den 27de Marts kom Chefen tilbage; i de følgende Dage gjordes Tilberedelser til Afreisen, og den 31te Marts Eftermiddag gik vi for en god Vind under Seil Nord efter til Lima.

Besøget i Peru.

Den sidste Marts skat vi atter i Søen for en god og gunstig Vind; Maalet for Reisen var denne Gang Lima, Perus Hovedstad, eller rettere dens Havn Callao; og denne Station var Expeditionens yderste og sidste. En Distance af omtrent 400 Mile opad Americas Vestkyst lagde vi tilbage i 9 Dage, i hvilke vi seilede med Læseil undtagen paa den sidste. Ligesaa rolig og eensformig som Fregatten gik sin Gang, randt ogsaa Livet ombord. Den mellemliggende Palme-Søndag holdt vi paa 20° S. Br. vor Andagt paa det rolige Dæk, medens Bellona usforstyrret passede sin Dont og løb 2 Mile i Timen. Skjertorsdag, den 8de April, vare vi paa Høiden af Callao, men da vi mod Morgenstunden styrede mod Kysten, seilede vi os ind i Stille og i en saa tæt og tyk Taage, at det ikke var os muligt at see 50 Skridt fra Skibet. I denne Situation laae vi og drev til efter Middag, da Taagen hævede sig og Indsejlingen blev klar. I Anledning af denne Taage vil jeg bemærke, at den er et sikkert og eiendommeligt Mærke paa, at man virkelig befinder sig under Nord-Perus Kyster. Næsten

uden Undtagelse ligger Landet hver Morgen bøllet i dette dunste, fugtige Klædebon, og mange Gange harver Taagen sig først ved Middagstid. Saa uenskelig denne Morgenslappe er med Hensyn til Sundheden, saa nødvendig er den for Vegetationen i Landet. Det er nemlig et mærkeligt Naturphænomen, at det saa godt som aldrig regner i det nordlige Peru; da vi besøgte Lima, var der i 7 Aar ikke faldet en Draabe Regn. Den eneste Bædste, som underholder Plantelivet, er den ligesaa siltre som mange Gange til Besvær tykke Taage, der daglig vedvæger Jorden og virkelig holder denne saa fugtig, at der i Nord-Peru, trods den fuldkomne Mangel paa Regn, dog ikke klages over Mangel paa Både for Vegetationens Skyld. Efterat Fregatten Skjærtorsdag Formiddag uden Stibsvagt havde ligget i en saadan peruansk Taage, dreves denne paa Flugt af en stille Brise, og snart fik vi Die paa Landet. Det første Punkt, som kommer frem ved Indseilingen til Callao, er en høi, aflang Klippe, St. Lorenzo, som strækker sig til Høire for Callao og danner den ene Side af den ypperlige og for de allerfleste Vinde siltre Rhed. Langsomt krydsede vi ind mod Byen og holdt hele Eftermiddagen gaaende mellem St. Lorenzo og Fastlandet. Da Mørket faldt paa, havde to stationerede Krigsskibe inde paa Rheden den Opmærksomhed at heise Lanterner, for at give os siltre Kjendemerker; ledede af disse slap vi godt ind og fandt en god Ankerplads lidt udenfor de andre Magters Dragsmænd. Komplimenteringer udebleve ikke længe fra disse; men de Brevskaber og Hilsener uden Komplimenter, som hjemme fra vare forjattede os i Lima, kom ikke, og med et stuet Haab maatte vi gaae til Hvile under det guldrige Perus Ryser.

Baade Callao og Lima ligge paa et Stykke Sletteland af flere Dvadratmiles Størrelse; forunderlig lavt og fladt strækker denne Slette sig fra Foden af de steile og høie Cordiller

ned til Havbredden. Naar man lander ved Callao, glæder man sig ved at betræde en ny, lige hensigtsmæssig og smagfuldt opført Stiksbro, hvis Mage jeg ikke traf i den nye Verden. Men fra Broen gjør man en falsk Slutning til Callao selv: Callao er et usælt, fattigt Hul. Den bestaaer kun af nogle faa, uregelmæssig anlagte Gader; Husene, der naturligviis ere byggede i spansk Stil, ere lave, forfaldne og smagløse; de bære næsten uden Undtagelse Præg af at være Armødens Boliger, og siden jeg forlod Funchal paa Madeira, har jeg ikke seet Fattigdom og Ureenlighed saa samdrægtig parrede som i Callao. Udenom den egentlige, fastbyggede By friste mange Mennesker Livet i Hytter, flettede af Rør og Straa, aabne og tilgængelige, ikke alene for Lyve og Røvere, som ikke her føres i Fristelse, men for Vind, Støv og Støv fra de alfare Beie, som løbe forbi. Midt paa Jorden i denne Hytte ligger gjerne en Straamaatte, som paa eengang er Familiens Bord og Seng; sjældnere seer man en eller flere hængende Matter, som tjene Familiens Lemmer til Hvilestæder. Udenfor disse Boliger opbygge de lade Indvaanere alle Ureenligheder fra Husene, og man ryster uvilkaarlig sine Klæder og sit Fodtøj, naar man slipper ud af disse Dvarterer. Forsaauidt som muligt at stille sig ved den fordærvelige Atmosfære, som disse Dyrer af Uhumfheder forarsage, fredes i Callao og paa flere Steder i Nord-Peru en Art af sorte Røvfugle, som i Lusindviis vandrer i og omkring Byen, for at fortære de henslængte Afsler og andre bedærvede Levnetsmidler. Intet falder den Reisende mere i Øinene, naar han kommer til Callao, end den overdrevne Ureenlighed og disse Sværme af Fugle, som skulle raade Bod paa den, saavidt det staaer til dem. Det Eneste, som paa en bedre Maade tilbrager sig Dymærksomheden, er den gamle Fæstning og de tildeels nylig istandsatte og udvidede Batterier, som ligge udenfor Callao til Høire ud mod Søen. Denne

Fæstning vidner om spansk Rigdom og Kraft; med Beundring gik jeg omkring mellem disse gamle, mækkommelig og kostbart opførte Mure og Volde, og med stille Gru besaae jeg de dybe, stumle, underjordiske Fængsler, som fik deres spækkommelige Lys igennem en lille jerngitteret Aabning. De saa og smaa Kirker, som findes i Callao, traf jeg næsten altid luffede; kun en enkelt Gang lyffedes det mig at faae Afgang, og jeg overbeviste mig tilstræffelig om, at man ligesaa lidt i Kirken som i de private Boliger gjorde noget for Sømmelighed og Orden. Callao's Omegn er deels et sandet, deels et moseagtigt Slettekland uden nogen frodig Vegetation: paa Engbundens Græs og Blomster sværme de smukke Insecter-og Sommerfugle, og mellem Krat og lave Træer, som hist og her staae i smaa Grupper, qvædrede Mark- og Engfugle, skøndt disse langt fra findes i Peru i saa stor Mængde eller med saa glimrende Farver, som jeg har truffet dem paa andre Steder i Sydamerica.

Efterat jeg ved gjentagne Besøg iland havde overtydet mig om, at Callao og dens nærmeste Omgivelse var en stor Ubetydelighed, blev det en stigende Attraa at komme til Lima. Fra Bellona havde jeg allerede mange Gange i Rifferten betragtet denne historisk berømte Stad, havde seet dens mange Spår og Taarne, som knejsede ved Foden af Cordillerne, og i denne Afstand svarede Lima fuldkommen til den vicekongelige Størhed, hvormed den stod tegnet for min Forestilling. Veien mellem Callao og Lima er omtrent halvanden dansk Mil; den fører over den store Flade, jeg ovenfor har omtalt, og naar man ikke lader Diet gaae et Par Mile forud, kan man ikke ane, at man befinder sig i et Bjergland. Veien selv er nærmest ved Callao macadamiseret, paa det midterste Stykke sandet, og i Nærheden af Lima brølagt som en Gade. Paa begge Sider af Veien ere indhegnede Marker eller Lunde af Krattov; Hegnene ere ikke Gjerder af opkastet Jord eller Stene, men

murede af Leer og see ud som begyndte Sidevægge til Huse og Bygninger; første Gang jeg hørte denne Bei, var jeg uvis om Hensigten af disse Mure, og det Hele havde nærmest Udseende af en stor og uafbrudt Ruin fra Callao til Lima. To Gange daglig krydsede luffede Diligencer hinanden paa denne Bei; om Morgenens Kl. 9 og om Eftermiddagen Kl. 4 rullede disse af med Passagerer fra begge Qvarterer, saa at man havde et beqvemt Befordringsmiddel mellem Fregatten og Lima. Prisen var jo rigtignok sydamericansk, en Plads i Diligencen kostede mellem 11 og 12 Ml. i danske Penge; men alligevel var Confluen mellem disse Steder saa levende, at jeg aldrig saae Diligencen med ubesatte Pladser, men som oftest med flere Divogne i Følge. Bellonas Personale gav den naturligtvis ogsaa noget af fortjene, da Lima havde og beholdt ligesaa meget Tiltrækkende, som Callao var de fleste ligegyldig og uden bindende Kraft. Paa den sidste halve Mil udenfor Lima mærker man paa mange Ting, at man nærmer sig en stor og navnkundig Stad; den brede, brolagte Bei, de høie og lange Alleer, gennem hvilke man kører, store Rotunder, planerede Stier og Spadseregange, Alt tyder paa en Stad af første Rang, om ogsaa alle disse Ting sige den Rejsende, at de hidrøre fra en gammel Tid og staae tilbage som Minder om en svunden Storhed. Gjennem en høj Port, ved hvis Sider ere plantede to gamle Kanoner, holder man sit Indtog i Lima. Byen viser sig ogsaa indenfor denne stor og anseelig; fra de brede og lange Gader seer man igjennem Portene ind i de store spanske Huusgaarde, smykkede med Blomster, Statuer, Buste og andre Pryddelser, der kunne tjene Beboerne til Underhold fra de tilstødende Bærelser. Vistnok er der i Lima, som er stor og vid i Omfang, en heel Mængde forfaldne og vanjirende Bygninger; vistnok er heller ikke her en Reenlighed og Orden paa Gader og Pladser, som i en europæisk Hovedstad; vistnok lever i Lima

et meget stort Antal af fattige og ufortømmene Mennesker: men alligevel har denne Stad indtil den Dag i Dag bevaret en Glæde af den tidligere Rigdom og Velde; og viser dens nuværende Skikkelse ogsaa tydelig nok tilbage til en større Glædeperiode, da Lima var Hovedsædet for hele Sydamerikas Vestside, saa findes der for Øieblikket næppe nogen Stad i Sydamerika, som overgaaer Lima i ydre Størhed eller maaler sig med den i nobil Stil.

Den siden Vicekongernes Dage altid mere aftagende Føllemængde i Lima har givet Anledning til et stort Misforhold mellem Byens Omfang og Indbyggernes Antal; for Øieblikket tæller Lima ikke meget over 60,000 Indbyggere, medens Byen i sin nuværende Skikkelse er beregnet paa det dobbelte Antal. Følgen heraf er, at mange Kvartaler i Lima staae saa godt som ubeboede eller have i al Fald en saare sparsom Befolkning. Nærlig er dette Tilfældet med alle de ydre Kvartaler af Byen; Indbyggerne, baade Handlende og Embedsmænd, have truffet sig sammen i det midterste Parti af Byen, og medens alle Gader omkring det store Torv, „la Place“, ere oversyldte af Boutikker og Mennesker, saa staae de ydre Gader saa godt som øde og tomme. Det er paafaldende at komme fra det indre Kvarteer af Byen ud i de ydre; Overgangen fra en myldrende Folkemasse og de mangfoldige Boder til de øde Gader og Boliger, hvor Portene ere lukkede, hvor ingen Handel og Vandel og kun enkelte Mennesker lade sig see, fortæller den Fremmede paa en slaaende Maade, hvorledes det gamle Lima er trøbet ind og har truffet sig sammen til sit Centrum. Paa „la Place“ og under Vuegangene, som paa de to Sider omgiver denne, seer man det eiendommelige Liv i Lima; dette Punkt er fra Morgen til Aften ligesom en Udfillingsplads for Mennesker og Handelsartikler. De til Vuegangene stødende Huse ere uden Ungtagelse alle Boutikker, fra hvilke de kostbare

Barer stikke de Spadserende i Vinene; paa den anden Side af Hvelvingen ud til Pladsen ere ligeledes Kramboder opstillede mellem Villerne, men disse Boder ere bevægelige; de opslaaes hver Morgen og nedtages igjen hver Aften. Mellem saadanne Rækker af Kofthandlere følger Folkemassen frem og tilbage; de spanske Herrer og Damer, hvis Liv nu engang er indviet til en uivirkom og slappende Nydelse, søge efter det behagelige Formiddags Othum hjemme Adspredelse og Lidsforbriv under Buegangene. Fra disse fører en lille Gade til den prægtige Steenbro, som er slaaet over den brusende Flod Rimac, og paa den anden Side af Floden ligger den saakaldte „Alameda“, en offentlig Spadseregang under høie Alleer, som efter Dagens Orden ogsaa maa promeneres igjennem om Eftermiddagen før Solens Nedgang. Saa eiendommelig og eensformig dette Liv viser sig i Lima, saa original er ogsaa den Dragt, som Fruentimmerne bære i denne By. Et tykt Silkestjort, stiftet i tætte Folder, er fastgjort omkring Livet og er ikke længer, end at man altid maa lægge Mærke til de lyse, silkeblaae Fodder, som Damerne i Lima forstaae at stikke paa en paafaldende yndig Maade. Ved Skjortet eller „Sajaen“, som den hedder, er paa Ryggen fastgjort et Stykke Silketoi, saa rummeligt og vidt, at det naaer op over Hals og Hoved og tjener disse til Bedækning. Foran bliver dette sidste Dverfstykke holdt sammen af Damens Haand og bæres saa tæt sluttet for Ansigtet, at ifkun det ene Øie er synligt for Verden udenfor. Under en saadan Dragt, der er lige kofibar og flatterende, gaar alle Damer i Lima; uden Sajaen vove de sig aldrig paa Gaden. Sajaen er i sit Snit ganske stereotyp; den sorte Farve er den almindelige, men Ungdommen bærer den dog ogsaa af lysere Farve. Det forstaaer sig, at Damerne i Lima under denne Dragt have en stor Fordeel fremfor Kavalererne; selv ukjendte og dækkede, stikke de med det ene Øie paa den aabne,

lade denne, førend „Gloria in excelsis“ er sunget Løverdags Aften. Disse Scener tilhøre dog mere Landet end Kjøbstaden, hvor andre Ceremonier dele Opmærksomheden og tage Gemytterne i Beslag.

Foruden Cathedralen har Lima mange store og prægtige Templer. Maafee kan Bahia maale sig med den i Antal af Kirker, men den Storhed og Mægtet, som Helligdommene i Lima frembyde, findes næppe noget andet Sted i Sydamerika; ogsaa i denne Henseende seer man den gamle kongelige Rang. Jesuitternes gamle Collegium og Kloster i Lima har været en Institution, hvis brændende Iver for Catholicismen udstrakte sin Virksomhed over den hele Vestkyst af Sydamerika og fortrinlig i Peru; deres vidtomfattende Sæde staaer endnu som Bygninger for Evigheden, efterat de selv ere fordrevne af Landet; Jesuitternes Collegium og Kloster og deres Kirke, som bærer „St. Peters“ Navn, sees og beundres endnu for det Omfang og den Rigdom, disse Bygninger bære tilstue, og ere talende Vidnesbyrd om den Indflydelse, disse hellige Brødre have haft, og om de Midler, som have staaet til deres Naadighed. Næst efter Jesuitter-Collegiet, hvis Bygninger og Gælder nu enten staae tomme eller ere tagne i Beslag til andet offentligt Brug, hvis Kirke — St. Peters Kirke, som den kaldes — er en aaben og almindelig Sognekirke, er Benedictinerenes Kloster med alt Tilhørende, det navnkundigste og største i Lima og har det Fortrin frem for hiint, endnu at være levende og virksomt. Den nuværende Erkebiskop er Munk af denne Orden og vedbliver at bevare en levende Fortærlighed for dens Velværen. Daglig besøger han Klosteret; han har forbeholdt sig et eget lille Bedeværelse, hvor han forsamles med Klosterbrødrene, og hvorfra han med disse daglig foretager en Vandring gennem Klosteret og dets Kirke. Da jeg besøgte dette Kloster, traf det sig saa heldigt, at jeg mødte Kirkens Overhoved paa denne

apostoliske Vandring, fulgt af 4 eller 5 Brødre af Ordenen. Klosteret tiltalte mig paa en ganske overordentlig Maade. De svære Buegange baade foruden og i øverste Stokværk vække virkelig Forbauselse; man studser over de mægtige Mure og Piller, hvorpaa denne uhyre Girkant støtter sig. Klosterkirken er stor og rig, men forfalden; Gallerierne ere smykkede med Portraiter fra en founen Tid; den i Midten liggende Klostersgaard er indrettet til en venlig Have, hvor Blomster og Træer prange med deres Rigdom omkring et levende Budspring. I Forbindelse med Benedictinernes Kloster staaer en Poenitentse-Stole, som hidrører fra den nyere Tid. De unge Klerker leve her under strenge asketiske Øvelser, afværende i 14 Dage til 3 Uger. Uheldigviis kom jeg til dette Poenitentse-Klosters Port just som Poenitenterne vare til Bøn og Pidsken, og der blev mig af den Grund formeent Afgang. Paa Tilbageveien gjennem det store Klosters Buegange maatte jeg spørge mig selv, hvor den gamle Tid var — den Tid, da Munkene vare rige og mange nok, til at kunne bygge og opfylde dette uhyre Rum. Forbum havde de levet her i Hundredeviis, nu var hele Klosterets Besætning indskrænket til Fyrgetyve. Ogsaa de øvrige Ordener, som jeg kjendte fra Øst- og Vest siden af Sydamerika, fandtes i Lima og havde Klosters her, men i den Grad var Munkenes Antal formindsket, at man anslog mig det hele, fulde Beløb af Munke i Lima til 1000. Lima er saaledes i Virkeligheden ikke mere det glimrende Pysspunkt for Catholicismen, som den har været og tildeels endnu har Ord for at være. De store imponerende Mindesmærker staae tilbage og bevare det svagere Gjenfsin, men Jesuiternes Iver er sluttet, den religiøse Begeistning dæmpet og udgaaet hos Folket i Peru som i de øvrige sydamericanske Stater, og Geistligheden i Lima arbejder meer end paa noget andet Sted paa at berøve sig selv al moralsk Bægt og Indvirkning paa Folkelivet. De Geistlige ere ikke her som i Chile berøvede

deres gamle Eiendele og Hertligheder; de ere i fuld Besiddelse af alle de faste Eiendomme, som ere skænkede Kirker og Klostere, og det er uhyre diensomme, over hvilte disse disponere i Lima. Der tales med stor Misnoie om de overdrevene Indtægter, som enhver Geistlig lige fra Erkebiskoppen til den ringeste Klerk fortærede; Erkebiskoppens Intrader ansloges til 100,000 Rd. dansk. Hele Qvarterer i Byen tilhøre Kirker og Klostere, og naar man veed, hvortledes det betaler sig at være Huuseier i Lima paa det beboede og søgte Streg, kan man vel forstaae, at det har noget at betyde, at være Eier af hele Gader, for ikke at tale om de store Indtægter, som ogsaa fra Landet tilflyde Geistligheden i Hovedstaden. Denne overflødige Lønning forbruge Kirkens Tjenere i Lima paa en saa vellystig og lav Maade, at de ved deres Liv og Levnet virkelig give Forargelse. Jeg har aldrig før seet en catholisk Geistlighed, der saa aabenbart trodsede alle Hensyn til Stand og Stilling i Samfundet, som den i Lima; thi virkelig traadte den alle Sammenlignhedens Love under Fodder. Det var ikke alene Mangel paa al aandelig Dannelse, der her som paa de fleste andre Steder nedsatte Geistligheden i Folkets Dine; men dens Liv og Levnet var usædeligt indtil Frækhed. Vilde man i Lima see Geistligheden ret opromt og paa sin Plads, da skulde man ikke gaae til Kirken eller Klosteret, hvor man i al Fald kun vilde finde dem, saalænge Messen og Bønnen holdt dem bundne her, men da søgte man de offentlige Steder, Kaffeer, Billardhuse og Conditiorier, da lastede man blot Diet ind i Boutikkerne, og Kirkens og Sædelighedens Piller fandtes paa deres rette Hylde overalt, hvor der var verdslig Nydelse, Glæde og Adspredelse at finde. Til Trods for Coelibatet er i Lima en heel Gade Bopæle for de Geistliges private Familier; aabenlyst for Bændens Dine føre de her et huusligt Liv, der hverken har Kirkens eller Statens Samtykke, og skamme sig ikke ved at give et saadant

Exempel for dem, hvis sjælelige Lærø de mene at varetage. Jeg begriber ikke, hvorledes Mennesket kan leve og virke i et saa stort Selvbedrag, og hvorledes det er muligt at blende ved en saa aabenbar Usandhed. Vedre forklarer jeg mig derimod den Kjendsgjerning, at det hele Folket i Lima i sin inderste Rod er undergravet og fordærvet, ja at ingen Vaand ere saa hellige, at de jo brydes i de større og mindre Samfund. Familielivet i Lima skal fremstille oprørende Træk af en fuldkommen Ringegagt mod alle naturlige Forhold og alle guddommelige og menneskelige Love. Og det er ikke alene Lima, som saaledes lignes med et Sodoma, men det hele nordlige Peru nærer et Folkesæd, der paa Vestfiden af America betragtes som et Ustød af Kystens Befolkning. Man skjelner derfor meget strengt mellem Nordperuanerne og deres Naboer; selv det sydlige Perus Indbyggere have Intet uden Navnet tilfældes med Beboerne af Nordperu, ville heller ikke sammenblandes med dem paa nogen Maade, men bevare et aandeligt Slægtskab og en nærmere Forbindelse med deres sydlige Naboer, Bolivianerne, der ligesom Chilenerne staae høit hævede over Nordperuanerne i moralsk Kraft og aandelig Udvikling. Intet Sted er der derfor en Usikkerheds Tilstand som i Nordperu; det er en bekendt Sag, at Bjergene ere opfyldte af flette, arbejdsløse Mennesker, hvis Haandtering er at plyndre og myrde. De Rejsende ere derfor ogsaa her meer end almindelig paa deres Post, begive sig ikke paa Bjergvejene uden med Frygt og saa garderede ved Selskab og Vaaben som det er muligt. Selv Veien mellem Lima og Callao passeres ikke ved Afstentide af nogen Vostdende, som kender Forholdene, uden med skarpe Vaaben. I Lima er den personlige Sikkerhed ikke større, end at Enhver gjerne holder sig hjemme for lukkede Døre efter Kl. 10, som er den Tid, da alle Voutitter lukkes, og alle Lys og Tilflugtssteder i Husene blive affaarne de eenlig Van-

drende. Ravnlig blev jeg strengt advaret mod de ydre og tomme Dvartorer af Byen efter Dvartidten, da de Personer, hvis Liv er indviet til natlig Daad, meest uhindret kunne øve deres Haandtering her. Politiet i og om Lima er en skjærende Contrast til det i Balparaiso og Chile. Vægterne omtales som gamle, ublevede Menneſter, der fristede Livet ved at gaae paa Gaden om Natten, men som ikke kunde hjælpe sig selv end ſige Andre, derſom Hjælp var fornøden. Mange Gange havde jeg Leilighed til at bemærke Nordperuanernes ſlette Charakter og Læſtemaade, naar jeg indløb mig i Handel med ſimple Folk fra Landet. Imod Fremmede have de en høj Grad af Uvillie, og ſaaſnart de ſee eller mærke af Sproget, at man ikke er Spanier, er det ikke muligt, at kjøbſlaae eller underhandle med dem, ſaa ublue blive de i deres Fordringer; ſa flere Gange har jeg paa Torvet ved Lima ſaaet det Svar, at de ſlet ikke vilde ſælge mig, hvad jeg ønſtede, om jeg vilde betale nok ſaa høit, og med et ſtille Smil ſtode de deres egen Interæſſe i Veien, for at have den Fornøiſſe at ſee mig gaae bort med et uopfyldt Ønſte, dette være nu virkeligt eller ſtrømtet.

Det er en af Grundlovene i Peru, at den romerſk-katholiſke Religion er den ene tolererede i Riget, og Peru er den eneſte Stat, hvor jeg ikke traf proteſtantiſt Cultus. Det eneſte Stridt, ſom Engländerne hidtil have gjort i Republiken i denne Henſeende, er Indbegningen af en Kirkegaard udenfor Callao for afdøde Landsmænd og proteſtantiſke Brødre, for hvilte der begjæres Plads paa dette Hvileſted. Udgifterne, ſom ere forbundne med en Begravelse paa den engelliſke Kirkegaard, ere imidlertid ſaa ſtore, at de Søfarende kun ſjelben paatage ſig dem, men begrave deres Døde paa den ubeboede D, St. Lorenzo. Under Fregatten Bellonas Ophold ved Callao døde en Underofficeer ombord efter en lang Sygdom. Fregatten ſkiftede ſamme Dag Folk til St. Lorenzo, for at opkaſte en Grav

mellem de mange europæiske Been, som allerede i Forveien havde lagt sig til Hvile her. Da jeg Dagen efter i den forsamlede Besætnings Navn paa Fregattens Standske havde budt den hebengangne Broder det sidste Farvel, inden han forlod de Borde, inden hvølle hans sidste jordiske Gjerning var øvet, bragte vi ham til det stille Leie. I en Klost mellem Klipperne paa St. Lorenzo overraskedes jeg af en Samling af over 100 Gravhøie, de fleste betegnede med Kors samt Angivelse af Navn, Nation og Dødsdag. Vor Rejsefælle fik en fredelig Plads indenfor disse høie og sikkre Kirkemure; et Kors blev ogsaa reist over ham, og dette Kors staaer paa St. Lorenzo som en Betegnelse af Fregatten Bellonas yderste Maal.

Om Underviisningsvæsenet i Peru havde jeg ondt ved at erfare noget Nøiere. Som bekendt staaer Lima i Geographierne antegnet som en Universitetsstad, og virkelig findes ogsaa en stor og anseelig Universitets-Bygning i Nærheden af Jesuitternes Collegium. Men denne er heller ikke mere end en Bygning; Professorer og Forelæsninger vidste man ikke noget af; unyttet og frugtesløst stod det smagfulde og rummelige Locale som et tomt Navn. Gjennem en stor Gaard fortes jeg til Sollenitets-Salen, der tiltalede mig ved en antik og nobel Stil; den var udstyret med to forgyldte Talerstole lige over for hinanden; midt paa Gulvet stode Bænke for Tilhørerne, og ved den nederste Ende af Salen stod et Børd med gamle ærværdige Magisterstole omkring, der tog sig ud som en Anretning til Examen i det gamle Consistorium. Portraitter i forgyldte Rammer hang rundt paa Salens Vægge. Et Auditorium, som jeg besaae, var ligeledes udstyret med Malerier, og zirlige Bænke med Fløiels Puder stode langs med Væggene; men det Hele var dog mangelfuldt, fordi man saa tydelig saae, at alle disse Indretninger hidrørte fra en sounden Tid og ikke nyttedes af den nærværende Slægt. Den Underviisning og Dannelse, som

i Lima sparsomt kan blive Ungdommen tildeel, gives ved Institutionerne, dels offentlige, dels private, men paa intet Sted hørte jeg saa store Klager og Forlegenheder i denne Henseende, som i Lima; og de europæiske Familier, som ikke selv kunde eller vilde paatage sig deres Børns Dannelse, havde intet Valg men maatte stille baade Sønner og Døttre til Europa.

En Stiftelse i Lima, som interessede mig mere end Universitetet, var Musæet. Skøndt dets Betydning som videnskabelig Institution ingenlunde kan kaldes stor, glemte det dog saa meget Nytt og Fremmed, at jeg sølte mig tiltrukket af Musæet, hver Gang jeg besøgte Lima. At jeg skal give en lille Skildring af de to store Værelser, som vare bestemte til disse videnskabelige Samlinger, faldt Diet strax paa en Konfissur-Samling, som stod opstillet i to høie Stabe med Glas for. Efter Ryndigeres Dom var denne langt fra at kunne kaldes fuldstændig, men havde for største Delen kun Exemplarer af de Konfissurer, som findes ved Sydamerikas Vestkyst og Sydhavsbørne. Imidlertid see jo Konfissurer altid smutte ud, naar de pubesce opstilles under Glas, og Samlingen var vel heller ikke uden Værd for den, som søgte et Assortiment fra det ovennævnte indskrænkede Gebeet. Mineralierne vare næsten udelukkende hentede fra Perus og Chiles Bergværker; de Exemplarer, som Musæet i Lima glemte, vare hverken nye eller frembøde mærkelige Krystalliseringer og Compositioner; Samlingen, der indskrænkede sig til nogle hundrede Exemplarer, var sikkert af underordnet Værd. America er saa rig paa smukke, interessante Fugle, at et Kabinet i disse Lande har let ved at forsyne sig med de indenlandske; og dog stulde jeg seile meget, om ikke Musæet i Lima manglede en meget stor Deel af de sydamericanske Fugle; jeg vil ikke tale om, at den eneste europæiske Fugl, jeg saae i Samlingen, var en Stabe. Ved Antiquiteterne og forskjellige Sager fra In-

dianerne dvælede jeg med største Interesse. For i saa Træf at recapitulere, hvad der henhørte til denne Genre, vil jeg først fremhæve en Samling af Urner. Man seer iblandt disse Levnninger fra de gamle Indianere en stor Mangfoldighed og Variation af Former. De største ere ovale, flade Leerkar med en kort Hals uden nogen Flade forneden til at kunne staae paa, men med to Dren til at kunne bæres i. Dimensionen af disse Kar var fra en Alen i Høide og $\frac{1}{4}$ Alen i Gjennemsnit indtil en Størrelse af en almindelig Flaske. Af samme rødagtige Leer fandtes Gryder, Skaaler og Potter af alle tænkelige Former, hentede fra Mennesker og Dyr; de snurrigste Billede og Caricaturer vare udtrykte i det formede Leer. Snart dannede den hele Urne en Figur af Menneske eller Dyr; snart var en enkelt Deel af Urnen formet efter en enkelt Deel af det menneskelige eller et Dyrs Legeme. Snart var Urnen en Afbildning af en enkelt Figur; snart udgjorde den en Gruppering af flere, der syntes at ville udtrykke en eller anden bedensl Ide. De characteristiske Mærker ved alle disse Urner, hvad enten de i deres Heelhed fremstillede en menneskelig Figur eller slet og ret vare Leerkar af den ene eller anden Form, var det ægyptiske Physiognomie, som var præget enten paa den hele Figur, hvor denne var et Menneskes, eller paa Halsen eller Hanken af Urnen: de samme Næse, den samme Næse og Mund gik igjen paa den store Mangfoldighed af Former. Foruden disse Afbildninger i Leer, glemte Musæet ogsaa 5 smaa Afguder af Guld og Sølv, fuldstændige menneskelige Figurer, omtrent $\frac{1}{4}$ Dvarteer i Høide. Disse snurrige stive Mænd stode paa deres egne Been; nogle af dem vare massive, men de to eller tre derimod hule Brødre. Af Vaaben og Redskaber fandt jeg ifkun faa, og disse vare næsten alle fra en senere Tid. Enkelte glatte Steentiler syntes at tyde paa den største Alder; for Resten vare alle Vaaben og Redskaber forarbejdede af Træ, og Stenen eller andre haarde

Gjenstande vare kun benyttede, hvor det gjaldt at give Redskabet Skærphed. Eiendommelig var en flad Sabel af Træ, besat med Lænderne af en Haisst; disse sidste vare paabundne med en saa vidunderlig Fasthed og gave Sværdet en saa indtrængende Kraft, at jeg ligesaa fuldt vilde forlade mig paa dette, som paa den blankeste og skarpeste Klinge. Kastespyd af omtrent en Favn's Længde med paabundne Spidser af Flint eller Bjergkrystaller maatte ligeledes være dødbringende, naar de traf deres Mand. Indianernes Buer og Pile ere mærkværdige baade ved det Smilde, de røbe, og ved den Fjinhed og Smagfuldhed, hvormed de ere forarbejdede. De Buer, jeg fandt i Musæet i Lima, bestode af et Stykke afrundet Træ, tykt paa Midten og afstyndet mod begge Ender. Over dette var spændt en Rygsceue af et americanst firsøddet Dyr, hvorved Buen fik en mærkelig Elasticitet og Spændkraft. Snoren var, saavidt jeg skønne, af fine Hudremme, og paa Snoren var anbragt et Stykke fint laaddent Skind, hvis Hensigt jeg ikke kan antage at være anden, end til Pilespidsernes Afspudsnings. Fra Verne i Sydhavet og det stille Ocean fremviste Musæet en Deel endnu brugelige Apparater meest henhørende til Fiskeriet og Solivet. Og endelig maa jeg omtale 4 Skeletter af gamle Indianere, der paa samme Tid ere naturinteressante og sørgelige historiske Vidnesbyrd. Disse Exemplarer ere fundne i Bjergklosterne i det Indre af Landet, sammenbundne med Knæerne op mod Brystet og med Armene saaledes surrede om Halsen, at Glæden af Haanden slutter fast til Rinden. Og som de ere fundne i denne Stilling sidende paa Hug, saaledes staae de ogsaa i Musæet i Lima, sorte af Tidens fortærende Magt. En Naturkyndig fra en af de sydtydske Stater, der har beriget sit Fædreland med en Samling af saadanne indianiske Mumier, oplyste mig om, at Bjergklosterne i det Indre af Peru ere rigt besaaede med disse ulykkelige Offere. Jeg kalder dem Offere,

fordi det med god Grund er anseet for historisk sandt, at Spaniernes Grusomhed mod de Indfødte nødsagede disse til at tye ind i Bjergene og glemme sig i disses Kevner og Klostre, for hellere at søge en frivillig Død end maritres af Tyrannerne. De Exemplarer, som Musæet i Lima gemmer, vidne, som ovenfor bekræftet, alle om voldsom Haand; efter disse surrede Hænder og Fødder at dømme skulde man ansee de Ulykkelige for at være ombragte ved grusomme Hænders Haand. Men efter den fornævnte Naturkyndiges Beretning, grundet paa hans egen Erfaring fra flereaarige Reiser i det Indre af Peru, fandtes disse Mumier langt oftere frie og ubundne, uden alle Tegn paa Bøld. Efter hans Skildring at dømme, maa man være mere tilbøielig til at ansee disse Skeletter for frivillige Offere, end som Martyrer for det fædrene Land, de fædrene Stifte og den fædrene Tro. Han havde fundet i Bjergene hele Scener af Familieliv: Kvinden i Mandens Arme, Barnet diende ved Moders Bryst, en fødende Moder, som var ubaadet med det halvt frembaarne Foster. Paa Overlast er der sjelden noget Tegn; de fleste Grupper eller enkelte Mumier synes mere at udtrykke den sidste Rød og Dval, den fuldkomne Resignation og Overgivelse til den Død, som ikke kunde undgaaes. Musæet i Lima fremstiller saaledes Exemplarerne af en egen Art, og disse bundne Mumier gjøre det til et Problem, hvorvidt Baandene skulde ansees for en Udaad af Hænder, eller, som jeg ogsaa hørte yttre, for en Fortvivlelsens Velgierning, den ene Indianer har øvet-mod den anden, for at gjøre Døden sikkere og hurtigere.

Man kommer hjemme fra med en seilagtig Forestilling om Indianerne og om deres Liv og Forhold til den civiliserede Verden i Sydamerika. Jeg maa her bemærke, at egentlige Bilde, i dette Ord's strengeste Forstand, findes ikke mere i Sydamerika; de oprindelige og endnu saakaldte vilde Indianere opholde sig i det Indre af America og føre mellem de eensomme

Bjerge og Urstove et Liv efter deres egne gamle Skikke og Vedtægter, og vistnok er der megen Billedhed og Raahed i det indianske Liv. Men jeg skulde paa den anden Side trovise om, at der i hele Sydamerika gives nogen Stamme, som er uvidende om en Verden, forskellig fra deres egen, om andre Mennesker udenfor Bjergene ved Kysterne, til hvem de føle sig i et fjendeligt Forhold, mod hvem de altid ere rede til Kamp, og om hvis Liv og Virksomhed de have en om endogsaa ufuldkommen Forestilling. Fra disse Urindianere paa den ene Side og de europæiske Kystbeboere paa den anden, maa man i Sydamerika adskille en Mellemart af Indianere, et Overgangsled af oprindelige Indvaanere, der uden at have bevaret den haardnakke Afsty for og det indianske Had til Europæerne, og uden at have sluttet sig til disse Sidste eller optaget deres Tro, Vedtægter og Maade at leve paa, fremstille en Blanding af begge Parter og efterhaanden optage Mere og Mere af Europæernes udvortes Liv. Saadanne mørkladne, stridhaarede Indianere sees i Byerne at komme fra Landet tilhøst i større eller mindre Selskaber, klædte som Gauchere. De kjøbslaae og vende tilbage til deres landlige Skul. Og da nu denne Klasse tillige staaer i et Berørelseforhold til de vilde Indianere, saa indvirkte de naturlig ogsaa paa disse, modtage mange Ting af dem til Kjøb og Salg i Stæderne og staae saaledes som en mæglende Part mellem Landets Urindvaanere og de fremmede Kystbeboere. Ved disse Mæglere oplyses begge Parter ikke alene gjensidig om hinandens Skikke og Maade at leve paa, men ogsaa have Indianerne faaet Lyst til mange forædlede Kunstprodukter og stikke Guldskov og Edelfstene til Stæderne for at omstufes. Jeg formodede, at det ad denne commercielle Vej ogsaa var let for Indbyggerne i Stæderne at komme i Besiddelse af indiansk Huusgeraad og indianske Vaaben, men ved nærmere Undersøgelse erfarede jeg, at disse Ting af Indianerne

blive betragtede som Helligdomme og aldrig slippe dem af Hænderne med deres gode Villie. I Grunden er det jo ogsaa ganske naturligt, at Indianeren, som i sin Due og sit Sværd, i sine Spyd og Pile seer sine sikkre Værn mod Menneſter og Dyr, ikke godvillig giver diſe Midler i Hænderne paa ſine Fjender. Sjelden komme derfor Europæerne i Befiddelse af ſaadanne Sager ad Handelsveien; det maa ſtee paa den Maade, at Folk, ſom komme i Conflict med Indianerne, ere heldige nok til at afvæbne dem og tilegne ſig deres Redſkaber og Vaaben. Saaledes forklarer det ſig, at jeg paa hele Øſtkysten af Sydamerica forgjæves ſogte efter indianſke Sager, og at Alt, hvad jeg ſaae paa Veſtkysten, blev holdt i en forbausende høi Pris. Grunden, hvorfor diſe Ting hyppigſt lade ſig ſee paa Veſtkſiden, er denne, at Indianerne ifølge de beſtaaende Forhold i Sydamerica fornemmelig indtage Strækningerne mod Veſtkſiden, medens den modsatte Halvdeel af Landet er civiliferet og taget i Beſlag af Portugiſerne og Spanierne. I Braſilien og den argentinſke Republik ere de Indianere, ſom endnu maatte leve her i deres oprindelige Tilſtand og afſluttede for ſig ſelv, trængte ſaa dybt tilbage, at de foretrakke at ſøge Conflux med Veſtkſiden; i Buenos Ayres ſaae jeg rigtignok mange Indianere komme til Byen, men diſe bleve alle anſete for i Virkeligheden mere at tilhøre Spanierne end Indianerne, ſaa meget havde et kultiveret Liv virket paa dem og indtaget dem. I det ſydlige af Chile, mellem Peru, Ecuador og Braſilien og ud imod Kalifornien ere derimod de ſtore Strækninger, hvor de ſaakaldte vilde Indianere tumle ſig imellem Kordillerne. Derfor lyſtedes det mig ogsaa bedre paa den veſtlige Side at ſaae fat paa nogle gode Antiquiteter og Vaaben fra Indianerne, og navnlig var Muſæet i Lima i denne Henſeende min Veileder og Retteſnor. Det var ſkade, at Ingen af Fregattens Perſonale var bemyndiget til at gjøre nogle Opoffrelſer for vor egne Muſæer

hjemme; thi i Chile og især i Peru vilde man uden stor Beskøftning kunne have skaffet et Forraad af Antiquiteter tilveie. Ikke langt fra Callao eller Lima — og ligeledes i Nærheden af Chiliotta ved Valparaiso — findes mangfoldige indianiske Gravhøie, som af Spanierne lidet blive ændrede. Disse Gravhøie glemme en Mængde af Urner og Leerkar af den Bestaffenhed, jeg ovenfor har beskrevet ved Musæet i Lima. Paa en lille Strækning findes ofte en Mangfoldighed af saadanne Høie, der have tjent de gamle Indianere til Begravelsessteder. Enhver Høi er at betragte som en Kirkegaard; enkelt Mand eller Familie har sjelden en Begravelse for sig selv, men ved at gennemgrave en eneste Høi kan man ofte finde en Mangfoldighed af Indianerhoveder, Skeletter, Urner og Huusguder. At faae Afgang til disse Begravelser koster ikke megen Uleilighed. I Almindelighed ligge disse Strækninger indenfor en privat Mands Eiendom, og da Spanierne i Landet aldeles ikke belymre sig om disse gamle Krutter eller raadne Been, give de villig Tilladelse til at grave saa meget man lystet. Paa denne Maade kunde man ved nogle Dages Ophold i de Egne, hvor Gravhøiene ligge, for en moderat Priis komme i Besiddelse af værdifulde Sager, som nu ved Kjøb og Salg ere saa søgte og kostbare, fordi Spanierne ikke ville have den Uleilighed at grave og faae tilovers ogsaa for Andre.

Indianerne i det Indre af Sydamerica kunne naturligviis ikke være farlige for Kystboerne, saalænge disse holde sig paa deres eget Gebet og ikke komme ind paa den fremmede Biddane. Men her er Europæeren ingenlunde sikker for den grusomste Behandling, hvis han skulde falde i indianiske Hænder. Enhver, som reiser bydere ind i Bjergene, enten for Videnskabens eller Bjergværkernes Skyld, er derfor aldrig uden Frygt for at blive overmandet, om han endogsaa er nok saa skarpt bevæbnet og fører nok saa sikkre Dyr og haandsfaste Førere med sig. Indianernes Enemærker staae endnu i høieste

Respect, og Ingen kommer paa dem uden Nødvendighed. Lovers igjennem Sydamerica gaaer, saavidt mig bekendt, iffun een eneste Vej fra Ost til Vestfiden, og denne Route, der benyttes som Postvei, gaaer fra Buenos Ayres over Mendoza til St. Jago de Chile og fører saaledes gjennem et indianisk Qvarteer. Indianerne have naturligviis snart lagt Mærke til denne Landvei og Færdselen, som den giver Anledning til, og lure paa alle Reisende, som passere den. Efter Qvinde ere de især graadige; naar de falde over et Selskab, som har Fruentimmer i Følge, angribe de som rasende, og hvis det lykkes dem at seire, dræbe de uden Skaansel alle Mandfolk og føre Fruentimmerne med sig til deres Skulesteder. En Reisende, hvis jeg ikke feiler, en Consul eller Charge d'affaires fra et af de europæiske Hof-fer, har selv fortalt min Hjemmelsmand i Valparaiso, at han for et Aars Tid siden paa denne Route pludselig sit Die paa en Hob Indianere tilfæst, der hyllede i Støv kom sprængende imod ham. Selv tog han strax Flugten paa sit rapsøbede Dyr og frelst Livet efter mange Dages Vildfarelse, Nød og Ængstelse for at doe enten af Hunger eller for Indianernes Pile; men om Førerne og de øvrige Dyr med Bagagen har han senere aldrig erfaret det Mindste.

Naar man kaster et Blik over Perus naturlige Tilstand, vil man let sige sig selv, at det er Bjergene, som skulle give Landet Velstand og befordre dets Fremvæert. Det er vist heller ikke Usandhed, naar man er vant til at tale om det „guldrige“ Peru. Men naar Spørgsmaalet er om Landets nærværende Frembringelser fra dette Naturrige, da hører man kun tale om en beklagelsesværdig Mangel paa Drift i Folket, ogsaa med Hensyn til Bjergværkerne. Saa rige Guld- og Sølvminerne maatte være, saa stort Forraad de ogsaa tidligere have bragt for Dagen, saa usforstyrrede ligge for Diebliffet de tunge Klarer i Jorden. Guld- og Sølvminerne skulle være baade de rigeste og meest

eftersøgte, men ikke at tale om, at alle andre Metaller ere ringeagtede og forsmaaede i en utilbørlig Grad, saa er ogsaa med Hensyn til Guldet og Sølvet indtraadt en Standsning, som har sin Grund i Nationens sunne Mod og fuldkomne Kraftløshed. Nordperuanerne er et Føllefærd, som langt fra har Udholdenhed til at søge Livets Gøder paa saa mæisommelige Veie. Det mangler derfor i Peru seldse meer og meer paa Arbeidskraft; Entreprenurer gives vel altid, men den fornødne Hjælp og arbejdsdygtige Hænder ere ikke at have blandt Peruanerne. En Sammenligning mellem Peru og Chile i denne Henseende giver den sidste Stat et betydeligt Fortrin. Tidligere stod ogsaa Chile i den Formening, at det ikke lønede sig at grave efter andre Metaller end Guldet og Sølvet. Dens roligere og lykkeligere Tilstand har lært den at aabne ogsaa andre Aarer og navnlig at føre sig Kobberet til Indtægt; og det rige Udbytte, som dette sidste Metal giver, har omvendt det hele Forhold, saa at Kobberminerne for Diebliffet i Chile indtage den første Rang. Efter dette Exempel er Dymærksomheden for Kobberminerne ogsaa vakt i Peru; de Entreprenurer og Actie-Selskaber, som i den seneste Tid have stræbt at vinde Udbytte af Bjergene, have kastet sig over de mange fortrinlige Kobberminer, som efterhaanden i større og større Antal ere opdagede, og som efter den korte Erfaring love en langt reellere Indtægt. Kornavlen er meget ubetydelig i Landet; den chilenske Hvede føder Peruanerne. Sufferavlen er næst Bjergværksdriften den væsentligste og vigtigste for Riget; skøndt Sufferet ikke kan maale sig med det brasilianske i Størrelse og Skønhed, saa udføres dog store Partier fra Peru. Dvægdristen er i flere Egne af Landet paa samme Trin som i Chile; Huber og tørret Kjød ere ogsaa Udførselsartikler fra Peru. Vinavlen er ikke saa betydelig; den eneste originale Frembringelse af Druesaften er en Art Brændevin, Pisco kaldet

efter en lille By, i hvis Omegn den især tilberedes. Denne Drif er imidlertid saa stærk, at man maa være Russer for at nyde den selv i det allermindste Maal. Af Frugter har Peru en stor Overflodighed; de samme Arter som fandtes i det nordlige Brasilien, navnlig ved Bahia, traf vi igjen her paa Vestsiden; af alle Frugter er Cherre moya, der smager som en Blanding af Ananas og Jordbær og ifftun findes paa dette Belte i Sydamerika, den første og ypperste i min Mund. Naar denne Frugt er moden, seer den ud som en uregelmæssig formet Kartoffel, med grøn Farve, men er indvendig hvid som Snee, blød og saftfuld som en Pergamot og gemmer en halv Snees Kjerner.

Den politiske Tilstand i Peru er kummerlig. Over et trafikløst, forfuet og demoraliseret Folk regjerer for Tiden en Præsident ved Navn Gamara, som ved sin Kones Indflydelse skal have opsvunget sig til denne Værdighed. Efterat Republikkerne Chile og Ecuador havde erklæret sig frie og uafhængige, beholdt Peru ifftun Bolivia som en Provinds tilbage. Den forrige Præsident Santa Cruz gav Anledning til, at ogsaa denne sidste Rest af gammel Værdighed gik tabt. Deels ved en Regjering, som røbede en almindelig Tendents til en monarkistisk Forfatning, deels ved en for Chile skadelig og fornærmelig Toldlov vakte S. Cruz sine sydlige Naboers Misundelse og Had. Chilenerne rustede sig i 1839 mod Peru, leverede flere heldige Træfninger i Nordperu, tvang ifte blot Santa Cruz til at taffe af, men indsatte ogsaa af egen Myndighed Gamara til Præsident og erklærede Bolivia og Sydperu for uafhængige og forenede under en selvstændig Præsident. Santa Cruz traf sig op til Ecuador, hvor han i Quito har tilbragt sine Dage. Sydperu er senere igjen bleven forenet med Nordperu, medens Bolivia har bevaret sin Selvstændighed og Uafhængighed; og saaledes sidder for Diebliffet Gamara som Præsident over den samlede peruaniske Republik. Men hvorlænge Republikken skal

holde sammen, og hvorlænge Gamara skal sidde ved Roret, derom er deelte Meninger i Folket, og disse Meninger ere Frugten af en saa lidensfabelig Partisyge, at den, som vil dømme forud om et Resultat, i Aanden seer politiske Forandringer for Døren. Gamara skal være et fuldkomment Nul, ja den almindelige Dom tegner ham ikke alene som ubetydelig, men ogsaa som den, der i sin Svaghed lader sig forlede og henvise til mange uretfærdige Handlinger. Denne samme Pluralitet, der længes efter, at Gamaras Præsidentskab skal være ubløbet, har bevaret Erindringen om Santa Cruz som en klog og kraftig Character og nærer Ønsket om at faae ham tilbage til Roret. Virkelig skal Santa Cruz have benyttet sit Ophold i Quito paa den snildeste Maade til at holde sig levende i Peruanernes Sind; virkelig skulle Gemytterne under det nærværende kraftløse Regimente mere og mere have knyttet sig til hans Person og sat deres Haab til denne. Gamara, som beklæder sin Værdighed under idelig truende Oprør rundt om i Landet, som kunde behøve 1000 Mænd for at vaage over de mangehaande Udbrud af den Misforstaaelsens Aand, som hersker over Riget, har ikke alene al sin Styrke behov mod Landets Befolkning, men maa ogsaa holde et skarpt Øje med Santa Cruz, om hvem der siges, at hans stille Forberedelser til Motioner mod Gamara snart have naaet deres Modenhed. I ethvert Tilfælde kan det betragtes som afgjort, at Gamara ikke holder sig længere som Præsident end den lovbefalede Tid, og efter alle de Auspicier at dømme, som ved vor Afreise fra Lima stode over Perus politiske Himmel, er det sandsynligt, at Santa Cruz virkelig igjen vil komme i Besiddelse af den Værdighed, som Chilenerne berøvede ham.

Under vort hele Ophold i Lima var Gamara slet ikke hjemme; han laae i Marken imod Oprørerne i det Sydlige af Riget. Efterretninger om, at disse igjen vare bragte til Ro-

lighed, og at Præsidenten om kort Tid vilde vende tilbage, indløb just nogle Dage før vor Afreise. De diplomatistiske Forhandlinger mellem Danmark og Republikken levede derfor Vicepræsidenten fra Republikkens Side. Den sidste Dag, vi laae ved Callao, viste denne høie Øvrighedsperson Fregatten den Dymærksomhed at komme ombord, for at hilse paa vor Chef efter endte Underhandlinger. Det var den 28de April, vi saaledes gjæstedes til Afsted af Perus Vicepræsident, af vor nye Consul i Lima og af flere Chefer fra de andre Magters Drogsmænd. Efter nogle og halvtredstindstyve Kanonstøb, som i Saluter rungede hen over Kysten og gaves igjen af den hellige Lorenzo's Klippe, lod samme Eftermiddag Commandoen til at lette, for efter endt Gjerning i det Fremmede at begynde den lange Hjemreise til Fædrelandet.

Tilbagereisen til Rio Janeiro.

Det var en smuk Eftermiddag, vi tiltraadte Reisen tilbage omkring det fameuse Cap Horn; ved Solens Nedgang toge vi den sidste Landpeiling af St. Lorenzo, og da Mørket hyllede Perus Bjerge, toge vi Afsted med det faste Land for en rum Tid. Hurtig havde Tanken gjennemløbet de Tusinder af Mile, som nu efterhaanden skulde lægges tilbage igjen; i Aanden stod jeg allerede i det dyrebare Fædreland, da Ankeret var taget paa Callaos Rhed. Men sagte krusede Bellona Bandene og lærte mig ikke at nære nogen stundesløs Higen, men i Taalmodighed at oppebie Tidens Fylde. Saa meget lettere faldt dette os, som vi paany erfarede, at Kysten havde udtaaet os til sine Skjodebørn; med hver Dag avancerede vi et ikke ubetydeligt Stykke længere imod Vest og dybere imod Syd. Uden at mærke det befandt vi os saaledes paa den yderste vestlige

Længte, nogle og halvfemsindstyve Grader, og begyndte at tage østlig Cuurs; først den forandrede Temperatur og den stigende Kulde mindede om, at belave sig paa den stormende Dyst over Sydhavets Bover. Albatrosserne kom igjen tilsyne, og Luften var ikke længer den tropiske Himmels; med hver Dag saae den mere og mere vinterlig og truende ud. Den 18de Mai stode vi paa Fjorbergets Brede og holdt af efter dette for en vestlig Vind, der snart erklærede sig for den komplette Storm, og i de tre følgende Dage seilede vi i Ordet's egentligste Forstand paa Liv og Død. Med Vinden og Søen efter os gjorde vi en frygtelig Fart, og jeg glemmer aldrig denne Seilads tilbage omkring Cap Horn. Det kaldes at „lændse“, naar et Skib saaledes for plat Vind løber med Søerne. Man skulde troe, at ingen Feilighed var snævrere for et Skib, end hvor Alt bar med; men jeg lærte denne Gang under Cap Horn, at der hører fuld saa stor Styrke og Kraft til at bære den overvældende Pyffe, som til at taale og finde sig i Modgang og Gjenvendigheder. Luften hvinede frem, som vilde den feie os ud i det umaadelige Rum; Søgangen var saa høj, saa voldsom og skumrende, at jeg kun med Anstrengelse kunde udholde at see paa den og maatte beundre Bellona, der bestod i denne fristende Kamp. Da Fregatten laae ved Kjøbenhavns Toldbod, saae jeg den an for, at Intet kunde bringe den ud af den rolige Egeværft; men under Cap Horn var den kun lille og havde al sin Kraft behov for at holde sig oppe. Det var ængsteligt at opholde sig nede i Skibet og fornemme den Modstand, som blev overvundet; zittrende og med en Anstrengelse, der lignede et Menneffes sidste, frampeagtige Bevægelser, arbejdede Fregatten sig frem gjennem de uhyre Vandmasser. Det gjaldt om at løbe fra de mægtige Søer, der agtertil stode som knusende Bjergmasser over Stavnene. Som en Ufflygtig, der flygter for blodige Hjender og følger den udstrakte Arm over sit Hoved,

maatte Bellona frygte for at blive træet og ifte at kunne holde Forsølgernes Stand; thi et Dieblis's Standsning i dette Bovespil havde været tilstrækkelig for at bringe os i Sænk. Stormen og Søerne vare paa deres Hødepunkt Natten efter Christi's Himmelfartsdag; der var fuld Anledning til at tænke paa sin egen Himmelfart, og uudslettelig staaer den Braadsø indgravet i min Erindring, som ved Midnatsstide slog over Agterstibet og fyldte Chefens Kabytter. Men saa ængstelig denne Seilads var, saalænge den stod paa, og saa gjerne jeg havde mildnet denne Paasage, om det havde staaet i min Magt, fik vi dog ogsaa ved denne Leilighed Anledning til at prise en god Skjæbne, der ligesom ved et Trylleslag og paa eengang flyttede os over et Vendepunkt, som det mange Gange koster lang og mœjsommelig Besvær at komme forbi. Den 21de Mai paaserebde vi allerede Østen om Faltlandsøerne med samme stormende Fart, og den 24de fik vi paa 44° S. Brede et godt Veir og en mildere Lust igjen paa den hjemlige Side af America. Ingen tænkte nu mere paa det Forbigangne; men fremad og hjemad vendte Tanke og Sind sig. Den 28de Mai samlede os paany til et festligt Maaltid, ved hvilket Chefen var vor Gjæst og udbragte vort Ønske for Konge og Fædreland. Pintsens helige Fæst begunstigebedes af et klart og mildt Veir og kaldte os til Gudstjeneste lige ud for Platastrømmen. Alt gik igjen i sin vanke, rolige Orden; den gode Seilads og den velgjørende Lust havde skabt en almindelig livfuld Stemning, da denne for en Stund nedstemmedes ved et pludseligt Dødsfald blandt Mandstabet. Hidtil havde Døden krævet sine Offere ved Land, saa at vi kunde berebde de Vortgangne et Hvilested i Jordens Skød; men denne Gang kaldte Herren fra de vide Bander og langt fra Fastlandet, og Kalbet gjaldt et ungt Mennecke, som ved en heftig Brystbetændelse pludselig gik bort. I samme Dvarteer jeg havde hørt Krankevægteren melde, at det var forbi med

den Syge, var Lømmemanden især med at gøre en Kiste til den Afdøde, der næste Formiddag skulde sættes overbord; og 24 Timer efter det sidste Andedrag i Syggekuffet blev han sænket i Atlanterhavets Dyb. Til det bestemte Klokketøj samledes Officerer og Mandstab om den paa Standsen opstillede Kiste; et Vers blev sunget af Kammeraterne over ham, hvis sidste Gjemmested stod omsluttet af Dannebrogens hellige Kors. Efter nogle Afledsord blev den Afdøde baaret til det styrbords Galdreb, og efterat Jordspaafastelsen var foretaget her, gled Kisten langsomt ned ad den udstillede Straaplan, og tung af Rugler sank den hurtig i den følgende Grav.

Saa gunstig Seiladsen hidtil havde været, saa stikke de vare de sidste hundrede Mile til at prøve Taalmodigheden og forstærke Længselen efter de Efterretninger hjemme fra, som laae og ventede paa os i Rio. Modvind og Stille var det stadige Svar, naar man paa de følgende otte Dage spurgte om Leiligheden, og langsomt nærmede vi os Brasiliens Kyst. Den eneste Udspredelse, jeg veed at nævne fra denne Længsels-Periode, var et herligt Naturoptrin, som et fjernt Lørdensveir skænkede os. En lynende Himmel kjendte jeg vel hjemme fra, men ikke et Ildhav, som det, der denne Aften uden Døphør slyngede sig langs den østlige Horizont. Maanen, som bag dette sorte Uveir skjød op paa den klare, stjernelyse Himmel, gjorde Skuet end mere majestætisk i det Dieblis den brød frem, men tog derefter ved sit klarere og stærkere Stin Magten fra Lynilden og dæmpede den pludselig. Den 7de Juni kom Rios Bjerger tilsyne i det Fjerne, men istun for end mere at egge til Utaalmodighed. Paa anden Dag maatte vi krydse udenfor Bugten, og først den 8de om Middagen lyffedes det os at løbe ind under en stiv Kuling og øsende Blande. Ankeret faldt lidt inden for „Santa Cruz“, og næste Morgen, da Veiret bedagede sig, rykkede vi ind paa en bedre Ankerplads og lode herfra Diet gjenhilsne den yndige Bjergkants.

Andet Besøg i Rio Janeiro.

Da jeg igjen betraadte Brasiliens Grund, tyffedes det mig, som om jeg var kommet til et andet Hjem; hidtil havde jeg allevegne landet som en Fremmed og betraadt Landene med spændte Forventninger om Alt, hvad jeg i disse maatte forefinde; denne Gang gjensaae jeg Mennesker, til hvem jeg allerede var knyttet med Velvilligheds Baand, Gader, Torve og Huse, hvis Udseende iffe mere var ny og paafaldende, et Føllesly, som mere end paa noget andet Sted lignede det, hvortil jeg var vant fra Ungdommen af. Den rige Luxus i Boderne kjendte jeg jo allerede fra sidst; Guldsmedboutifkerne straalede i brasiliansk Pragt; Diamanter og Amatyster vare indfattede i det tykke Guld; Kjæder saa svære, som om de vare bestemte til Rjettinger for vor Fregat, laae snoede under Glasbørrene — men mit Die var endnu fra sidste Gang mæt af denne Glimmer. Rio Janeiro selv holdt mig iffe mere fængslet, og det saameget mindre, som Byens vidunderlig skønne Omgivelser paa denne Aarstid loffede endnu mere, end i den hede Sommer.

Af offentlige Optrin, som gav Byen tiltrækkende Kraft for dem, som kjendte den, veed jeg kun fra vort Ophold at erindre om Festsititeterne i Anledning af „Christi Legemsfest,“ en Fest, der i Rio Janeiro, som i alle catholske Lande, fuldbyrdes med en udmærket Høitidelighed. Efter gammel Skik holdes paa denne Dag en stor og talrig Procession tilføds gennem et bestemt Dvarteer af Byen. Reiseren gaaer under en lille Thronhimmel med Erkebiskoppen ved sin Side og fulgt af de lange Skarer; den Kvadrat, som er indviet til denne Procession, bliver prydet og smykket baade paa Gader og Huse, ved offentlig og privat Beføstning. Processionen udgaaer fra Slotskirken og vender igjen tilbage til den. Dgsaa i Aar vare alle Tilbedelserne trufne. Gaderne vare rigt bestrøede med Grønt og Blomster;

fra Balconerne vaiede de brogede Tæpper; det Militaire var posteret som Mure, imellem hvilke Processionen skulde gaa; alle Geistlige vare forsamlede ved Slotskirken; Munk og Chordrenge stod færdige til at antænde deres Borkjertter; Embedsmænd, baade høiere og lavere, ventede i Keiserens Palais paa Signalet til at sætte Toget i Gang; Gaderne vrimgalede af Tilskuere; alle Vinduer og Balconer vare opfyldte af de utaalmobig og spændt Ventende; selv stod jeg længselsfuld efter at see disse store Bebudelser opfyldte — da pludselig en Officcer tilhest bragte den Efterretning omkring til de Militaire og de forskjellige Musikkorps, at Keiseren ikke befandt sig saa vel, at han turde foretage sig Processionen omkring i Gaderne, men agtede at indskrænke sig til den lille Vandring fra Slottet over Pladsen til Slotskirken. Utifreds stiles Mængden ad, og istun den ringe Deel, som havde posteret sig i Nærheden af Slotspladsen, fik Noget at see af det affortede Optog.

De flere Helgenfeste, som faldt under dette sidste Ophold Rio Janeiro, nød jeg fra Bellona i uforstyrret Ro og uden at frygte for de knalvende Raketter. Flere Aftener var Fyrværkeriet saa almindeligt og stærkt, at hele Byen bogstavelig laae i en Røddtaage og var opfyldt af catholske Dunster i en Grad, som gjorde det utaaleligt at gaae i Gaderne eller at aande i det Frie.

Naar Diet fra Rios Bugt gennemløber den smilende, vaargrønne Bjergrands, som omslutter Byen fra Landsiden, støder det nærmest ved Sufferstoppen paa et af de høieste Bjerge i Riaden, ved Navn Corcovado. For største Deelen er dette Bjerg yndig bevokset, men den steile Top staaer som en skaldet Isse, ragende i Beiret over de underliggende Partier. Min første Udflugt fra Rio gjaldt dette Bjerg, og da jeg om Morgen tidlig med friske Kræfter og en levende Begeistring for de uundtømmelige Indigheder forlod Fregatten, var jeg fast be-

sluttet paa at ville bestige Bjerget til dets Top og ikke vende om, førend jeg havde staaet et Tegn paa mit Besøg i den Støtte, som staaer paa Bjergets Tinde, og førend jeg havde nydt det Panorama, som herfra ligger for Beskuerens Fødder. Men jeg lærte, at man ogsaa kan faae for Meget af det Gode paa eengang. Man bestiger Bjerget ad en Vej, som løber ved Siden af den mæsterlig opførte Vandledning, som forsyner Rio Janeiro med frisk og ypperligt Vand fra en Bjergsø og et Vandfald, Tichuca, der ligger tilhøire for Corcovado. Veien langs Vandledningen er ikke trættende eller steil; i Ro og Mag gaaer man og nyder den henrivende Natur. Udsigterne over de mange Dale og jevnere Strækninger mellem Bjergene variere i det Uendelige; Plantager af forskjellig Slags tilsmile nedensfra, og det tyktes Vandrerer fra det kolde Nord, at det maa være let og glæderigt, at dyrke Jorden inden disse Hegn og i denne evige Sommer. Jo høiere jeg steg i Veiret, desto renere og klarere blev Luften, jeg indaandede. Naafaldende klaredes mit Blik; Gjenstandene laae for mig i en Heenhed og en Tydelighed, i hvilken man aldrig seer dem i en nordisk Luft; de fineste Træk og Conturer viste sig i en fuldenbt Begrændsning og et klart Afriids; Bladenes og Blomsternes Farver vare saa ægte og rene, at det forekom mig en Besmittelse at røre dem med en Finger. Stedse mildere og blidere bølgede Vindene gennem de rige Løvsale, under hvilke vi vandrede; større og saligere blev den stille Fred, som herskede i denne høie Æther og forplantede sig til Sindet: jeg kunde misunde den bevidstløse Natur sin Lykke og domme mig selv stedmoderlig behandlet, at det iffun var mig forundt at nyde denne Salighed i enkelte Timer. Efter en Vandring af den halve Formiddag naaede vi Begyndelsen af den kunstige Vandledning; Tillobet til denne deler sig ved en Bjergkloft; en større og mere rivende Strøm styrter her i det Bassin, hvorfra Vandledningen nærmest tager

sit Forraad; fra venstre Side risler en lille, rolig og klar Rilde, som beskedent udgyder sig i det samme Bassin. Veien til Toppen af Corcovado slutter sig til Rilden, hvis stille, melodiske Toner nynne for Vandreren om de taus Glæder, og hvis klare, gennemsigtige Blande tale til ham om Livets rene Ustyldighed. Jo dybere denne Bei førte os i Bjergene, desto tættere blev Vegetationen, og desto mere saae vi os affkaarne fra alle Spor paa Kultur og Kunst; Naturens rene Mesterskykke prangede paa den øvre Deel af Bjergtet. Paa en Træstamme, der ludeb ud over Rildens kvægende Blande, beredte vi os et tarveligt Maaltid af vor medbragte Kurv; vi valgte denne Plads, fordi den gjennem en Bjergkloft gav os en vid og majestætisk Udsigt til Rios Bugt, og fordi vi nu ikke længere kunde beholde Rildens Ledselsedrift ved Haanden. En stierlære Sti førte fra dette Punkt op over al den bevorede Deel af Bjergtet; den graae Spids laae for os og krævede en yderligere Anstrengelse. Saa gjerne jeg var blevet mit Forsæt tro indtil Enden, og saa nødig jeg nægtede mig selv det Skue, jeg alt i Aanden saae fra den spidse og høitragende Top, var jeg dog i Grunden mæt af Hjælp og træet af Gangen; jeg frygtede for den steile Klipperyg, som stod tilbage, og i Følelsen af min Almagt til at komme saa høit, blev jeg staaende ved den lavere Sphære, glædede mig i denne og fandt her rigt Stof nok til at prise den underfulde Haand, som aabenbarede sig i al denne Herlighed og Ynde. Medens mine stærkere Medvandrende fortsatte Gangen til den øverste Linde, begav jeg mig alene paa Vandringen tilbage i en Stemning af den rene Hentykelse, jeg nogenstinde har følt i Naturens Tempel. Jeg valgte at forlade den banevei, ad hvilken jeg var ført til mit Hødepunkt, og lod mig af den smilende Bjergkloft, gjennem hvilken jeg saae Vandet og Skibene i det Fjerne, overtale til at forfølge Lykken, om jeg kunde finde en ny og underholdende

Tilbagevei. Da jeg kom ned i Dalen, fandt jeg her en udstrakt Plantage af Abelfintræer, som bugtede under Vægten af Frugterne; denne ene Plantage saae ud til at kunne forsyne alle Brasiliens Indvaanere med Frugt. Under Betragtningen af denne Velsignelse havde jeg nær glemt at tænke paa at komme ud af den, og virkelig saae jeg mig uformærkt saa dybt begravet i Drangelunden og omgjerdet af de høie Klippevægge, at jeg tabte mit Compas af Hovedet og ikke vidste, til hvilken Side jeg skulde vende mig. En kort Vandring paa Maa og Saa førte mig dog snart til en lille Negerhytte ved Iverkanten af Plantagen; med en sort Dreng parlementerede jeg saalænge, at han forstod mit Dulle om at faae en Fører til den nærmeste bandede Wei, og mod Løftet om et Par store Robberstillinger var han strax færdig til at vise mig an. Han førte mig til en Samling af Boliger for Planteurerne og Villaer, som tilhørte Familier fra Rio, og anviste mig en Wei, som løb til Botafoga. Efter en halv Times Gang paa denne bugtede og indesluttede Wei, aabnede sig igjen en Udsigt; i Sikkertoppen fik jeg et ledende Mærke, og snart skimtede jeg de røde Tage i Botafoga og Bellonas Bimpel over Hufene.

Ved Foden af Corcovado ligger den verdensberømte „botaniske Have“, der ikke mindre end det steile Bjerget er en seerværdig Gjenstand, naar man kommer til Rio. Veien til Haven gaaer over Botafoga og løber derefter til Høire rundt om Bjerget; den gaaer over et lavt Fladland, til alle Sider omfranset af Bjerge, ligesom den botaniske Have selv er en fuldkommen Slette, omtrent i en Miils Distance fra Rio. Ved Indtrædelsen i Haven berømmede jeg strax den fuldstændige Reenlighed og Orden, som herskede over det hele Terrain; ja jeg vilde endog sige, at Gange, Rabatter og Blomsterquarterer fremstillede sig i en Ziirlighed, som jeg ikke havde ventet at træffe i en botanisk Have. Stilen, hvori Haven er anlagt,

er den franste og stive; lange og lige Gange gennemskjære den og inddele den i større og mindre Qvarterer. Ligesom disse formelle Sider ikke svarede til den Forestilling, der i Forveien var mig bibragt, da jeg mere havde ventet at finde en engelsk Park med frie og utvungne Anlæg og en litterair Planteskole, der ikke lagde saa megen Vægt paa det Ydre; saaledes savnede jeg ogsaa Overflodigheden af pragtfulde og glimrende Blomster. Rigtignok var Aarstiden ikke den blomstrende Sommerid i Brasilien, og jeg vilde i December og Januar Maaneder ikke have fundet mig saa stuet, som Tilfældet nu var, men Blomsterforraadet er til enhver Tid en underordnet Side ved den botaniske Have i Rio. I det Hele svarede den ikke til det Begreb af botanisk Have, som er fixeret i Europa, men en Botaniker vilde uden Tvivl savne langt Mere i denne, end Tilfældet vilde være i en underordnet, europæisk Planteskole, anlagt i et videnskabeligt Hiem. Et saadant er heller ikke det betegnende for den botaniske Have ved Rio; dertil er Haven ikke udstyret og Botanikken som Videnskab ikke udviklet i Brasilien. Men efter Havens Forraad at dømme i Forbindelse med Alt, hvad der blev mig sagt om Brugen af dette, er Haven mere at betragte som en kejserlig Slotshave, der snarere har den materielle end den videnskabelige Interesse til Formaal. Man forefinder derfor et fuldstændigt Udvalg af alle brugbare og i mercantill Henseende vigtige og indbringende Planter og Træer, ikke alene saadanne, som have hjemme i Sydamerika, men ogsaa og fornemmelig ostindiske og chinesiske Speceribærter. Den vaagne Drift hos Brasilianerne til at nytte deres fordeelagtige Himmelegn og Jordstrog paa en mere frugtbringende Maade finder i den botaniske Have en kraftig Understøttelse. Haven er forsynet med rige Assortiments af Theeplanten, Kaneel og Sagotræet, Kryddernelliken, Vanilletræet og mange andre fremmede Arter, som efterhaanden mere pleies og trives

i Brasilien. Planteurerne kunne nu, uden Bønselighed fra denne Side, forsyne sig med de nødvendige Planter, i det den botaniske Have uden Betaling forstrækker Alle og Enhver i Landet, som henvender sig til den med Begjering om et vist Antal Planter, for at kunne begynde en Drift. Det er aabenbart, at Haven ved denne Virksomhed stifter en priselig Nytte og i Tidens Længde kan blive en rig Kilde til Velstand for Mange.

Ikke blot Reiseren og hans Familie sætter stor Pris paa denne Plet og besøger den jevnlig, men for alle Rios Indvånere er Haven et Forlystelses Sted, hvor man navnlig Søndag Eftermiddag er vis paa at træffe et stort Publicum af alle Stænder. Paa Veien mellem Rio og den botaniske Have er om Søndagen en Færdsel, lig den, vi kjende paa Strandveien ved Kjøbenhavn i Dyrehavs-Tiden. De galantere Familier, som have ladet sig indvirke af den europæiske Gene, indskrænke sig til at spadser, see paa Mængden og lade sig beskue; de Indfødte af den borgerlige Klasse nøies derimod ikke med denne Nydelse og kalde det ikke at tage i Skoven, naar man saaledes har vandret en Tour paa Parade. De medbringe i Almindelighed Instrumenter til Strøge-Leg, og et eller flere Medlemmer musicere for den Gruppe, hvortil de høre. Jeg saae saaledes forskjellige Selskaber spadser omkring med deres Virtuoser, som angave den Takt, i hvilken Selskabet gik. Hist og her kan man ogsaa finde et borgerligt Selskab placeret paa Bænke, foran hvilke Ungdommen danser og leger til Guitaren. Under et stort og vidt skyggende Jakatræ er en planeret Runddeel indviet til dansende Optrin og afgiver Plads for mere end eet Parti. Strengelyden er i det Hele saa nødvendig for de simplere Brasilianere, at de lige saa lidt kunne have nogen fuldstændig Nydelse uden Musik, som Regeren kan gjøre sin

Gjærning eller bære sin Last uden at synge sin yndelige Melodi eller klimpre paa sit lille, eiendommelige Instrument.

Af Pryddelser eller originale Anlæg har Haven ingen. Den tiltaler ved sit propre Udortes, ved sine fyldige og rige Lovsæle, ved sine imponerende Omgivelsers og ved den ætheriske Luft, i hvilken Vegetationen aander. Betskermet af Corcovado og de tilstøbende lavere Bjergmasser nyder Haven en Ro og en Hvile, som ogsaa lader de Besøgende glemme al Verdens Ufred og dens forstyrrende Magter, saalænge de dvæle paa denne trygge Plet. Bindene kunne sjelden forstyrre dette fredelige Eden; de tætte Kroner hænge som ubevægelige over deres Stammer, og virkelig indbydes man paa en underlig Maade til en stum Beundring og synes at profanere den stille Helligdom ved tydelige Yttringer: man opfordres uvilkaarlig til at ønske og søge den tause Betragtning og fortornes, hver Gang en forstyrrende og disharmonisk Larm trænger sig til Øret paa disse Steder. De smaa Kolibrier eller, som de kaldes i Brasilien, „Blomstertyrsere“ sværme omkring paa de lette Binger; deres Bevægelser ere saa hurtige og lydløse, som vilde de sige os, at ogsaa vi skulde bevare denne fine Takt og vogte os for at bryde den stille Fredens Lov, som hersker trindt omkring.

En Vandring fra botanisk Have over Corcovado og forbi Vandfaldene paa Tijuca fører til Bjergene paa den anden Side af Rio, og ved Foden af disse ligger det keiserlige Sommerflot „St. Christoph.“ Længs Foden af Bjergene fører en yndig Vej fra Rio herud. Slottet er bygget paa en Bakke, og en krum Allé slynger sig fra Veien til Slotspladsen foran Facaden. St. Christoph er som Slot betragtet ubetydeligt, det tiltaler hverken ved sin Størhed eller ved sin Stil. Den aabne Facade, som vender ned imod Veien, er en glat Muur med to Etager; fra Slotspladsen fører en aaben Bindeltrappe op til Bærelserne paa første Sal, som behøves af Reiseren. Bistof

er der altid paa St. Christoph en keiserlig Vagt, men man seer ikke noget til den udenfor; i det Mindste stete det mig, at jeg først ved at komme ind i en Gang, som førte til den indre Slotsgaard, fandt et sovende og skjedesløst hvilende Personale af Militaire, som uden Taft før en sømmelig Anstand eller militair Holdning gabebe paa os uden at reise sig fra Væbænkene. Baade udenfor Slottet og i dets Indre var en Dødhed og Tomhed, som gjorde et ubehageligt Indtryk paa mig. Min Adresse til en tydsk Professor, der i mange Aar har været Keiserens Lærer og endnu har sit Ophold paa Slottet, gav mig en god Velighed til at tage Keiserens Bærelser i Die-syn. De vare høie, smagfulde og elegant meublerede, men nogen overbreven Pragt var langt fra at findes. Størst Behag fandt jeg i Keiserens private Gemakker, indvieede til Bibliothek og videnskabelige Samlinger. En stor og smuk Bogsamling indtog to store og høie Bærelser, og udenfor disse var et Musæum, som i Særdeleshed gav mig et behageligt Underhold. Musæet var ikke saa alsidigt, som de tidligere, jeg saae i Syd-america; men saa meget mere tilfredsstillende de Samlinger, som fandtes. Af Antiquiteter fandtes dels udsøgte Sager, henhørende til Indianernes Huusgeraad og Vaaben, dels Redskaber, som vare bragte fra Sydhavs Derne. En Mynt- og Medaillesamling var endnu ikke bragt til Fuldstændighed; men skal jeg domme fra de danske Mynter, som indskrænkede sig til nogle smaa Kobber- og Sølvskillinger, trængte den betydelig til at kompletteres. Mineralierne indtog den første Rang, og jeg har ingensinde seet en saa udsøgt og kostbar Samling, som i det keiserlige Kabinet i Rio. Diamanter og Edelstene funkede i lange og tætte Rader; Gulbertserne vare saa rige og prægtige, at jeg faldt i Forundring over de tykke Arer, som løb gennem Stenene. Bjergkrystaller og Forsteninger underholdt og glædede mit Øie og vilde sikkert ogsaa for en Mineralog havt Værd

og Betydning. Fra første Sal førte en Bindeltrappe op til et keiserligt Laboratorium, fuldt af kemiske og astronomiske Instrumenter. Et fuldstændig fysisk Apparat stod endnu fra Reiserens tidligere Undervisningsperiode, men da han bestandig sætter megen Pris paa dette Tagkammer og gjerne eksperimenterer, gør han ogsaa bestandig nye Beføstninger og forsøger dette Bærelses Apparater. Keiserens Søstre boe stille og indtogne i den høire Fløi af St. Christoph. Paa min Bemanding i den intet mindre end keiserlige Slots have saae jeg Prindsesserne for aabne Fløidørre sidde ved deres Arbejde; ved at saae Die paa de Fremmede, som mod Sædvane spadserede i Haven, traadte den ene Søster ud paa Allanen med et noget forgmobigt Idre, ret som om det var en Fornødenhed for dem, at afsprede sig ved enhver ny Ubetydelighed. Prindsesserne søvne al Dngang og tilbringe virkelig hos Broderen et glædeløst Liv, blottet for al Dymuntring og al Keilighed til en sand og aandelig Livsudvikling: St. Christoph er dem et eenfomt Somfrubuur; den evig smilende Baar omkring dette er den Eneste, til hvem de kunne betroe deres Længsler og Sorgen; det himmelske men dog stumme Natursprog er deres eneste Trøster og Underhold. Ogsaa Keiseren skal være nødsaget til at føre et fornægtende Liv; han seer kun sjelden Statsmænd eller Fremmede hos sig; men hans Søstres kjerlige Dngang og Pleie i Forbindelse med mange og vigtige Forretninger gjør det dog lettere for ham at bære den fløvende Eenfomhed. —

Virkelig har dette eenfomme, glædeløse Liv nu ogsaa bragt den Erkjendelse istand hos det keiserlige Trefloer paa St. Christoph, at det ikke er godt for Menneket, at være alene. Naar Keiseren tænkte paa at knytte nærmere Forbindelse med et europæisk Hof, da maatte hans Tanke naturligt falde paa det østerrigiske Huus, til hvilket han allerede staaer i et Familiesforhold paa mødrene Side. Under vort Ophold i Rio rustedes

en brasiliansk Orlogsfregat, og det hed i den almindelige Tale, at dens Bestemmelse var, at gaae til Middelhavet, for at hente en Erkehertuginde til Keiseren og en Hertug til den yngste Prindsesse. Maatte dette gaae i Opfyldelse, da vil sifferlig St. Christoph derved faae et andet Liv, og mange Savn stilles for de Keiserlige. Men nærmere end disse usikre Formølinger laae Don Pedro 2ds Kroningsfest. Den havde allerede været berammet til en tidligere Dag, men var blevet udsat af Keiseren. De store Tilberedelser til denne Fest saae jeg paa Slottet, Pladser og Gader i Rio; med brasiliansk Iver og Opoffrelse havde man alt længe arbejdet paa Portaler og Ereporte; især anvendtes store Beføjninger paa den thronhvælvede Altan, fra hvilken Keiseren skulde modtage sin Hylдинг; men dette Bærk var endnu ikke afløret, da vi forlode Hovedstaden, og om Kroningen senere efter Bestemmelsen er foregaaet i Juli Maaned, skal jeg ikke kunne sige. Ved at omtale denne Fest, kan jeg ikke undlade at berøre en Høneur-Strid, som i denne Anledning var opstaaet mellem Erkebiskoppen af Brasilien og Biskoppen over Rio Provinds, idet begge fordrøede det som en Rettighed, at foretage Kroningen, Enhver støttende sig paa sine Prærogativer. Erkebiskoppen stod fast paa sit Primat, der maatte involvere denne Hæder; Biskoppen i Rio paastod, at Keiseren hørte til hans Diocæs, og vilde ikke tillade, at en fremmed Provindses Biskop greb ind i hans lovlige Functioner. Man vidste endnu ikke, hvilket Udsald denne kildne Sag vilde faae, men betragtede det dog som rimeligt, at Erkebiskoppen vilde gaae af med Seiren.

Denne Sidste opholdt sig just i Rio Janeiro under vort andet Besøg i Qualitet af Deputeret for Provindsen Bahia. De Deputeredes Kammer samles i Regelen i Mai, Juni og Juli Maaneder, og da Forsamlingerne holdes for aabne Døre, fik jeg Lykt til at see Localet og høre paa Debatterne. I en rød Floiels Rænestol sad Erkebiskoppen som valgt Præsident, og

et stort, rundt Bord stod foran ham og nogle distingverede Personer, som havde Plads paa begge Sider af ham. Rige over for dette separate Præsidentsæde havde de Deputerede Plads paa opsoiede Bænke i amphitheatralst Form. Under Loftet i Salen løb et Galleri, hvortil Enhver havde fri Afgang, men som i Almindelighed var saa opfyldt, at man kun med Nød trængte sig frem til en Plads, hvorfra man kunde overse de Debatterende. Jeg forstod intet Sammenhængende af den rappe, portugisiske Tale, men tolkede dog den hele Forsamlings Character tydelig nok, til at kunne fatte, hvor afbrudt og smaalig denne Kamp blev drevet. Erkebiskoppen havde ondt med at forsyne Forsamlingen med nyt Stof til Underhold, saa hurtig vidste den at bringe de enkelte Sager til endelig Afgjørelse; det var aabenbart, at en dybere gaaende Behandling ikke havde sit Sted inden de Deputeredes Kammer.

Det var Chesens Bestemmelse, at vi den 19de Junt skulde have lettet ved Rio for at følge den Ordre, som her laae til Fregatten, snarest mulig at vende tilbage til Kjøbenhavn. Men i de samme Dage kom den engelske Paket fra Europa, og da Bellona for de europæiske Kjøbmænd var en ønskelig Leilighed til at faae en ny Poststaf tilbage til Kanalen, stiftede Handels-husene gennem vor Consul en Petition til Chesen, om han ikke vilde og kunde opsætte sin Afreise i to Dage, for at befordre denne almindelige Interesse. Chesens Indvilligelse i denne Begjering gav mig Tid til at besøge Archipelaget i den bageste Deel af Bugten. Ved at roe omkring efter en god Anvisning, fik jeg de ypperste Punkter at see og landede paa de Steder, hvis uimodstaaelige Ynde drog mig til sig. Af de mange smilende Der og Halvøer vil jeg ikke trætte med Navnet af flere end den fornemste iblandt dem alle, Ponte caju, et Navn, som hidrører fra Mængden af de storfrøede og vidstyggende Caju-Træer, der udbrede ligesom en Skjerm over den hele Klippe, og under hvilke man vandrer i en salig, vederqvægende

Skygge. Paa den ene Side af Den, lige over for St. Christoph, har Reiseren et Badehus og i Forbindelse hermed en stor Pavillon med større og mindre Bærelser. Da de Keiserlige imidlertid kun sjelden benytte denne sidste, har Coutime gjort Pavillonen til et Balsartsted for Familier fra Rio, der have Lyst til at gjøre sig tilgode i det Grønne, og paa Forlangende bliver det tilstaaet ethvert sluttet Selskab, at benytte det keiserlige Lyststed.

Efter endt Gudstjeneste den sidste Søndag, vi laae i Havn og fik Leilighed til at samle Landsmænd og Fremmede til fælleds Opbyggelse og Lovsang, gjorde jeg min sidste Udflugt til Praia-grande paa den modsatte Side af Bugten. Med uudslettelige Erindringer kom jeg ogsaa fra denne Ryst sidig om Aftenen tilbage til Fregatten. Alt var beredt til Afreisen, og Postskæffen kom Mandag Aften ombord. Næste Morgen ved Daggry, den 22de Juli, blev Bellona atter let; langsomt og stille forlod den sit Leie; det var, som om den gjerne vilde dvælet og udhyilet sig længere paa disse rolige, omkrandsede Bænde, inden den paany gif ud at pløie de dybe Furer. Efterhaanden spandt al Rios Herlighed og Pragt tilbage i det Forbigangne; kun det sidste Farvel kunde Diet fra det snevre Indløb endnu kaste tilbage over dette uudtømmelige Indes Dyb; udenfor Sufferetoppen spændte en friskere Kuling Seilene ud og hjalp os til hurtigere og lettere at tage den tunge Affæd med den smilende Ryst, med de venlige Der, som altid ligge lige grønne og unge og ikke kende den Skæbne, at gaae en kold Vinter imøde. Hentmod Middag vare vi saa langt fra Land, at Gjenstandene laae som i en Taage, uden at vi kunde adskille dem. Men^{ne} Erindringen havde Rio og dens Natur tegnet sig med saa friske og levende, saa rige og fyldige Træk, at disse aldrig skulle ophøre at fremtrylle mig en evig Sommerspragt midt under Nordens vinterlige Klædebon.

Hjemreisen.

Nu gik det til Kjøbenhavn, til Slægt og Venner; i Sandhed en frydefuld Tanke, som paa den ene Side var istand til at lade os glemme alle andre Savn, men paa den anden fremkaldte en higende, utaalmobig Længsel. Naar man i et Aars Tid har været fjernet fra Fædrelandet og sat ud af Stand til at kunne følge og agte paa Livets Tegn og Medfør, hvor meget attraaer man da ikke at faae det mørke Forhæng til Side, og hvor blandet er ikke den Følelse, med hvilken man spændt venter paa Diebliffet, da den lille Verden, som man dog egentlig tilhører, atter skal oplades. Det er forstaaeligt, at en Snegle- og Krebsgang under saadanne Forhold lidet svarer til Onserne; men Solivet lærer Mennesket mange Ting, blotter mange Strøbeligheder og øver paa mange Maader i det Gode: ogsaa Taalmobigheden, den Dyb, som overvinder alle Ting, vinder og styrkes paa Soen, og det var, som om Skibnen vidste, at vi endnu trængte til Bestyrkelse i den, da den bestiftede det over os, at vi i 12 samfulde Dage maatte ligge ud for Rio og nøies med at avancere nogle faa Mile i Døgnet. Man morede sig under denne ynkkelige Fart med at regne ud, at vi efter de bestaaende Auspicer behøvede 200 Dage for at komme hjem.

Først den 2den Juli fik vor Stilling et ganske andet Udseende; pludselig indfandt den sydbøstlige Passat sig og førte os med stærke Skridt op mod Linien. At gennemløbe 3 Grader i Døgnet, hørte igjen til den stadige Orden; Sydkorset sank mere og mere, og den nordlige Polarstjerne tilsmilede os atter fra den fjerne Horizont. Ved Midnatstid mellem den 8de og 9de Juli passerede vi Æquator, en Fæst, som Chefen celebrerede ved at indbyde samtlige Officerer til sig om Aftenen. Den befrygtede Lømmersk-Passat paa den nordlige Side af Linien var os imod al Forventning gunstig og forsonede os

fuldkommen med den uheldige Skjæbne, som mødte os i Begyndelsen af denne sidste Sætur. Paa 10° N. Brede indtraadte imidlertid en Standning ikke blot i Skibets friske Gang men ogsaa for en Stund i Livets friske Bevægelse. Det er altid en alvorlig Mindelse, naar Gud kalder Nogen af vort Samfund, men ombord i et Skib er Samlivet og Berøringen med alle Enkelte mere umiddelbar og engere end i nogen anden Kreds; ogsaa et Dødsfald taler mere aabenbart til alle Sandser og minder de Efterlevende paa en eftertrykkeligere Maade; man er Vidne til alle den Døendes Lidelser, man følger alle Bevægelser med ham efter den afgjørende Stund; man hører Slagene, ved hvilke det sidste Gjemme for en Medbroder sammenføres. En halvbefaren Matros døde tidlig om Morgenen den 15de Juli, og da Heben var trykkende, blev det bestemt, at han endnu samme Dags Aften skulde sættes overbord. Chefen bestemte, at vi med Vigbegjængelsen skulde forbinde en saakaldet „Gebet,“ en Andagt med Sang og Bøn, ved hvilken Alle skulde være nærværende. Efter en Vigpsalme holdt jeg en Affkeds-Tale over Risten, som var opstillet paa Skandsen; fulgt af Chefen og Officerer førtes derefter den Afdøde til Faldrebet, hvor Jordpaafastelsen skete, og under Afhyngelsen af et Vers gled Risten i det mørke Dyb, medens vi, som bleve tilbage i vor jordiske Gjerning, indtog vore Pladser igen for at opbygges ved Dagens Bøn. Efter „Befignelsen“ sluttede vi Andagten med at afhynde en yndig Aftenpsalme, som tolkede det evige Livs Haab, ret som Solens sidste Straaler rødme de den vestlige Himmel.

Underlig nok traf det sig, at flere Hæier indfandt sig ved Skibet den samme Morgen, som denne Mand døde, og fulgte med det hele Formiddagen. En gammel Sætro siger, at Hæien kan lugte Vig og altid indfinder sig i disse Farvande, naar Skibene have noget Vig ombord. Saa meget mere blev denne

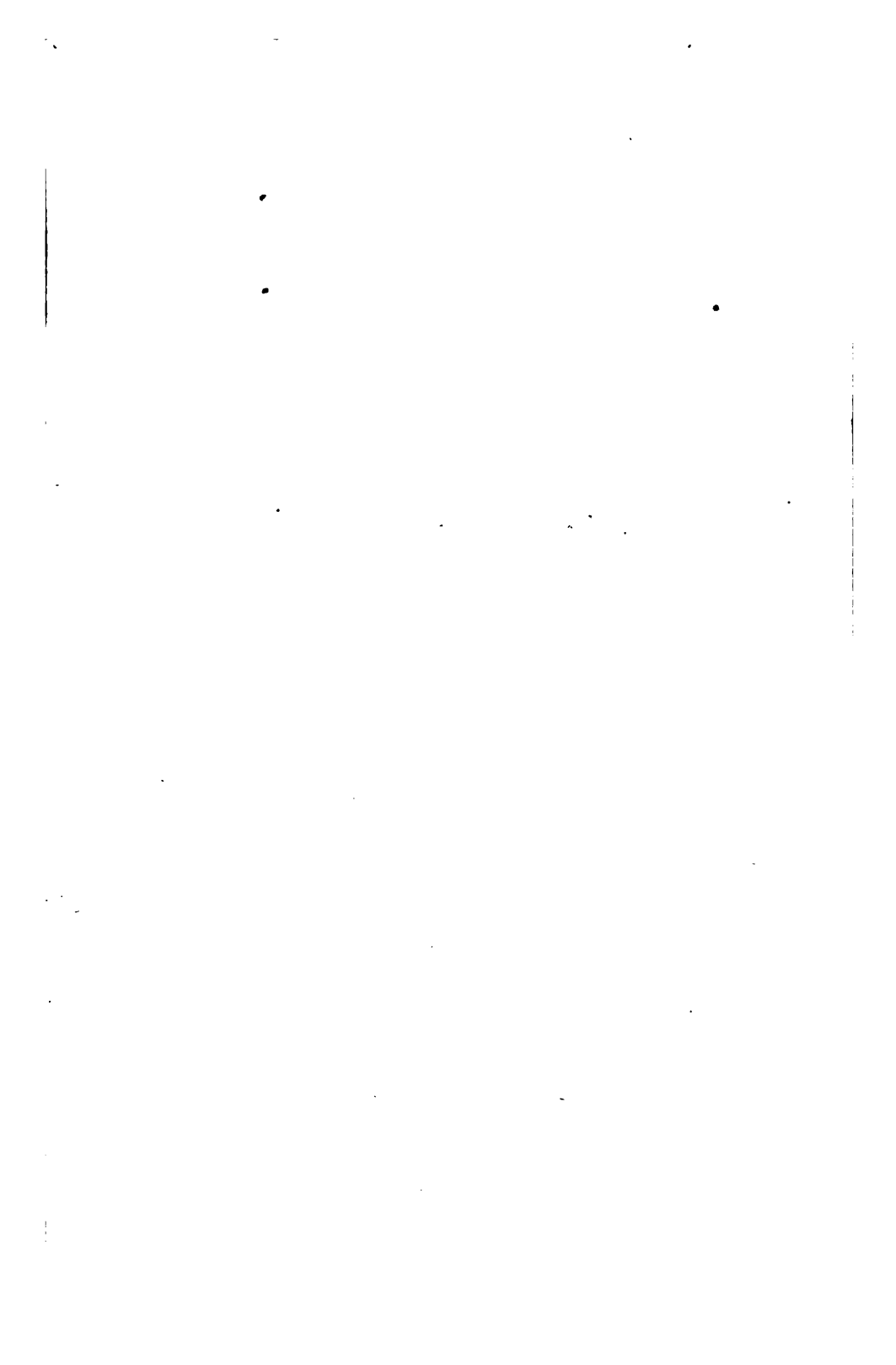
Tro bestrykt ved nærværende Sammentræk, som vi hidtil virkelig ifftun et Par Gange havde seet Haien omkring Fregatten. Hvad der nu end kan ligge til Grund for denne almindelige Skibstro, saa er det i og for sig interessant at faae Besøg af Haierne i stille Veir. Hele Dagen følge disse Norddyr med Skibet og snappe alle spiselige Ting, som kastes overbord. Haien er i Vandet et graat, ubehændigt Dyr med hvid Bug. Dens Gab ligger saa dybt under Hovedet, at Haien ingen Føde kan tage til sig, førend den faaer vendt sig i Vandet og kan gribe sit Bytte nedenfra. Men smukkere og interessantere end Haien selv ere de saakaldte „Lodser“, som altid følge den og vise den an. Disse Lodser ere smaa, nydelig spraglede Fiske, af Størrelse og Form som en Guldfisk. De svømme uafbrudt lige over Haiens Ryg og Hoved eller bag dens Finner; enhver Bevægelse af Haien er saa conform med Lodsernes, at man beundrer den fine Sympathie, som Instinctet meddeeler. Hvorvåt Haien virkelig er blind eller i al Fald udygtig til at hjælpe sig selv tilrette, skal jeg ikke kunne sige, men vist er det, at den aldrig lader sig see uden een eller flere Lodser, og at disse smaa Bevisere aldrig vige fra dens Side. Da det efter Middag lyffedes en Officeer at harpunere en Hai fra Repoen og efter flere Moissommeligheder at faae det tre Alens Skrog halet op paa Fregattens Dæk, havde jeg en uvilkaarlig Medynk med de smaa, herreløse Væsener, som bleve tilbage i det vide Hav. Det er antaget, at de ligesaa lidt kunne undvære Haien, som denne Lodserne, og at de maae døe, hvis det ikke lyffes dem at slutte sig til et andet Herskab.

Den 27de Juli fik vi paa 12° N. B. fat paa Nordost-Passaten, som ikke blot førte os op over den nordlige Tropicus men var vedholdende i en Grad, at vi maatte gaae et betydeligt Stykke længere mod Vest, end vi egentlig ønskede. Men med August Maaned sejede Alt sig igjen. En stærk, vedhol-

denne Vestenvind bragte os med stærke Skridt over det sidste Stykke af Atlanterhavet imod Kanalen. Natten mellem den 6te og 7de August sejlede vi med 10 Miles Fart Kanalen ind; en tæt Taage forhød os at faae Die paa Cap Edwards Fyr, men næste Morgen var det let at see paa Bandets Farve, at vi vare komne ind paa et lavere Band. Et Landmærke fik vi først om Aftenen Kl. 10 i Fyret paa Den Wigh; dette faste Lys var den første Hilsen fra den gamle Verden, og efter 7 Ugers Ophold paa Oceanet det første stadfæstede Vidnesbyrd om, at vore Observationer vare paalidelige. Næste Morgen tidlig fik vi Die paa en Lobskuttes og kaldte den til os med et Kanonstød. Fem Timer i Forveien havde den samme Kutter givet Lods til den danske Orlogsbrig, som samtidig med os ventedes fra Vestindien, og fremdeles underrettede Lodsens os om, at Linieskibet „Christian VIII“ nogle Dage i Forveien var passeret Kanalen hjemefter; det er sikkert længe siden, at tre saa store danske Orlogsskibe i en Tid af 8 Dage have ladet sig see i et fremmed Farvand. Under Lodsens Ledelse gif vi for en stille Brise gennem den øvrige Deel af Kanalen; hen paa Eftermiddagen kom den engelske Kyst frem i Taagen, og ubestridelig var den stille Fryd, med hvilken jeg igjen saae Landsbyer og Kornagre, der saa levende kaldte Hjemmet frem for min Tanke. Dover laae atter for mig med sit æroverdige Castel; da den sidst smilede til mig med sine Gaslamper, var det med et dunkelt Haab jeg tænkte paa at gensee den. Det yndige Deal passerede vi ganske nær, og de venlige Landsteder, Lunde og Agre, som omgive den, staffede os et livligt Underhold: især havde det gamle Wolmar Castle, som beboes af Commandanten over dette og Dover Castel, en fortryllende Belliggenhed imod Søen. Syd- og Nord-Jorelands Fyr skinnede allerede bag os, da jeg om Aftenen gif til Hvile. Nogle Timer efter Midnat vare vi fri af de farlige „Galopper“, og

i Daggrø satte vi vor Fods af i sin Rutter, som var paa Slæbetoug efter Fregatten. Saa snart det blev lyst, fik vi Die paa Briggen, som kom fra Vestindien; vi tonebe Flag for hinanden og løb hinanden paa Siden. Fra Skandserne talede Cheferne sammen gjennem deres Adjutanter, og da der gjensidig var meddeelt, at Alt stod vel til inden Borde, skiltes vi ad med det Ønske, at vi om tre Dage maatte samles paa Kjøbenhavns Rhed. Og virkelig saae det ud til, at dette Ønske skulde opfyldes, saa hurtigt furede Bellona Nordsoen over. I Aanden saae man allerede ud efter Jyllands Kyster, Skagens Fyrtaarn den svenske Kyst, Drefund i Sommerdragt og den gamle Arelstads Taarne. Men Frænde er Frænde værst. Da vi den 11te August havde hilst Fædrelandets dyrebare Grund og langsomt passeret Skagens Mølle, Kirke og Taarn, mødte os i Nørkningen en sydoslig Storm, som holdt os vaagne i to Nætter og Dage ved den uafbrudte Krysben og Benden mellem svenske og jyske Kyst. Stormen lagde sig med Blifstille; først den 13de om Eftermiddagen fik vi en gunstig Nordenvind, som stod til hen paa Natten. Lørdag Morgen den 14de August fyrede vi 3 Stud efter Fods fra Gilleleie; efter hans Anviisning styrede vi ind mellem Raborigerne, og skjøndt Beiret var sludfuldt, var det dog frydeligt at seile Drefund ind. Det gamle Kronborg modtog vor Morgenhilsen fra 9 hundrede Kanoner og bød os „Velkommen“ i det samme Maal. Helsingør holdt os kun op nogle Dieblifte; Bellona længtes efter at hvile sig for Alvor i det gamle Leie. Men frist og udholdende krydse den sig langs op med Sjellands grønne Bang; det var, som følte den sig og bar sin Frimodighed tilstue, med hvilken den nu vendte tilbage fra den lange, prøvende Bane. De frigerste Brødre tilvinkede den Velkomst og Bisalb fra Flaadens trygge Leie, og om Formiddagen Kl. 10 faldt udenfor Trekroner Ankeret fra Bellonas trætte Dryft.

Anhang.

Om Viemedet for Fregatten Bellonas Gen- delse, samt om dens Virksomhed. *)

Foruden at være et Dvelfes Togt for Fregattens Besætning, havde Missionen fortrinsviis et politisk-mercantilt Formaal: at slutte saadanne Forbindelser med de sydamericanske Republiker, og at indhente saadanne Oplysninger om Forholdene i disse fremmede Stater, som kunde være til Fordeel for den danske Skibsfart og Handel.

Alt i Aarhundreder have de sydamericanske Producter ved deres Mangfoldighed og Rigdom udgjort en Hovedgjenstand for den europæiske Handel, uagtet den directe Handel med Sydamerica næsten kun udelukkende stod aaben for de Magters Undersaatter, som besadde Colonier der. Efterat de vidtudsatte portugisiske og spanske Colonier havde emanciperet sig og aabnet sine Havne for den almindelige Handel, har denne ogsaa naaet en Udstrækning og Vigtighed, som overstiger hvad man turde vente af de nyopstaaede Staters usikre og vakkende politiske og finansielle Forfatning. Fra det Dieblit Omstændighederne tilfældede det, har den kongelige Regjering ogsaa bestræbt sig for at aabne de danske Undersaatters Afgang til de Fordele, som Handelen og Skibsfarten paa disse Lande frembød. I dette Viemed ere Handelstractater blevne afsluttede den 26de April 1828 med Keiserdommet Brasilien, under 19de Juli s. A. med de forenede mexicanske Stater og under 26de Marts 1838

*) Denne Relation støtter sig paa den officielle Correspondence, til hvilken jeg med høie Bedkommendes Tilladelse har haat Afgang.

med Republikken Venezuela. Exemplarer af disse tidligere afsluttede Tractater bleve medgivne Chefen til behagelig Afbenyttelse, og gjennem det Kongelige Generaltoldkammer og Commercie-Collegium blev han tillige forsynet med en Fortegnelse paa de Stæder i Sydamerika, hvor Kongelige Consulater allerede ere oprettede, og hvor det er paatænkt og allernaadigst approberet, at nye Consulater skulle oprettes. Ved det brasilianske Hof i Rio de Janeiro har der tillige i en Række af Aar været etableret et kongeligt Gesandtskab, ligesom omvendt en Keiserlig brasiliansk Cargé d'affaires er accrediteret her. Ogsaa har den danske Handel og især Fragtfarten paa Sydamerika og allerhøjest paa Brasilien allerede erholdt et betydeligt, saavel for Landet i det Hele som for de deri Deeltagende i Særdeleshed fordeelagtigt Dyrkning. Diemebet for nærværende Togt med Fregatten *Bellona* var fornemmelig, endbydermere at fremme disse Forhold og at bane Veien for andre nye af samme Betskaffenhed. Allerede Nærværelsen af et kongeligt Krigsskib paa disse Landes Ryster maatte tjene til et Beviis paa Regjeringens Omhu for at fremme den danske Handel og Søfart, og det lod sig haabe, at Chefen for nærværende Expedition lige over for de forskjellige Magters Auctoriteter vilde kunne bevirke Overbeviisningen om, at det er Hans Majestæts Ønske at opretholde og stifte de venstabeligste Forhold mellem Danmark og hine Stater. Med dette Formaal for Øie, maatte Fregatten omhyggelig stræbe at undgaae Alt, som kunde indbringe den i, paa nogen Maade at deeltage eller tage Parti i de Conflicter, hvori nogle af disse Stater kunde være indviklede med andre, eller i de Stridigheder, som kunde herske i deres Indre. De Stater, hvis Havne Fregatten *Bellona* var bestemt til at anløbe, vare Brasilien, Republikken Uruguay og den argentinske Republik paa Vest siden, forsaavidt de politiske Forhold og den franske Flotade maatte tillade den ogsaa at gaae til Buenos

Ayres. Om dette sidste Punkt maatte Oplysninger nøiagtig indhentes i Rio Janeiro og Montevideo, for derefter at komme til at sikkere Kundskab om, hvorvidt Chefens personlige Nærværelse i Buenos Ayres lod sig effectuere, uden at gjøre Brud paa den franske Blokade, og hvorvidt den vilde kunne ventes at medføre nogen væsentlig Nytte under de derværende Forhold. Endvidere skulde Fregatten paa det „stille Hav“ Ryster besøge Republikkerne Chile og Peru. Under Opholdet i Valparaiso maatte Chefen være betænkt paa at finde Leilighed til at begive sig til „St. Jago de Chile“, Regeringens Sæde, for der, saavidt det lod sig gjøre, at fremme Expeditionens Viemød. Fremdeles var Chefen auctoriseret til at anløbe en Havn i Republikken „Bolivia“ (Cobija) og Guayaquil i Republikken Ecuador, forsaavidt det kunde stee, uden for meget at opholde Expeditionen, og forsaavidt Handelens Bigtighed paa disse Stæder og den sandsynlige Nytte, Chefen under et kort Ophold i en fra Regeringens Sæde fjernet Havn kunde bevirke for den danske Handel og Skibsfart, vilde kunne ventes at staae i noget passende Forhold til den Dpoffrelse af Løb og Penge, som et saadant kort Ophold dog uundgaelig maatte medføre. Endelig var det muligt, at Fregatten paa Tilbagereisen fra Rio Janeiro vilde komme til at anløbe de vestindiske Farvande, og det var da et Ønske, at den paa Veien kunde besøge Laguayra eller en anden venezuelansk Havn, endstjændt dens Nærværelse der vilde være mindre nødvendig, da danske Orlogsskibe af den vestindiske Station ofte have Leilighed til at anløbe der, og da Forholdene med Venezuela paa en tilfredsstillende Maade ere regulerede ved den for to Aar siden afsluttede Handelstractat og ved en kongelig Generalconsuls Ansættelse i Caracas.

Med Hensyn til den betydelige danske Handel og Fragtfart paa Brasilien, var det af særdeles Bigtighed, at Chefen vilde

conferere med den danske Charge d'Affaires om de Stridt, der kunne være at tage for end mere at fremme denne; om det maatte være ønskeligt, at bevirke Ansættelse af et større Antal af danske Consuler og Viceconsuler i Brasilien, og hvorvidt der maatte være Noget at udrette ved at indlede Underhandlinger med den Keiserlige Regjering om Fornyelsen af den udløbne Handelstractat eller om Afslutningen af en ny. Da nemlig den i Aaret 1828 paa 10 Aar sluttede Handelstractat nærmede sig sit Udløb, blev den udtrykkelig opsigt fra Brasiliens Side. Saavidt man imidlertid hidtil havde kunnet domme, ligger ingen særdeles ugunstig Hensigt mod den danske Handel og Skibsfart til Grund herfor, da ligeledes alle øvrige af Brasilien med andre Magter sluttede Handelstractater ere blevne opsigte, og da Niemedet hermed fornemmelig synes at være, at regulere Handelen og Skibsfarten paa Brasilien ikke ved Tractater, men af den legislative Vel. Imidlertid maatte Chefens Opmærksomhed være henvendt paa de Vilkaar, under hvilke den danske Handel og Skibsfart paa Brasilien maa antages at kunne fortsættes.

For at gjøre Expeditionen saa frugtbringende som mulig for den danske Handel og Skibsfart, maatte den fornemmelig være opmærksom paa følgende Punkter: Først at søge at tilvejebringe alle herhenhørende Oplysninger, saasom statistiske Tabeller over de forskjellige Landes Befolkning; Importerne og Exporterne; de forskjellige Handelspladfers Bigtighed; hvilke Slags Varer (allerhelst saadanne, som kunne produceres i Hans Majestæts Stater) der kunde ventes at erholde Afsetning der; hvilke Retourlabninger der kunde være at erholde; hvorvidt den danske Handel og Skibsfart kan antages at kunne udholde Concurrencen med andre Nationer; o. s. v. Og endelig var det en Selvsølge, at Missionen vilde være betænkt paa at indsende saadanne Efterretninger, som især kunne være af Bigtighed for den Søfarende og Navigatorene.

Med Hensyn til Alt, hvad der staaer i Forbindelse med Consulatvæsenet, vil det dernæst komme an paa at bestemme de Stæder, hvor kongelige Consulater og Viceconsulater kunne oprettes med Fordeel foruden de allerede oprettede eller paatænkte. Men især maatte Missionen være opmærksom paa at udsee Mænd, hvem disse Consulater kunde anbetroes, og som kunde være villige til at modtage dem. Udnævnelsen af Generalconsuler og virkelige Consuler bringes i allerunderdanigst Forslag af det Kongelige General-Lodskammer og Commerce-Collegium, men forinden Forestilling herom neblægges, bliver Handelsstanden i de vigtigste Handelsstæder, som Kjøbenhavn, Flensborg og Altona, opfordret til at afgive Betænkning om de forskjellige Concurrenters Competence, og den saaledes afgivne Betænkning er der stedssest skænket væsentlig Indsigelse paa disse Embeders Besættelse. Vel kunde det ikke antages, at Antallet af Concurrenter, som fortjente at komme i Betragtning, vilde være stort i de forskjellige americanse Havne, allerhøjest da de kongelige Generalconsuler og Consuler ikke som saadanne erholde fast Gage men kun have Sporstiler af de i deres respective Districter anløbende danske Skibe. Imidlertid blev det dog anseet for sandsynligt, at den Anseelse, et fremmed Consulat giver den dermed beklædte Handlende i Udlandet, vilde være et tilstrækkeligt Motiv for respectable Handlende til at attraae et saadant. Chefen maatte derfor paa saadanne Stæder, hvor han maatte finde det passende og navnlig i Montevideo, Buenos Ayres og Lima eller Callao, stræbe at opfordre en anseet og dertil egnet Handlende til at auctorisere sig til i hans Navn at søge det kongelige Consulat, som vilde blive at oprette der. Udnævnelsen af Viceconsuler skeer af vedkommende Consul og approberes paa hans Forslag af det kongelige General-Lodskammer og Commerce-Collegium. Det vilde derfor i saa Henseende være tilstrækkeligt, at formaae vedkommende Consul

til at bevirkte Anerkjendelsen af de Viceconsuler, som han maatte ansee fornødne. I de Lande, hvor hidtil ingen Kongelig Consul har været ansat, maatte tillige udvirktes, at deres Anerkjendelse eventuallter ingen Vanskelighed mødte hos vedkommende Regering. Forsaavidt man i saa Henseende maatte begjære en Anerkjendelse af en saadan Regering fra Hans Majestæts Side, maatte gøres opmærksom paa, at Consulbestallingen er et aabent Brev fra Hans Majestæt til den vedkommende Republiks Præsident og følgelig involverer en udtrykkelig Anerkjendelse, ligesom en saadan ogsaa ligger udtalt i Missionens Niemed og i den Chefens givne Fuldmagt, og at ingen anden speciel Anerkjendelses-Act har fundet Sted med Hensyn til nogen anden af de americanse Republikker, saasom Mexico og Venezuela. Derimod kunde gives den bestemte Forsikkring i Hans Majestæts Navn, at Anerkjendelsen af Consul for vedkommende Magt i de Kongelige Stater ingen Vanskelighed vilde møde.

Endelig var det et Hovedformaal for Missionens Bestræbelser, forsaavidt Tiden og Omstændighederne vilde tillade det, at forberede og indlede Underhandlinger om Handels-Tractater og commercielle Declarationer med de Republikker, med hvilke der hidtil ikke fra dansk Side er blevet affluttet nogen saadan Overenskomst. I dette Niemed maatte paa Stedet søges Underretning om samtlige af vedkommende Republik med andre Magter sluttede Handelstractater og om disses praktiske Virkning til Fordeel for den paagjældende Magts Handel og Skibsfart. Efter tilstrækkelig Dplysning om, hvilken af disse forskiellige Tractater der synes den fordeelagtigste, og at der overhovedet ved en Tractats Afsluttelse er væsentlige Fordele at opnaae for den danske Handel og Skibsfart, maatte hos vedkommende Regering andrages paa den eventuelle Afsluttelse af en lignende Tractat, for hvilken Grundlaget vilde blive Indrømmelsen af den samme Behandling af de contraherende Magters Under-

saatter, som den, der tilstaaes Landets egne; — eller, dersom dette ikke kunde opnaaes, andre privilegerede Magters Undersaatter. Som Basis for en saadan Tractat blev navnlig den mellem Danmark og Venezuela afsluttede Handelstractat anseet for passende. Det lod sig ikke vente, at det skulde kunne lykkes Missionen under det korte Ophold paa ethvert Sted at tilvejebringe Afsluttelsen af en formelig Tractat; men det blev dog antaget, at der vilde blive tilstrækkelig Tæilighed til at overbevise sig om, hvorvidt vedkommende Regjeringer maatte være tilbøielige til at gaae ind derpaa, og Missionen kunde i saa Tilfælde forberede det Fornødne ved at træffe nærmere Aftale om den eventuelle Basis og om Stedet, hvor de nærmere Underhandlinger kunde føres, hvortil helst maatte vælges en af de europæiske Hovedstæder, hvor saavel Hans Majestæt som vedkommende Magt havde diplomatiske Agenter, hvem Underhandlingerne kunde overdrages. Skulde Missionen imidlertid træffe vedkommende Regjeringes Stemning saa fordeelagtig i saa Henseende, at der strax kunde sluttes en Overeenskomst, da maatte denne helst skee i Form af en gjensidig Declaration, som blot kom til at indeholde den Bestemmelse, at begge Parteris handlende og færendende Undersaatter skulde i enhver Henseende til deres commercielle Foretagender indtil Videre behandles i Et og Alt ligesom de meest begunstigede Nationers Undersaatter. En saadan Overeenskomst vilde „Departementet for de udenlandske Sager“ ufortøvet, naar det erholdt samme tilsendt, forelægge hans Majestæt til allerhøieste Ratification, og vilde denne Ratification kunne blive udverlet paa det Sted, hvorom Missionen derom maatte komme overeens med vedkommende Regjering. Til Afbenyttelse og som Legitimation ved alle de Forhandlinger, Missionen maatte komme til at føre med de forskjellige sydeamericanske Staters Regjeringer, blev givet Chefen en i Hans Ma-

jestæts Navn ad mandatum gjennem det udenlandske Departement udsædigt Fuldmagt.

Sluttelig blev Missionens Opmærksomhed henledt paa de Klager, hvormed enkelte danske Undersaatter i hine fjerne Farvande mulig kunde henvende sig til Fregatten. Men ligesom det var naturligt, at denne ikke kunde lade handlende eller søfarende Landsmænd savne den Beskyttelse, som de billig kunde vente fra et af Hans Majestæts Orlogsskibe, saa blev dog Missionen advaret om, forsaavidt saadanne Klager maatte gaae ud paa formeentlig lidte Forurettelser fra en af de forskjellige sydamericanske Regjeringers Side, og forsaavidt Missionen maatte troe at burde reclamere hos denne en saadan Anledning, kun at gjøre dette paa en saadan Maade, at det vigtigste Niemed for Expeditionen ikke tabtes af Sigte.

Til fuldstændig at kunne bedømme og udvæle Frugterne af Expeditionens Bestræbelser for at fremme dette Regjeringens priselige men tillige store og omfattende Niemed, hører et Blik, som bedre end mit er indviet i de politiske og commercielle Forhold. Da jeg imidlertid ikke har kunnet følge Missionens Underhandling med de fremmede Stater, eller betragte dens Virksomhed i mange andre Retninger, uden at være kommet til Erkjendelsen af de velgjørende Frugter af Fregatten Bellonas Sendelse, vil jeg ikke af daarlig Undseelse lade mig afholde fra, ogsaa i denne Henseende, efter Evne og Leilighed, at besvare mange Spørgsmaal, som maatte opstaae hos Mange.

Et Lands Sømagt er ikke alene til for Krigstider, skal ikke alene være et Bolværk mod fjendtlige Angreb, men ogsaa i Fredstid tjene og befordre Landets Vel ved at repræsentere Regjeringen og dens Myndighed paa Steder, hvor det styrende

Die ikke kan see, den beffjermende Arm ikke kan rætte paa nogen anden Maade. Og blandt de mange Interesser, som saaledes maae varetages ved et Krigsskib, der rustes og udsendes i Regjeringens Navn, er Handelen og Skibsfarten den nærmeste og vigtigste. I det europæiske Statsfællesskab, hvor de enkelte Staters Rettigheder ikke blot gjensidig og løbformelig ere garanterede, men hvor ogsaa den Enkeltes Ret er beskyttet i det Fremmede ved en gennemført Statsforvaltning og Retspleie, trænge vel Handlende og Skibsfarende ikke til nogen anden synlig Haandhæver af deres Rettigheder, og et Krigsskibs Nærværelse i europæiske Havne kan fra denne Side betragtet være ufornøden. Men ganske anderledes er Forholdet mellem europæiske og sydamericanske Stater. Ikke at tale om, at de fleste af Sydamericas Republikker tidligere slet ikke havde nogen hverken formelig eller indirecte Anerkjendelse af den danske Konge, at der saaledes aldeles intet Forhold var indledet eller bragt istand mellem Danmark og disse Stater, saa er Tilstanden i disse Lande saa lidet udviklet, Statslegemerne og Regjeringsformerne saa meget i deres Barndom, at de Europæere, som enten ere bosiddende i hine fjerne Lande eller besøge disse for Handelens Skyld, langt fra kunne føle sig sikre og rolige uden Bedækning fra Moderlandet. De større europæiske Magter have derfor alt længe staaet i et tractatmæssigt Forhold til de fleste af Sydamericas Republikker baade paa Øst- og Vest siden, og det Samme er ved nærværende Expedition indblebet for Danmark. Saaledes som ovenfor er anført, vare alt tidligere Tractater afsluttede med Keiserdommet Brasilien, med de forenede mexicanske Stater og med Republikken Venezuela. Lignende Tractater ere nu ogsaa bragte istand eller indblede med Republikken Uruguay og de argentinske Stater paa Øst siden og med Republikkerne Chile, Peru, Bolivia og Ecuador paa Vest siden af Sydamericas. Hos de 4 første af disse Stater fandt Missionen den meest snigende Modstaa-

gelse; med den største Redebonhed og Føielighed modtog de disse Regjeringer de Forslag, som fra vor Side bleve gjorte til en tractatmæssig Forbindelse, og hvis Indhold gik ud paa, at siffre de Danske lige saa fulde Günstbeviisninger og Rettigheder, som nogen anden europæisk Stat nyder. Den eneste Stat, som ifølge en Grundlov krævede en formelig Anerkjendelse fra dansk Side, førend den kunde inblade sig paa nogen tractatmæssig Forbindelse, var den argentinske; og da ligeledes en Grundlov for denne Stat erklærer, at alle europæiske Nationer skulle behandles med samme Günst og have lige Rettigheder, opponerede Ministeriet ligeledes mod det Udtryk: „meest begunstigebe“, paa hvilket der fra Begyndelsen var insisteret. Det var henstillet til Chefens Skjøn, hvorvidt han vilde besøge Republikkerne Bolivia og Ecuador, for ogsaa personlig at underhandle med disse. Flere Grunde bestemte ham til, ikke at udsætte sig for den Opoffrelse af Tid og Penge, som disse Besøg vilde have medført. Foruden de Besværligheder, som den lange og i Regningen vanskelige Rejse til Guayaquil vilde ført med sig, kom hertil det særdeles Hensyn, at Hovedstæderne i disse Stater ligge saa langt fra Kysten, at det ikke godt var muligt for Chefen at sætte sig i personlig Berøring med Regjeringerne: saaledes ligger Chuquisacca, Bolivias Hovedstad, 40 Dages Rejse fra Havnen Cobija. Imidlertid nyttede Chefen den givne Leilighed til foreløbig at inlede Underhandlinger ogsaa med Bolivia og Ecuador, ved at sætte sig i Forbindelse med disse Landes diplomatiske Agenter i Lima. Efterat have udviklet for disse Hensigten af Expeditionens Sendelse til alle de sydamericanske Republikker og forklaret dem de Hindringer, som forhøede Chefen at indfinde sig i de respective Republikkers Hovedstæder, fandt han den største Beredvillighed til at modtage de fornødne Noter til vedkommende Ministre.

Men skulde de Forbindelser, der inledeedes med de syd-

americanſke Republikker, have nogen Holdning og ſiffer Frugt for de Handlende og Søfarende af vore Landsmænd, da maatte Regjeringen nødvendig være betænkt paa, ſamtidig med Indledſen af diſſe Forbindelſer at udnævne og beſtiffe conſulaire Embedsmænd, der kunde varetage de Danſkes Interesſe. Det udenlandske Departement havde derfor overdraget Chefen Myndighed til at udſee ſaadanne Mænd blandt de Handlende, hvis Navn og Stilling havde Vægt og Betydning og kunde love den ſtorſte Fordeel og Hjælp for de Søfarende og Handlende, ſamt til at beſtiffe diſſe ſom imidlertidige Handelsagenter, indtil deres Udnævnelse til virkelige Conſuler var approberet af Kongen. Men ſaa villige de anſete Kjøbmænd vare til at overtage en virkelig Conſuls Navn og Functioner, ſaa lidt vidſte man i diſſe Lande, hvad Agenter betydede, og ſaa nødig paatog Nogen ſig denne Mellemting. I alle de Republikkers Hovedſtæder, ſom vi beſøgte, og hvor tidligere ingen Conſul var anſat, udnævnte derfor Chefen i Kraft af ſin Fuldmagt rette Conſuler og indſtillede diſſe til Regjeringerne, der anerkjendte dem ſom ſaadanne. Saaledes have vore handlende og ſøfarende Landsmænd, ſom beſtändig mere og mere finde deres Fordeel af at beſøge Havnene paa Øſt- og Veſtſiden af Sydamerica, ſaaet en lovbegrundet Sikkerhed, for ikke at lide utilbørlig Medſart eller villaarlige, trykkende Byrder, og have vundet en Embedsmænd og en Raadgiver, der i al Fald kan gaae dem tilhaande i indviſtede Tilfælde, ſom vel her ſnarere end andetſteds lade ſig befrygte.

Landenes indvortes Tilſtand er imidlertid ſaadan, at diſſe lovmæssige Overeenſkomſter og auctoriserede Embedsmænd ikke kunne anſees for fuldt tilſtrækkelige Garantier for Ret og Retſædighed med Hensyn til de Fremmede i de ſydamericanſke Stater. De ſtore Handelsnationer, England, Frankrig og Nordamerica, lade ſig derfor heller ikke nøie med diſſe Foranſtaltninger til deres Landsmænds Sikkerhed, men holde beſtändig Krigſkibe paa

Station i de forskjellige Havne baade paa denne og hin Side af Sydamerika. I Særdeleshed blev jeg paa Vestkysten overrasket, ved at finde flere Stationairer fra hver enkelt af disse Ragter. Og virkelig er det saalangt fra, at disse Skibe ligge her for et Syns Skyld, at de meget mere maae ansees for aldeles nødvendige, dersom de Fremmede skulle være betryggede. Først er nemlig Forholdet mellem de Indfødte og Fremmede ikke anderledes, end at hine med en stille Misundelse see hen til de Fremmedes blomstrende Opkomst iblandt sig, og vel kunne føle sig frijæde til at forurette dem paa mange Maader, dersom ikke de flydende Batterier ved Kysterne holdt Sværdet i Steben. Dertil kommer, at Staternes politiske Tilstand endnu er og længe vil vedblive at være en glærende og skjæbnesvanger Tilstand, som lader befrygte Oprør og Omvæltninger. Under saadanne vilde fornemmelig de Fremmede være ilde stødte, dersom de befandt sig uden nogen Tilflugt og beffiermende Magt, snerne fra Fædrelandets Hjælp, sig selv overladt. At de i saadanne Tilfælde have en krigerisk Styrke ved Haanden, udgjør deres Haab og Trøst, og denne Sikkerhed giver dem Mod og Udholdenhed til at leve og virke i disse usikre Forhold; uden denne Udfigt vilde de ikke blot være udsatte for uretfærdig Mebsart under deres lovlige Stræben, men ogsaa for Tabet af Liv og Gods, saa ofte den revolutionaire Aand bryder løs, dersom de ikke kunde redde sig selv og deres Eiendele ombord i Krigsskibene. Europæerne paa Vestkysten erklærede derfor ogsaa ganske uforbeholdent, at de ikke kunde eller vilde opholde sig paa Kysten uden den militaire Bedækning. Sammenholdt med Republikernes krigeriske Styrke er denne ogsaa meer end tilstrækkelig, for at indgyde Respekt, og ved flere Leiligheder har det vist sig, at de stationerende Krigsskibe have reddet Europæerne fra Odelæggelse under den almindelige Lovløshed og Revolution. Da saaledes Chilenerne i Aaret 1839 hjemfogte Peru med en fiendt-

lig Flaade og truede med at afbrænde Callao uden Hensyn til Personer, var det alene Parlemantairer fra Drlogsskibene paa Callaos Rhed, som standsede denne hensynsløse Beslutning og ved det forelagte Spørgsmaal: „hvad Chileenerne havde besluttet med Europæerne?“ bevirkede en Declaration fra chilensk Side, som garanterede de bosiddende Europæere. Uden den militaire Styrke ved Kysterne var det tvivlsomt, hvorvidt Europæerne under de hyppige Revolutioner vilde undgaae den samme Skæbne, som de Indfødte af det svagere Parti maae undergaae. Vel nyde de europæiske Hoffers Embedsmænd baade særegne Fordele og en vis utrænkkelig Forret, som de i paakommende Tilfælde skulde kunne udstrække ogsaa til deres Landsmænd, men al Puffen paa Ret nytter lidet i revolutionaire Tider. Det er almindelig Skik, at alle europæiske Consuler i saadanne Tider træde sammen og raadslaae om de Foranstaltninger, som maatte ansees nødvendige til Europæernes Sikkerhed; men selv om Regjeringerne vilde høre paa deres Forslag og afholde sig fra al positiv Krænkelse af Europæernes Liv og Gods, vilde de ikke være istand til at holde Ulykken borte fra dem, vilde ikke kunne forhindre, at jo den oprørske Lue ogsaa naaede til de Fremmedes Huse. Krigsskibene ere disses eneste, sidste Tilflugt i Nøden.

Ihvorvel Fregatten Bellonas Nærværelse i Sydamerica ifftun kan tillægges en overgaaende og underordnet Betydning med Hensyn til en saadan Værnen om Europæernes Rettigheder, deres Liv og Eiendom, saa gav dog dens korte Ophold altid en forøget Vægt til den Estime, med hvilken Regjeringerne og de Indfødte betragte disse Controleurer omkring Landenes Grændser. Den Glæde, hvormed Fregatten blev seet og hjilst af alle danske Skibe og bosiddende Landsmænd i den fremmede Verdensdeel, den Opmærksomhed og Distinction, som Bellona nød af alle europæiske Krigsskibe, diplomatiske Embeds-

mænd og Handlende, var et talende Beviis for, at dens Nær-
værelse blev betragtet som en Binding.

Fregattens Ophold i de forskjellige Havne var for kort
til, at Missionen kunde skaffe sig en omfattende Kundskab om
Landenes naturlige Tilstand i det Hele, deres Productioner og
Trang til fremmede Landes Artikler i det Enkelte. Foruden
den Omstændighed, at disse mere specielle Undersøgelser havde
krævet en i de commercielle Forhold Indviet, for i Hurtighed
at kunne bringes tilveie, saa kom Fregatten til de fleste Stæder,
uden at have nogen levende Veiledning til at virke for dette
Niemed. Det maatte derfor først og fremmest være magtpaa-
liggende, at finde saadanne Personligheder, som kunde ansees
værdige til at overdrages dette Hverv, og af hvem disse Op-
lysninger kunde ventes med tilstrækkelig Sagkundskab og Fuld-
stændighed. Til disse Mænd, som udvalgtes til Consuler, er
Anmodningen steet, om at indsende til det Kongelige Generat
Toldkammer og Commerce-Collegium alle Forslag og Bint til
Udvidelsen og Vættelsen af den danske Handel paa Sydamerica's
Kyster. Fra dem vil da ogsaa indløbe en nysgigtigere Opgi-
velse af mindre Havne og Søstæder, som kunde fortjene en
større Opmærksomhed, og hvor det vilde være gavnligt at be-
stikke Viceconsuler for den danske Nations Handelsstibe. Og
naar man har været Vidne til og hørt Vedkommende selv tale
om den Forlegenhed, hvori Skibsførerne ofte føle sig stødte
af Mangel paa tilstrækkelig local Kundskab og uden nogen virksom
Medhjælp til at finde sig tilrette i de fremmede og mange Gange
indviklede Forhold, da kan man let see den Fordeel, som Missionen
allerede har bragt de Søfarende ved de bestiftede Consuler og
fremdeles vil bringe dem i rigere Maal, naar Kjenndtskabet til
de forskjellige Landes Udsørfels- og Indsørfels-Artikler bliver
afmindeligere og paalideligere.

Det er under alle Forhold en stor Betsignelse, at kunne

hjælpe, trøste og forsonse, og jeg regner det blandt de skønneste Sider af Fregattens Virksomhed i det fjerne Sydamerica, at den har været en befriende og mæglende Magt for mange Landsmænd. Det er let forklarligt, at Skibsførere kunne komme i lige saa uforudseelige som ubehagelige Conflicter med andre Rationers Skibe, uden at de selv ere istand til at haandhæve deres Ret. Det traf sig saaledes, at en dansk Kaptains Skib nogle Dage før vor Ankomst til Montevideo blev paaseilet i Havnen af et nordamericansk Skib, som lettede og gik under Seil. Vor Landsmand blev tilføiet en meget betydelig Skade og henvendte sig til den nordamericanske Consul om Stadeserstatning. Efter de almindelige Solove er det nemlig en Bestemmelse, at den, som tilføier et Skib til Ankers nogen Skade, maa godtgjøre denne efter Taxation. Men da vor Landsmand stod ene uden nogen Auctoritet, som kunde paatale hans Sag, søgte det nordamericanske Consulat Udslugter. Den danske Kaptain maatte opgive Haabet om den siebliffelige Hjælp, som var fornøden, for at Skibet kunde blive istand til at gaae i Søen igjen. Hans eneste Resours var at søge Erstatningen ad en lang Omvei, gennem Underhandlinger mellem vort udenlandske Departement i Kjøbenhavn og det nordamericanske Ministerium. Men det er klart, hvor lidt den Forurettede vilde vinde ved en saadan Forsinkelse, selv om Erstatningen indløb efter Aars og Dags Forløb; ude af Stand til at præstere de Summer, som det kostbare Lønmer og den endnu dyrere Arbejdsløn krævede, havde han under disse Omstændigheder intet Valg, men maatte have ligget i den fremmede Havn, indtil Forstrækninger kunde indløbe fra en eller anden Kant. Midt under denne hans Forlegenhed løb 21 Salustub fra Bellonas Batterier paa Montevideos Rhed. Kaptainen havde iffe henvendt sig til Chefen, og denne iffe rørt ved hans Sag, førend alle Bekæmteligheder vege, og en Sum af henimod 1000 Rbd. dansk blev udbetalt af

det nordamericanste Consulat. Dette ene Exempel er sifferlig ifkun eet af de mange, som overbevise om, at en Orlogsmænd gjør sin Nytte ogsaa i de fredelige Tider, helst i Lande, hvor den strenge Lovs Svøbe er den nødvendige Drivkraft.

Den danske Nation har mange sefarende Brødre i fremmede Skibes Tjeneste. Som bekjendt lønne baade Englænderne og Nordamericanerne saa meget bedre end de danske Skibseiere, at det ikke kan undre, at mange Mennesker søge deres Lykke, hvor de troe snarere at kunne gjøre den. Men den Sefarendes Skjæbner ere mere end Andres en luftet Bog, i hvilken mange og tunge Tilfiskelser kunne staae antegnede. Disharmonie, Sygdom og Ulykke kunne bringe Sømanden i mange hjælpeløse og ynkkelige Situationer. Det var derfor ogsaa at vente, at vi i Sydamerika maatte støde paa nødlidende Landsmænd, som længtes efter at komme tilbage til Fædrelandet. Fregatten bragte flere saadanne Individer med sig til Kjøbenhavn; Individer, som med eller uden Brøde bleve trufne i en hjælpeløs Tilstand, men som siffert ere blevne bragte til Gfertiante og kunne betragtes som vundne tilbage fra en tvivlsom Skjæbne. I flere Havne stete det, at danske Skibsførere henvendte sig til Fregattens Chef i Anledning af mindre gode Forstaaelser og Forhold blandt Skibets Besætning. Hvor Sagen syntes at være af en alvorlig og betænkkelig Natur, flitte Chefen de uenige Parter fra hinanden, og idet Fregatten tog sig paa at danne de Uvillige under den strengere Disciplin, som hersker i Orlogsmænden, afgav den igfent til Coffardiskibene saadanne Folf, paa hvilke Vedkommende fuldkommen kunde forlade sig. Være Klagerne ikke af nogen ondartet Character, da noiedes Chefen med at mægle Fred mellem de Uenige, og virkelig lykkedes det oftere et godt Ord at finde et godt Sted og at stifte Forlig mellem dem, som Pligten havde sammensoiet. Jeg var aldrig Vidne til og horte aldrig tale om disse Forsøg paa

at forføne og stille tilfreds, uden at en stille Glæde vantes hos mig; og jeg maatte i sådanne Diebliske betragte Bellona som en nidker Apostel, der drog omkring i det Fremmede, for at styrke det Svage og for at bringe Hjælp, Fred og Retfærdighed til alle dem, som vare betrængte. —

Ved at tale om Fregattens Virksomhed, kan jeg endelig ikke glemme endnu at fremhæve den Frugt, som Videnskab og Dplysning have vundet ved nærværende Expedition. Det ligger allerede i Expeditionens Natur, at henimod 300 Mennesker, og deriblandt saa mange af de dannede Classer ikke kunne vende tilbage, uden at Enhver jo har Noget at berette og maa bidrage Sit til at udbrede Bekendtskabet til de fremmede Lande og Bunde. Ogsaa havde Regjeringen til Naturvidenskabernes Fremme foranstaltet, at en Mand af Faget fulgte Expeditionen, og sifferlig har Sydamericas rige Natur ikke udfoldet sig for hans forskende Øie, uden at Videnskaben tidligere eller senere vil have Frugter deraf. De mange Interesser, som leve hos de Mange, have henledet Betragtningen paa det fremmede Livs og den fremmede Naturs forskellige Sider, og ligesom Enhver har seet med sit Øie, saaledes vil ogsaa det mundtlige og skrevne Ord paa mange Maader og i forskellige Kredse være en virksom Frugt af Bellonas Togt til Sydamerica.

